

Achterhoek en Liemers

Ontwerp Reconstructieplan

Grond voor verandering

**Reconstructieplan
Achterhoek en Liemers**

Ontwerpplan

Inhoud

Leeswijzer	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	17
1.1	17
1.2	18
1.3	19
1.4	19
1.5	21
1.6	22
2 Wat is de opgave voor reconstructie?	25
2.1	25
2.2	25
2.2.1	25
2.2.2	26
2.2.3	28
2.3	30
2.3.1	30
2.3.2	32
2.3.3	34
3 Ambitie	37
3.1	37
3.2	37
3.3	37
3.3.1	37
3.3.2	38
3.3.3	40
3.4	41
3.5	43
3.5.1	43
3.5.2	45
3.5.3	45
3.5.4	46
3.5.5	46
3.5.6	47
3.5.7	49
3.5.8	50
3.5.9	51
4 Aanpak	53
4.1	53
4.2	53
4.2.1	54
4.2.2	55
4.3	56
4.3.1	57
4.3.2	58
4.3.3	59

5	Zonering intensieve veehouderij	61
5.1	Inleiding	61
5.2	Hoofdpijnen	63
5.3	Kaart zonering intensieve veehouderij	65
5.4	Landbouwontwikkelingsgebieden	65
5.5	Extensiveringsgebieden	67
5.6	Verwevingsgebieden	71
5.7	Ontwikkelingslocaties intensieve veehouderij in verwevingsgebied	72
5.8	Varkensvrije zone	74
5.9	Bouwkavels op de grens van de zones intensieve veehouderij	75
5.10	Wijzigingsvoorstel WAV en aanwijzing van extensiveringsgebieden	76
6	Formele onderbouwing en planuitwerking	77
6.1	Inleiding	77
6.2	Doorwerking naar het bestemmingsplan (voorbereidingsbesluit) en streekplan	77
6.3	Zonering intensieve veehouderij	79
6.4	Doorwerking waterberging	90
6.5	Schadevergoeding	92
6.6	Uitwerkingsplannen	95
6.7	Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen	95
6.8	Afstemming met lopende projecten	97
7	Uitvoering, kosten en financiering	99
7.1	Uitvoeringsprogramma	99
7.2	Organisatie van de uitvoering	100
7.2.1	Algemeen	100
7.2.2	Programmacycclus gebiedsgericht beleid	100
7.2.3	Rollen en verantwoordelijkheden	100
7.2.4	Uitvoering en nadere uitwerking	101
7.3	Kosten en financiering reconstructieplan	102
7.4	Kosten en financiering van het uitvoeringsprogramma 2004 – 2007	105
7.5	Prioriteiten uitvoering	107
8	Doelbereik en toetsing	109
8.1	Milieueffectrapportage	109
8.2	Toetsing van het reconstructieplan	112
8.2.1	Watertoets	113
8.2.2	De rijksuitgangspuntennota en het rijkskader	113
8.3	Monitoring en evaluatie	113

Bijlagen en kaarten

Bijlage 1:	Samenstelling van de Reconstructiecommissie Achterhoek en Liemers	117
Bijlage 2:	Reconstructieopgave per thema	119
Bijlage 3:	Afleiding ambitie en aanpak voor 27 subgebieden	139
Bijlage 4:	Maatregelen en kosten	149
Bijlage 5:	Criteria zoekgebieden inplaatsing intensieve veehouderij	175
Bijlage 6:	Model verordening varkensvrije zone provincie Gelderland (concept)	176
Bijlage 7:	Definities, begrippen en afkortingen	179
Bijlage 8:	Literatuurlijst	188
Bijlage 9:	Kaarten, bijlagen en achtergronddocumenten	193

Leeswijzer

Voor u ligt het Ontwerp Reconstructieplan voor de Achterhoek en Liemers (OP). De reconstructiecommissie heeft een advies voor dit ontwerpplan (OP) samen met het bijbehorende milieueffectrapport (MER) aan Gedeputeerde Staten (GS) aangeboden. GS hebben op basis van dit advies dit ontwerpplan opgesteld dat thans samen met het MER vier weken ter inzage wordt gelegd, waarna mogelijk aanpassing van het OP volgt. GS bieden het Reconstructieplan tot slot ter goedkeuring aan de ministers van LNV en VROM aan, waarna de uitvoering van de Reconstructie kan beginnen.

Het advies van de reconstructiecommissie voor dit ontwerp reconstructieplan is een verdere uitwerking en invulling van het voorontwerp reconstructieplan (VOP), dat in augustus 2003 door de reconstructiecommissie is gepresenteerd. In het advies voor dit ontwerpplan zijn de reacties op het VOP verwerkt. Een verantwoording voor de manier waarop de reacties zijn verwerkt, is te vinden in het rapport “van voorontwerp naar ontwerp reconstructieplan Achterhoek en Liemers”.

Anders dan in het voorontwerp reconstructieplan voor de Achterhoek en Liemers, is ervoor gekozen het Milieu Effect Rapport (MER) en het ontwerpplan separaat te presenteren. Dat bevordert de leesbaarheid. Een korte samenvatting van het MER is in hoofdstuk 8 van dit ontwerpplan opgenomen. Ook is ervoor gekozen de opbouw van het advies van de reconstructiecommissie voor dit ontwerpplan op punten te wijzigen, eveneens om de leesbaarheid te vergroten en interpretatieverschillen en misverstanden te voorkomen.

Dit ontwerpplan bevat enkele belangrijke kaarten en bijlagen. Plantekst, kaarten en bijlagen vormen alleen in onderlinge samenhang het ontwerp reconstructieplan. De bijlagen en kaarten vormen in veel gevallen de onderbouwing voor de keuzes in de hoofdtekst. Waar nodig is in de hoofdtekst naar de bijlagen en kaarten verwezen. De kaarten en bijlagen zijn aan dit plan toegevoegd. Bijlage 9 geeft een overzicht van de bijlagen en kaarten in dit plan.

In het plan wordt ook regelmatig verwezen naar achtergronddocumenten. Deze documenten hebben een belangrijke rol gespeeld in de totstandkoming van dit reconstructieplan. Een overzicht van de achtergronddocumenten is eveneens te vinden in bijlage 9. De achtergronddocumenten zelf zijn niet aan dit plan toegevoegd.

Het plan en de belangrijkste kaarten zijn eveneens op CD-ROM verkrijgbaar. Daarnaast is een populaire versie van dit ontwerpplan in de vorm van een speciale krant verkrijgbaar.

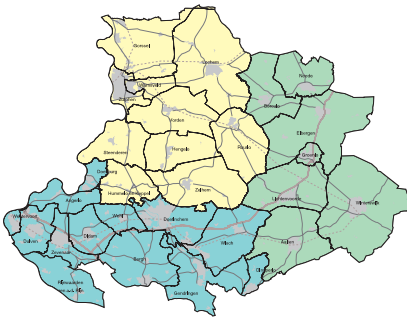
Samenvatting

I. Aanleiding

Waarom reconstructie?

De Achterhoek en Liemers is een prachtig en gevarieerd gebied dat qua landschap, cultuurhistorie en rust veel te bieden heeft. Boeren verdienen er hun brood, toeristen vinden er steeds meer hun weg en de bewoners van het gebied waarderen hun woonomgeving sterk. Het landschap is kleinschalig en herbergt tientallen landgoederen en natuurgebieden. Verwevenheid en verbondenheid zijn de belangrijkste kenmerken van het gebied. Landschap, landbouw en natuur kunnen in de Achterhoek en Liemers niet zonder elkaar.

Maar er liggen ook problemen. Kern van de problematiek is dat (intensieve) landbouw, wonen, werken, recreatie, natuur en landschap elkaar te vaak in de weg zitten. Gevolg is dat economisch belangrijke sectoren als landbouw en recreatie zich onvoldoende kunnen ontwikkelen, terwijl de kwaliteit van natuur, landschap en water te weinig verbetert. Bovendien zijn er van tijd tot tijd grote veterinaire problemen, zoals de varkenspest, de MKZ-crisis en recentelijk de vogelpest.

Wat is het doel van de reconstructie?

Om deze ‘gestapelde problematiek’ op een samenhangende manier aan te pakken heeft het Rijk de Reconstructiewet in het leven geroepen. De wet geldt voor alle gebieden in zuid en oost Nederland met een vergelijkbare problematiek, de zogenaamde concentratiegebieden. Directe aanleiding voor de wet was de varkenspestepidemie van 1997, maar in de uitwerking is de wet breder. Doel is:

1. Het verbeteren van de sociaal economische omstandigheden voor landbouw, recreatie en toerisme, en voor wonen, werken en leefbaarheid. Ook de vermindering van de veterinaire kwetsbaarheid hoort daarbij (met name door de aanleg van varkensvrije zones);
2. Creëren van een goede omgevingskwaliteit op het gebied van water, milieu, natuur, landschap en cultuurhistorie.

De uitvoering van de reconstructie duurt twaalf jaar: van 2004 tot eind 2015.

Uitvoering centraal

In de reconstructie staat het oplossen van problemen centraal. Niet nog meer regels en plannen, maar uitvoering. Om plannen beter en sneller te kunnen uitvoeren, is in het ontwerp reconstructieplan bestaand beleid beter op elkaar afgestemd, en gaat er in de uitvoering meer integraal en gebiedsgericht gewerkt worden.

Anders dan vaak wordt gedacht, brengt de reconstructie nauwelijks nieuw beleid met zich mee. Het meeste beleid is er immers al. Wel nieuw is de inrichting van een varkensvrije zone langs de IJssel, om de verspreiding van een eventuele varkenspestuitbraak te beperken. Ook nieuw is de reconstructiezonering, waarmee de ontwikkeling van de intensieve veehouderij ruimtelijk gestuurd kan worden: waar kan de sector zich goed ontwikkelen, en waar moet de sector op termijn stoppen?

Status van het ontwerpplan: hoe verder?

Het advies voor dit ontwerp reconstructieplan is opgesteld door de Reconstructiecommissie Achterhoek en Liemers. Drie streekcommissies – voor de Graafschap, Oost Achterhoek, en West Achterhoek en Liemers – hebben daaraan een grote bijdrage geleverd. De commissies zijn breed samengesteld, met vertegenwoordigers van overheden, maatschappelijke instellingen en belangenorganisaties. De reconstructiecommissie heeft haar ontwerpplan als advies aan Gedeputeerde Staten (GS) aangeboden. GS hebben op basis van dit advies een ontwerpplan opgesteld en leggen het ontwerp ter inzage, samen met het wettelijk verplichte milieueffectrapport (MER). Op basis van de inspraakreacties en het advies van de commissie van de m.e.r., passen GS het ontwerpplan aan. Over de mogelijke wijzigingen overleggen zij met de reconstructiecommissie.

Het ontwerp reconstructieplan Achterhoek en Liemers wordt medio april 2004 met bijbehorend MER ter inzage gelegd. In april worden er tevens informatiebijeenkomsten georganiseerd. Nadere informatie hieromtrent wordt gepubliceerd in regionale en lokale bladen. Schriftelijke reacties op het ontwerpplan en het MER kunnen binnen 4 weken worden ingediend bij:

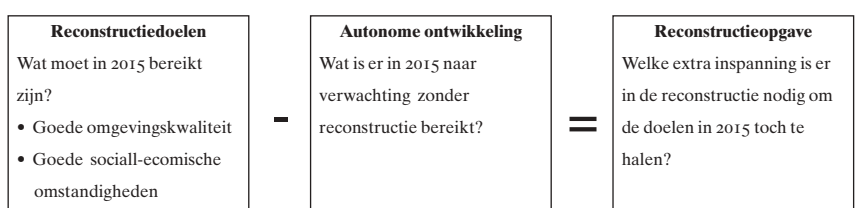
<p>Het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland Postbus 9090 6800 GX Arnhem</p>
--

Het gewijzigde ontwerp reconstructieplan gaat naar Provinciale Staten, die het plan uiterlijk eind 2004 vaststellen. Het plan is pas definitief, als de ministers van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV) en van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM) het hebben goedgekeurd. Dat gebeurt naar verwachting in het najaar van 2004. Dan is er ook definitieve duidelijkheid over de financiële bijdrage van het rijk.

2. Opgave

Versnellen van de uitvoering

De belangrijkste opgave voor de reconstructie is het versnellen van de uitvoering van bestaand beleid. Dat is nodig, omdat met de huidige aanpak veel beleidsdoelen niet of niet op tijd te bereiken zijn. De reconstructie is bedoeld om doelen wel op tijd te halen (zie figuur). Daarbij wordt meer dan voorheen naar een samenhangende aanpak gezocht, waarbij de problemen en kansen in samenhang gezien worden, en waarbij gezocht wordt naar integrale oplossingen. Alleen voor de ruimtelijke zonering, waterberging en de aanleg van de varkensvrije zones is er sprake van nieuw (ruimtelijk) beleid. Voor andere thema's is uitgegaan van bestaand beleid (zoals natuurgebiedsplannen, en bestaande bebouwing en uitbreidingsplannen). Dit beleid staat in dit reconstructieplan niet ter discussie.

Belangrijkste inhoudelijke opgaven

Voor de Achterhoek en Liemers liggen er acht samenhangende hoofdogaven:

1. *Ontwikkelingsruimte voor de grondgebonden landbouw.* De grondgebonden landbouw is een belangrijke drager van het (aantrekkelijke) agrarische cultuurlandschap. De economische positie van de grondgebonden landbouw staat onder druk. Opgave voor de reconstructie is ruimte te scheppen voor de ontwikkeling van de landbouw, door schaalvergroting mogelijk te maken (met behoud van landschappelijke waarden), en door verbreding, functiecombinaties en groenblauwe diensten te ontwikkelen.
2. *Ontwikkelingsruimte voor de intensieve veehouderij.* Ammoniak-, stank- en landschappelijke regels beperken niet alleen de ontwikkelingsmogelijkheden voor individuele intensieve veebedrijven, maar ook een gezonde dynamiek in de sector als geheel. Die dynamiek is nodig om maatschappelijke wensen (milieu, dierenwelzijn) te kunnen realiseren. Belangrijke reconstructieopgave is het scheppen van ontwikkelingsruimte voor toekomstbedrijven, door bedrijfsverplaatsing en het bieden van nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden elders.
3. *Naar een samenhangend netwerk van natuurgebieden.* Door versnippering, verzuring en verdroging functioneren veel natuurgebieden niet goed. Belangrijke opgave voor de reconstructie is de aanleg en inrichting van een samenhangend netwerk van natuurgebieden, de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).
4. *Naar een aantrekkelijk landschap.* Door verstedelijking, ruilverkaveling en schaalvergroting in de landbouw is het oorspronkelijke, kleinschalige Achterhoekse landschap aangetast. De belangrijkste opgave voor de reconstructie is het herstel van bestaande waardevolle cultuurlandschappen en de ontwikkeling van nieuwe (functionele) landschappen.
5. *Verdere uitbouw van recreatie en toerisme.* Recreatie en toerisme zijn belangrijke groeisectoren. De toeristisch-recreatieve sector kan een belangrijke rol spelen op het gebied van economie en werkgelegenheid. Belangrijke reconstructieopgave is de versterking van de toeristisch-recreatieve sector.
6. *Verbeteren van de leefbaarheid en het woon, werk en leefklimaat.* De sociaal-economische structuur van het landelijk gebied verandert. In de reconstructie liggen belangrijke opgaven op het vlak van het versterken van de leefbaarheid, de levendigheid, een duurzame economische structuur, de sociale samenhang en het verbeteren van de verkeersveiligheid.
7. *Naar een veerkrachtig watersysteem.* Het watersysteem is in veel gebieden aangepast aan de eisen van wonen, bedrijvigheid en landbouw. Daardoor treedt in natte perioden steeds vaker wateroverlast op, en is er in droge perioden steeds vaker watertekort: het systeem heeft zijn veerkracht en natuurlijke sponswerking verloren. Reconstructieopgave is om de veerkracht van het watersysteem te herstellen, onder meer door beekherstel en (ruimte voor) waterberging.
8. *Naar een betere milieukwaliteit.* Belangrijk voor de natuur is het verbeteren van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, het verminderen van de stikstofneerslag op natuurgebieden en het verminderen van de stankhinder. Het gaat hierbij vooral om aanvullende, gebiedsgerichte maatregelen (zoals bedrijfsverplaatsing), en niet om het verscherpen van landelijke regels.

De hoofdogaven zijn in het reconstructieplan verder uitgewerkt in een groot aantal doelstellingen (zoals een goede verkaveling voor de landbouw, beekherstel, etc.).

De opgaven zijn uiteraard afhankelijk van de lokale situatie en kunnen per deelgebied sterk verschillen. De opgaven en (bijbehorende) aanpak zijn daarom voor 25 subgebieden verder en concreter uitgewerkt.

3. Ambitie

Hoge ambitie over de gehele linie

De opgaven voor de reconstructie zijn pittig. Dit reconstructieplan wil de de opgaven voor nagenoeg alle reconstructiethema's in 2015 bereikt hebben.

Dat betekent vooral: inzetten op een resultaatgerichte, samenhangende en gebiedsgerichte aanpak (zie hoofdstuk 4). Voor drie thema's blijkt uit het plan dat het niet realistisch is te verwachten dat de doelen in 2015 helemaal gehaald zullen zijn:

- *Aanpak verdroging.* Om verdroging van natuurgebieden helemaal te voorkomen zou veel landbouwgrond vernat moeten worden. Dat is te ingrijpend en te duur. In dit plan wordt daarom gekozen voor een verdrogingsaanpak in de belangrijkste natuurgebieden, waarmee de verdroging wordt teruggebracht van 78% zonder reconstructie, tot 57% met reconstructie.
- *Aanpak waterkwaliteit.* Met de huidige landelijke mestwetgeving zijn de waterkwaliteitsdoelen in een groot deel van de Achterhoek niet te bereiken. Om die doelen wel te halen zouden op ongeveer 80.000 hectare ingrijpende maatregelen getroffen moeten worden. Dat is te duur. Daarom valt de keuze in dit plan voor een aanpak op 34.000 hectare prioritaire kwetsbare gebieden.
- *Aanpak ammoniak.* Zelfs als de veehouderij helemaal uit de Achterhoek zou verdwijnen, kan het kritische depositieniveau op de Achterhoekse natuurgebieden nog niet overal bereikt worden. Daarom wordt in dit plan gekozen voor het terugbrengen van de ammoniakneerslag op de kwetsbare gebieden in de grotere clusters natuur. Er is daarbij in deze natuurgebieden gekozen voor een samenhangende aanpak van ammoniak, verstening (landschap), verdroging en realisatie van de ecologische hoofdstructuur.

Kiezen voor een lager ambitieniveau betekent niet dat er niet aan de betreffende thema's wordt gewerkt, integendeel. Het betekent wel dat op basis van realistische inschattingen al te hoge verwachtingen worden getemperd, én dat in het plan een strategische keuze is gemaakt in de inzet van de beperkte hoeveelheden geld.

Ruimtelijke ambitie: duurzaam raamwerk als uitgangspunt

Ruimtelijk gezien is het reconstructieplan gebouwd op het 'duurzaam raamwerk'. Het duurzaam raamwerk is het samenhangende systeem van water, bodem, natuur en landschap. Eeuwenlang is het grondgebruik (landbouw, wonen, infrastructuur) afgestemd op de mogelijkheden die het duurzaam raamwerk bood, waardoor een evenwichtig systeem ontstond. Met name de laatste vijf decennia is dit evenwicht verstoord, bijvoorbeeld doordat er gebouwd is op plekken die eigenlijk te nat zijn.

Met de uitvoering van de reconstructie wil het plan het grondgebruik (wonen, werken, landbouw, recreatie) zo veel mogelijk weer in evenwicht brengen met het duurzaam raamwerk. Bij het nemen van maatregelen en het maken van ruimtelijke keuzes – wat doen we waar? – is en wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met de mogelijkheden en randvoorwaarde die het watersysteem, de bodem en het landschap bieden.

Zo ontstaan er niet alleen duurzame kansen voor natuur, water en landschap, maar ook voor landbouwbedrijven, recreatie, nieuwe economische activiteiten en wonen in het landelijk gebied.

Ruimte voor ambities

Hoewel het waarschijnlijk niet mogelijk is alle reconstructiedoelen in 2015 te bereiken, zorgt het reconstructieplan dat die doelen later alsnog volledig bereikt kunnen worden. Het plan biedt namelijk de ruimtelijke bescherming van de gebieden waar de doelen bereikt moeten worden. Het gaat met name om de zoning voor de intensieve veehouderij en de waterbergingsgebieden (hoofdstuk 5 en 6).

Deze aanpak heeft mede als voordeel, dat er, als er tijdens de uitvoering meer geld komt, eenvoudig voor een hoger ambitieniveau gekozen kan worden. Het MER bevat maatregelen die dan uitgevoerd kunnen worden.

Hoofdpunten reconstructieplan

- Versterken van de *grondgebonden landbouw*, onder meer door het verbeteren van de ruimtelijke structuur en de verkaveling, het versterken van de mogelijkheden voor groene en blauwe diensten en door ondersteuning van innovaties;
- Versterken van de *intensieve veehouderij*, onder meer door het verbeteren van de ruimtelijke structuur (bedrijfsverplaatsing, landbouwontwikkelingsgebieden), en door ondersteuning van innovaties;
- Versterken van de *toeristisch-recreatieve sector*, onder meer door ruimte te bieden voor uitbreiding en door het versterken van de samenwerking in de sector;
- Verbeteren van de *sociaal-economische structuur* en de leefbaarheid in dorpen, onder meer door het versterken van het voorzieningenniveau en het ondersteunen van nieuwe economische dragers voor het landelijk gebied;
- Inrichten van een *veerkrachtig watersysteem*, onder meer door de herinrichting van beken en door water meer ruimte te geven;
- Verbeteren van de *waterkwaliteit*, onder meer door het terugdringen van de nitraatproblematiek in prioritair kwetsbare gebieden en de aanpak van riooloverstorten;
- Ontwikkelen en beschermen van *waardevolle natuur*, onder meer door de aankoop en inrichting van de Ecologische Hoofdstructuur en door agrarisch natuurbeheer;
- Versterken van het *landschap en cultuurhistorie*, onder meer door behoud en ontwikkeling van waardevolle landschappen, en de sloop van ontsierende stallen;
- Terugdringen van de *ammoniak- en stankproblematiek*, onder meer door het verplaatsen van landbouwbedrijven uit kwetsbare gebieden, en verdergaande technische maatregelen op landbouwbedrijven;
- Verminderen van de *veterinaire kwetsbaarheid*, ondermeer door het inrichten van een varkensvrije zone langs Rijn en IJssel.

4. Aanpak

Stimuleren centraal

In de uitvoering krijgt het stimuleren van ondernemers, particulieren en maatschappelijke partijen een centrale plaats. Stimulering werkt namelijk vaak beter dan het afdwingen van veranderingen met regulerend beleid. Met stimulerende maatregelen is het mogelijk aan te sluiten op het investeringsritme van betrokken partijen. Autonome ontwikkelingen zijn zo bij te sturen in de gewenste richting, terwijl het tegelijkertijd mogelijk wordt de kosten te spreiden over de planperiode.

Op het gebied van de zonering en (ruimte voor) waterberging is wel nieuw regulerend beleid nodig. Maar ook hier worden stimulerende maatregelen ingezet.

Prioriteiten

Om problemen aan te pakken en de dynamiek op gang te brengen die nodig is voor de vernieuwing van het landelijk gebied, geeft het plan in de uitvoering voorrang aan bepaalde gebieden en bepaalde typen maatregelen:

1. *Prioritaire gebieden.* Voorrang krijgen gebieden waar veel problemen samenkomen en waar dus meerdere reconstructiedoelen tegelijk zijn te realiseren. Denk bijvoorbeeld aan de herinrichting van een beekdal, waarbij waterberging, natuurontwikkeling, landschap, extensief agrarisch grondgebruik en recreatief medegebruik tegelijk en in onderlinge samenhang kunnen worden aangepakt.
2. *Prioritaire maatregelen.* Voorrang krijgen maatregelen en instrumenten die dynamiek en vernieuwing op gang brengen. Denk bijvoorbeeld aan het verplaatsen van een intensief veebedrijf uit een extensiveringsgebied. Dit draagt niet alleen bij aan het versterken van de landbouwstructuur en aan de ontwikkelingsmogelijkheden voor het betreffende bedrijf, maar ook aan het verminderen van de ammoniakdepositie en het versterken van de landschappelijke kwaliteit. Twee sets van maatregelen krijgen hierbij bijzondere aandacht:
 1. *Vergroten van de grondbiliteit en verbeteren van de verkaveling.*
Om onder andere waterberging en natuurontwikkeling te realiseren en de ruimtelijk structuur van de (grondgebonden) landbouw te verbeteren is het nodig dat er tijdig voldoende grond op de juiste plek beschikbaar komt. Herverkaveling (voor circa 20.000 hectare), vrijwillige kavelruil (4000 hectare) en een onroerend goedbank, worden daarvoor in onderlinge samenhang ingezet.
 2. *Bedrijfsverplaatsing en beëindigen van landbouwbedrijven.* Met name om de stank- en ammoniakproblematiek op te lossen kunnen in de reconstructie bedrijven beëindigd of verplaatst worden. Daarbij gaat het niet alleen om varkensbedrijven in de varkensvrije zones en intensieve veehouderijen in extensiveringsgebieden, maar ook om enkele toeristische bedrijven in de Ecologische Hoofdstructuur en om melkveebedrijven in kwetsbare gebieden, waarmee de gemiddelde veebezetting per hectare in die gebieden omlaag gaat.

Instrumenten

Om de reconstructie te kunnen uitvoeren zijn er tal van instrumenten, zoals de wettelijke reconstructiezonering, planuitwerkingen en herverkaveling.

Daarnaast zijn er vele Europese en nationale stimulerings- en financieringsregelingen voor investeringen in grond, watersystemen, duurzaam ondernemerschap, innovatie, landschap, cultuurhistorie, etc.

Voor een effectieve uitvoering van de reconstructie is het daarnaast nodig instrumenten verder uit werken en nieuwe te ontwikkelen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het ontwikkelen van een verplaatsingsregeling voor intensieve veehouderijen, het oprichten van een onroerend-goedbank voor de aan- en verkoop van gronden en gebouwen, en de bevordering van hergebruik of sloop van overtollige stallen, met name om de landschappelijke kwaliteit van kwetsbare gebieden te verbeteren en intensieve veebedrijven in hun bedrijfsverplaatsing (financieel) te ondersteunen.

5. Zonering Intensieve Veehouderij

Concentratie van de intensieve veehouderij: naar een afwaartse beweging

Wonen, werken, recreatie, natuur en intensieve veehouderij zitten elkaar in de Achterhoek en Liemers vaak in de weg. Gevolg is dat de intensieve veehouderij beperkt wordt in haar ontwikkelingsmogelijkheden, stankoverlast het woon- en leefklimaat vermindert en woningbouw frustreert, en dat de kwaliteit van natuur, landschap en water onder druk staat.

In de reconstructie is het de bedoeling die conflicterende belangen ruimtelijk te scheiden en de intensieve veehouderij te concentreren op duurzame locaties met toekomstperspectief. Dat betekent dat de intensieve veehouderij in de kwetsbare gebieden – rond dorpen en natuurgebieden - op termijn wordt afgebouwd, terwijl de sector tegelijkertijd op duurzame locaties wordt geconcentreerd door bedrijven daar ontwikkelingsruimte te bieden. Zo ontstaat een ‘afwaartse beweging’: intensieve veebedrijven komen verder van kwetsbare functies te liggen, waarmee de negatieve invloed van de sector op de omgeving afneemt, en het toekomstperspectief voor de sector wordt verbeterd.

Aanpak

Om deze afwaartse beweging – die ook nu al vanzelf optreedt – te versterken en ruimtelijk in goede banen te leiden is het landelijk gebied opgedeeld in drie zones: landbouwontwikkelingsgebieden (waar de intensieve veehouderij goede ontwikkelingsmogelijkheden krijgt), extensiveringsgebieden (waar de intensieve veehouderij op termijn wordt afgebouwd) en verwevingsgebieden (waar intensieve veehouderij kan samengaan met andere functies en waarden). De extensiveringsgebieden zijn de gebieden waar de intensieve veehouderij nu al te maken heeft met beperkte ontwikkelingsmogelijkheden. De landbouwontwikkelingsgebieden zijn zo gekozen dat er ook op termijn geen nieuwe belemmeringen zijn te verwachten vanuit de milieuwetgeving of vanuit landschappelijke kwaliteit.

Om deze beoogde dynamiek ook daadwerkelijk op gang te brengen zijn aan de zonering regulerende en stimulerende maatregelen gekoppeld:

- *Stimulerende maatregelen* moeten ervoor zorgen dat de ‘afwaartse beweging’ daadwerkelijk op gang komt. Speciale aandacht krijgt de verplaatsing van intensieve veehouderijbedrijven uit de extensiveringsgebieden.
- *Regulerende maatregelen* zorgen ervoor dat de problemen in de extensiveringsgebieden niet toenemen en dat er in landbouwontwikkelingsgebieden mogelijkheden voor bedrijfsontwikkeling zijn (zie hoofdstuk 6).

De zonering voor de intensieve veehouderij – de landbouwontwikkelingsgebieden, verwevingsgebieden en extensiveringsgebieden, alsmede de varkensvrije zone zijn weergegeven op kaart 6.

Varkensvrije zones

De afgelopen jaren is meerdere keren gebleken dat de grote veedichtheid en de ruimtelijke structuur van de intensieve veehouderij kunnen leiden tot grote veterinaire problemen (zoals de varkenspest). Om deze veterinaire kwetsbaarheid te verminderen schrijft de reconstructiewet voor om varkensvrije zones aan te leggen. Die zones moeten tegengaan dat bij een eventuele varkenspestuitbraak de ziekte snel van het ene naar het andere gebied overslaat. In de varkensvrije zones komt een verbod op het bedrijfsmatig houden van varkens. De Achterhoek vormt samen met Salland en Twente één compartiment. De varkensvrije zone volgt de Rijn, de IJssel en de Overijsselse Vecht.

6. Ruimtelijke doorwerking en planuitwerking

Doorwerking in het bestemmingsplan en het streekplan

Ruimtelijke keuzes uit het reconstructieplan kunnen rechtstreeks doorwerken in bestemmingsplannen. Beroep tegen zo’n onderdeel staat alleen open in de inspraakfase van het Reconstructieplan, en niet meer in de aanpassingsfase van het bestemmingsplan. Gemeenten moeten na vaststelling van het reconstructieplan het vigerende bestemmingsplan voor de betreffende onderdelen aanpassen. Totdat dat gebeurd is geldt het reconstructieplan als voorbereidingsbesluit. Ruimtelijke keuzes uit het reconstructieplan kunnen ook rechtstreeks doorwerken in het streekplan. De vaststelling van het Reconstructieplan door Provinciale Staten geldt dan als een herziening van het geldende streekplan. Omdat het reconstructieplan een plan op hoofdlijnen is, is er voor gekozen om slechts een beperkt aantal onderdelen direct te laten doorwerken: de zonering intensieve veehouderij, de varkensvrije zone en de belangrijkste waterbergingsgebieden.

Doorwerking zonering intensieve veehouderij in bestemmingsplannen en streekplan

Om de ontwikkelingen in de drie reconstructiezones ruimtelijk te sturen, werken in het streek- en de bestemmingsplannen een aantal regulerende bepalingen direct door. De tabel geeft daarvan een overzicht.

Aanvullend hierop werken in het streekplan de volgende bepalingen door met betrekking tot de maximale grootte van het bouwblok:

De reconstructiezonering – intensieve veehouderij			
Zone	Doel	Ontwikkelingsmogelijkheden	
		Intensieve veehouderij	Overige functies
Extensiveringsgebied	Primaat ligt bij natuur	Uitbreiding, hervestiging en nieuwvestiging van intensieve veehouderij is niet mogelijk, of wordt in de reconstructie onmogelijk gemaakt. Van uitbreiding is geen sprake, als dat nodig is om te voldoen aan de eisen van dierenwelzijn en -gezondheid.	
Verwevingsgebied	Verweving van landbouw, wonen en natuur.	Uitbreiding en hervestiging (zonder omschakeling) van intensieve veehouderij is mogelijk, mits de ruimtelijke kwaliteit of functies van het gebied zich daar niet tegen verzetten.	
Landbouw-ontwikkelingsgebied	Primaat ligt bij landbouw.	Nieuwvestiging is niet mogelijk. Uitbreiding, hervestiging en nieuwvestiging van intensieve veehouderij is mogelijk.	Nieuwe functies worden niet toegestaan, als die beperkingen kunnen opleggen aan de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw in het algemeen en de intensieve veehouderij in het bijzonder.

- *In landbouwontwikkelingsgebieden* kunnen bouwblokken voor intensieve veehouderij tot 1,5 ha worden uitgebreid. Een groter bouwblok is mogelijk, maar staat in eerste instantie ter beoordeling van de betreffende gemeente. Bij vergroting of hervestiging van het bedrijf worden (redelijke) eisen gesteld aan de landschappelijke inpassing.
- *In verwevingsgebieden* wordt uitbreiding van bouwpercelen, ook waarop reeds sprake is van intensieve veehouderij beperkt tot maximaal 1 ha, met uitzondering van ontwikkelingslocaties. Op die locaties is uitbreiding van het bouwblok tot 1,5 ha onder voorwaarden mogelijk en staat in eerste instantie eventuele verdere vergroting van het bouwblok ter beoordeling aan de gemeente.

De ontwikkelingslocaties in het verwevingsgebied zijn nodig om voldoende ruimte te scheppen voor de ontwikkeling van de sector.

Doorwerking varkensvrije zones in bestemmingsplannen en streekplan

In de varkensvrije zone is het niet toegestaan een varkenshouderij te vestigen of uit te breiden. Dit geldt niet voor hobbymatig gehouden varkens. De beperkingen worden geregeld via een gebruiksverbodenverordening, die samen met het Reconstructieplan in werking treedt.

Doorwerking sturende waterbergingsgebieden in bestemmingsplannen en streekplan

In de 'sturende waterbergingsgebieden' worden nieuwe ontwikkeling, die de waterbergingsfunctie belemmeren, uitgesloten. Agrarisch gebruik vormt, evenals natuur, in beginsel geen belemmering voor de waterbergingsfunctie.

Uitbreiding en vestiging van nieuwe woon- en werkfuncties is in beginsel niet toegestaan. Veiligstelling van deze gebieden is urgent om te voorkomen dat de ruimte voor waterberging nog verder ingeperkt wordt en er dure maatregelen moeten worden getroffen om elders, in minder geschikte gebieden, alsnog de benodigde hoeveelheid water te kunnen bergen.

Doorwerking zoekgebieden waterberging in streekplan

In zoekgebieden waterberging dienen nieuwe ontwikkelingen, die de waterbergingsfunctie belemmeren te worden voorkomen. Agrarisch gebruik vormt, evenals natuurterreinen, in beginsel geen belemmering.

De zoekgebieden zullen in de komende jaren nader begrensd worden. Indien binnen deze gebieden plannen ontwikkeld worden, dient bij die planvorming ook het waterbergingsvraagstuk opgelost te worden

Planuitwerkingen

Het reconstructieplan is een plan op hoofdlijnen. Voor diverse (ruimtelijke en inhoudelijke) onderdelen is nadere detaillering of uitwerking nodig voordat er concrete projecten uitgevoerd kunnen worden. Uitwerking is mogelijk via een planuitwerking. Een formele planuitwerking is onder meer wettelijk verplicht in gebieden waar herverkaveling wordt ingezet, waar toewijzing van gronden of onteigening aan de orde is, of als planologische doorwerking in het bestemmingsplan gewenst is. Planuitwerkingen volgen dezelfde procedure als het reconstructieplan, inclusief vaststelling door Provinciale Staten, en met de mogelijkheid van directe doorwerking in bestemmings- en streekplan.

In de meeste gevallen kan uitwerking naar concrete uitvoeringsprojecten plaatsvinden binnen de bandbreedte van het reconstructieplan en met bestaande instrumenten en regelingen. De wettelijke planuitwerking is dan niet nodig.

7. Uitvoering en kosten

Uitvoeringsorganisatie

De belangrijkste opgave voor de reconstructie is, zoals gezegd, het versnellen van de uitvoering van bestaand beleid. Dat betekent vooral: inzetten op een resultaatgerichte, samenhangende en gebiedsgerichte aanpak. Daarvoor is een gebieds- en resultaatgerichte uitvoeringsorganisatie nodig.

Gebiedsgericht werken is daarom uitgangspunt voor de uitvoering van de reconstructie. Op die manier wordt, net als bij de voorbereiding van het reconstructieplan, een vruchtbare samenwerking mogelijk tussen de betrokken partijen in het gebied.

De drie streekcommissies – voor de Graafschap, Oost Achterhoek, en West Achterhoek en Liemers – spelen een centrale rol in de programmering en uitvoering van concrete projecten in hun deelgebied. Hun werkwijze sluit naadloos aan op de organisatie van het gebiedsgerichte werken in heel Gelderland. De reconstructiecommissie blijft tijdens de uitvoering bestaan, en vervult vooral een initiërende, coördinerende en adviserende taak richting provincie en de drie streekcommissies. De provincie blijft de eindverantwoordelijke voor de uitvoering van de reconstructie.

Uitvoeringsprogramma

Het Reconstructieplan is een plan op hoofdlijnen. Het geeft vooral de ambities weer: wat moet er na uitvoering van de reconstructie bereikt zijn? De uitvoering van de reconstructie duurt maximaal 12 jaar: van 2004 tot en met 2015. Concrete projecten en maatregelen staan in het Uitvoeringsprogramma. Het Uitvoeringsprogramma heeft een looptijd van vier jaar en wordt jaarlijks nader ingevuld. De resultaten worden via monitoring in de gaten gehouden. Na vier jaar worden de behaalde resultaten geëvalueerd, en wordt een nieuw Uitvoeringsprogramma voor de volgende vier jaar opgesteld. Het uitvoeringsprogramma krijgt een dynamisch karakter dat ruimte laat voor spontane initiatieven die bijdragen aan de realisering van reconstructiedoelen. Deze werkwijze, waarin einddoelen en een gefaseerde uitvoering centraal staan, maakt het mogelijk om op (internationale) ontwikkelingen in te spelen, en zorgt ervoor dat bijsturing tijdens de uitvoering mogelijk blijft. De kostenbegroting in dit ontwerp reconstructieplan, en de detaillering daarvan in het Uitvoeringsprogramma, is de basis voor financiële afspraken met rijk en andere partijen.

Kosten en financiering

Voor de totale looptijd van de Reconstructie (2004-2015) is ruim € 566 miljoen nodig. Het rijk betaalt hiervan zo'n 43%; de provincie 9%. Ook waterschappen, gemeenten, de Europese Unie en private partijen dragen bij. Belangrijke kostenposten zijn herverkaveling, grondverwerving (voor natuur en water), herinrichting van het watersysteem, bedrijfsverplaatsing en stimulering van recreatie.

Voor het eerste vierjarige Uitvoeringsprogramma (2004-2007) is in totaal ca € 150 miljoen nodig, ruim kwart van het totale budget. Voor de financiering van de reconstructie worden uiteraard de bestaande regelingen gebruikt. Maar om de financiering efficiënter te maken wil de provincie financieringsstromen bundelen en nieuwe bronnen aanboren. Daarbij gaat het om voorfinanciering van grondaankopen voor de EHS door de provincie, het vergroten van het budget voor particulier natuur- en landschapsbeheer, de inrichting van een 'Provinciaal Investeringsfonds Landelijk Gebied Gelderland' (waarin de provinciale en rijksmiddelen voor de uitvoering van reconstructie worden gestort), en de oprichting van het 'Provinciaal Fonds ter versterking van de leefbaarheid op het platteland en in de kleine kernen', dat een uitwerking is van het aangekondigde leefbaarheidsoffensief.

Prioriteiten

Als er nu of later te weinig geld voor de uitvoering blijkt te zijn, wordt voorrang gegeven aan maatregelen die de dynamiek in het landelijk gebied op gang brengen (zoals bedrijfsverplaatsingen of het instellen van een groundbank), én aan gebieden waar veel problemen samenkomen (en waar dus veel winst te halen valt). De ambities worden niet bijgesteld. Wel gaat het tempo van de uitvoering dan noodgedwongen omlaag: de doelen worden dus later gerealiseerd.

8. Toetsing

Omdat het Reconstructieplan groot (ruimtelijk) plan is met verdergaande gevolgen voor onder andere milieu en water, moet het plan hierop wettelijk getoetst worden.

Milieueffectrapportage

Voor het Reconstructieplan geldt een m.e.r.-plicht. In het milieueffectrapport (MER) wordt het plan vooral getoetst op de milieueffecten. Het MER is in een apart rapport beschreven.

Het ontwerpplan biedt, ten opzichte van de ontwikkeling zonder reconstructie, vooral betere perspectieven voor de landbouw, natuur en landschap en recreatief medegebruik. De realisatie van een natuurlijker watersysteem, de verbetering van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater en de vermindering van de ammoniakdepositie op kwetsbare gebieden leveren de belangrijkste winst voor het milieu op.

Bij de planvorming hebben de mogelijkheden tot verbetering van het milieu een belangrijke rol gespeeld. Daarbij is vooral geprobeerd voor de meest kwetsbare functies en gebieden tot een samenhangende aanpak van de problemen te komen. De ondergrond, vooral het watersysteem, heeft hierbij een belangrijke rol gespeeld. Reconstructie is vooral staat om gebiedsgericht tot een extra verbetering van de milieukwaliteit te komen. Tot maatwerk dus. Het oplossen van de algemene (milieu)problemen, die bijna overal voor komen, dient vooral op landelijk niveau te worden aangepakt.

Watertoets

De watertoets toetst het Reconstructieplan op de mate waarin het plan rekening houdt met het beleid om water meer ruimte te geven. Met dit reconstructieplan worden waterbergingsgebieden veiliggesteld en wordt in belangrijke mate bijgedragen aan de realisatie van een natuurlijker watersysteem en de verbetering van de waterkwaliteit.

Rijkskader

Nadat Provinciale Staten het Reconstructieplan hebben vastgesteld en het aan het rijk hebben aangeboden, toetst het rijk het Reconstructieplan aan de Rijksuitgangspuntennota en het Rijkskader, waarna het rijk het plan al of niet goedkeurt. Dat gebeurt naar verwachting in het najaar van 2004.

1.1 Waarom reconstructie van de Achterhoek en Liemers?

De Achterhoek en Liemers is een prachtig en gevarieerd gebied dat qua landschap, cultuurhistorie en rust veel te bieden heeft. Boeren verdienen er hun brood, toeristen vinden er steeds meer hun weg en de bewoners van het gebied waarderen hun woonomgeving sterk. Het landschap is kleinschalig en herbergt tientallen landgoederen en natuurgebieden. Verwevenheid en verbondenheid zijn de belangrijkste kenmerken van het gebied. Landschap, landbouw en natuur kunnen in de Achterhoek en Liemers niet zonder elkaar.

De Achterhoek en Liemers behoren tot de gebieden in Zuid- en Oost-Nederland met een hoge veedichtheid, de zogenaamde concentratiegebieden. Net als alle concentratiegebieden heeft de Achterhoek en Liemers te maken met verschillende problemen, die nauw met elkaar samenhangen. Kern van de problematiek is dat natuur, landbouw, recreatie en toerisme, wonen en werken elk hun eigen, vaak tegenstrijdige, eisen stellen aan de omgeving. Door de toegenomen intensiteit van het grondgebruik, zijn deze functies elkaar steeds meer in de weg gaan zitten. Gevolg is dat veel boeren hun hoofd nauwelijks boven water kunnen houden en dat de kwaliteit van natuur, landschap en milieu onder druk staat.

Veel natuurgebieden in de Achterhoek en Liemers zijn te voedselrijk en hebben te lijden van een te grote neerslag van ammoniak en van verdroging. Ook de landbouw heeft in droge periode vaak last van vochttekort, terwijl in natte perioden steeds vaker wateroverlast dreigt. Een deel van de intensieve veehouderijbedrijven kan zich op hun huidige plek vaak niet ontwikkelen vanwege stank- en ammoniakregels en planologische beperkingen. Veel melkveehouderijbedrijven hebben behoefte aan een betere verkaveling. De kwaliteit van het landschap gaat achteruit, als gevolg van vervlakking en verrommeling.

Tot slot is de laatste jaren keer op keer gebleken dat de intensieve veehouderij door de grote veedichtheid en de vele bedrijfscontacten kwetsbaar is voor uitbraken van dierziekten. Ook de financiële en maatschappelijke gevolgen daarvan groot zijn.

Om deze ‘gestapelde problematiek’ op een samenhangende manier aan te pakken heeft het Rijk na de varkenspestepidemie van 1997 de Reconstructiewet Concentratiegebieden in het leven geroepen. De wet, die in april 2002 van kracht is geworden, geldt voor alle Concentratiegebieden in zuid en oost Nederland. In het kader van deze wet worden reconstructieplannen opgesteld, zo ook voor de Achterhoek en Liemers.

1.2 Wat is het doel van de reconstructie?

Hoofddoelen van de reconstructie van de Achterhoek en Liemers zijn:

A. Creëren van een goede omgevingskwaliteit op het gebied van:

- water;
- milieu;
- natuur;
- landschap en cultuurhistorie.

B. Het verbeteren van de sociaal economische omstandigheden voor:

- landbouw;
- recreatie en toerisme;
- wonen, werken en leefbaarheid.

Belangrijke randvoorwaarden voor de realisatie van deze doelen zijn:

- Een door het gebied en de provincie gedragen plan.
- Problemen integraal en in onderlinge samenhang aanpakken.

Goede afstemming

Om deze doelen te kunnen realiseren is het belangrijk dat het reconstructieplan door het gebied en door rijks- en provinciaal beleid gedragen wordt. Er is daarom veel aandacht besteed aan overleg met de streek en afstemming met het rijks- en provinciaal beleid. In §1.4 is kort beschreven hoe het reconstructieplan tot stand gekomen is. Daarnaast is het belangrijk dat problemen en beleidsopgaven integraal en in onderlinge samenhang worden aangepakt. Dat is goedkoper en efficiënter. Een integrale herinrichting van een beek, bijvoorbeeld, draagt niet alleen bij aan ruimte voor waterberging, een aantrekkelijk landschap en aan nieuwe natuur, maar kan ook positieve effecten hebben voor de toeristische aantrekkelijkheid van het gebied, of worden gecombineerd met een betere verkaveling voor en extensivering van de melkveehouderij.

Uitvoering centraal

In de reconstructie staat het oplossen van de problemen in het landelijk gebied van de Achterhoek en Liemers centraal. In de reconstructie gaat het erom bestaand beleid (voor bijvoorbeeld natuur, recreatie of leefbaarheid), sneller en effectiever uit te voeren en bestaande problemen (rond bijvoorbeeld de intensieve veehouderij) op een gestructureerde en samenhangende manier aan te pakken. Om plannen beter en sneller te kunnen uitvoeren, is in dit ontwerp reconstructieplan bestaand beleid beter op elkaar afgestemd. In de uitvoering wordt meer integraal en gebiedsgericht gewerkt. Ook komt er in de uitvoering meer ruimte voor de streek, voor ondernemerschap en voor experimenten.

Anders dan vaak wordt gedacht, brengt de reconstructie nauwelijks nieuw beleid met zich mee. Het meeste beleid is er immers al. Wel nieuw is de inrichting van een varkensvrije zone langs de IJssel en de Vecht, om de verspreiding van een eventuele varkenspestuitbraak te beperken. Ook nieuw is de reconstructiezone-ring, waarmee de ontwikkeling van de intensieve veehouderij ruimtelijk gestuurd kan worden: waar kan de sector zich goed ontwikkelen, en waar moet de sector op termijn stoppen?

De uitvoering van de reconstructie duurt twaalf jaar: van 2004 tot eind 2015.

Hoofdstuk 7 gaat in op de uitvoering van de reconstructie.

1.3 Om welk gebied gaat het?

Het reconstructiegebied Achterhoek en Liemers wordt begrensd door de rivieren Rijn (Pannerdens Kanaal) en IJssel, de landsgrens met Duitsland en de provinciegrens met Overijssel. Dit is het gebied waarover besluitvorming zal plaatsvinden, plangebied genoemd (zie kaart 1).

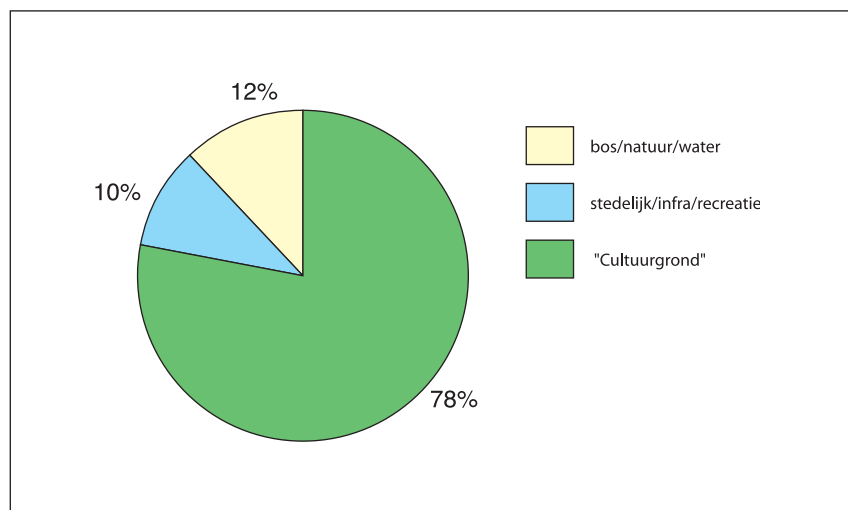
De Ooijpolder, die deel uitmaakt van het concentratiegebied Oost, ligt niet in het plangebied. In de Ooijpolder komt geen concentratie van intensieve veehouderij voor en in het gebied is een landinrichting in uitvoering. Besloten is daarom dit wat apart van de rest van het gebied gelegen deel van het concentratiegebied buiten de reconstructie te houden.

Kaart 2 geeft de plaatsnamen, wateren enz. (de toponiemen) in het plangebied weer.

Het reconstructiegebied heeft een oppervlakte van circa 153.000 ha. Hiervan is zo'n 118.000 ha cultuurgrond, 16.000 ha stedelijk gebied, infrastructuur en recreatieterrein, 19.000 ha bos, natuur en water.

Figuur 1.1. geeft hiervan een overzicht.

Figuur 1.1: Verdeling grondgebruik in Achterhoek en Liemers.

In Achterhoek en Liemers wonen in totaal circa 470.000 mensen, waarvan ongeveer de helft in het deelgebied West-Achterhoek en Liemers. De bevolkingsdichtheid in de gehele Achterhoek en Liemers is ongeveer 300 inwoners per km², terwijl die in Nederland 460 inwoners per km² is.

1.4 Hoe is het ontwerp-Reconstructieplan tot stand gekomen?

Wie heeft het Reconstructieplan opgesteld?

Het advies voor dit ontwerp reconstructieplan is opgesteld door de Recon-

structiecommissie Achterhoek en Liemers. Drie streekcommissies – voor de Graafschap, Oost Achterhoek, en West Achterhoek en Liemers – hebben daaraan een grote bijdrage geleverd. De gebiedsbegrenzing van de drie streekcommissies is op kaart 1 weergegeven.

Gedeputeerde staten van Gelderland hebben de reconstructiecommissie en drie streekcommissies voor de Achterhoek en Liemers in 2001 benoemd.

De commissies zijn breed samengesteld, met vertegenwoordigers van overheden, maatschappelijke instellingen en belangenorganisaties (zie bijlage 1).

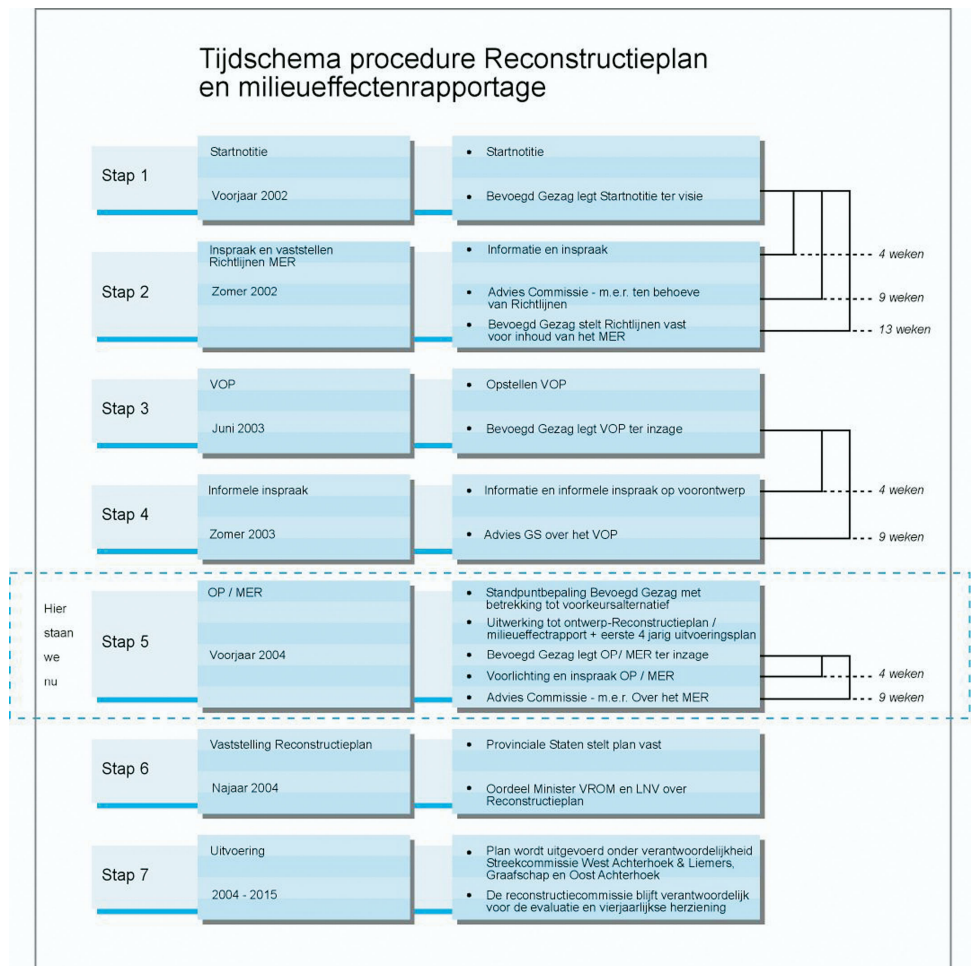
Hoe wordt het Reconstructieplan vastgesteld?

De besluitvorming over het Reconstructieplan verloopt volgens de procedures uit de Reconstructiewet. Wettelijk verplicht onderdeel van de besluitvorming is de milieueffectrapportage (m.e.r.). Figuur 1.2 geeft schematisch de procedure weer voor het vaststellen van het Milieueffectrapport (MER) en het Reconstructieplan.

Figuur 1.2: Tijdschema procedure Reconstructieplan en milieueffectrapportage

Wat is er al gebeurd? (stap 1 - 4)

Sinds de instelling van de reconstructiecommissie en streekcommissies in 2001, hebben vele partijen in de Achterhoek en Liemers hard gewerkt aan het opstel-

len van het ontwerp reconstructieplan, zoals dat nu voor u ligt, zowel via streek- en reconstructiecommissie, als via workshops, openbare voorlichtingsbijeenkomsten en de 'informele inspraak' op het 'Voorontwerp Reconstructieplan' (VOP) en de startnotitie m.e.r.. Alle betrokken partijen zijn daarmee in de gelegenheid geweest hun zienswijze op de startnotitie en het voorontwerp in te brengen.

Milieueffectrapportage

De procedure voor de m.e.r. is in maart 2002 gestart, met de publicatie van de startnotitie. De startnotitie bevat een beschrijving van de huidige situatie, de problemen en de te verwachten ontwikkelingen. Ook geeft de startnotitie de reconstructiedoelen weer, een visie op de gewenste ontwikkeling, enkele alternatieven voor de inrichting en een indicatie van de gevolgen die in het uiteindelijke Milieueffectrapport (MER) onderzocht moeten worden. Op basis van inspraakreacties en advisering door de Commissie m.e.r., zijn in augustus 2002 de Richtlijnen voor het MER vastgesteld.

Ontwerp Reconstructieplan

Eerste stap in het opstellen van dit ontwerp reconstructieplan, was het opstellen van het voorontwerpplan (VOP). Het VOP is in juni 2003 door de reconstructiecommissie in de inspraak gebracht. Het VOP, waarin de concept milieueffectrapportage was opgenomen, is een plan op hoofdlijnen en heeft geen wettelijke status. Doel van de inspraak was om het plan in samenspraak met het gebied te verbeteren en op onderdelen uit te werken. Het voorliggende ontwerpplan is mede op basis van dit overleg met de betrokkenen opgesteld. Een verantwoording voor de manier waarop de inspraakreacties in dit ontwerpplan zijn verwerkt, is te vinden in het rapport "Van voorontwerp naar ontwerp reconstructieplan Achterhoek en Liemers". Gedeputeerde Staten van Gelderland en de vertegenwoordigers van de ministers van LNV en VROM hebben eveneens een reactie op het VOP gegeven. Met deze reacties is bij het opstellen van dit ontwerpplan eveneens rekening gehouden.

1.5 Hoe verder?

Advies en inspraak (stap 5)

De reconstructiecommissie heeft een advies voor het voorliggende ontwerpplan (OP) en het bijbehorende milieueffectrapport (MER) aan Gedeputeerde Staten (GS) aangeboden. GS hebben op basis van dit advies dit ontwerpplan opgesteld en leggen het ontwerpplan samen met het MCR thans vier weken ter inzage. In deze periode kunnen bedenkingen worden ingediend. Het provinciaal bestuur behandelt de ingediende bedenkingen binnen enkele maanden. Op grond van de inspraakreacties en het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage, besluiten GS om het ontwerp reconstructieplan – waar nodig – te wijzigen. Over hun voornemen tot wijziging vragen ze een reactie van de Reconstructiecommissie.

Schriftelijke reacties op het ontwerp reconstructieplan Achterhoek en Liemers en het MER kunnen binnen 4 weken worden ingediend bij:

<p>Het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland Postbus 9090 6800 GX Arnhem</p>
--

Vaststelling (stap 6)

Provinciale Staten stellen het Reconstructieplan vast. Het reconstructieplan moet vervolgens nog goedgekeurd worden door de ministers van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV) en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM). Tegen de vaststelling van het plan kan door belanghebbenden beroep worden ingesteld bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Uitvoering en evaluatie (stap 7)

Na vaststelling wordt het plan uitgevoerd. De streekcommissies Graafschap, Oost-Achterhoek en West-Achterhoek en Liemers zijn hiervoor verantwoordelijk (zie hoofdstuk 7).

Als de maatregelen uit het reconstructieplan zijn uitgevoerd, moeten de feitelijk optredende milieugevolgen vergeleken worden met de effecten zoals deze in het plan zijn voorspeld. Dit wordt opgenomen in een evaluatieprogramma (zie hoofdstuk 7).

Van de evaluatie wordt een evaluatieverslag gemaakt, dat te zijner tijd ter inzage wordt gelegd. Het reconstructieplan bestrijkt een termijn van ten hoogste twaalf jaren. In elk geval eens per vier jaar wordt door Gedeputeerde Staten nader bekeken of het reconstructieplan aanpassing behoeft. De Reconstructiecommissie adviseert GS hierover (zie ook hoofdstuk 7).

1.6 Leeswijzer

Dit ontwerpplan bestaat uit drie blokken: probleemanalyse, aanpak en uitvoering (zie figuur 1.3). Bij ieder onderdeel horen bijlagen en kaarten. Deze zijn eveneens in figuur 1.3 weergegeven.

Figuur 1.3: Hoofdropzet ontwerpplan met belangrijkste bijlagen en kaarten

Inhoud	Bijlagen	Kaarten	
A: Wat moet er gebeuren?			
2: De opgave	De reconstructieopgave is het verschil tussen wat er volgens het bestaande beleid in 2015 gerealiseerd moet zijn, en wat er zonder reconstructie in de praktijk zou gebeuren. Want met de huidige aanpak lukt het niet om alle beleidsdoelen op tijd te bereiken. Hoofdstuk 2 beschrijft de opgaven en geeft een analyse van de ruimtelijke, landschappelijke en historische samenhang daarin, het duurzaam raamwerk.	Bijlage 1 <i>Reconstructieopgave per thema en deelgebied</i> geeft een gedetailleerde beschrijving van de opgaven per beleidsthema en per deelgebied.	Kaart 3 (<i>vastgesteld ruimtelijk beleid</i>) geeft een overzicht van het bestaande (ruimtelijke) beleid, dat richtinggevend is voor de reconstructie. Het duurzaam raamwerk (bodem, water, landschap, cultuurhistorie en natuur) is daarvoor de basis.
3: De ambitie	De ambitie van dit reconstructieplan is hoog. Voor bijna alle thema's wil de reconstructiecommissie de doelen in 2015 volledig bereikt hebben. Maar voor drie thema's is dat niet realistisch: verdroging, waterkwaliteit en ammoniak. Hoofdstuk 3 legt uit waarom.	Bijlage 2 (<i>ambitie voor de 28 subgebieden</i>) beschrijft de ambitie en de motivering daarvoor voor de 28 subgebieden.	Kaart 4 (<i>streefbeeld en subgebieden</i>) geeft een overzicht van het streefbeeld en ligging van de 28 subgebieden.
B: Hoe gaan we dat aanpakken?			
4: Aanpak	Om de ambities waar te maken, worden er maatregelen en instrumenten ingezet. Dit hoofdstuk beschrijft de uitvoeringsstrategie, de prioriteiten en de inzet en ontwikkeling van (nieuwe) <i>stimulerende</i> instrumenten. Samen met de zonerings (hoofdstuk 5) vormen ze een samenhangende en elkaar ondersteunende aanpak.	Bijlage 3 (<i>maatregelen en kosten</i>) geeft een gedetailleerd overzicht van maatregelen en kosten.	Kaart 5 (<i>maatregelen</i>) geeft een overzicht van welke maatregelen waar van toepassing zijn.
5: Zonering	Om de ontwikkeling van de intensieve veehouderij ruimtelijk in de goede richting te sturen, is het landelijk gebied opgedeeld drie zones. Hoofdstuk 5 beschrijft deze wettelijk verplichte zonering, inclusief de bijbehorende regulerende bepalingen.	Bijlage 4 bevat een overzicht van de zoekcriteria voor de 'zoekgebieden inplaatsing intensieve veehouderij'.	Kaart 6 (<i>reconstructiezonering</i>) geeft een overzicht van de zonering intensieve veehouderij en van de varkensvrije zones.
6: Formele aspecten	Een aantal onderdelen van dit reconstructieplan werken direct door naar bestemmingsplan (voorbereidingsbesluit) en streekplan. Hoofdstuk 6 beschrijft deze doorwerking en gaat in op de vergoeding van eventuele hieruit voortvloeiende schades en op de verdere uitwerking van dit reconstructieplan.		Kaart 6 (<i>reconstructiezonering</i>) en kaart 7 en 8 (<i>waterberging en verweavingsgebied met ontwikkelingslocaties</i>) geven een overzicht van de planonderdelen die doorwerken naar bestemmingsplan en streekplan.
C: De uitvoering			
7: Uitvoering & financiering	Hoofdstuk 7 geeft aan dat de uitvoeringsorganisatie voor de reconstructie voortbouwt op de organisatie van het gebiedsgerichte beleid. Ook komen de kosten en de financiering van het plan aan bod.		
8: Doelbereik & evaluatie	Hoofdstuk 8 geeft aan in hoeverre dit plan voldoet aan de eisen vanuit het rijkskader voor reconstructie. Ook zijn de belangrijkste conclusies uit het MER opgenomen. Tot slot is de systematiek opgenomen om de resultaten van de uitvoering van de reconstructie te monitoren en evalueren.		

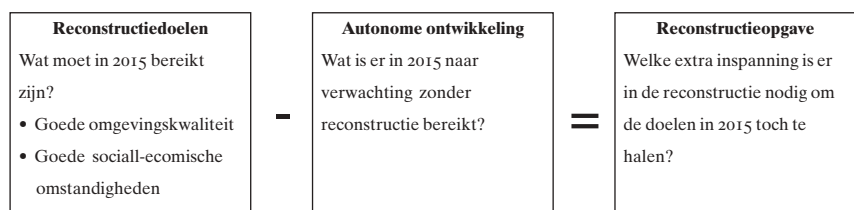
Wat is de opgave voor reconstructie?

2.1 Inleiding

Behalve het realiseren van de varkensvrije zones en de reconstructiezonering, brengt de reconstructie niet veel nieuwe beleid met zich mee. De belangrijkste opgave voor de reconstructie is het versnellen en meer samenhangend uitvoeren van bestaand beleid. Dat is nodig, omdat met de huidige aanpak veel beleidsdoelen niet of niet op tijd te bereiken zijn. De reconstructie is bedoeld om doelen wel op tijd te halen.

Dit hoofdstuk beschrijft de reconstructieopgave voor de Achterhoek en Liemers. De reconstructieopgave is feitelijk het verschil tussen wat er volgens het bestaande beleid in 2015 gerealiseerd zou moeten zijn, en wat er zonder reconstructie in de praktijk zou gebeuren. Het 'gat' tussen doel en 'autonome ontwikkeling' is de klus die geklaard moet worden. Figuur 2.1 geeft dat schematisch weer.

Figuur 2.1 De reconstructieopgave

Paragraaf 2.2 gaat eerst in op het oorspronkelijke landschap met zijn samenhangend systeem van ondergrond, reliëf, watersysteem en soorten natuur (het 'duurzaam raamwerk'), de (recente) ontwikkelingen daarin, en de opgaven die de ontwikkelingen met zich mee hebben gebracht. Die opgaven verschillen per deelgebied.

2.2 Achterhoek en Liemers

2.2.1 Inleiding

De Achterhoek en Liemers is opgedeeld in drie deelgebieden, waar streekcommissies tot taak hebben het reconstructieplan uit te voeren (zie §1.4 en kaart 1). De streekcommissies werken binnen bestuurlijk vastgestelde grenzen (gemeenten). Voor het beschrijven van de opgave zijn deze bestuurlijke grenzen niet altijd relevant. Er is in dit hoofdstuk daarom vooral uitgegaan van een beschrijving op basis van verschillen en samenhang in ontstaansgeschiedenis; het bodem- en watersysteem en de invloed van de mens hierop. Deze opgave wordt in hoofdstuk 3 en verder weer vertaald naar de gebieden van de streekcommissies.

De Achterhoek en Liemers bestaat uit vier grotere, aaneengesloten landschapelijke gebieden met min of meer dezelfde kwaliteiten, mogelijkheden en problemen, maar met een onderling sterk verschillend karakter. De ligging van deze vier gebieden is op kaart 1 weergegeven. Op deze kaart zijn tevens de grenzen van de streekcommissie opgenomen.

A. Historisch gegroeide waardevolle cultuurlandschappen

1. Het landgoederenlandschap van de Graafschap;
2. Het kleinschalig coulissenlandschap op het Winterswijks plateau;

B. Grootschalige en open agrarische productielandschappen

3. Het jonge ontginningslandschap tussen Winterswijk en de Graafschap, Achterhoek Midden;

C. Verstedelijkingslandschappen

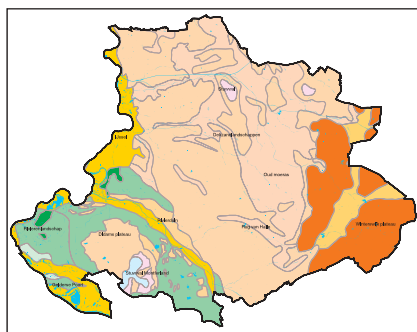
4. Het verstedelijkte landschap van Liemers en Oude IJsselstreek.

Tussen deze gebieden bestaan grote verschillen in het oorspronkelijke bodem- en watersysteem, het reliëf en – daarmee samenhangend - de soorten natuur die er voorkomen. Ook de manier waarop de mens in de loop van de tijd met het landschap is omgegaan, verschilt per gebied, waardoor ook het grondgebruik, het type (agrarische) bedrijvigheid, de ruimtelijke inrichting en de schaal en verwevenheid van het landschap sterk verschilt.

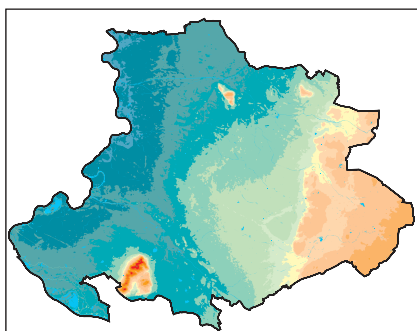
Ieder gebied heeft zodoende een eigen karakter, eigen kwaliteiten en eigen ontwikkelingsmogelijkheden, maar ziet zich ook geplaatst voor specifieke knelpunten en uitdagingen. Het betekent dat er voor ieder gebied in de reconstructie specifieke opgaven liggen. Deze paragraaf gaat daar op in.

§2.2.2 beschrijft het oorspronkelijke landschap met zijn samenhangend systeem van ondergrond, reliëf, watersysteem en soorten natuur – het ‘duurzaam raamwerk’. Inzicht in de samenhang tussen de onderdelen en werking van het duurzaam raamwerk is essentieel, omdat het belangrijke aanknopingspunten biedt voor de analyse van de problematiek, en voor het realiseren van samenhangende en duurzame oplossingen (zie ook hoofdstuk 3).

§2.2.3 gaat in op de manier waarop de mens in de loop van de tijd heeft ingegrepen in deze landschappen. De vier volgende paragrafen gaan ten slotte dieper in op de huidige situatie in en de reconstructieopgaven voor de vier afzonderlijke gebieden.

Figuur 2.2

Figuur 2.3

2.2.2 Het duurzaam raamwerk

Figuur 2.2 en figuur 2.3 geven een overzicht van de opbouw van het gebied. Figuur 2.2. gaat in op de geomorfologie en nithologie (bodem, bodemopbouw en ontstaansgeschiedenis) en figuur 2.3 op de maaiveldhoogte (het reliëf).

Het oorspronkelijke landschap van de Achterhoek en Liemers is op basis van ontstaansgeschiedenis, bodem, reliëf en water, grofweg in te delen in twee typen:

1. Het dekzandlandschap van de Achterhoek;
2. Het 'rivierenlandschap' van Liemers en Oude IJssel.

Deze paragraaf beschrijft de ontstaansgeschiedenis en het bodem- en watersysteem van beide landschapstypen.

Het dekzandlandschap van de Achterhoek

Het dekzandlandschap van de Achterhoek wordt begrensd door de Oude IJssel in het zuiden en de IJssel in het westen. Het is een licht hellend gebied, dat naar het westen toe afloopt. Alle beken in het gebied monden uit in de IJssel.

De hoge, oostelijke kant van het gebied wordt gevormd door het Winterswijks Plateau, dat zo'n 30 meter boven NAP ligt. Het is een hellend gebied met een dunne zandlaag op keileem, een grondsoort die water zeer slecht doorlaat. Dit levert beken op, die snel op neerslag reageren.

De rest van de Achterhoek is een grote zandbak met licht glooiende dekzandkoppen (zoals de Rug van Halle), die doorsneden worden door naar het westen toe stromende laaglandbeken: de Berkel, de Slinge en de Baakse Beek. Deze beken zijn van groot belang voor de natuurlijke afwatering van het gebied.

Desondanks was de Achterhoek van nature nat. Op plekken waar de afwatering gebrekkig was, ontstonden grote moerassen, zoals het Wolfersveen in het midden van de Achterhoek, en het Wooldseveen en het Zwillbroek in het oosten. In het noorden van het gebied liggen de stuwwallen van de Lochemerberg (50 meter hoog) en de Needse Berg (35 meter).

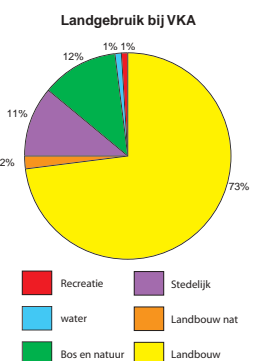
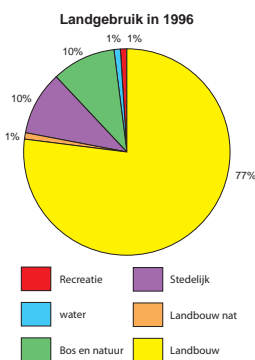
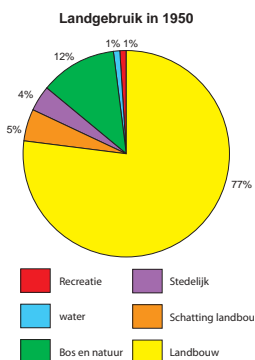
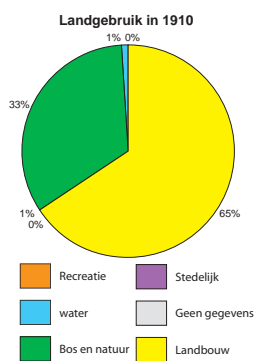
De afwisseling tussen beekdalen, dekzandkoppen, stuwwallen en slecht ontwaterde moerasachtige gebieden, heeft gezorgd voor een grote afwisseling in grondsoort en waterhuishouding. Lokale kwelstromen kwamen vooral voor in grote laagtes en kleine beekdalen. Lichte hellingen en lokale verschillen in nat en droog gaven het gebied een enorme variatie in natuur en landschap. Vooral op de overgangen van nat naar droog en van laag naar hoog vond - en vindt men nog steeds - waardevolle natuur. De Achterhoek is rijk aan dergelijke regionale en lokale overgangen.

De eerste bewoning vond vooral plaats op de grens van nat en droog: op de dekzandkoppen en aan de randen van de stuwwallen. De grote afwisseling in grondsoort en de vaak natte omstandigheden hebben de mogelijkheden voor het (agrarisch) grondgebruik sterk bepaald. Dit heeft geresulteerd in over het algemeen kleinschalige, verweven landschappen, met coulissen, kleine landbouwpercelen, landgoederen en verspreid liggende hoeven.

Het 'rivierenlandschap' van Liemers en Oude IJssel

Het 'rivierenlandschap' van Liemers en Oude IJssel wordt begrensd door de brede rivierdalen van de Rijn en IJssel en het kralensnoer van rivierduinen langs de Oude IJssel.

Het midden van het gebied bestaat uit een dekzandgordel (het Didams Plateau) met in het oosten de stuwwal van Montferland, die met zijn top van 92 meter hoog uit het rivierenlandschap oprijst. In de rest van het gebied is vooral de Rijn van grote vormende invloed geweest, mede omdat de rivier zijn loop ettelijke keren heeft verlegd. In het landschap is dat nog goed te zien aan de loop van de Oude IJssel in het noorden en aan de Rijnstrangen in het zuiden. Bovenop de oorspronkelijke dekzanden heeft de regelmatig overstromende rivier een laag rivierklei afgezet. Langs de rivierlopen ontstonden oeverwallen en rivierduinen. Het Gelderse riviereengebied - met de Gelderse Poort in het zuiden van Liemers en de IJssel-uiteerwaarden in het oosten - is niet alleen regionaal, maar ook (inter)nationaal van grote ecologische betekenis. De uiterwaarden van de IJssel hebben op veel plekken nog een gaaf reliëf en - mede daardoor - een rijke stroomdalflora. De Gelderse Poort - het riviereengebied tussen de stuwwallen van het Montferland en Nijmegen - is een van de belangrijkste ganzengebieden van West-Europa. Er komen goed ontwikkelde stroomdalgraslanden voor, en het gebied is van belang voor weidevogels en visetende vogels als de aalscholver. De Gelderse Poort is een grensoverschrijdend natuurproject, waarbij het ontwikkelen van aaneengesloten, riviergebonden natuurgebieden en een natuurlijker en veiliger riviersysteem centraal staan (ruimte voor natuur én ruimte voor de rivier).

De Oude IJssel vormt in het noorden de waterscheiding tussen Achterhoek en Liemers. De Liemers heeft zodoende een eigen watersysteem, dat niet van invloed is op bovenregionale grondwaterstromen. Grondwater van het Montferland en het Didams Plateau stroomt naar de Oude IJssel, het Duivense Broek en de Gelderse Poort. In de Liemers is in de natte gebieden een kleidek aanwezig. Het kleidek is van veel meer invloed op het voorkomen van wilde planten en de mogelijkheden voor agrarisch gebruik dan het (grond)watersysteem.

Bewoning kwam van oorsprong vooral voor op de hogere delen in het gebied: het Montferland, het Didams Plateau, de rivierduinen en de oeverwallen. De uitgestrekte rivierkleigebieden werden gebruikt als weidegrond. Vanwege de aanwezigheid van moerasijzererts in de rivierkleiondergrond ontstond in Oude-IJsselsteden als Ulft, Terborg en Doesburg ijzer- en emaille-industrie.

2.2.3 De invloed van de mens

De oorspronkelijke landschappen van de Achterhoek en Liemers zijn in de loop van de tijd door menselijk ingrijpen veranderd. Eeuwenlang is de invloed van de mens op het oorspronkelijke landschap in de Achterhoek en Liemers echter beperkt geweest. De economische ontwikkeling in het gebied kwam in vergelijking met die in andere delen van Nederland pas laat op gang, wat mede het gevolg was van de ligging langs de landsgrenzen. Men name de laatste vijftig jaar is de invloed van de mens veel groter geworden - zo groot dat het natuurlijke en landschappelijke evenwicht van het duurzaam raamwerk op veel plekken verstoord is geraakt. Zo is er gebouwd op van nature natte plekken, die nu niet meer te gebruiken zijn voor waterberging, en zijn er gebieden ontgonnen en ontwaterd die het natuurlijke watersysteem drastisch hebben gewijzigd.

Ontginning en rationalisatie

In 1830 was de helft van de Achterhoek nog bos en woeste grond. In 1950 was dit teruggelopen tot 12%. Tegenwoordig is nog maar 10% van de Achterhoek 'woest'.

Eerste grote impuls voor de ontginning van de Achterhoek kwam met de introductie van de kunstmest, eind 1800, waardoor ook de arme heidegronden geschikt werden voor landbouw. Voor de ontwikkeling van het 'vlakke midden' is ook de ontwatering van groot belang geweest. De ontwatering van dit gebied is rond 1870 echt van de grond gekomen. Lokaal heeft ook vervening een belangrijke rol bij de ontginning van de Achterhoek.

Na de Tweede Wereldoorlog volgde een tweede golf van ontginning en rationalisatie van het landschap, gericht op de opvoering van de landbouwproductie. De grootschalige ruilverkavelingen uit de jaren '50, '60 en '70 van de vorige eeuw hebben geleid tot de ontginning van natte heide en veenmoerassen, het kanaliseren en normaliseren van beeklopen, en het opschalen van de bestaande kleinschalige hoeven- en kampenlandschappen. Met name in het vlakke middengebied van de Achterhoek - het voormalig Wolfersveen - is deze ontwikkeling van grote invloed geweest. Het gebied is omgevormd tot een grootschalig, monofunctioneel agrarisch productielandschap. Belangrijk gevolg van deze ingrepen is dat het watersysteem in het gebied is aangetast. Het gebied heeft zijn oorspronkelijke sponswerking verloren, waardoor er benedenstrooms wateroverlast ontstaat, terwijl veel landbouwgronden en natuurgebieden zijn verdroogd.

Ontwatering

Tot 1830 heeft de mens relatief weinig ingegrepen in het natuurlijke watersysteem van de Achterhoek. Wel werden er al beken gegraven en verlegd voor watermolens en ter bescherming tegen overstromingen.

In de jaren '30 van de twintigste eeuw zijn er veel afwateringswerken uitgevoerd. Dat was nodig om de verhoogde afvoer uit de ontginningsgebieden kwijt te raken – de sponswerking van de ontgonnen gebieden nam immers fors af. Deze afvoeren bereikten hun piek na 1950, toen 82% van de Achterhoek en Liemers ontgonnen was. Na de overstromingen van Borculo in de jaren '60, zijn de laatste grote afwateringswerken uitgevoerd, in samenhang met de grootschalige ruilverkavelingen en ontginningen in het vlakke Middengebied van de Achterhoek. De afvoercapaciteit werd zo groot dat het mogelijk werd om ook de extra afvoer uit de nieuw ingerichte landbouwgebieden snel en efficiënt af te voeren. Deze situatie bestaat nog steeds.

Ook de ontwikkeling van de grondwaterwinning voor drinkwater is van grote invloed geweest op het watersysteem in de Achterhoek. Door de grote doorlatendheid van de grond, hebben drinkwaterwinningen - lokaal -directe invloed op grondwaterstanden en kwelstromen, en daarmee op de aanwezigheid van (bijzondere) planten.

Verstedelijking

Door de aanleg van grootschalige infrastructuur, woningbouw en uitbreiding van bedrijventerreinen is de verstedelijking in de Achterhoek en Liemers op verschillende plekken in een stroomversnelling gekomen. Doordat verstedelijking vaak los van de ondergrond en van bestaande gebiedskenmerken plaatsvindt, raken dergelijke gebieden landschappelijk en ecologisch versnipperd, wat ten koste gaat van de landschappelijke kwaliteit en de natuur, en waarmee ook vaak het watersysteem wordt aangetast. Verstedelijking speelt met name in de Liemers en de Oude IJsselstreek. In het laatste gebied heeft de aanwezigheid van IJzeroer al vroeg de verstedelijking beïnvloed. De verstedelijking in de Liemers heeft vooral na de Tweede Wereldoorlog plaatsgevonden. De ligging van het gebied op een belangrijke verbindingssas tussen de Randstad en Duitsland en de 'overloop' vanuit Arnhem hebben hierbij een belangrijke rol gespeeld.

Intensivering van de landbouw

In de afgelopen halve eeuw heeft ook in Achterhoek en Liemers een enorme intensivering en vergroting van de productieomvang van de landbouw plaatsgevonden. De grondgebonden landbouw in het algemeen, en de melkveehouderij in het bijzonder, profiteerden van technische ontwikkelingen, betere verkaveling en diepere ontwatering. De hoge veebezetting per hectare heeft in de melkveehouderij geleid tot problemen met de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. De intensieve veehouderij (met name de varkenshouderij) kon spectaculair groeien door goedkope importen van voer en goedkope restproducten uit de voedingsmiddelenindustrie. Mede door het grote aantal bedrijven met relatief weinig grond, werd de intensieve veehouderij steeds belangrijker, eerst als neventak naast de melkveehouderij, later ook steeds meer als hoofdtak. De sterke ontwikkeling van de veehouderij heeft in de periode voor het mestbeleid geleid tot overbemesting, waardoor veel gronden in de Achterhoek en Liemers verzaaid zijn met fosfaat.

Ammoniak afkomstig uit de melkveehouderij en de intensieve veehouderij komt terecht in natuurgebieden, waardoor die gebieden verzuren en te voedselrijk worden. Vooral in natuurgebieden dicht bij (concentraties van) stallen van de intensieve veehouderij, kan de neerslag van ammoniak een groot probleem zijn. Van recentere datum is een lichte groei van de intensieve teelten: boomteelt, aardappelen, bloembollen en tuinbouw. Deels vindt dit plaats als ‘zwerflandbouw’ op gehuurd bouwland.

De schaalvergroting en specialisatie in de landbouw zet door. Het aantal landbouwbedrijven neemt echter al tientallen jaren af en blijft afnemen. De intensivering krijgt, vanwege de negatieve gevolgen (overbemesting, stank), steeds meer grenzen opgelegd.

2.3 De belangrijkste opgaven voor de reconstructie

2.3.1 Algemeen

Door de verdergaande ontginning, ontwatering, verstedelijking en intensivering van de landbouw is het duurzaam raamwerk op verschillende plekken aanzienlijk aangetast. Hierdoor is het evenwicht tussen en de onderlinge samenhang in het functioneren van de natuur, het watersysteem, het landschap en het (agrarische) grondgebruik verstoord. Gevolg is dat er op tal van plekken en terreinen (dure) technische maatregelen moeten worden genomen om de gevolgen van die onbalans op te vangen. Algemene opgave voor de reconstructie is daarom het landschappelijke en ecologische raamwerk zo te herstellen en te ontwikkelen, dat een duurzaam en evenwichtig functioneren mogelijk wordt. Concreet betekent dat het volgende:

- *Naar een samenhangend netwerk van natuurgebieden.*

Door versnippering en negatieve invloeden van buitenaf (zoals de verstoring van het watersysteem en de neerslag van ammoniak vanuit de landbouw), kunnen bestaande natuurgebieden niet meer goed ecologisch functioneren. Al langer streeft de overheid naar het herstel van een samenhangend netwerk van natuurgebieden, de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Belangrijkste opgaven voor de reconstructie is de aanleg en inrichting van de EHS en ontsnippering, waarbij beekherstel en een watersysteemgerichte benadering voor het verder ontwikkelen van natuurwaarden prioriteit krijgen.

- *Ontwikkelingsruimte voor landbouw.* De grondgebonden landbouw is een belangrijke drager van het (aantrekkelijke) agrarische cultuurlandschap. Door de ruimtevraag vanuit andere functies (water, natuur en stedelijke functies), de hoge grondprijs, de lage grondmobiliteit en de toenemende (internationale) concurrentie staat de economische positie van de grondgebonden landbouw onder druk. Veel bedrijven zijn te klein en de verkaveling is niet optimaal. Het behoud van het besloten landschap staat vaak op gespannen voet met schaalvergroting en de ruimtevraag vanuit landbouw. Opgave voor de reconstructie is ruimte te scheppen voor de ontwikkeling van de landbouw, enerzijds voor schaalvergroting (met behoud van landschappelijke waarden) mogelijk te maken, en anderzijds door verbreding, functiecombinaties en groenblauwe diensten.

Voor de intensieve veehouderij zijn de ontwikkelingsmogelijkheden in grote delen van het gebied sterk beperkt door wet- en regelgeving. Deze beperkingen hangen samen met de invloed die de steeds grotere bedrijven hebben op

-
- hun omgeving in de vorm van stank, ammoniak en landschap (verstorend beeld van grote stallencomplexen). De beperkingen beperken ook een gezonde dynamiek in de sector. Een dynamiek die nodig is om de noodzakelijke aanpassingen aan maatschappelijke wensen te kunnen realiseren. Belangrijke reconstructieopgave is de perspectiefvolle intensieve veehouderij uit de nabijheid van de kwetsbare natuur en woonkernen te halen en nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden elders te bieden.
- *Naar een aantrekkelijk landschap.* Door ruilverkaveling, schaalvergroting en intensivering in de landbouw is het oorspronkelijke kleinschalige en besloten landschap aangetast. Daarnaast is door verstedelijking (woningbouw, bedrijventerreinen, infrastructuur) het landschap op verschillende plekken aangetast en versnipperd geraakt (met name in het gebied van Liemers en Oude IJssel, maar ook rond bijvoorbeeld Winterswijk). De belangrijkste opgave voor de reconstructie is het herstel van waardevolle cultuurlandschappen in Winterswijk en de Graafschap en de ontwikkeling van nieuwe (functionele) landschappen in Achterhoek Midden en Liemers/Oude IJssel. De opgave in verstedelijkte gebieden verdient daarbij speciale aandacht.
 - *Naar een veerkrachtig watersysteem.* Het watersysteem is in veel gebieden aangepast aan de eisen vanuit wonen, bedrijvigheid en landbouw. Daardoor heeft het watersysteem zijn veerkracht verloren en treedt er in natte perioden steeds vaker wateroverlast op (te weinig ruimte voor waterberging) en is er in droge perioden steeds vaker sprake van watertekort (het systeem heeft zijn sponswerking verloren). Beken zijn vaak gekanaliseerd, waardoor ze hun ecologische en landschappelijke waarden hebben verloren. Reconstructieopgave is het herstel van de veerkracht van het watersysteem, onder meer door beekherstel, het creëren van (ruimte voor) waterberging, het vasthouden van water in de haarvaten van het systeem en door verbeteringen in de drinkwaterwinning.
 - *Naar een betere milieukwaliteit.* Een belangrijke voorwaarde voor een betere natuurkwaliteit is de kwaliteit van lucht (ammoniak) en water. De waterkwaliteit is ook belangrijk voor de drinkwaterwinning. Plaatselijk is ook de stankhinder, met name rond kernen, een probleem. Belangrijke reconstructieopgaven zijn: het verbeteren van de kwaliteit van grond- (drinkwater) en oppervlaktewater, het verminderen van de stikstofdepositie op natuurgebieden en het verminderen van de stankhinder. Het gaat hierbij vooral om het aanvullend, aan de landelijke wet- en regelgeving, en gebiedsgericht treffen van maatregelen.
 - *Verdere uitbouw van recreatie en toerisme.* Recreatie en toerisme zijn belangrijke groeisectoren voor de Achterhoek en Liemers. Het teruglopende belang van de agrarische sector in economie en werkgelegenheid en de toenemende belangstelling voor recreatie en toerisme in het gebied spelen hierbij een belangrijke rol. Belangrijke reconstructieopgaven zijn: het vergroten van de toegankelijkheid van het landelijk gebied en de mogelijkheden voor recreatief medegebruik, verbeteren van de kwaliteit van de verblijfsrecreatie, behoud en versterken van de cultuurhistorische belevingswaarden en het vergroten van de mogelijkheden voor recreatie en toerisme op (vrijkomende) landbouwbedrijven en landgoederen.
 - *Verbeteren van de leefbaarheid en het woon, werk en leefklimaat.* De veranderingen in het landelijk gebied zijn mede van invloed op het woon, werk- en leefklimaat. Zo zijn er bedreigingen, zoals de ontwikkelingen in de landbouw en het teruglopen van het openbaar vervoer, maar ook kan-

sen die sterk samenhangen met de begrippen groen, rust en ruimte. In het kader van de reconstructie zijn de voornaamste opgaven: versterken van de omgevingskwaliteit en de levendigheid, versterken van een duurzame economische structuur, versterken van de sociale samenhang en het verbeteren van de verkeersveiligheid.

De belangrijkste reconstructieopgaven per thema zijn in bijlage 2 weergegeven.

2.3.2 Accenten per landschappelijk deelgebied

Ontginning, ontwatering, verstedelijking en intensivering van het grondgebruik hebben zich in alle vier de landschappelijke deelgebieden voorgedaan, maar de mate waarin die ontwikkelingen zijn opgetreden, en de invloed die dat op de vier deelgebieden heeft gehad, verschilt per gebied. Daarom zijn er ook accentverschillen in de opgave per deelgebied.

Het kleinschalig coulisselandschap van het Winterswijks Plateau

Hoewel ook op het Winterswijks Plateau ontginning, ontwatering, intensivering en verstedelijking van onmiskenbare invloed op het landschappelijke systeem zijn geweest, is er nog steeds sprake van een kenmerkend kleinschalig landschap. De landbouw heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het ontstaan en behoud van de kleinschalige en historische landschappen en de daarbijbehorende natuur en cultuurwaarden. Het kleinschalig coulisselandschap van het Winterswijks Plateau met zijn scholtenhoeven, is zodoende een historisch gegroeid landschap waar nog veel natuurlijke, cultuurhistorische en landschappelijke waarden aanwezig zijn.

Het Winterswijks Plateau wordt van noord naar zuid doorsneden door een diepe zandige geul. Op de scheiding van de geul en het Vragender Plateau is in een laagte het Korenburgerveen gevormd, dat wordt gevoed door de kwelstroom uit het noordelijk gedeelte van de geul.

Het Winterswijks Plateau kent vele gradiënten; het gebied is aantrekkelijk vanwege de verweving van landbouw en natuur, en vanwege de fijne dooradering van het gebied door beken.

Belangrijkste reconstructieopgaven zijn:

1. Behoud, herstel en ontwikkeling van het kleinschalige scholtenlandschap, waarbij tegelijkertijd ruimte geboden moet worden aan water(berging), natuur, en een moderne, concurrerende landbouwsector;
2. Versterking van de grondgebonden landbouw als (economische) drager van het landschap (groene en blauwe diensten; meervoudig grondgebruik);
3. Vermindering van de aantasting van natuur en landschap door intensieve vormen van veehouderij;
4. Herstel van het watersysteem, met name door beekherstel en verdrogingsbestrijding.

Het landgoederenlandschap van de Graafschap

Net als het Winterswijks Plateau is het landgoederenlandschap van de Graafschap een historisch gegroeid gebied dat nog rijk is aan landschap, cultuurhistorie en natuur. Ook hier heeft de landadel een belangrijke bijdrage geleverd aan het ontstaan en het behoud van de kleinschalige en historische landschappen en de daarbijbehorende natuur en cultuurwaarden. Bij voorkeur liet de adel grote stukken woeste grond in kleinere stukken verdelen, die werden verpacht aan individuele boeren. De aanleg van het statige parklandschap in de Graafschap heeft gezorgd voor een fraai gebied. De landgoederen zijn te vinden in gebieden met veel overgangen: van hoog naar laag, van nat naar droog en van besloten naar open. De landgoederen herbergen nu belangrijke natuurwaarden en vormen de schakels tussen grotere natuurgebieden.

Belangrijkste reconstructieopgaven zijn:

1. Behoud, herstel en ontwikkeling van het verweven landgoederenlandschap, waarbij tegelijkertijd ruimte geboden moet worden voor water(berging), natuur, en een moderne, concurrerende landbouwsector.
2. Versterking van de grondgebonden landbouw en de landgoederen als (economische) dragers van het landschap (groene en blauwe diensten; meervoudig grondgebruik);
3. Vermindering van de aantasting van natuur en landschap door intensieve vormen van veehouderij;
4. Herstel van het watersysteem, met name door beekherstel en verdrogingsbestrijding.

Het jonge agrarische ontginningslandschap van Achterhoek Midden

Met name in het vlakke middengebied van de Achterhoek - het voormalig Wolfersveen – is de grootschalige ontginning en ontwatering ten behoeve van de landbouw van grote invloed geweest op het functioneren van het duurzaam raamwerk. Die veranderingen zijn onomkeerbaar. Het gebied heeft zijn oorspronkelijke sponswerking in het regionale watersysteem van beken en moerassen verloren, wat heeft geleid tot verarming van natuurwaarden, verlies aan landschapstypen, het verdwijnen van heide-, broek en kampenlandschappen, en uiteindelijk ook tot verdroging van huidige natuurgebieden en landbouwareaal. Bovendien is daardoor de natuurlijke verbinding tussen Winterswijk en de Graafschap aangetast, en krijgt de Graafschap via de beken te maken met waterproblemen uit Achterhoek Midden (afvoerpieken, verdroging, verontreiniging). De ontginning en herverkaveling heeft er wel toe bijgedragen dat er hier een relatief goed gebied voor de landbouw is ontstaan.

Belangrijkste reconstructieopgaven zijn:

1. Behoud en versterking van de landbouw als economische functie en beheerder van het landschap;
2. Ontwikkelingsmogelijkheden bieden voor een duurzame en goed ingepaste intensieve veehouderij;
3. Realiseren van ecologische netwerken tussen Graafschap en Winterswijk;
4. Herstel van het watersysteem voor zover dat binnen het huidige grondgebruik mogelijk is, waarbij afwenteling van problemen naar de Graafschap voorkomen moet worden.

Het verstedelijkte landschap van Liemers en Oude IJsselstreek

Langs de A12 is door uitgifte van bedrijven terrein en grootschalige woonwijken een verstedelijkte corridor aan het ontstaan met nodige verlies aan landschappelijke waarden. De ligging van Doetinchem op het kruispunt van infrastructuur (Oude IJssel en A15) heeft geleid tot een explosieve verstedelijking en dynamiek op het buitengebied.

Belangrijkste reconstructieopgaven zijn:

1. De realisering van een groenblauw raamwerk voor de scheiding van stedelijke zones (zodat die zones niet aan elkaar vastgroeien). Het groenblauwe raamwerk kan een belangrijke functie krijgen bij het verbinden van versnipperde natuurgebieden, waterberging, recreatie en extensieve vormen van landbouw;
2. Behoud en versterking van de landbouw als beheerder van het landschap (groene functie) en als economische functie;
3. Betere afstemming van rode en groene functies.

2.3.3 Richtinggevend beleid op basis van het duurzaam raamwerk

Reconstructie borduurt in belangrijke mate voort op reeds vastgesteld beleid. Er wordt slechts in beperkte mate nieuw beleid ontwikkeld. Belangrijke taak van de reconstructie is de uitvoering van het voor het landelijk gebied vastgestelde beleid een nieuwe impuls te geven. Daarbij wordt meer dan voorheen naar een samenhangende aanpak gezocht, een aanpak waarbij de problemen en kansen in samenhang gezien worden en naar een integrale oplossing gezocht wordt. In deze paragraaf zijn de belangrijkste beleidsopgaven voor het landelijk gebied van de Achterhoek en Liemers vermeld die al ruimtelijk zijn vastgelegd en vertaald.

Op kaart 3 is het belangrijkste al eerder vastgestelde ruimtelijke beleid van rijk en provincie weergegeven. Een belangrijk deel van dat beleid hangt mede samen met het beschreven duurzaam raamwerk en de daarin aanwezige en te ontwikkelen waarden van natuur en landschap. Het betreft gebieden waarvan het provinciaal bestuur belangrijke functies al ruimtelijk heeft vastgelegd. Dit beleid staat in principe niet (meer) ter discussie in het kader van de reconstructie. Dit beleid is dus een belangrijke basis bij het opstellen van het reconstructieplan. Het stelt randvoorwaarden aan de ontwikkelingsmogelijkheden van de verschillende functies.

Het gaat om de volgende in het beleid vastgestelde gebieden:

- Gebieden die volgens de natuurgebiedsplannen van de provincie Gelderland tot de ecologische hoofdstructuur (EHS met meer dan 20% natuur), nieuwe natuur en ecologische verbindingzones behoren, inclusief de Vogel-, Habitatrichtlijn en NB-wet gebieden.
- Begrensde weidevogelgebieden.
- Verspreid waardevolle wateren: in het provinciale beleid als zodanig aangeduide wateren met een actueel of potentieel hogere ecologische waarde dan het basisniveau.
- Grondwaterbeschermingsgebieden: aangegeven zijn de 25-jaars zones en de winplaatsen.
- Stiltegebieden: in het streekplan vastgelegde stiltegebieden in de Achterhoek

-
- en Liemers.
- Archeologische monumenten: de Archeologische Monumentenkaart (AMK) bevat de tot nu toe bekende archeologische monumenten.
 - De cultuurhistorisch zeer waardevolle 'Belvedere-gebieden' (min of meer overeenkomstig de WCL-gebieden): Winterswijk, Graafschap en Aalten-Zelhem (de rug van Halle).
 - Bestaande bebouwing en bedrijfsterreinen en uitbreidingsplannen waarvoor het bestemmingsplan al vergaand in procedure is (ontwerpplan in procedure).

Europese Kaderrichtlijn Water

In de Europese Kaderrichtlijn Water zijn grensoverschrijdende afspraken gemaakt ter verbetering van de waterkwaliteit van grond- en oppervlaktewater op stroomgebiedsniveau. Belangrijk doel daarbij is de bescherming en het herstel van aan water en aan land gebonden ecosystemen en bescherming van de beschikbare waterbronnen op de lange termijn. In 2015 moeten de gewenste doelen gerealiseerd zijn.

De uitwerking van de Europese Kaderrichtlijn Water moet de komende jaren vorm krijgen. Er zijn nog veel onduidelijkheden over de uitwerking van deze richtlijn voor het gebied van de Achterhoek en Liemers. Wel duidelijk is dat uitvoering van het reconstructieplan in belangrijke mate bij kan dragen aan het verbeteren van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. Het reconstructieplan is er daarom op gericht de al in andere (rijks)kaders geformuleerde doelen ten aanzien van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater dichterbij te brengen.

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de ambitie voor het uitvoeren van het reconstructieplan voor de Achterhoek en Liemers. Die ambitie is hoog.

Voor nagenoeg alle reconstructiethema's wil het plan de beleidsdoelen in 2015 halen. Maar voor enkele thema's is dat gezien de beschikbare tijd en hoeveelheid geld niet realistisch, en wordt gekozen in dit plan voor een lager niveau. Dit hoofdstuk beschrijft deze keuzes en geeft daarvoor de onderbouwing (§3.3). Paragraaf 3.4 geeft vervolgens de ruimtelijke vertaling van de ambitie op hoofdlijnen weer, de ruimtelijke visie. Paragraaf 3.5 gaat ten slotte in op de ambitie en aanpak per thema.

3.2 Hoe is het ambitieniveau bepaald?

Het ambitieniveau is tot stand gekomen door drie studiealternatieven met elkaar te vergelijken:

1. Speldenprik (relatief lage ambitie),
2. Regionaal (meer dan gemiddelde ambitie);
3. Integraal (hoge ambitie waarmee is te voldoen aan de belangrijkste doelen).

Deze drie alternatieven zijn uitvoerig beschreven in het Voorontwerp Reconstructieplan (VOP) en samengevat opgenomen als bijlage bij het milieueffectrapport. Op basis van deze drie alternatieven heeft de reconstructiecommissie in het VOP een voorkeursalternatief geformuleerd, dat in feite een mix is tussen het alternatief 'Regionaal' en het alternatief 'Integraal'. Het ambitieniveau is daarmee relatief hoog, zowel voor de omgevingskwaliteit (water, natuur, landschap) als voor de sociaal-economische kwaliteit (landbouw, recreatie, wonen/werken/leefbaarheid). De belangrijkste redenen om niet te kiezen voor het alternatief 'Integraal', waren de beperkte tijd (sommige verandering vragen veel tijd) en de naar verwachting relatief beperkte hoeveelheid geld.

Het voorkeursalternatief uit het Voorontwerp Plan is aangevuld en uitgewerkt op basis van de inspraakreacties, de te verwachten milieueffecten (uit de milieueffectrapportage) en aanvullende keuzes van de reconstructiecommissie.

3.3 Het ambitieniveau op hoofdlijnen

3.3.1 Hoog ambitieniveau voor nagenoeg alle thema's

De ambitie van dit reconstructieplan is hoog. Met de uitvoering van de reconstructie wil dit plan het grondgebruik (wonen, werken, landbouw, recreatie) zo veel mogelijk weer in evenwicht brengen met het duurzaam raamwerk van bodem, water, landschap en natuur. Bij het nemen van maatregelen en het maken van ruimtelijke keuzes – wat doen we waar? – is en wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met de mogelijkheden en randvoorwaarde die het watersysteem, de bodem en het landschap bieden. Zo ontstaan er niet alleen duurzame kansen voor natuur, water en landschap, maar ook voor landbouwbedrijven, recreatie, nieuwe economische activiteiten en wonen in het landelijk gebied.

Concreet betekent het dat dit plan de reconstructieopgaven uit hoofdstuk 2 voor nagenoeg alle reconstructiethema's in 2015 bereikt wil hebben. Het betekent dat dit plan de nu achterblijvende uitvoering van bestaand beleid met de reconstruc-

tie wil versnellen. Zo wil dit plan de gewenste omvang van de EHS in 2015 volledig bereiken, een goed perspectief bieden aan de grondgebonden landbouw en de intensieve veehouderij, en problemen op het gebied van water, landschap, wonen, werken en leefbaarheid grondig en vooral in samenhang aanpakken.

Uitgangspunt is dat met de thans beschikbare kennis een plan is opgesteld met een behoorlijke ambitie. Deze ambitie is haalbaar als alle partijen daarvoor de nodige inspanningen willen doen, zowel in organisatorische als in financiële zin. Daarbij zal de nodige creativiteit en inventiviteit van alle partijen nodig zijn om de op de begrotingen beschikbare middelen ook daadwerkelijk beschikbaar te krijgen.

Bij het opstellen van het plan is ook gebleken dat bepaalde doelen of wensen binnen de planperiode, op basis van de huidige kennis en inzichten, niet geheel te realiseren zijn. De belangrijkste hiervan zijn beschreven in de volgende paragraaf.

3.3.2 Een lager ambitieniveau voor drie thema's

Op enkele punten is het niet realistisch te verwachten dat de doelen in 2015 geheel gerealiseerd zijn:

1. Het is niet haalbaar om de verdroging van natuurgebieden volledig op te heffen in 2015;
2. Het is niet haalbaar om de waterkwaliteitsdoelen overal te bereiken in 2015;
3. Het is niet haalbaar om de ammoniakneerslag op natuurgebieden overal tot beneden het kritische niveau terug te brengen in 2015.

Deze paragraaf geeft de overwegingen hiervoor weer.

Volledig opheffen verdroging natuurgebieden is niet haalbaar in 2015

Om de verdroging van de natuurgebieden volledig op te heffen zouden grote delen van de Achterhoek weer natter gemaakt moeten worden. Ook landbouwgebieden en bebouwde gebieden. Dat zou plaatselijk leiden tot bijvoorbeeld natte kruipruimten en hoge kosten voor vergoeding van schade aan de landbouw. Bij een verhoging van de grondwaterstanden in Achterhoek en Liemers met 50 cm (in veel gebieden nodig om de verdroging te bestrijden) zou ongeveer 1/6 deel van de landbouwgrond te nat worden. Zonder reconstructie zal in 2015 nog circa 78% van de natuurgebieden te droog zijn. Met dit reconstructieplan is het aandeel te droge natuurgebieden terug te brengen tot 57%. Of anders gezegd 43% is dan niet meer verdroogd. Dit komt dicht bij het beleidsdoel van 50% niet-verdroogde natuurgebieden. Op bijna de helft van de natuurgebieden is dan geen sprake meer van verdroging en de mate van verdroging in de overige natuurgebieden zal ook afnemen. Dit reconstructieplan gaat uit van het bestrijden van de verdroging van de belangrijkste natuurgebieden op basis van een aanpak in (deel)stroomgebieden. Om te grote natschade voor de landbouw te voorkomen zullen herverkaveling en agrarisch natuurbeheer moeten worden ingezet. Niet vermijdbare schade moet worden vergoed.

Vernatting over een grotere oppervlakte zou te grote consequenties met zich meebrengen voor de landbouw. In de 'landbouwdriehoek' ten zuiden van Lochem zou een verdere vernatting wenselijk zijn ten behoeve van het Grootte Veld en de natte landgoederenzone. Dit is in de planperiode niet haalbaar vanwege de grote gevolgen voor de landbouw. De gangbare landbouw kan met een dergelijke vernatting niet uit de voeten.

In de huidige situatie is ongeveer 1,5% van de landbouwgrond in Achterhoek en Liemers als 'nat' aan te merken. De ambitie van dit plan om de verdroging te verminderen zal leiden tot circa 3% natte landbouwgrond. Deze resterende beperkte natschade voor de landbouw is op te heffen met maatwerk in de uitvoering en een schaderegeling of regeling voor 'groene en blauwe diensten'. Door de voorgestelde vernatting kan plaatselijk ook te droge landbouwgrond een geschiktere grondwaterstand krijgen.

Overal bereiken van de waterkwaliteitsdoelen is niet haalbaar in 2015

Met de huidige landelijke mestwetgeving zijn de waterkwaliteitsdoelen in een groot deel van de Achterhoek in 2015 en zelfs op langere termijn niet te bereiken. Om met het reconstructieplan de waterkwaliteitsdoelen wel te halen zouden op ongeveer 80.000 ha peperdure maatregelen ter beperking van de gemiddelde veebezetting per ha genomen moeten worden. Daarom kiest de reconstructiecommissie voor een op stikstof gerichte aanpak op 34.000 ha van de belangrijkste stroomgebieden van beken met het Hoogste Ecologische Niveau (HEN) of Specifiek Ecologische Doelstelling (SED). In de (deel)stroomgebieden van enkele plateau-beken bij Winterswijk en van de Lindense Laak wordt een vermindering van de gemiddelde veebezetting per ha nagestreefd (met inzet van de zogenaamde Koopmansgelden). Langs de overige plateau- en terrasrand-beken worden maatregelen langs de waterlopen getroffen (stimuleringsbeleid) die de directe uit- en afspoeling naar de waterloop verminderen (zie voor de maatregelen kaart 5 en bijlage 4). In deze gebieden is met het reconstructieplan een belangrijke extra kwaliteitsverbetering te bereiken. De kosten daarvan bedragen naar verwachting altijd nog 50 miljoen euro. De mate waarin met de voorgestelde maatregelen ook het gewenste ecologische herstel kan worden bereikt hangt mede af van het landelijke mest beleid. Met het huidige beleid en de voorgestelde maatregelen wordt een flinke stap in de goede richting gezet. Met een strenger mestbeleid onder invloed van de recente uitspraak van het Europese Hof zal ecologisch herstel eerder in beeld komen.

Verder kiest de commissie voor het halen van de nitraatnorm van 50 mg per liter in het bovenste grondwater van de intrekgebieden (25 jaarszone) van de belangrijkste en meest kwetsbare blijvende drinkwaterwinningen. In veel van deze intrekgebieden kan de streefwaarde van 25 mg per liter worden gehaald.

Een belangrijke afweging is de mate waarin het stroomgebied van de Baakse Beek tussen Winterwijk en de Graafschap de gewenste waterkwaliteit is te realiseren ten behoeve van de kwaliteit van het oppervlaktewater in de hoofdwaterlopen van de Graafschap. Dit mede ten behoeve van de infiltratie van oppervlaktewater om de drinkwateronttrekkingen in dit gebied te compenseren. Dit zou een vermindering van de gemiddelde veebezetting voor een grote oppervlakte landbouwgrond vergen. Dit wordt, vooral om financiële redenen, niet haalbaar geacht. Voor de Baakse Beek wordt wel ingezet op landschappelijke en recreatieve inpassing en realisatie van de EVZ. Overigens ook kan hier een aangescherpt generiek mestbeleid de waterkwaliteitsdoelstellingen belangrijk dich-

ter bij brengen en de plannen eerder haalbaar maken.

Het reconstructieplan bevat geen specifieke maatregelen voor de reductie van fosfaatuitspoeling uit de landbouw. Dat zal met generiek mestbeleid moeten gebeuren. Verhoging van de grondwaterstand (ten behoeve van vernatting van natuurgebieden) is ook gunstig voor het verminderen van de uitspoeling van stikstof naar het grondwater, maar het verhoogt de uitspoeling van stikstof en fosfaat naar het oppervlaktewater. In dit reconstructieplan is daarmee zo goed mogelijk rekening gehouden door verhoging van de grondwaterstand te koppelen aan het verminderen van de bemesting in de meest kwetsbare gebieden. De extra fosfaatuitspoeling door peilverhoging is een tijdelijk probleem, waarvoor per gebied en situatie maatwerk moet worden geleverd (Alterra, 2003). Het realiseren van een natuurlijker watersysteem is belangrijker gevonden dan een tijdelijke kleine verhoging van de belasting het oppervlaktewater met fosfaat.

Het meest milieuvriendelijk alternatief (MMA) in het MER bevat hogere ambities voor de waterkwaliteit. Zodra tijdens de uitvoeringsperiode van dit plan blijkt dat er meer mogelijkheden en geld zijn om hogere waterkwaliteitsambities op te pakken, komen die MMA-ambities in beeld voor realisatie.

Overall bereiken van het kritische depositieniveau op natuurgebieden is niet haalbaar in 2015.

In bijlage 2 is toegelicht dat, zelfs als de intensieve veehouderij geheel uit de Achterhoek en Liemers zou verdwijnen, het kritische depositieniveau op natuurgebieden in de Achterhoek en Liemers nog niet overall te bereiken is. De ambitie van dit reconstructieplan is om de depositiepieken op de meest kwetsbare natuurgebieden te verminderen met behulp van de zoneringsplan. Deze zoneringsplan zal een geleidelijke afwaartse beweging (van natuurgebieden) van de intensieve veehouderij met zich meebrengen. Rond de meest kwetsbare natuurgebieden zijn extensiveringsgebieden gelegd. In deze gebieden worden de groeimogelijkheden van de intensieve veehouderij verder beperkt en wordt perspectiefvolle bedrijven de gelegenheid geboden te verplaatsen. De extensiveringsgebieden zijn gelegen rond de grote eenheden natuur, de habitat- en natuurbeschermingswetgebieden en rond clusters van natuurgebieden met een zogenaamde gestapelde problematiek. In al deze gebieden speelt niet alleen de ammoniakproblematiek een rol, maar spelen ook andere natuur- en landschapsdoelstellingen (realiseren EHS, tegengaan versterking, waterkwaliteit e.d.) een belangrijke rol.

3.3.3 Ruimte open houden voor de ambities

Hoewel het naar verwachting dus niet mogelijk is om alle reconstructiedoelen in 2015 te bereiken, biedt dit reconstructieplan nadrukkelijk de (ruimtelijke) mogelijkheden om die doelen na 2015 alsnog volledig te bereiken. Het plan sluit daartoe ontwikkelingen uit, die het bereiken van de doelen en ambities op de langere termijn kunnen frustreren. Deze bescherming is te geven door bijvoorbeeld de zoneringsplan en ruimtelijke bescherming van de waterbergingsgebieden.

Deze benadering biedt bovendien het voordeel dat de ambities ook al tijdens de uitvoering naar boven toe bijgesteld kunnen worden, als de mogelijkheden daarvoor zich voordoen (omdat er bijvoorbeeld toch meer geld is). Belangrijke ijkmomenten daarvoor zijn de vierjaarlijkse evaluaties van het plan.

3.4 Ruimtelijke vertaling van de ambitie: duurzaam raamwerk als basis

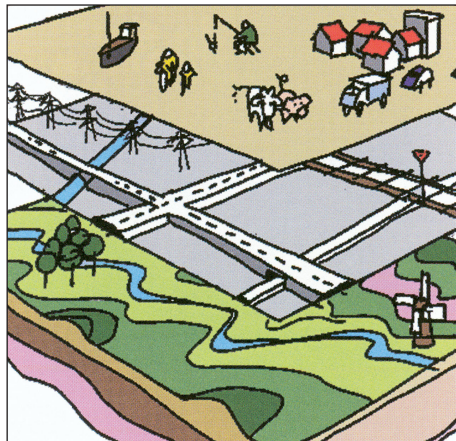
Om de thematische ambities ook daadwerkelijk te realiseren, is het van belang te bedenken welke vormen van grondgebruik waar wenselijk zijn, en hoe activiteiten en natuur, landschap, water en bodem op elkaar kunnen worden afgestemd. Herstel van het duurzaam raamwerk, zoals beschreven in hoofdstuk 2, is daarbij in dit reconstructieplan het uitgangspunt geweest. Herstel van het evenwicht van het duurzaam raamwerk biedt op de langere termijn immers de beste garanties voor een ecologisch en sociaal-economisch duurzaam functionerend systeem. Randvoorwaarde is natuurlijk wel dat veel vormen van grondgebruik al vast liggen (zoals woningbouw, infrastructuur, recreatie, landbouw) waardoor ingrijpende en grootschalige veranderingen in het grondgebruik, die vanuit het duurzaam raamwerk bezien eigenlijk noodzakelijk zouden zijn, in de praktijk niet realistisch zijn (zie ook §3.3).

In de praktijk betekent de centrale plaats van het duurzaam raamwerk, dat bij de ruimtelijke vertaling van de thematische ambities gebruik is gemaakt van de lagenbenadering, zoals die in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening is geïntroduceerd (zie figuur). Essentie van de lagenbenadering is, is dat het grondgebruik (laag 3) veel meer dan nu het geval is, moet worden afgestemd op de onderste laag (van water, bodem, natuur, landschap en cultuurhistorie) en de middelste laag (van infrastructuur).

Lagenbenadering

principe:

- functies afstemmen op de ondergrond (duurzaamheid)
- onderliggende laag is sturend voor de bovenliggende laag (hiërarchie)

Laag 3: occupatiepatronen

- woongebieden, bedrijventerreinen, recreatieterreinen

Laag 2: Infrastructuur

- wegen, spoorwegen, rivieren, kanalen, leidingen
- ontwikkelingstijd (10-30 jaar)

Laag 1: Ondergrond

- water, bodem, reliëf, morfologie, waarden (schatkist)
- ontwikkelingstijd (50-200 jaar)

In dit reconstructieplan heeft deze benadering geleid tot de volgende ruimtelijke hoofdkeuzes:

- In het *zandlandschap* van de Achterhoek (Winterswijk, Middengebied, Graafschap) zijn de ondergrond en de daarmee samenhangende waarden (bodem, water, landschap, natuur, cultuurhistorie) sturend in de inrichting. Deze drie subgebieden zijn te karakteriseren als laagdynamische gebieden. In deze gebieden zijn met name de water- en natuur opgaven voor de toekomst (mede) sturend voor het ontwikkelen van een duurzaam raamwerk. Het agrarisch grondgebruik zal met name op basis van randvoorwaarden uit het systeem (sturende water- en natuuropgaven) verder ontwikkeld worden.
- In het *rivierengebied* van Liemers en Oude IJssel zijn de netwerken en de infrastructuur het meest sturend in de inrichting. Het gebied staat onder hoge druk van verstedelijkingsprocessen. De aanwezige infrastructuur is sterk sturend voor deze verstedelijking en de ontwikkeling van de onderscheiden deelgebieden. De ontwikkeling van het duurzaam raamwerk is gericht op de organisatie van het stedelijk veld, de versterking van de identiteit van de deelgebieden in samenhang met de ontwikkeling van een samenhangend groenblauw recreatief en ecologisch netwerk. Het agrarisch grondgebruik zal met name op basis van de gewenste samenhang en identiteit van het groenblauwe netwerk in de verschillende deelgebieden ontwikkeld worden.

Deze hoofdindeling in de vier verschillende landschappelijke deelgebieden is verder uitgewerkt naar 28 subgebieden (zie kaart 4). Bijlage 3 geeft voor elk van de 28 subgebieden een overzicht van de afleiding en ambitie voor het reconstructieplan. De ambitie is afgeleid van de situatie die op langere termijn gewenst is (het streefbeeld). Waar de ambitie lager is dan het streefbeeld is gemotiveerd waarom dat het geval is. Het streefbeeld is indicatief op kaart 4 weergegeven.

3.5 Ambitie en aanpak per thema

3.5.1 Watersysteem

Natuurlijker watersysteem

De ambitie van dit reconstructieplan is het realiseren van een natuurlijker watersysteem waarbinnen meer ruimte is voor water en meerdere doelen zijn te combineren: tegengaan van verdroging van natuur en landbouw, voorkomen van wateroverlast en inrichting van ecologische verbindingzones. Dit met een combinatie van maatregelen zoals het verbreden en verondiepen van waterlopen, hermeandering van beken en vermindering van het aantal sloten. In totaal worden deze maatregelen uitgevoerd op 60.000 ha (zie kaart 5). De intensiteit en de uitstraling van de maatregelen kan per gebied verschillen, afhankelijk van: de aanwezige functies, de aard van de ondergrond en de noodzaak om maatregelen te treffen. Het MER-rapport geeft een overzicht van de te verwachten effecten. Voordat tot uitvoering kan worden overgegaan zullen de plannen, zoals die hier op hoofdlijn zijn aangegeven, nader uitgewerkt worden in uitvoeringsplannen al dan niet als uitwerkingsplannen als bedoeld in de Reconstructiewet. Hierover zal te zijner tijd overleg met de betreffende streek worden gevoerd.

In grote delen van de Achterhoek zullen de grondwaterstanden meer in overeenstemming komen met de wensen van natuur (tegengaan verdroging) en landbouw (minder opbrengstdepressie door verdroging). Per saldo zal slechts 3% van de landbouwgrond 'te nat' zijn na uitvoering van het reconstructieplan (dat is nu ca. 1%). De natschade bedraagt ongeveer 750.000 euro per jaar, verdeelt over 25.000 ha. De droogteschade neemt op meer dan 50.000 ha af. De opbrengsten hiervan bedragen naar schatting ruim 1,2 miljoen euro per jaar.

Bestrijding verdroging van natuurgebieden

Zoals in de vorige paragraaf al toegelicht is de ambitie van dit reconstructieplan om in de planperiode tot 2015 te komen tot 43% niet verdroogde natuurgebieden. Verdrogingsbestrijding zal een integraal onderdeel zijn van het realiseren van een natuurlijker watersysteem in de beïnvloedingsgebieden natte natuur en ecologische waardevolle wateren. Naast de maatregelen aan het watersysteem op 60.000 ha zijn aanvullende maatregelen voorzien in en op de rand van enkele verspreide natuurparels en prioritaire natuur. Daarbij gaat het dan bijvoorbeeld het verondiepen van waterlopen, dempen van waterlopen en het plaatsen van stuwen binnen het natuurgebied

Waterberging

De ambitie is om in de planperiode de benodigde waterbergingsgebieden voor het regionale watersysteem (3000 ha regionale waterberging) ruimtelijk te reserveren en 2800 ha waterberging daadwerkelijk te ontwikkelen. Naast deze waterbergingsgebieden 'op maaiveld' wordt ook extra water in het natuurlijker watersysteem geborgen.

De regionale waterbergingsgebieden en de realisatie van het natuurlijker watersysteem hebben mede tot doel wateroverlast in de grote rivieren terug te dringen.

Het plan wijst 13 sturende waterbergingsgebieden aan. Het grootste deel van de sturende bergingsgebieden kan binnen de normen van het huidige waterbeheer reeds inunderen. Aan deze bestaande inunderende gebieden zijn 2 gebieden toe-

gevoegd (Duivense Broek en Flienderbeek) die noodzakelijk zijn om inundatie van andere (stedelijke) gebieden te voorkomen. Veiligstelling van deze gebieden is urgent om te voorkomen dat de ruimte voor waterberging nog verder ingeperkt wordt en er dure maatregelen moeten worden getroffen om, in daarvoor minder geschikte gebieden, water te kunnen bergen.

De sturende waterbergingsgebieden verschillen onderling sterk van elkaar. De invulling van de gebieden is maatwerk. Dit maatwerk komt tot stand in overleg met belanghebbenden (eigenaren, grondgebruikers, gemeenten, waterschap en provincie). Hierbij wordt rekening gehouden met de huidige hydrologische en planologische situatie. Indien noodzakelijk maakt ook een schaderegeling onderdeel uit van het maatwerk. De uitwerking en onderbouwing per bergingsgebied is opgenomen in het "Achtergronddocument bij de wateropgaven voor Waterschap Rijn en IJssel".

Voor de zoekgebieden waterberging geldt dat bij nieuwe planontwikkelingen in deze gebieden voldoende ruimte veiliggesteld dient te worden voor de waterberging.

In hoofdstuk 6 wordt nader ingegaan op de ruimtelijke bescherming van de waterbergingsgebieden. Met deze ruimtelijke bescherming wordt beoogd de ruimte voor waterberging niet verder te laten afnemen. Binnen de belangrijkste waterbergingsgebieden – de sturende – is het beleid er op gericht om nieuwe functies die de waterberging belemmeren, zoals verstedelijking, te voorkomen. Agrarisch gebruik gaat wel goed samen met waterberging. Wonen en werken in verspreide bebouwing, voor zover thans aanwezig, kan worden voortgezet.

Over de berging van water langs de grote rivieren worden in het kader van de planologische kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier (verwacht in 2004) nadere afspraken gemaakt. Vooralsnog wordt er hier van uit gegaan dat er binnendijks in de Achterhoek en Liemers geen tot weinig ruimte nodig is voor waterberging (noodoverloop) vanuit de grote rivieren. Voor enkele gebieden, zoals het Duivense Broek, het Rijnstrangengebied en de Bakerwaard, vindt definitieve besluitvorming over de bergingsopgave langs de grote rivieren in vorm van noodoverloopgebieden plaats in het kader van de PKB. Als deze besluitvorming bekend kan pas definitief bezien worden wat de gevolgen hiervan zijn voor het reconstructieplan.

Drinkwaterwinning

Aan het einde van de planperiode zijn alle waterwinningen duurzaam ingepast. De kwaliteit van het te winnen drinkwater is afdoende beschermd en de negatieve effecten van de onttrekkingen op de omgeving zijn zeer beperkt. Een deel van de onttrekkingen in het gebied wordt in de planperiode beëindigd.

De bescherming van drinkwaterwinningen is geregeld in een provinciale verordening (onderdeel van de provinciale milieuverordening).

3.5.2 Milieu: Waterkwaliteit

Ambitie waterkwaliteit in relatie tot landbouw

In paragraaf 3.3.2 is al verklaard waarom het niet haalbaar is om in de hele Achterhoek en Liemers de waterkwaliteitsdoelen te halen met gebiedsgerichte maatregelen. Wel legt het reconstructieplan prioriteit bij de meest kwetsbare natuurgebieden en beken en de intrekgebieden voor drinkwater. Daartoe is gekozen voor het verminderen van de gemiddelde veebezetting per ha op 6000 ha (met 'Koopmansgeld'). De 6000 ha omvatten intrekgebieden van de blijvende drinkwaterwinningen en de beïnvloedingsgebieden van de natuur- en waterparels en de meest waardevolle HEN en SED beken. Daar heeft het plan ook de ambitie om 20 grondgebonden bedrijven uit te plaatsen ter reductie van de veebezetting. Verder is er de ambitie om op 28.000 ha landbouwgrond het volgende te stimuleren: bemestingsvrije stroken langs waterlopen, minder gebruik van bestrijdingsmiddelen en verminderen van de verliezen in intrekgebieden. Het gaat om HEN en SED stroomgebieden, intrekgebieden (100-jaarszones), en beïnvloedingsgebieden natte natuur.

Vooralsnog worden in het kader van de reconstructie geen extra beperkende maatregelen getroffen om een verdere intensivering van de melkveehouderij, tuinbouw, boomteelt en akkerbouw tegen te gaan. Er wordt van uit gegaan dat de geldende regels en de ontwikkelingen in die sectoren voldoende waarborgen bieden voor een gezonde ontwikkeling. Bij de vierjarige herziening van dit plan zal deze veronderstelling getoetst worden en wordt bezien of aanvullend beleid noodzakelijk is.

Ambitie waterkwaliteit in relatie tot riolering

Waterschap en gemeenten spannen zich in voor het realiseren van de reguliere taakstelling voor het saneren van alle riooloverstorten en ongezuiverde lozingen in de planperiode. De reconstructie ambitie voor riooloverstorten is het inbouwen van extra (bovenwettelijke) berging bij riooloverstorten die lozen op HEN- en SED-wateren en overige beïnvloedingsgebieden van natuur en water. In totaal gaat het om 30.000 ha stroomgebied. De ambitie voor ongezuiverde lozingen is het saneren van 1765 ongerioleerde percelen in HEN- en SED-stroomgebieden, 20 riooloverstorten op SED-beken en 1 riooloverstort op een HEN-beek.

3.5.3 Milieu: Ammoniak

In de paragraaf 3.3.2 is al verklaard waarom het reconstructieplan onmogelijk het kritische depositieniveau kan realiseren op alle voor verzuring gevoelige gebieden. Dat neemt niet weg dat het reconstructieplan nog een behoorlijke ambitie heeft om depositiepieken op voor verzuring gevoelige gebieden te verminderen. In de eerste plaats zorgt het reconstructieplan door de zonerings voor een geleidelijke afwaartse beweging van intensieve veehouderijstallen vanaf natuurgebieden. Wanneer veehouderijbedrijven zelf verplaatsen of locaties samenvoegen zullen ze dat immers willen doen op plekken met een goed toekomstperspectief. Ook de voorstellen voor regels van het rijk rond uitbreiding en vestiging van veehouderijbedrijven ten opzichte van natuurgebieden zullen bijdragen aan deze afwaartse beweging. Daarnaast heeft dit reconstructieplan een behoor-

lijke ambitie voor verplaatsing van 15 en beëindiging van 50 intensieve veehouderijbedrijven in extensiveringsgebieden rond de meest kwetsbare natuurgebieden. Deze ambitie voor de extensiveringsgebieden komt niet enkel voort uit de ammoniakdoelen. Het gaat daar namelijk om het oplossen van gestapelde problematiek vanuit natuur, landschap, milieu en water.

Een verplaatsings- en beëindigingsregeling kan, buiten de extensiveringsgebieden, ook toegepast worden op bedrijven in de WAV-zone van 250 meter. Daar zal de financiering mede afhangen van een Rood voor rood-regeling.

3.5.4 Milieu: Stank

De ambitie is om het aantal stankgehinderden fors terug te brengen. In de eerste plaats zorgt het reconstructieplan door de zonering voor een geleidelijke afwaartse beweging van intensieve veehouderij-stallen vanaf stankgevoelige objecten. Daarnaast is de ambitie het stimuleren van vrijwillige verplaatsing en beëindiging van bedrijven in kernrandzones en stankhindergevoelige objecten als verblijfsrecreatie. De financiering zal mede afhangen van een Rood voor rood-regeling.

In totaal gaat dit reconstructieplan uit van het verplaatsen van 20 en het beëindigen van 200 intensieve veehouderijbedrijven in WAV-zones en rond stankgevoelige objecten.

3.5.5 Natuur

De ambitie van dit reconstructieplan is volledige realisatie van de EHS en ecologische verbindingszones in 2015 conform de Gebiedsplannen natuur en landschap. Daartoe is nog circa 2000 ha nieuwe natuur te realiseren en in te richten door aankoop (60%) en particulier beheer (40%). Daarmee neemt het aandeel natuur in de totale oppervlakte van Achterhoek en Liemers toe van 10% nu naar 12% in 2015. Dan is de oppervlakte bos en natuur in Achterhoek en Liemers in omvang weer op het niveau van 1950. Het realiseren van de EHS en verbindingszones is waar te maken met voldoende geld en een forse verbetering van de grondmobiliteit met een onroerend goedbank en kavelruil (15.000 ha herverkaveling 4000 ha kavelruil).

Ook het realiseren van de natuurkwaliteitsdoelen is een belangrijke ambitie. Daarbij gaat het met name om de beschreven ambities rond watersysteem, waterkwaliteit en depositie van ammoniak. Prioriteiten liggen bij de meest waardevolle en kwetsbare natuur- en stroomgebieden en bij de grote eenheden natuur. Daarnaast is de ambitie het realiseren van de voor de natuurkwaliteit belangrijke verbindingen tussen natuurgebieden in de vorm van ecologische verbindingszones, inclusief het opheffen van barrières met ecopassages als dassentunnels en vistrappen. Het plan gaat uit van het maken van 100 ecopassages. Grote ecoducten zijn te realiseren bij verbreding en aanleg van rijkswegen.

Bij het opstellen van dit reconstructieplan zijn de mogelijkheden voor een robuuste verbindingszone tussen Winterswijk en de Graafschap onderzocht. Begin 2003 is door alle partijen de conclusie getrokken dat er onvoldoende middelen (lage prioriteit) waren om deze zone in de planperiode te realiseren.

De provincie heeft de reconstructiecommissie toen laten weten dat de robuuste verbindingzone in de Achterhoek geen onderdeel van dit plan hoefde uit te maken. Indien de ontwikkelingen in het landelijk beleid en de financiën hiertoe aanleiding geven zal GS deze robuuste verbindingzone(s) bij de vierjaarlijkse herziening van het reconstructieplan desgewenst opnieuw in beschouwing nemen.

3.5.6 Landschap en cultuurhistorie

De hier beschreven hoofdlijnen voor de ambitie landschap zijn nader uit uitgewerkt in het achtergronddocument “Inrichtingsopgave en inrichtingsmaatregelen” voor de 28 subgebieden. Het gaat om een grote verscheidenheid aan gebieden en ambities die met name ook nog veel aandacht en uitwerking zal krijgen in de uitvoeringsprogramma’s en de streekcommissies. Dit geldt met name voor de gebieden met kleinschalige landschappen en de essens.

Behouden en ontwikkelen van het landschap

- De ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie is in dit ontwerpplan gericht op behoud en vernieuwing van regionale identiteit (landschappelijke differentiatie als onderdeel van ruimtelijke kwaliteit). Door gebiedsspecifieke ruimtelijke inrichtingsmaatregelen voor te stellen in de vier onderscheiden deelgebieden is invulling gegeven aan een ontwikkelingsgerichte benadering waarin de gewenste ontwikkeling in grondgebruik (bestemming en verschijningsvorm) in relatie is gebracht met de aanwezige gebiedskenmerken (structuren en patronen) en waarden in het gebied. De concrete uitwerking in maatregelen is verder uitgewerkt per subdeelgebied (achtergronddocument: “Inrichtingsopgave en inrichtingsmaatregelen”). De zonerings- en de maatregelen behorende bij de overige thema’s dragen eveneens bij aan de versterking van de regionale identiteit en het gewenste behoud en of ontwikkeling van het landschapsbeeld.
- Voor de verdere uitwerking van deze strategie zijn belangrijk toekomstige bestemmingsplannen, gemeentelijke beeldkwaliteitsplannen en landschapsontwikkelingsplannen. Vooral voor de gebieden waar waarden en hoge mate van dynamiek (door in- en uitplaatsing van agrarische bedrijven en verstedelijking) aanwezig zijn is een integraal ontwerp vereist om bij te kunnen dragen aan een gewenste landschappelijke kwaliteit en balans tussen het behoud en of vernieuwing van het landschapsbeeld.
- Landelijk wonen en nieuwe landgoederen zullen plaatselijk kunnen bijdragen aan het realiseren van een beter landschap, al of niet in combinatie met het slopen van vrijkomende agrarische bebouwing en te realiseren stedelijke uitloopgebieden.
- De groenblauwe dooradering en erfbeplanting op 250 toekomstbedrijven in de landbouw moeten bijdragen aan een betere inpassing van bebouwing en zullen afgestemd zijn op de landschappelijke kenmerken in het betreffende gebied

Groenblauwe dooradering

Achterhoek

Dit reconstructieplan gaat uit van het realiseren van 200 ha bos bij Winterswijk en van 300 ha aan landschappelijk raamwerk. De inspanning bij Winterswijk is gericht op het versterken van het coulissenlandschap en de beekdalen op het Winterswijks plateau. De overige 300 ha is bedoeld voor versterking van het landschap in Achterhoek en Liemers met bijvoorbeeld houtwallen, weg- en laanbeplanting en beekbegeleidende beplanting. Bij de beken gaat het vooral om terrasrandbeken bij Winterswijk, de Buurserbeek en het Berkeldal. Prioriteit heeft verder herstel en versterking van de kwaliteiten van de Belvédèregebieden en herstel van het landschap in gebieden waar dit dringend gewenst is, bijvoorbeeld de omgeving van Doetinchem, Varsseveld en Beltrum.

Liemers en Oude IJssel

In dit verstedelijkt gebied wordt een groen blauw recreatief en ecologisch netwerk gerealiseerd in relatie tot gebiedsspecifieke kenmerken, gewenst stedelijk uitloopgebied en goede vormgeving overgangszones tussen stad en landelijk gebied. Het reconstructieplan gaat uit van de aanleg van lijnvormige landschapselementen in het deelgebied van het Didams plateau. Dit om versterking van het kleinschalig karakter en om bebouwing (diffuse verstedelijking) in te passen. Ten behoeve recreatieve opvang uit de stedelijke gebieden en als balans tussen rood en groen wordt extra parkgroen voorgesteld in de verstedelijkte corridor Westervoort-Didam en in het zuidelijke deel van de Oude IJssel als gezamenlijke opgave Doetinchem, Gaanderen, Silvolde, Ulft.

Cultuurhistorie en aardkundige waarden

Het reconstructieproces stimuleert herstel en behoud van de grote variatie aan archeologische, cultuurhistorische en aardkundige elementen. Bijvoorbeeld grafheuvels, historische boerderijen, beekdalen en zandwegen. Meer specifiek:

- Graafschap: veiligstellen van de landgoederen, aandacht voor het historisch watersysteem;
- Achterhoek: ontwikkeling van de scholtenhoeven in relatie tot de kleinschaligheid in het gebied en de beken als structuurdrager;
- Middengebied: behoud, ruimtelijk versterken van (historische) kleinschaligheid, de Circumvallatielinie (schansen) van Groenlo als mogelijke voertuig voor integrale gebiedsontwikkeling;
- Liemers en Oude IJssel: behoud en versterken Rijnstrangen en oude rivierduinen langs Oude IJssel als zichtbare natuurlijke elementen met recreatief medegebruik.

Reductie verstening

De hierboven onder landschap, ammoniak en stank genoemde ambities kunnen leiden tot een aanzienlijke reductie van ontsierende vrijkomende bebouwing, met name stallen, met zich mee. Het gaat om in totaal 35 bedrijfsverplaatsingen en 250 bedrijfsbeëindigingen waarbij sloop van de vrijkomende stallen in de regel aan de orde zal zijn. Daarnaast is in combinatie met nieuwe vormen van wonen en landgoederen nog meer sloop van vrijkomende stallen te bereiken. Het principe van zoveel mogelijk hervestiging van intensieve veehouderij en zo weinig mogelijk nieuwvestiging zal ook bijdragen aan de reductie van de verstening. Dit temeer omdat hervestiging (van bedrijven met intensieve veehouderij) met name mogelijk is op bestaande (ontwikkelings)locaties in verwevingsgebieden waar al intensieve veehouderij voorkomt.

3.5.7 Landbouw

Verminderen van de veterinaire kwetsbaarheid

Het realiseren van de varkensvrije zone langs IJssel en Rijn is verplicht en daarom ook opgenomen in dit plan. Daartoe worden 7 varkensbedrijven in de varkensvrije zones verplaatst of beëindigd. Dit plan draagt door de zonering en de verplaatsings- en beëindigingregeling bij aan het concentreren van de dieren op minder maar grotere en meer gesloten bedrijven met minder locaties. Daarnaast ligt er een belangrijke verantwoordelijkheid bij de veehouderijbedrijven zelf en andere partijen in de productieketen voor het verminderen van de veterinaire kwetsbaarheid met een goede bedrijfsvoering met voldoende hygiëne en zo weinig mogelijk contacten tussen bedrijven.

Bevorderen perspectief van de intensieve veehouderij

Dit plan biedt voldoende geschikte locaties voor de intensieve veehouderijbedrijven van de toekomst. Het bevat daartoe mogelijkheden voor her- en nieuwvestiging in landbouwontwikkelingsgebieden en voor hervestiging in een deel van het verwevingsgebied mits op die locaties al sprake is van een vorm van intensieve veehouderij. Hervestiging (op bestaande intensieve veehouderij locaties in de landbouwontwikkelings- en verwevingsgebieden) heeft de voorkeur. Daartoe bevat dit plan naast de verplaatsings- en beëindigingregeling een extra subsidie om hervestiging voldoende aantrekkelijk te maken ten opzichte van nieuwvestiging. Het plan gaat verder uit van de mogelijkheid van het inrichten van clusters van samenwerkende veehouderijbedrijven in het landbouwontwikkelingsgebied.

Bevorderen perspectief van de grondgebonden landbouw, verbreding, verdieping en biologische landbouw

Dit plan versterkt het perspectief van de grondgebonden landbouw (met name melkveehouderij) als belangrijke economische activiteit en als belangrijke draager van het cultuurlandschap. De ambitie is om perspectief te bieden voor zowel concurrerende productie voor de wereldmarkt als voor bedrijven die daarnaast of in plaats daarvan het perspectief willen vergroten met verbreding en verdieping. Bijvoorbeeld met agrarisch natuurbeheer, recreatie en toerisme, groene en blauwe diensten, biologische landbouw en het vermarkten van streekproducten. Het plan zet in op een betere verkaveling met een voldoende grote huiskavel (onroerend goedbank, 15.000 ha herverkaveling en 4.000 ha kavelruil) en een goede waterhuishouding. Het plan schept betere voorwaarden voor groene en blauwe diensten. Dit door middel van meer kansen voor meervoudig grondgebruik als natuurbeheer, boeren met water en beheer van het landschap. Ook geeft een kader voor het (her)gebruik van (vrijkomende) agrarische bebouwing. Voor 300 initiatieven zal het plan bijdragen in de begeleiding van verbredingsinitiatieven. De mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer zijn geregeld in de gebiedsplannen natuur en landschap. Aanvullend is de ambitie om in twee gebieden te experimenteren met het instrument 'Boeren met natuur', met als doel tot een bredere regeling voor langjarige beheersafspraken en vergoedingen te komen. De ambitie voor biologische landbouw omvat financiële ondersteuning van de omschakeling op 3000 ha grondgebonden landbouw en van 15 hokdierbedrijven.

Verder gaat dit plan uit van het behouden en versterken van de grondgebondenheid. Zoals onder waterkwaliteit beschreven heeft dit plan de ambitie om de grondgebondenheid van de melkveehouderij te versterken, vooral in kwetsbare gebieden. In deze kwetsbare gebieden is ook extensivering van ander agrarisch grondgebruik van belang, bijvoorbeeld de intensieve teelten met boomteelt, bloembollen, tuinbouw en aardappelen. Naast de onder waterkwaliteit aangegeven maatregelen als bemestingsvrije stroken langs watergangen kunnen voor intensieve teelten aanvullende maatregelen nodig zijn. Deze worden in de uitvoeringsprogramma's waar nodig uitgewerkt.

Om ontwikkelingen en veranderingen te begeleiden biedt het plan de mogelijkheid van het inzetten van gebiedsmakelaars voor de revitalisering van het landelijk gebied en het bieden van begeleiding bij het maken van keuzen rond ontwikkeling of beëindiging van bedrijven.

3.5.8 Recreatie en toerisme

Vergroten van de toegankelijkheid van het landelijk gebied

In het plan is opgenomen het verbeteren van de routestructuren met 80 kilometer verharde paden en 150 kilometer eenvoudige paden. Daarnaast is uitgegaan van het realiseren van enkele overstapplaatsen, informatievoorziening, bewegwijzering en de realisatie van kleinschalige bezoekerscentra in combinatie met andere voorzieningen. Verder omvat het plan de aanleg van 150 ha stedelijk uitloopgebied in de Liemers, bij Doetinchem en Zutphen. Een en ander is te realiseren in samenhang met het ontwikkelen van natuur, landschap en (verbrede) landbouw. Het plan houdt rekening met de verplaatsing van 2 recreatievoorzieningen uit kwetsbare natuurgebieden.

Verbeteren van de kwaliteit van de verblijfsrecreatie

De uitbreidingsruimte ten behoeve van kwaliteitsverbetering van verblijfsrecreatiebedrijven zal gevonden moeten worden in samenhang met een goede inpassing in de omgeving. Waar dat niet mogelijk is houdt het plan rekening met 1 bedrijfsverplaatsing.

Productontwikkeling en bevorderen recreatie en toerisme op landbouwbedrijven en landgoederen.

In de begroting van dit reconstructieplan is opgenomen het verbeteren van het toeristisch-recreatief imago van de streek door middel van het uitwerken van vernieuwende initiatieven zoals de Berkelcompagnie en Toeristisch Recreatief Archeologische Projecten. Met de eerder genoemde uniforme regeling voor het gebruik van (vrijkomende) agrarische bebouwing is ook het toeristisch-recreatief gebruik te bevorderen.

3.5.9 Wonen, werken en leefbaarheid

Versterken het voorzieningenniveau en de bereikbaarheid van voorzieningen en kernen

Veel van de al bij de bovenstaande thema's beschreven ambities zullen substantieel bijdragen aan werkgelegenheid, leefbaarheid en de kwaliteit van de woon- en leefomgeving. In het reconstructieplan zijn onder andere specifiek middelen gereserveerd voor het verbreden van het voorzieningenniveau door het combineren van functies en het verbeteren van de bereikbaarheid door de aanleg van kerkepaden e.d. Voorzover de herschikking van functies door de reconstructie kan leiden tot minder verkeersveiligheid zal bijgedragen worden aan het waarborgen en verbeteren van de verkeersveiligheid.

Al deze impulsen samen moeten bijdragen aan het behouden en versterken van voorzieningen.

Versterken van een duurzame economische structuur (wonen en werken in het landelijk gebied)

Naast bovenstaande ambities bevat het plan de ambitie van het goed inpassen van bestaande kleine bedrijventerreinen in de omgeving. Daarnaast bevat het plan een stimuleringsregeling voor het ondersteunen van startende kleine ondernemers in het landelijk gebied. Grotere doorgroei zal moeten plaatsvinden op bedrijventerreinen. Het reconstructieplan bevat een bijdrageregeling voor de verbreding van agrarische bedrijven.

De voorgestelde regeling op hoofdlijnen voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen (zie paragraaf 6.5) zal een belangrijke nieuwe economische impuls aan het landelijk gebied geven.

Verbeteren van de sociale samenhang, het verenigingsleven en de identiteit

Het plan biedt de mogelijkheid om plannen op te stellen waarbij bewoners de leefbaarheid in kaart brengen en een visie op de gewenste ontwikkeling van het dorp formuleren. Deze dorpsvisies en de daaruit voortkomende projecten worden ondersteund. Deze impulsen moeten bijdragen aan het behouden en versterken van de sociale verbanden.

Dit hoofdstuk beschrijft de maatregelen en instrumenten die nodig zijn om de ambities van dit reconstructieplan ook daadwerkelijk te realiseren: hoe wordt het reconstructieplan in de praktijk uitgevoerd?

In dit hoofdstuk komen met name de uitvoeringsstrategie, de prioriteiten en stimulerende instrumenten aan bod. De wettelijk verplichte zonering, die een aantal regulerende bepalingen bevat, komt in hoofdstuk 5 aan bod. De stimulerende maatregelen en de zonering vormen een samenhangende en elkaar ondersteunende aanpak om de ambities waar te maken.

In het achtergronddocument “Inrichtingsopgave en inrichtingsmaatregelen” is voor de 25 deelgebieden per thema een beschrijving van de hoofdzaken uit het ontwerpplan weergegeven. Dit document is een belangrijke schakel tussen het ontwerpplan en de uitvoeringsprogramma’s.

4.1 Uitgangspunt: stimulering centraal

De uitvoering van het reconstructieplan is afhankelijk van veel factoren. Zo is de economische ontwikkeling van de landbouw sterk afhankelijk van ontwikkelingen op de wereldmarkt en van het Europese beleid. Deze ontwikkelingen zijn niet altijd goed te voorzien. Om op deze ontwikkelingen in te kunnen spelen, moet bijsturing tijdens de uitvoering mogelijk blijven. Heldere einddoelen en een gefaseerde uitvoering (zie hoofdstuk 7) maken dat mogelijk. Ook betekent het dat ingezet moet worden op maatregelen die veranderingen effectief op gang kunnen brengen en/of die autonome ontwikkelingen in de juiste richting kunnen bijsturen.

Het stimuleren van ondernemers, particulieren en maatschappelijke partijen neemt daarom een centrale plaats in de uitvoering van de reconstructie in. Stimulering werkt vaak beter dan veranderingen met regulerend beleid afdwingen. Met stimulerende maatregelen is het mogelijk aan te sluiten op plannen en investeringen van ondernemers, maatschappelijke partijen en overheden. Dat maakt het ook mogelijk om de kosten te spreiden over de planperiode. Niet alle bedrijfsverplaatsingen of –beëindigingen in een extensiveringsgebied hoeven tegelijk plaats te vinden, maar pas op het moment dat een bedrijf ook daadwerkelijk uitbreidt of stopt. Dit plan wil ondernemers, de recreatiesector, waterbeheerders, natuurorganisaties en alle andere betrokken partijen stimuleren om vernieuwend te ondernemen en aan de slag te gaan in de Achterhoek en Liemers.

4.2 Prioriteiten in de aanpak

In hoofdstuk 3 zijn per thema de belangrijkste maatregelen aangegeven om de geformuleerde ambities te bereiken. In bijlage 4 staan alle maatregelen op een rij, inclusief de bijbehorende instrumenten en kosten. Voor elk van de 28 subgebieden zijn de maatregelen op hoofdlijnen uitgewerkt (zie achtergronddocument: “Inrichtingsopgave en inrichtingsmaatregelen”).

Bij de uitvoering van de reconstructie wordt prioriteit gegeven aan bepaalde gebieden en bepaalde (sets van) maatregelen. In de praktijk draagt het uitvoeren van een thematisch georiënteerde maatregel of de inzet van een instrument namelijk vaak bij aan het realiseren van meerdere doelen. Die samenhang kan inhoudelijk en ruimtelijk zijn. In de uitvoering van de reconstructie wordt daarom

prioriteit gegeven aan die maatregelen, voorzieningen en instrumenten waarmee inhoudelijk of ruimtelijk meerdere doelen tegelijkertijd zijn te realiseren.

4.2.1 Ruimtelijke samenhang: prioritaire gebieden

In de uitvoering van de reconstructie ligt prioriteit bij gebieden waar veel problemen samenkomen (de zogenaamde gestapelde problematiek) en waar meerdere reconstructiedoelen tegelijkertijd zijn te realiseren. Denk bijvoorbeeld aan de herinrichting van een beekdal, dat te benutten is voor waterberging, natuurontwikkeling, de versterking van het landschap, extensieve melkveehouderij en recreatief medegebruik.

Op basis van deze gestapelde problematiek zijn de volgende tien prioritaire gebieden (of gebiedscategorieën) onderscheiden, met de bijbehorende problematiek:

1. *Groote Veld, Korenburgerveen, Montferland, Rijnstrangengebied en directe omgeving*: (grote eenheden) natuur, natuurlijker watersysteem met grond en oppervlaktewater van goede kwaliteit, agrarisch natuurbeheer, landschap, recreatief medegebruik, extensieve melkveehouderij;
2. *HEN en SED beekdalen*: beekdalbrede inrichting, natuur (natte ecologische verbindingzones), extensieve melkveehouderij en agrarisch natuurbeheer, waterberging, landschap (groenblauwe dooradering), recreatief medegebruik;
3. *Landbouwontwikkelingsgebieden*: ruimte voor toekomstgerichte intensieve veehouderij en overige landbouw, clustering IVH, bijdrage leveren aan oplossen knelpunten stank en ammoniak elders;
4. *Extensiveringsgebieden en WAV-zones, Vogel-, Habitat- en Natuurbeschermingsgebieden*: afwaartse beweging intensieve veehouderij, ammoniakreductie, landschap (minder verstening), vaak natuurlijker watersysteem, natuur (EHS), recreatief medegebruik.
5. *Landgoederenzones*: landgoederen, grondgebonden melkveehouderij, agrarisch natuurbeheer, landschap, cultuurhistorie, recreatief medegebruik, natuurlijker watersysteem, ammoniakreductie;
6. *Winterbed Rijn en IJssel*: ruimte voor de rivier, varkensvrije zone, natuur, (extensieve) melkveehouderij, landschap, recreatief medegebruik, agrarisch natuurbeheer;
7. *Veilig te stellen gebieden*: grondwaterbeschermingsgebieden (drinkwater), waterbergingsgebieden (medegebruik), de ecologische hoofdstructuur (realisatie) en stiltegebieden;
8. *Kernranden*: wonen, werken, stank, leefbaarheid, recreatief medegebruik, (stads)landbouw, bos;
9. *Stedelijke uitloopgebieden*: recreatief medegebruik, bos, landschap, landbouw;
10. *De verbindingen tussen Winterswijk, de Graafschap, het Montferland/Rijnstrangengebied en het stroomdal van de Oude IJssel*: ecologische verbindingzones, recreatief medegebruik, grondgebonden landbouw, landschap (groenblauwe dooradering), waterberging.

4.2.2 Inhoudelijke samenhang: prioritaire maatregelen

In de uitvoering van de reconstructie wordt prioriteit gegeven aan maatregelen en instrumenten waarmee dynamiek en vernieuwing op gang wordt gebracht. Denk bijvoorbeeld aan het verplaatsen van een intensief veebedrijf uit een extensiveringsgebied naar een landbouwontwikkelingsgebied. Dit draagt niet alleen bij aan het versterken van de landbouwstructuur en ontwikkelingsmogelijkheden voor het betreffende bedrijf, maar ook aan het verminderen van de ammoniakdepositie en het versterken van de landschappelijke kwaliteit.

Twee sets van maatregelen krijgen hierbij bijzondere aandacht:

1. Vergroten van de grondmobiliteit en het verbeteren van de verkaveling
2. Bedrijfsverplaatsing en beëindigen van landbouwbedrijven.

Vergroten van de grondmobiliteit en verbeteren van de verkaveling

Voor verschillende ambities van dit plan is het belangrijk dat er tijdig voldoende grond op de juiste plek beschikbaar komt voor de verschillende functies. Dat kan met vier soorten maatregelen:

1. *Herverkaveling*. In principe is herverkaveling in te zetten in gebieden met een gestapelde problematiek, vooral gerelateerd aan landbouw, natuur en water. Het gaat om in totaal 20.000 ha (netto) her te verkavelen gebieden in (vooral) de gebieden met een zogenaamde gestapelde problematiek, met een matige tot slechte verkaveling. Om de herverkaveling van netto 20.000 ha te kunnen realiseren zullen de plannen voor een ongeveer drie maal zo groot gebied uitgewerkt moeten worden. Een groter gebied waarvoor een 'uitwerkingsplan' voor de herverkaveling wordt opgesteld bevordert tevens dat tot een samenhangende uitvoering wordt gekomen.
2. *Kavelruil*. Vrijwillige kavelruil wordt vooral ingezet om de verkavelingssituatie ten behoeve van de landbouw te verbeteren. Kavelruil kan daarbij tevens bijdragen aan bijvoorbeeld afronding en ontsnippering van natuurgebieden, de realisatie van kleinere landschapselementen, verbetering van het waterbeheer en de aanleg van kleinere recreatieve elementen. Het gaat om netto 4000 ha verspreid over vrijwel het gehele gebied.
3. *Onroerend goedbank*. Met een onroerend goedbank is flexibeler te ruilen met grond en bedrijven ten behoeve van verschillende reconstructiedoelen. Het opzetten van de onroerend goedbank zal plaatsvinden in de beginfase van de uitvoering.
4. *Onteigening*. Onteigening kan wenselijk zijn wanneer duidelijk is dat realisering van algemene maatschappelijke doelen wenselijk is en niet mogelijk is met minnelijke verwerving. De Reconstructiewet biedt de mogelijkheid van onteigening. In dit reconstructieplan, dat een plan op hoofdlijnen is, is geen onteigening opgenomen. Dit neemt niet weg dat onteigening noodzakelijk kan blijken. Uitwerking van onteigening kan later plaatsvinden via een planuitwerking of bij een planherziening.

Bedrijfsverplaatsing en beëindigen van landbouwbedrijven

Met het reconstructieplan wordt het verplaatsen, beëindigen of omschakelen van bedrijven en/of woningen mogelijk gemaakt om ruimtelijke en milieutechnische problemen op te lossen. Het gaat daarbij om het verplaatsen en/of beëindigen van varkensbedrijven uit de varkensvrije zone, het verplaatsen van intensieve veehouderijen uit het extensiveringsgebied, het oplossen van knelpunten rond stank, het beëindigen of (laten) omschakelen van hokdierbedrijven (c.q. -

takken) in het extensiveringsgebied en het verplaatsen van enkele (toeristische) activiteiten uit de EHS.

Intensieve veehouderijbedrijven die verplaatst moeten worden krijgen steun in de vorm van begeleiding van de verplaatser en financiële ondersteuning van de verplaatsing. Daarnaast worden hervestiging en realisatie van clusters voor duurzame intensieve veehouderij ondersteund, o.a. door een onroerende goedbank in het leven te roepen. Om de verstening in met name kwetsbare gebieden te verminderen, is er een regeling om ontsierende gebouwen (stallen) te slopen.

Bedrijfsverplaatsing- en beëindiging kan aan de orde zijn om verschillende redenen:

1. *In de extensiveringsgebieden:* Intensieve veehouderijbedrijven met een groei-perspectief worden verplaatst naar buiten het extensiveringsgebied. Bedrijven die willen beëindigen kunnen daarbij geholpen worden in samenhang met het slopen van de stallen. Binnen de extensiveringsgebieden ligt een bijzondere, ook financiële prioriteit bij het faciliteren van het verplaatsen of aanpassen van bedrijven met intensieve veehouderij, waar nodig al in de eerste vier jaar van de uitvoering. Dit om te voorkomen dat het perspectief van deze bedrijven in de knel komt en omdat veel doelen in deze gebieden in de eerste plaats afhankelijk zijn van het verplaatsen en aanpassen van bedrijven met intensieve veehouderij. Daartoe zullen alle bedrijven in de extensiveringsgebieden in het begin van de uitvoering doorgelicht worden op hun ontwikkelingswensen. Het extensiveringsgebied moet perspectief bieden voor natuur (de gewenste afwaartse beweging en vermindering van de verstening) en landbouw (nieuwe perspectieven bieden). Bij de eerste vierjaarlijkse evaluatie zal dit punt ook prioriteit hebben.
2. *Buiten de extensiveringsgebieden:* Beperkingen voor intensieve veehouderijbedrijven vloeien hier vaak niet direct voort uit het reconstructieplan maar er kunnen zich wel knelpunten voor doen rond ammoniak, stank en de kwaliteit van het landschap. Dan gaat het met name om bedrijven die liggen in WAV-gebieden buiten de extensiveringsgebieden, in kernrandzones en nabij andere belangrijke stankgevoelige objecten. Omdat de beperkingen voor de bedrijven hier niet voortkomen uit het reconstructieplan zijn de financiële mogelijkheden beperkt. Financiering zal hier met name gezocht moeten worden in een regeling voor bevordering van hergebruik en sloop (zie §4.4.3).
3. *Verplaatsing grondgebonden bedrijven:* Dit is nodig in gebieden waar vermindering van de gemiddelde veebezetting per ha (commissie Koopmans) aan de orde is en ten behoeve van de realisatie van de EHS. De vrijkomende grond is in te zetten voor extensivering van andere bedrijven, beekherstel, natuur of andere relevante functies. Incidenteel kan verplaatsing aan de orde zijn vanwege maatregelen in het watersysteem.

Naast de hierboven beschreven begeleide verplaatsingen biedt de zoning mogelijkheden voor bedrijven die besluiten zelf te verplaatsen naar een meer geschikte locatie om door te groeien of om meerdere locaties van het bedrijf samen te voegen.

In hoofdstuk 5 en 6 is deze aanpak verder uitgewerkt.

4.3 Instrumenten

Om de reconstructie te kunnen uitvoeren zijn er tal van bestaande instrumenten. §4.4.1 geeft hiervan een overzicht. Om effectief te kunnen werken is incidenteel

de verdere uitwerking en intensivering van bestaand instrumentarium nodig (§4.4.2) en de ontwikkeling van nieuw instrumentarium (§4.4.3).

4.3.1 Bestaand instrumentarium

Om de reconstructiemaatregelen uit te voeren is bestuurlijke en ambtelijke menskracht nodig, georganiseerd in eenvoudige en slagvaardige werkorganisaties en met het uitvoeringsprogramma als leidraad. De provincie is bereid daarin het voortouw te nemen en verwacht dat de reconstructiepartners (gemeenten, waterschappen en rijk), daarin ook hun bestuurlijke en ambtelijke verantwoordelijkheid nemen. De extra aandacht voor de aanpak van de problematiek van het landelijk gebied en de intensievere werkwijze waarop wordt ingezet, stelt aan alle betrokkenen hogere eisen wat betreft beschikbare capaciteit.

Voor de uitvoering van reconstructie zijn er tal van regelende instrumenten beschikbaar: wetgeving en verordeningen, planologische instrumenten zoals streekplan en bestemmingsplannen en het instrumentarium van vergunningverlening, inclusief het daarop afgestemde toezicht- en handhavingsbeleid. Voorzover dat nog niet het geval is zullen geldende plannen in de komende tijd worden aangepast aan het reconstructieplan. In het bijzonder geldt dat voor bestemmingsplannen die moeten worden afgestemd op de reconstructiezonering (zie ook hoofdstuk 6). Bij beslissingen over vergunningaanvragen zal met het reconstructieplan rekening worden gehouden.

Het komt voor dat concrete oplossingen voor knelpunten strijdig zijn met (de letter van) geldende regelingen maar goed passen in de doelen van diezelfde regelingen. Aan alle partijen wordt gevraagd zich in te zetten om in die situaties passende oplossingen te vinden in de geest van de betrokken regelingen.

Uit de visie op uitvoering blijkt dat een groot belang gehecht wordt aan het stimuleringsinstrumentarium. Daartoe behoren verschillende bestaande financieringsstromen waarvan in de reconstructie gebruik gemaakt kan worden. Het is de wens deze financiële middelen zo flexibel mogelijk in te zetten, om de doelen die met de reconstructie nagestreefd worden zo goed en snel mogelijk te realiseren. Dat neemt niet weg dat de financieringsstromen ieder hun eigen eisen stellen aan te realiseren doelen, het type project, het gebied, overige randvoorwaarden etc. Er zijn drie typen instrumenten:

1. *Instrumenten direct gekoppeld aan de Reconstructiewet.* Daarbij gaat het in de eerste plaats om de in de wet geregelde zonerings- en doorvertaling naar het bestemmingsplan en om planuitwerkingen (zie hoofdstuk 6). Verder gaat het om instrumenten als herverkaveling (landinrichting), vrijwillige kavelruil en planmatige kavelruil. Ook grond- en bedrijfsaankopen vallen onder het reconstructie-instrumentarium. Wettelijk is onteigening ook een in te zetten instrument, dat vooralsnog echter niet wordt toegepast. Tot slot zijn er tal van bestaande financieringsstromen en regelingen voor investeringen in grond, watersystemen, sanering (waterbodems, riooloverstorten, etc.), milieuvriendelijke en innovatieve vormen van ondernemerschap in het landelijk gebied (landbouw, recreatie), landschap, cultuurhistorie, agrarisch en particulier natuurbeheer, sociale samenhang, en dorpsplannen.

-
2. *Instrumenten uit flankerend beleid met overeenkomende doelstellingen als Reconstructie.* Er zijn tal van instrumenten en regelingen die kunnen worden ingezet om reconstructiedoelen te realiseren, maar niet direct aan de reconstructie gekoppeld zijn. Het gaat bijvoorbeeld om Europese stimuleringsregelingen (D2-gelden, POP, Leader, Interreg) of om nationale regelingen (zoals compensatiebudgetten bij grote infrastructurele projecten of de regeling Nadere Uitwerking Grote Rivieren). Inzet van dergelijke gelden is alleen mogelijk als aan een aantal voorwaarden is voldaan.
 3. *Thematische regelingen die doelen hebben die overeenkomen met reconstructiedoelen.* Dit betreft vele honderden, vaak Nederlandse regelingen die alle hun eigen regiem hebben voor uitvoering. Ze zijn bestemd voor activiteiten van particulieren. De regelingen kunnen via internet worden geraadpleegd.

Met betrekking tot de inzet van instrumenten en regelingen gelden altijd de regels zoals die op dat betreffende moment van kracht zijn. Instrumenten en regelingen kunnen worden aangepast. Een aantal in dit reconstructieplan uitgewerkte maatregelen moet zelfs nog worden uitgewerkt. Het is daarom verstandig voor aanvraag (toepassing) de daarvoor geldende regeling te raadplegen of nadere informatie in te winnen.

4.3.2 Intensiveren van inzet instrumenten

Ook bij een maximale en gecoördineerde inzet van stimuleringsinstrumenten, zijn de ambities van dit plan nog niet haalbaar. De belangrijkste terreinen waarop intensivering van bestaande capaciteit en financieringsstromen noodzakelijk is, zijn:

1. *Overleg en begeleiding ondernemers in de landbouw.* Prioriteit voor ondernemers in extensiveringsgebieden en, bij ruimer beschikbare middelen, ook voor ondernemers in verwevingsgebied. De begeleiders dienen daarbij ondernemers te adviseren hoe ze, gelet op hun eigen belangen, het best op de reconstructieplannen in kunnen inspelen.
2. *Financiering van grondaankopen voor de realisering van de ecologische hoofdstructuur.* Naast extra middelen die het rijk daarvoor moet uittrekken kan ook voorfinanciering door de provincie en/of een onroerend goedbank in te zetten.
3. *Vergoedingsregelingen voor kosten van particulier natuur- en landschapsbeheer.* Voor de realisering van de ecologische hoofdstructuur, groene en blauwe diensten en de instandhouding van landgoederen. Een belangrijk aspect hierbij is de aanpassing van bestaande regelingen om ook tot meerjarige overeenkomsten en vergoedingen te kunnen komen. Tevens is meer beleids- en financiële ruimte nodig om de gewenste toename van het particulier beheer te kunnen realiseren.

-
4. *Verplaatsingsregeling intensieve veehouderij.* Bijdrage in de onrendabele kosten van bedrijfsverplaatsing uit varkensvrije zones en extensiveringsgebieden ten behoeve van doelen van veterinaire gezondheid, respectievelijk doelen van milieu, natuur, landschap en recreatie.

4.3.3 Te ontwikkelen of uit te werken instrumentarium

Om dynamiek op gang te brengen, concrete problemen op te lossen, en aanvullende (structurele) financiering te vinden voor de hoge kosten die reconstructie met zich meebrengt, zijn in het kader van de reconstructie enkele nieuwe of aanvullende instrumenten gewenst of noodzakelijk. Het betreft de volgende nieuwe of uit te werken instrumenten.

Reconstructiezonering

Zoals uiteengezet in hoofdstuk 5 en met een bestuurlijk-juridische betekenis die in hoofdstuk 6 is toegelicht.

Provinciale verordening varkensvrije zones

Waarin het verbod van varkensbedrijven in de aangewezen gebieden wordt geregeld (zie verder hoofdstuk 5 en 6).

Subsidieregeling bedrijfsontwikkelingsplannen in extensiveringsgebieden

Een subsidieregeling voor het opstellen van ontwikkelingsplannen van intensieve veehouderijen in extensiveringsgebieden moet de gewenste afwaartse beweging ondersteunen en bedrijven helpen bij het maken van een op de toekomst gerichte keuze. Deze regeling ondersteunt beëindiging van de intensieve tak in de extensiveringsgebieden.

Bevordering hergebruik en sloop

Project om de sloop van overtollige bedrijfsgebouwen (stallen) te koppelen aan ruimere woningbouwmogelijkheden op de kavel of andere passende vormen van hergebruik. Doel is om de verstening van kwetsbare gebieden te verminderen en de afwaartse beweging van de intensieve veehouderij te ondersteunen. Er bestaat om praktische redenen een sterke voorkeur voor een directe relatie tussen de sloop en het ruime hergebruik.

Vanuit de optiek van de gewenste afwaartse beweging in de intensieve veehouderij en de in deze gebieden aan deze landbouw tak op te leggen beperkingen verdient een uitwerking van hergebruik en sloop voor deze gebieden bijzondere aandacht.

Onderzoek regeling 'ruimte voor kwaliteit'

Onderzoek naar een regeling waarbij een redelijk deel van de waardevermeerdering van functieveranderingen in het landelijk gebied en in de gebouwde omgeving van het buitengebied ten goede komt aan (investerings)maatregelen voor collectieve voorzieningen op het gebied van natuur, landschap, recreatief medegebruik. Deze regeling staat naast de eis van een goede inpassing.

Onroerend goedbank

Oprichting van een onroerend goedbank ten behoeve van de aan- en verkoop van grond- en gebouwen. Dit ten behoeve van verschillende doelen: natuur, landbouw, water, recreatie etc. Ten behoeve van de uitplaatsing en hervestiging of nieuwvestiging van intensieve veehouderijen en “rood voor groen”-constructies kan deze onroerend goedbank worden uitgebreid tot een ontwikkelingsmaatschappij.

Provinciaal Investeringsfonds landelijk gebied Gelderland

Fonds in de vorm van een zogenaamde bestemmingsreserve, waarin de provinciale en rijksmiddelen voor de uitvoering van reconstructie worden gestort; het fonds wordt beheerd door de provincie; verantwoording van de inzet van middelen vindt jaarlijks achteraf plaats. Het fonds anticipeert op het landelijk op te richten investeringsfonds landelijk gebied (ILG).

Provinciaal Fonds ter versterking van de leefbaarheid

Provinciaal fonds, in te zetten ter versterking van de leefbaarheid op het platteland en in de kleine kernen. Uitwerking van het aangekondigde leefbaarheids-offensief.

Uitwerking extensivering melkveehouderij (commissie Koopmans)

Op korte termijn dient een regeling opgesteld te worden om tot een goede en vlotte besteding van de op de rijksbegroting beschikbare middelen te komen. Bedoeld om de extensivering van melkveehouderij binnen de op kaart 5 aangegeven gebieden vorm te geven.

Publiek-private samenwerking (PPS)

Overheden, bedrijfsleven en maatschappij hebben elk een belangrijke verantwoordelijkheid bij de uitvoering van het reconstructieplan. Voor de uitvoering van een aantal onderdelen van het reconstructieplan is een goede samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en de samenleving van belang voor het realiseren van de beoogde doelstellingen. Deze samenwerking vraagt om een goede afstemming / combinatie van de inzet van publiekrechtelijk instrumentarium en privaatrechtelijk afspraken. Behalve aan bestaande vormen van samenwerking dient hierbij ook aan nieuwe vormen van PPS-samenwerking gedacht te worden. Bij de uitwerking van PPS-constructies dient een goede balans gevonden te worden tussen publieke en private belangen. Dit vraagt enerzijds om een duidelijke maar ook flexibele overheid en anderzijds om toekomstgerichte ondernemers en burgers die een bijdrage willen leveren aan gebiedsontwikkeling.

Eigenaren en pachters

De in het kader van de reconstructie uit te werken regelingen en stimuleringsmaatregelen zullen in die gevallen waar gebruiksrechten en eigendom niet samen vallen beider belang in aanmerking moeten nemen. Bij het toekennen van vergoedingen en faciliteiten, respectievelijk het creëren van beleidsruimte, zal op passende wijze onderscheid gemaakt moeten worden tussen de gevolgen voor lopende gebruiksrechten en die voor eigendomsrechten.

5.1 Inleiding

De reconstructiewet schrijft een zonering voor de intensieve veehouderij voor in drie categorieën gebieden, te weten landbouwontwikkelingsgebieden, verwevingsgebieden en extensiveringsgebieden. Verder schrijft de wet voor dat er varkensvrije zones worden aangewezen om veterinaire redenen moet de bedrijfsmatige varkenshouderij in deze zone beëindigd en/of uitgeplaatst worden.

Dit hoofdstuk beschrijft de zonering ten behoeve van de intensieve veehouderij. Onder intensieve veehouderij wordt grofweg verstaan het houden van dieren in stallen (meest voorkomend: varkens, pluimvee, kalveren, stieren, nertsen). Verderop in deze paragraaf is de juridische definitie opgenomen. §5.2 gaat in op de hoofdlijnen van de problematiek, de aanpak en de hoofdlijnen van het zoneringsbeleid. §5.3 gaat in op de weergave op kaart van de zonering voor de intensieve veehouderij.

De paragrafen 5.4 tot en met §5.8 bevatten een onderbouwing van het zoneringsbeleid. Per zone (landbouwontwikkelingsgebied, verwevingsgebied en extensiveringengebied) en voor de varkensvrije zone wordt het zoneringsbeleid nader uiteengezet en onderbouwd. Per zone wordt ingegaan op de definitie, het doel, de begrenzing, het (regulerende) beleid en de stimulerende maatregelen voor de betreffende zone.

§ 5.9 geeft een regeling voor het geval dat agrarische bouwkavels zijn gelegen op de grens van verschillende zones voor de intensieve veehouderij. Tot slot wordt in § 5.10 kort aandacht besteed aan de relatie tussen dit reconstructieplan en voorziene wijziging van de Wet Ammoniak en Veehouderij.

In § 4.3 is ingegaan op de instrumenten voor de uitvoering van de reconstructie. In de Reconstructiewet zelf is instrumentarium opgenomen voor de uitvoering van de Reconstructiewet. Eén van deze instrumenten is de zgn. “doorwerking”. De onderbouwing van het zoneringsbeleid die voor de verschillende zones is opgenomen in de paragrafen 5.4 tot en met 5.8 bevat ruimtelijke keuzen. De Reconstructiewet maakt het mogelijk dat de ruimtelijke keuzen kunnen doorwerken in het gemeentelijk en provinciaal planologisch beleid. Hoe dat in zijn werk gaat, is beschreven in hoofdstuk 6.

Begrippenkader

Om te kunnen bepalen welke ontwikkelingen er in de drie gebiedscategorieën van de reconstructiezonering mogelijk zijn, is het nodige helder te definiëren wat onder verschillende vormen van ontwikkeling wordt verstaan. De Reconstructie-wet geeft geen definities van de in die wet gebruikte begrippen, zoals intensieve veehouderij, nieuwvestiging, hervestiging en uitbreiding. Deze definities zijn echter wel van wezenlijk belang voor de zonering van de intensieve veehouderij, vandaar dat deze begrippen hierna worden omschreven. Er worden ook enkele begrippen, die niet in de wet zijn genoemd maar die voor de regeling van de zonering intensieve veehouderij wel van wezenlijk belang zijn.

Bij de volgende definities wordt steeds de term “bedrijf” gebruikt om de totale bedrijfsactiviteit op een bepaalde locatie aan te duiden. De term kan in de volgende definities ook vervangen worden door de term “bedrijfstuk” namelijk

voor die situaties dat er op een agrarisch bedrijf sprake is van meerdere bedrijfstakken.

Agrarisch bedrijf

Een bedrijf dat gericht is op het bedrijfsmatig produceren van voedsel-, genots- of grondstoffen door middel van het telen van gewassen en / of het houden van dieren.

Grondgebonden agrarisch bedrijf

Een agrarisch bedrijf dat gericht is op het ontwikkelen van activiteiten, waarbij de productie geheel of nagenoeg geheel afhankelijk is van het producerend vermogen van de grond als productiemiddel.

Niet grondgebonden agrarisch bedrijf

Een agrarisch bedrijf dat gericht is op het ontwikkelen van activiteiten, waarbij de productie geheel of nagenoeg geheel plaatsvindt in gebouwen en niet of slechts in ondergeschikte mate afhankelijk is van het producerend vermogen van de grond.

Intensieve veehouderij

Een niet – grondgebonden agrarisch bedrijf waar tenminste 250 m² aan bedrijfsvloeroppervlakte gebruikt wordt voor het houden van vee en pluimvee, waarbij dit houden van vee geheel of nagenoeg geheel plaatsvindt in gebouwen. Het biologisch houden van dieren conform een regeling krachtens artikel 2 van de Landbouwkwaliteitswet en het houden van melkrundvee, schapen of paarden, wordt niet aangemerkt als intensieve veehouderij

Nieuwvestiging van een intensieve veehouderij

Er is sprake van nieuwvestiging van een intensieve veehouderij als in een bestemmingsplan of door middel van een vrijstelling ex artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening ten behoeve van een nieuw op te richten intensieve veehouderij een nieuw agrarisch bouwblok met intensieve veehouderij als toegestane activiteit, wordt opgenomen op een perceel waar voorheen geen agrarische bebouwing was toegestaan.

Omschakeling naar een intensieve veehouderij

Onder omschakeling naar een intensieve veehouderij wordt verstaan het geheel of gedeeltelijk omzetten en / of uitbreiden van een grondgebonden agrarisch bedrijf in een intensieve veehouderij.

Uitbreiding van een intensieve veehouderij

Onder uitbreiding van een intensieve veehouderij wordt verstaan een uitbreiding van de bestaande bebouwing van een intensieve veehouderij.

Overname van een intensieve veehouderij

Onder overname wordt verstaan het in dezelfde omvang overnemen c.q. voortzetten van de activiteiten van een bestaande intensieve veehouderij.

Hervestiging van een intensieve veehouderij

Onder hervestiging van een intensieve veehouderij wordt verstaan het verplaat-

sen van een intensieve veehouderij naar een bestaand agrarisch bouwblok, waarbij de verplaatsing gepaard gaat met omschakeling naar de intensieve veehouderij op dat bouwblok.

5.2 Hoofdlijnen

Problematie

Kern van de problematiek is dat de intensieve veehouderij, wonen, werken, recreatie en natuur elkaar vaak in de weg zitten. Gevolg is dat de intensieve veehouderij beperkt wordt in haar ontwikkeling, stankoverlast het woon- en leefklimaat vermindert en de kwaliteit van natuur, landschap en water onder druk staat. Daarnaast is gebleken dat de grote veedichtheid en de ruimtelijke structuur van de intensieve veehouderij kunnen leiden tot grote veterinaire problemen voor de sector (varkenspest), wat indirect ook grote gevolgen heeft voor andere functies in het landelijk gebied.

Concentratie van de intensieve veehouderij: afwaartse beweging

Om de problematiek rond de intensieve veehouderij op een samenhangende manier aan te pakken wordt gestreefd naar een scheiding van intensieve veehouderij en conflicterende functies en naar ruimtelijke concentratie van de intensieve veehouderij op locaties met toekomstperspectief. Er wordt naar gestreefd om de intensieve veehouderij zich tijdens de looptijd van het reconstructieplan zo te laten ontwikkelen dat meer bedrijven op goede locaties en steeds minder bedrijven dicht bij natuurkernen en woongebieden komen te liggen. De intensieve veehouderij beweegt zich 'afwaarts' van kwetsbare functies als natuur en wonen. Deze afwaartse beweging is in ieders voordeel. Het voordeel voor natuur en landschap is vermindering van de ammoniakdepositie in de directe omgeving van het natuurgebied. Het voordeel voor het wonen is vermindering van het aantal stankgehinderden en toename van geschikte woningbouwmogelijkheden. Het stimulerend en flankerend beleid ten behoeve van de afwaartse beweging kan als neveneffect hebben dat het landschap wordt versterkt door de afbraak van stallen (ontstening) en het aantal verkeersbewegingen vermindert. Het voordeel voor de intensieve veehouderij is dat zij op een plek is of wordt gevestigd waar ruime ontwikkelingsmogelijkheden zijn en waar de bedrijfsontwikkeling minder wordt geremd door de geldende wet- en regelgeving.

Aanpak

De zonering intensieve veehouderij geeft ruimtelijke sturing aan de concentratie en ontwikkeling van intensieve veehouderij in landbouwontwikkelingsgebieden en delen van de verwevingsgebieden waar reeds een intensieve veehouderij tak aanwezig is (ontwikkelingslocaties) en de geleidelijke afbouw van de intensieve veehouderij in extensiveringsgebieden. Om deze dynamiek ook daadwerkelijk op gang te brengen zijn aan de zonering regulerende en stimulerende maatregelen gekoppeld.

- De inzet van stimulerende maatregelen is er op gericht om een afwaartse beweging van de intensieve veehouderij van voor verzuuring gevoelige natuurgebieden en stankgevoelige objecten als woonkernen en verblijfsrecreatiecomplexen te bewerkstelligen. Speciale aandacht wordt hierbij gegeven aan verplaatsing van intensieve veehouderijbedrijven uit de extensiveringsgebieden.

- Het regulerende beleid is gericht op het niet laten toenemen van de problemen in de extensiveringsgebieden en het bieden van mogelijkheden in de landbouwontwikkelingsgebieden en de verwevingsgebieden (ontwikkelingslocaties).

Zoneren: wettelijk verplicht

De Reconstructiewet schrijft een zonering van de intensieve veehouderij voor. Dit zoneringsbeleid is er op gericht te bereiken dat intensieve veehouderijbedrijven, die groei in schaalvergroting zoeken, in de toekomst in gebieden zitten die goed geschikt zijn voor intensieve veehouderij. Hiermee wordt voor verzuring gevoelige natuur ontlast.

De Reconstructiewet geeft aan dat het reconstructieplan een beschrijving moet bevatten van de ruimtelijke indeling van het reconstructiegebied in drie zones (tabel 5.1). Deze indeling heeft vooral betrekking op het ruimte bieden aan of ontwikkelingsruimte weghalen van intensieve veehouderij.

Tabel 5.1: zonering intensieve veehouderij

Binnen het verwevingsgebied worden ontwikkelingslocaties onderscheiden. Dit zijn locaties gelegen binnen delen van het verwevingsgebied waar de bestaande intensieve veehouderijbedrijven verdergaande mogelijkheden hebben dan in het overige verwevingsgebied.

De reconstructiezonering – intensieve veehouderij	
Extensiveringsgebied	Primaat wonen of natuur, waar uitbreiding, hervestiging of nieuwvestiging van in ieder geval intensieve veehouderij onmogelijk is, of in het kader van de reconstructie onmogelijk gemaakt zal worden
Verwevingsgebied	Verweving landbouw, wonen en natuur, waar hervestiging op locaties waar reeds sprake is van een vorm van intensieve veehouderij (IVH) of uitbreiding van IVH mogelijk is, mits de ruimtelijke kwaliteit of functies van het gebied zich daar niet tegen verzetten
Landbouwontwikkelingsgebied	Primaat landbouw, mogelijkheden tot uitbreiding, hervestiging of nieuwvestiging IVH

De Reconstructiewet vraagt ook om de aanwijzing van een varkensvrije zone. Om de veterinaire risico's te verminderen worden gebieden met een hoge vee-dichtheid afgesloten door een varkensvrije zone, die tevens een afsluitbare grens vormt in geval van uitbraken van dierziekten.

Wet stankemissie veehouderij

Zodra het reconstructieplan definitief door het rijk is goedgekeurd, zal ook de Wet stankemissie veehouderijen in landbouwontwikkelingsgebieden (1 mei 2003) worden toegepast. De wet is, anders dan de naam van de wet doet vermoeden, van toepassing op het gehele reconstructiegebied.

5.3 Kaart zonerings intensieve veehouderij

De reconstructiezonerings (intensieve veehouderij) en de varkensvrije zone zijn weergegeven op kaart 6. Deze kaart geeft de zonerings op hoofdlijnen weer. Voor een meer gedetailleerde kaart van de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaart op schaal 1:25.000. Deze kaart is vanaf de ter inzage legging van het ontwerpplan beschikbaar op internet, CD-ROM en bij de gemeenten in het reconstructiegebied en op het provinciehuis. Op de kaart reconstructiezonerings 1:25.000 is de begrenzing van de zonerings nauwkeurig aangegeven. Alleen deze kaart van 1:25.000 is bepalend voor de bestuurlijke en juridische doorwerking naar andere plannen en besluiten (zie hoofdstuk 6). Afwijking of aanpassing van de kaarten behoeft de formele procedure van een herziening van het reconstructieplan.

De zones, zoals deze in dit plan zijn opgenomen, zijn op voorstel van de reconstructiecommissie bepaald op basis van diverse criteria, die ontleend zijn aan het vigerende ruimtelijke beleid en het water- en milieubeleid.

Bij de ruimtelijke begrenzing van de zones zijn in eerste instantie vaste uitgangspunten gehanteerd.

De uitgangspunten (criteria) voor zoekgebieden inplaatsing intensieve veehouderij (voor de landbouwontwikkelingsgebieden en ontwikkelingslocaties waar reeds sprake is van intensieve veehouderij in verwervingsgebieden) zijn in bijlage 5 weergegeven. Deze uitgangspunten zijn mede op basis van de ontvangen reacties en de bestaande topografie in dit ontwerpplan nader uitgewerkt.

5.4 Landbouwontwikkelingsgebieden

Definitie

Een landbouwontwikkelingsgebied is volgens de wet een ruimtelijk begrensd gedeelte van een reconstructiegebied met het primaat landbouw dat geheel of gedeeltelijk voorziet, of in het kader van de reconstructie zal voorzien, in de mogelijkheid tot uitbreiding, hervestiging of nieuwvestiging van intensieve veehouderij. Hiermee is ook de doelstelling geformuleerd, die in deze gebieden gerealiseerd moet worden.

Begrenzing

Bij de begrenzing van de landbouwontwikkelingsgebieden zijn de volgende stappen gevolgd:

De landbouwontwikkelingsgebieden zijn begrensd op basis van de criteria 'zoekgebied inplaatsing intensieve veehouderij' (zie bijlage 5, kolom 2).

Dat betekent onder meer dat landbouwontwikkelingsgebieden minimaal 1.000 meter van kernrandzones liggen en 2.000 meter van Habitatrictlijn- of Natuurbeschermingswetgebieden.

Bij de uiteindelijke begrenzing van de landbouwontwikkelingsgebieden is vervolgens gekeken of er al bestaande concentraties van intensieve veehouderijbedrijven aanwezig zijn, of een gebied goed bereikbaar is en of er voldoende milieuruimte aanwezig is (veelal uit oogpunt van stank). Daarnaast is gekeken of

de gebieden een voldoende omvang hebben en is naar een logische (topografische) begrenzing gezocht.

De landbouwontwikkelingsgebieden in de Achterhoek en Liemers zijn in totaal 5.100 ha groot en op kaart 6 aangegeven.

Beleid

Het beleid voor de landbouwontwikkelingsgebieden bestaat in hoofdzaak uit twee componenten, namelijk het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden om de geformuleerde doelstelling voor de intensieve veehouderij te kunnen realiseren (I) en daarnaast het tegengaan van ontwikkelingen, die de doelstelling juist kunnen belemmeren (II).

I Ontwikkelingsmogelijkheden landbouw

De ontwikkeling van een duurzame intensieve veehouderij staat in de landbouwontwikkelingsgebieden centraal. Deze gebieden zijn zo gekozen dat zij ruimte bieden voor de ontwikkeling van grootschalige intensieve veehouderij, waarbij nieuwvestiging, hervestiging en uitbreiding van intensieve veehouderij in beginsel is toegestaan. Overname van een intensieve veehouderij is altijd mogelijk terwijl omschakeling binnen deze gebieden in principe ook mogelijk is.

Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is binnen landbouwontwikkelingsgebieden alleen mogelijk als het volwaardige bedrijven betreft. Hervestiging van bedrijven, die van elders verplaatst (moeten) worden, vindt bij voorkeur in dit gebied plaats en in de ontwikkelingsgebieden binnen het verwevingsgebied. Binnen het gebied is het wenselijk dat individuele bedrijven worden samengevoegd in verband met schaalvoordelen.

Bouwblokken voor intensieve veehouderijen kunnen in het landbouwontwikkelingsgebied uitgroeien tot in principe 1,5 ha. Een groter bouwblok is mogelijk maar dit staat in eerste instantie ter beoordeling van de gemeente. Bij de beoordeling van de maat van het bouwblok zijn uiteraard de feitelijke, ruimtelijke en milieutechnische situatie ter plaatse. Voor het toekennen van een groter bouwblok groter dan 1,5 ha geldt daarnaast als randvoorwaarde dat er ruimte gereserveerd moet worden voor een goede landschappelijke inpassing van zowel de bestaande als de nieuw op te richten bebouwing.

Uiteraard blijven de ruimtelijke randvoorwaarden die in het geldende streekplan worden gesteld aan de landbouw (zie hiervoor paragraaf 6.3, onder streekplan Gelderland 1996) alsmede de beperkingen die voortvloeien uit het generieke milieubeleid en andere wet- en regelgeving (beleid met betrekking tot onder meer water, natuur en landschap e.d.) binnen landbouwontwikkelingsgebieden onverkort van toepassing op de ontwikkeling (overname, nieuwvestiging, hervestiging en uitbreiding van en omschakeling naar) van de intensieve veehouderij.

II Ongewenste ontwikkelingen

Bepaalde functies kunnen de beoogde ontwikkeling van de intensieve veehouderij belemmeren. Dit geldt met name voor burgerwoningen, bedrijfsterreinen inclusief kantoren, (verblijfs)recreatieterreinen en vergelijkbare functies. Binnen landbouwontwikkelingsgebieden dienen ontwikkelingen ten behoeve van niet-agrarische functies die een belemmering kunnen vormen voor de landbouw in het algemeen en de intensieve veehouderij in het bijzonder, te worden voorkomen.

Ontwikkelingen van niet-agrarische functies die mogelijk zijn met gebruikmaking van artikel 11 van de Wet op Ruimtelijke Ordening zijn toegestaan, mits de huidige en toekomstige bedrijfsontwikkeling van de intensieve veehouderij niet wordt belemmerd.

Stimulerende maatregelen

De aanwijzing tot landbouwontwikkelingsgebied geeft niet alleen een ruimtelijke basis voor de ontwikkeling van de intensieve veehouderij maar deze aanwijzing brengt ook met zich mee dat er stimulerende maatregelen zijn of worden ontwikkeld om de doelstellingen te realiseren. Hierbij valt te denken aan bijdragen voor voorzieningen voor landschappelijke inpassing, bijdragen voor erf- en nutsvoorzieningen om nieuw- en hervestiging te stimuleren. Ingeval van een geclusterde nieuwvestiging zijn er tevens bijdragen mogelijk voor het realiseren van de noodzakelijke infrastructurele voorzieningen.

Nadere detaillering landbouwontwikkelingsgebieden

Aangezien het reconstructieplan een plan op hoofdlijnen is, leent het plan er zich niet voor om de planologische mogelijkheden voor nieuwvestiging, uitbreiding, omschakeling naar en hervestiging van intensieve veehouderij hierin tot op detailniveau te regelen. Het is echter ook niet nodig om voor de nadere detaillering een uitwerkingsplan in de zin van artikel 18 van de Reconstructiewet vast te stellen.

De nadere detaillering, die nodig is, kan zijn beslag krijgen in de bestemmingsplannen van de betrokken gemeenten. Voor zo ver nodig moeten die bestemmingsplannen worden aangepast aan het reconstructieplan. Hierover is informatie opgenomen in hoofdstuk 6.

Bij de aanpassing van bestemmingsplannen dienen ook de mogelijkheden voor clustering van bedrijven te worden meegenomen. Met deze clustering wordt beoogd om door samenwerking tussen bedrijven schaalvoordelen te bereiken.

5.5 Extensiveringsgebieden

Definitie

Een extensiveringsgebied is volgens de wet een ruimtelijk begrensd gedeelte van een reconstructiegebied met het primaat wonen of natuur, waar uitbreiding, hervestiging of nieuwvestiging van in ieder geval intensieve veehouderij onmogelijk is of in het kader van de reconstructie onmogelijk zal worden gemaakt.

Begrenzing

Er is, op een uitzondering na (Korenburgerveen), gekozen voor de aanwijzing van extensiveringsgebieden in een zone van 250 meter rond de voor verzuring gevoelige gebieden in:

- grote eenheden natuur: Groote Veld, Montferland en Mentink;
- habitat- en natuurbeschermingswet gebieden: Bekendelle, Steltkampsveld (Beekvliet), Willinks Weust, Wooldse Veen, Teeselinksven, Zumpe en Wildenborch;
- overige voor verzuring gevoelige gebieden binnen de provinciale ecologische hoofdstructuur (zoals gehanteerd in het kader van de Wet Ammoniak en Veehouderij) waar in het kader van de reconstructie een verdergaande integrale verbetering van de milieuomstandigheden wordt nagestreefd (de gebieden met een gestapelde problematiek).

Het betreft hier kwetsbare natuurgebieden die bijzondere bescherming behoeven:

- grote eenheden natuur; op basis van de rijksuitgangspuntennota
- habitat- en natuurbeschermingswetgebieden; op basis van de in die wetten vastgelegde beschermde status en
- gebieden die op basis van meerdere beleidsdoelen zijn aangewezen (de gebieden met een gestapelde problematiek).

In al deze gebieden gaat het naast ammoniak ook om realisatie van de EHS, landschappelijke doelstellingen en vaak ook maatregelen op het gebied van water (waterkwaliteit, natuurlijker watersysteem en waterberging). In de gebieden met een gestapelde problematiek gaat het meestal om complexen van natuurgebieden en natuurgebiedjes met een sterke onderlinge samenhang.

De zone rond het Korenburgerveen is 500 meter. Voor deze grotere zone is gekozen op basis van (kosten-)effectiviteit (Alterra, 2003). Het Korenburgerveen is een groter en voor verzuring gevoelig habitatrichtlijn gebied. Verplaatsing van enkele intensieve veehouderijen uit de omgeving levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van de natuurdoelstellingen voor dit gebied. In het voorontwerp reconstructieplan was een zone van 750 meter opgenomen.

Op basis van de landelijke ontwikkelingen rond de WAV (zie §5.10) is dit teruggebracht tot 500 meter.

Voor het over de grens gelegen belangrijke habitatgebied het Zwillbrocker Venn is een zone van 250 m aangehouden. Op de grens met Overijssel heeft afstemming plaatsgevonden met het Overijsselse reconstructieplan. (extensiveringsgebieden lopen over de provinciegrens heen tot 250 m van het te beschermen gebied).

Bij de selectie van extensiveringsgebieden is niet geanticipeerd op landelijke ontwikkelingen (najaar 2003; zie §5.10 inzake het wijzigingsvoorstel WAV)).

Het extensiveringsgebied in de Achterhoek en Liemers is 29.600 ha groot (incl. daarbinnen gelegen bestaand bos en natuurgebied) en is op kaart 6 aangegeven.

Er is een inventarisatie uitgevoerd op basis van gegevens uit de meitelling uit 2002 (GIAB). Daaruit blijkt dat er 162 bedrijven met intensieve veehouderijtak liggen in de extensiveringsgebieden. Daarvan zijn er 25 met een omvang van meer dan 70 NGE. Er wordt vanuit gegaan dat dergelijke bedrijven zodanig groot zijn dat het haalbaar is om ze te verplaatsen. Van de 162 bedrijven zijn er 87 bedrijven klein tot zeer klein (minder dan 20 NGE).

Toevoegen aan par. 5.4.

Voorwaarde: goede verplaatsings- en stimuleringsregeling

De aanwijzing van extensiveringsgebieden is in dit plan een op een gekoppeld aan een goede rijksverplaatsingsregeling voor perspectiefvolle intensieve veehouderijbedrijven. Tevens gaan wij er van uit dat er binnen het kader van de uitvoering van het reconstructieplan voor omschakeling, verbreding en bedrijfsbeëindiging ruimte wordt geboden voor voldoende stimulerend beleid

Aldus gaan wij ervan uit dat deze aanwijzing van extensiveringsgebieden, en de daarbij aan de intensieve veehouderij extra opgelegde beperkingen, worden gekoppeld aan een goed werkend verplaatsingsbeleid en stimuleringsbeleid.

Daarbij is het van belang dat betrokken ondernemers snel duidelijkheid wordt geboden over hun perspectieven. Met alle potentiële verplaatsers in de extensiveringsgebieden en in die gebieden waar verplaatsing wordt gestimuleerd (vanuit kosteneffectiviteit op natuur en wonen) vinden gesprekken plaats over mogelijk toekomstige ontwikkelingen en verplaatsing. Afhankelijk van de situatie zal met maatwerk een strategie worden afgesproken over de continuering van het bedrijf op de bestaande plek of elders, dan wel over eventuele beëindiging.

Zonering rond woonkernen en kernranden

De Reconstructiewet biedt tevens de mogelijkheid om extensiveringsgebieden aan te wijzen vanwege het primaat “wonen”. De uitbreidingsmogelijkheden van agrarische bedrijven worden hier echter al via de stankwetgeving geregeld. Dit betekent dat de effectiviteit van het aanwijzen van extensiveringsgebieden “wonen” gering is. Daarnaast biedt de aanwijzing van gebieden als extensiveringsgebied “wonen” onvoldoende mogelijkheden voor maatwerk. Er is daarom voor gekozen geen extensiveringsgebieden wonen aan te wijzen. Door een nog te ontwikkelen stimuleringsregeling voor verplaatsing en beëindiging van intensieve veehouderijen, die zijn gelegen binnen 250 m van woonkernen en andere stankgevoelige objecten, zal een bijdrage geleverd worden aan de vermindering van de stankoverlast.

Beleid

In de extensiveringsgebieden worden de ontwikkelingsmogelijkheden van de intensieve veehouderij beperkt ten behoeve van de ontwikkeling en bescherming van natuur. Dit gebeurt met behulp van ruimtelijke maatregelen en de inzet van stimulerend beleid.

Binnen de extensiveringsgebieden is nieuwvestiging en hervestiging niet toegestaan. Omschakeling naar intensieve veehouderij is evenmin toegestaan. Uitbreiding van de bebouwing van een bedrijf met intensieve veehouderij is in beginsel uitgesloten. Uitbreiding is alleen aanvaardbaar als de uitbreiding aantoonbaar noodzakelijk is om te kunnen voldoen aan de wettelijke eisen van dierenwelzijn en veterinaire gezondheid, dus om de dieren meer ruimte te geven zonder dat er sprake is van toename van het aantal dierplaatsen. In het algemeen zal een uitbreiding van de staloppervlakte die niet tot doel heeft het aantal dierplaatsen te vergroten, beperkt kunnen blijven tot 10%, tenzij op basis van dierenwelzijn een grotere oppervlakte nodig is.

Overname van een intensieve veehouderij in de bestaande omvang blijft wel mogelijk.

Vervangende nieuwbouw van gebouwen, mits de staloppervlakte niet toeneemt.

Voor nok- en goothoogten wordt uitgegaan van de regels in het vigerende bestemmingsplan.

Voor andere bebouwing en activiteiten dan die voor de intensieve veehouderij geldt onverkort het reguliere ruimtelijk beleid, zoals neergelegd in streekplan en bestemmingsplannen.

Dit beperkende beleid voor intensieve veehouderijen in extensiveringsgebieden is gerechtvaardigd omdat het gaat om zones rond zeer kwetsbare natuur, waar ook andere doelstellingen gerealiseerd moeten worden. Hierbij is ook van belang dat de ontwikkeling van de intensieve veehouderij in deze gebieden al aan beperkingen onderhevig is op grond van de geldende Wet ammoniak en veehouderij.

Andere agrarische bedrijven zoals grondgebonden veehouderijen, die een belangrijke rol spelen in het beheer en onderhoud van het gebied, dienen wel voldoende perspectief te houden. Ook nieuwvestiging, uitbreiding en hervestiging van biologische veehouderijen is mogelijk. Het ruimtelijk beleid voor deze gebieden dient zodanig te zijn dat er mogelijkheden zijn voor nieuwe activiteiten, zoals bepaalde vormen van recreatie. Om de omschakeling van gemengde (melk)rundveehouderijbedrijven met een intensieve veehouderijtak naar gespecialiseerde melkrundveehouderij te kunnen realiseren, is aanpassing van de wetgeving (WAV) nodig. Hierop zal bij het rijk worden aangedrongen.

Stimulerende maatregelen

De intensieve veehouderijen in de extensiveringsgebieden worden gestimuleerd om te verplaatsen, te stoppen of over te schakelen op andere activiteiten. Er kan onderscheid gemaakt worden naar drie typen maatregelen:

- a. Verplaatsen van perspectiefvolle intensieve veehouderijbedrijven. Het gaat hier in het algemeen om de wat grotere bedrijven. Er moet een reëel groeiperspectief aanwezig zijn. Perspectiefvolle intensieve veehouderijen worden geholpen om te verplaatsen naar een geschiktere locatie (landbouwontwikkelingsgebied, ontwikkelingslocaties in het verwevingsgebied of locaties buiten het reconstructiegebied). Hiermee wordt ook bijgedragen aan het scheppen van ontwikkelingsperspectieven voor de intensieve veehouderij in deze zones. Op grond van bestaande wet- en regelgeving is uitbreiding van deze bedrijven in de zones, bijvoorbeeld op grond van de Wet Ammoniak en Veehouderij, immers aan strenge regels gebonden. Indien uitbreiding nog mogelijk is zijn de hieraan verbonden kosten in verhouding hoog.
- b. Op termijn stoppen of omschakelen. Dit kunnen kleinere en grotere bedrijven zijn. Het omschakelen zal vooral bij gemengde bedrijven aan de orde kunnen zijn.
- c. Sloop van de vrijkomende stallen of hergebruik voor andere doeleinden.

5.6 Verwevingsgebieden

Definitie

Een verwevingsgebied is volgens de wet een ruimtelijk begrensde gedeelte van een reconstructiegebied gericht op verweving van landbouw, wonen en natuur, waar hervestiging of uitbreiding van de intensieve veehouderij mogelijk is mits de ruimtelijke kwaliteit of functies van het gebied zich daar niet tegen verzetten.

Begrenzing

Verwevingsgebieden zijn alle delen van het landelijk gebied die niet als extensiveringsgebied of landbouwontwikkelingsgebied aangewezen zijn. Het verwevingsgebied is in totaal ca. 128.600 ha groot en op kaart 6 aangegeven.

Beleid

Het beleid voor verwevingsgebieden is gericht op het bevorderen van een passende combinatie van landbouw, natuur, landschap, recreatie, werken en wonen met bijbehorende kwaliteiten.

In verwevingsgebieden is nieuwvestiging van intensieve veehouderij uitgesloten. In het verwevingsgebied liggen veel bestaande agrarische bedrijven die een intensieve veehouderijtak kunnen ontwikkelen. Om de concentratiegedachte gestalte te geven en vanwege de aanwezigheid van andere belangen, wordt terughoudend omgegaan met de ontwikkelingsmogelijkheden van de intensieve veehouderijen in dit gebied. Bestaande bedrijven met intensieve veehouderij dienen echter wel hervestigings- en uitbreidingsmogelijkheden te houden. Het bouwblok is maximaal 1 ha groot, met uitzondering van zogenaamde 'ontwikkelingslocaties' (zie §5.7).

Bij samenvoeging van een bedrijf dat thans op meerdere locaties gevestigd is, is bij wijze van uitzondering in het verwevingsgebied een vergroting van het bouwblok tot meer dan 1 ha mogelijk, mits er per saldo sprake is van een duidelijke milieuwinst en andere belangen niet onevenredig worden geschaad.

Voor alle duidelijkheid: bestaande bedrijven met intensieve veehouderij behouden hun bestaande bouwblok en mogen dit in beginsel uitbreiden tot 1 ha..

Overname van een bestaand bouwblok met intensieve veehouderij is mogelijk.

Een aantal bedrijven met intensieve veehouderij in het verwevingsgebied kan, onder voorwaarden, meer ontwikkelingsruimte krijgen binnen de verwevingsgebieden. We noemen dit ontwikkelingslocaties. Op deze bedrijven is het beleid van toepassing zoals onder §5.7 is omschreven.

Stimulerende maatregelen

Gemeenten krijgen een belangrijke rol bij uitbreidings- of hervestigingsverzoeken. Daarbij kunnen zij met de betrokken ondernemers bezien of er alternatieven zijn voor een uitbreiding of hervestiging op een andere, meer geschikte locatie. Verder worden er maatregelen ingezet om intensieve veehouderijen (waaronder die op gemengde bedrijven) te stimuleren om te stoppen met de intensieve veehouderijtak of om te schakelen naar een andere agrarische bedrijfstak.

Met reconstructiemiddelen ondersteunde verplaatsingen van IVH vinden plaats naar landbouwontwikkelingsgebieden en verwevingsgebieden met ontwikkelingslocaties, op daarvoor geschikte vrijkomende of recent vrijgekomen agrarische bedrijfslocaties waarop reeds sprake is.

Door de wijze van selectie van deze gebieden met ontwikkelingslocaties is de 'afwaartse' beweging, ten opzichte van de voor stank en ammoniak kwetsbare gebieden, zo groot mogelijk.

Binnen de verwevingsgebieden met ontwikkelingslocaties en in de landbouwontwikkelingsgebieden liggen de beste locaties voor de ontwikkeling van bestaande en te verplaatsen intensieve veehouderijen.

5.7 Ontwikkelingslocaties intensieve veehouderij in verwevingsgebied

Definitie

Een ontwikkelingslocatie intensieve veehouderij is een locatie waar op reeds een intensieve veehouderijtak aanwezig is die voldoende groeimogelijkheden biedt voor uitbreiding van het bedrijf tot 1,5 ha bouwblok en een omvang van minimaal 2500 mest varkenplaatsen.

Begrenzing

Ontwikkelingslocaties intensieve veehouderij dienen voldoende ontwikkelingsmogelijkheden te bieden aan de intensieve veehouderij en bij te dragen aan de afwaartse beweging van natuur en wonen. Verwevingsgebieden met ontwikkelingslocaties zijn zo aangewezen dat ze voldoen aan de in bijlage 5 genoemde criteria voor ontwikkelingslocaties (zie criteria in kolom 1 van bijlage 5).

Deze gebieden zijn op kaart 8 aangegeven en beslaan ca. 24.400 ha. (binnen de 128.600 ha. van het totale verwevingsgebied).

Beleid

Het beleid is erop gericht ook binnen een deel van het verwevingsgebied groei van de intensieve veehouderijbedrijven op daarvoor geschikte locaties mogelijk te maken, mits aan een aantal voorwaarden voldaan wordt. Deze locaties noemen we ontwikkelingslocaties. Bedrijven op ontwikkelingslocaties kunnen, met in acht name van geldende regels van ruimtelijke ordening, milieu, water en landschap, uitbreiden tot een omvang van meer dan 1 ha. Evenals in landbouwontwikkelingsgebieden is een bouwblok tot 1,5 ha mogelijk en staat eventuele verdere vergroting van het bouwblok ter beoordeling aan de gemeente.

Verplaatsing van intensieve veehouderij in het kader van de reconstructie (met reconstructiemiddelen gesubsidieerde hervestiging) vindt plaats naar landbouwontwikkelingsgebieden of ontwikkelingslocaties in de verwevingsgebieden waarop reeds sprake is van een intensieve veehouderijtak. De landbouwontwikkelingsgebieden alleen bieden namelijk onvoldoende ruimte aan de intensieve veehouderij. Om voldoende geschikte locaties voor een op de toekomstgerichte intensieve veehouderij over te houden is het gewenst ook binnen een deel van de verwevingsgebieden dat zich daar het best voor leent, in relatie tot natuur en wonen, bedrijven de mogelijkheid te geven zich verder te ontwikkelen. Hiermee wordt de in het kader van de reconstructie gewenste dynamiek op gang gebracht en worden er kansen geboden aan ondernemers in (een deel van) het verwevingsgebied. Ontwikkelingslocaties liggen in het deel van het verwevingsgebied dat naar verhouding het verst weg ligt van de functies natuur en wonen. Door

bedrijven, waaronder verplaatsters, op deze plek de kans te geven ruimer te groeien wordt bijgedragen aan de afwaartse beweging en wordt de intensieve veehouderij ontwikkelingsmogelijkheden geboden. Het bevorderen van concentratie van intensieve veehouderij op één locatie (vanuit meerdere locaties van die ondernemer) draagt tevens bij aan het vergroten van de veterinaire veiligheid.

Het reconstructieplan is een plan op hoofdlijnen. Hierin zijn de extensiveringsgebieden en de landbouwontwikkelingsgebieden concreet begrensd. Voor deze gebieden geldt een specifiek op de intensieve veehouderij toegesneden beleid. Het grootste deel van het gebied is aangemerkt als verwevingsgebied. In dit verwevingsgebied is de grootte van het bouwblok toegestaan tot een oppervlakte van 1 ha, ook indien reeds sprake is van een bestaande intensieve veehouderij tak. Binnen gebieden met ontwikkelingslocaties zijn bouwpercelen tot 1,5 ha. mogelijk. Het reconstructieplan op zich biedt echter geen bescherming van de ontwikkelingslocaties binnen de verwevingsgebieden. Wel kunnen in bestemmingsplannen binnen verwevingsgebieden locaties of gebieden worden aangegeven waar de intensieve veehouderij zich verder kan ontwikkelen. Daarbij kan tevens geregeld worden dat geen nieuwe functies worden toegelaten, die de intensieve veehouderij kunnen belemmeren.

De vraag of een bestaand bouwblok als ontwikkelingslocatie kan worden aangegeven kan door de betreffende gemeente op twee manieren worden beantwoord. Op basis van een concreet verzoek om uitbreiding van het bestaande bouwblok.

Bij een integrale herziening van het bestemmingsplan buitengebied.

Ontwikkelingslocaties moeten in ieder geval aan de volgende voorwaarden voldoen:

Het bestaande bouwblok biedt onvoldoende ruimte voor de voorgenomen uitbreiding. Bij aanvraag dient een actueel bedrijfsontwikkelingsplan overlegd te worden (1);

Omgevingsruimte maakt een groei van het bedrijf tot minimaal 2.500 mestvarkens eenheden (mve) mogelijk (stank en ammoniak) (2);

Bedrijfsontwikkelingsplan bevat onderdeel "landschappelijke inpassing";

Voldoen aan de criteria voor ontwikkelingslocaties in verwevingsgebieden uit bijlage 4, eerste kolom (3).

- (1) desgewenst kan gevraagd worden voldoende zekerheid omtrent de financiering van de voorgenomen uitbreiding te geven.
- (2) de noodzakelijke omgevingsruimte wordt bepaald op basis van het soort dieren dat op het bedrijf gehouden gaat worden.
- (3) De onder 'toestaan' vermelde criteria zijn identiek aan de in bijlage 4 opgenomen criteria voor ontwikkelingslocaties. Deze gebieden zijn indicatief op kaart .. aangegeven. Aan deze kaart kunnen geen rechten ontleend worden.

Aan de uitbreiding van bedrijven kunnen randvoorwaarden worden gesteld, o.a. met betrekking tot de te realiseren landschappelijke inpassing of ruimtelijke kwaliteit.

Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is ook op deze ontwikkelingslocaties niet mogelijk.

Stimuleringsbeleid

Met reconstructiemiddelen ondersteunde verplaatsingen van intensieve veehouderij vinden plaats naar landbouwonwikkelingsgebieden en ontwikkelingslocaties binnen de verwevingsgebieden op daarvoor geschikte of recent vrijgekomen agrarische bedrijfslocaties. Voor de verwervingsgebieden geldt dat verplaatsing slechts mogelijk is naar bouwblokken waar reeds intensieve veehouderij aanwezig is.

5.8 Varkensvrije zone

Definitie

Onder varkensvrije zone verstaat de wet een ruimtelijk begrensde deel van het extensiverings of verwevingsgebied dat vrij is van varkenshouderijen of daarvan in het kader van de reconstructie, vrij zal worden gemaakt.

Het doel van het realiseren van een varkensvrije zone is het vormen van een bufferzone die het mogelijk moet maken om bij uitbraak van besmettelijke dierziekten elders in Nederland uitbreiding naar Oost – Nederland te voorkomen en omgekeerd uiteraard ook.

Begrenzing

De globale ligging van de varkensvrije zone is in overleg tussen de provincie Gelderland, Overijssel en Utrecht en de betrokken maatschappelijke organisaties (Bestuurlijk Overleg Reconstructie Concentratiegebieden Oost) al in 1999 vastgesteld. Die varkensvrije zone volgt de Rijn, IJssel en de Overijsselse Vecht. In 1999 werd al besloten om langs de grens met Duitsland geen zone aan te leggen. Hier is wel sprake van een afsluitbare grens. Het compartiment gevormd door Rijn, IJssel, Overijsselse Vecht en de landsgrens is in geval van dierziekten als varkenspest af te sluiten voor diertransporten.

De varkensvrije zone is minimaal 1.000 meter breed en ligt geheel binnen het concentratiegebied intensieve veehouderij. Bij de begrenzing is er zoveel mogelijk voor gekozen deze op topografische grenzen te leggen. De varkensvrije zone is op kaart 6 aangegeven.

Beleid

Binnen de varkensvrije zone is het niet toegestaan een varkenshouderij te vestigen of uit te breiden. Maar dit is niet voldoende om de doelstelling “varkensvrij” daadwerkelijk te bereiken. Hiervoor is het namelijk noodzakelijk dat ook bestaande varkenshouderijen op termijn hun activiteiten in die sector beëindigen. Voor alle duidelijkheid: de Reconstructiewet verstaat onder een varkenshouderij het bedrijfsmatig houden van dieren zodat het geformuleerde beleid niet van toepassing is op het hobbymatig houden van varkens.

Dit beleid wordt op grond van artikel 47 van de Reconstructiewet nader uitgewerkt in een provinciale verordening.

De varkensvrije zone ligt deels in extensiveringsgebied en deels in verwevingsgebied. Voor de overige intensieve veehouderijen binnen de varkensvrije zone geldt het beleid, zoals dit in het reconstructieplan voor de betreffende zones is opgenomen.

Stimulerende maatregelen

Er liggen zes bedrijven met varkens in de varkensvrije zone, met in totaal ruim

600 vleesvarkens en 600 fokvarkens (GIAB 2000).

Binnen de varkensvrije zones wordt verplaatsing, omschakeling en beëindiging van deze bedrijven ondersteund.

Toelichting

De Reconstructiewet kent een specifiek instrument om te bereiken dat er op termijn binnen de varkensvrije zone geen varkenshouderijen meer bestaan. Dit instrument is de zogeheten gebruiksverbodenverordening, die geregeld is in artikel 47 van de wet. Dit artikel geeft provinciale staten de bevoegdheid een verordening vast te stellen die het gebruik van opstallen voor bepaalde, in de verordening aangewezen doeleinden verbiedt. Provinciale staten zullen van deze bevoegdheid gebruik maken om de varkensvrije zone daadwerkelijk te kunnen realiseren. Op grond van deze verordening gaat in de varkensvrije zone op een nader te bepalen datum een verbod gelden om opstallen te gebruiken voor het bedrijfsmatig houden van varkens. Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van dit verbod. Het vestigen van nieuwe varkenshouderijen of het vestigen van een varkenstak op een bestaand agrarisch bedrijf kan op grond van deze verordening worden tegengegaan evenals het uitbreiden van bestaande varkenshouderijen.

Voor de bestaande varkenshouderijen geldt dat zij op termijn hun activiteiten moeten beëindigen. Dit kan natuurlijk niet van de ene dag op de andere zijn beslag krijgen. Door middel van hun ontheffingenbeleid zullen gedeputeerde staten voor de bestaande bedrijven een oplossing op maat bewerkstelligen. Dit is alleen mogelijk als er voldoende compenserende maatregelen geboden kunnen worden. Het ontheffingenbeleid wordt hierop afgestemd. Binnen de varkensvrije zone wordt verplaatsing, omschakeling naar een andere tak en beëindiging van de varkenshouderij of de varkenstak ondersteund met inzet van financiële middelen.

Er wordt van uitgegaan dat de doelstelling van de varkensvrije zone op 31 december 2012 is gerealiseerd.

5.9 Bouwkavels op de grens van de zones intensieve veehouderij

Bij de begrenzing van de extensiveringsgebieden, verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden is de begrenzing niet in alle gevallen op topografische en in het veld herkenbare grenzen geprojecteerd. Bijvoorbeeld omdat de begrenzing van de extensiveringsgebieden samenvalt met de 250 meter zones uit de Wet Ammoniak en Veehouderij. Dit kan betekenen dat bouwkavels van intensieve veehouderijbedrijven deels zijn gelegen in het ene, en deels in het andere gebied.

- Wanneer de bouwkavel deels in het extensiveringsgebied ligt, beschouwen we deze bouwkavels bij de toepassing van het stimuleringsbeleid als gelegen binnen het extensiveringsgebied. Een intensieve veehouderij, in een dergelijke situatie gelegen, die wil stoppen of verplaatsen, kan gebruik maken van de regelingen die gelden voor de extensiveringsgebieden. Wat betreft de doorwerking van het reconstructiebeleid naar het gemeentelijk en provinciaal planologisch beleid geldt dat de uitbreiding van het bedrijf binnen het extensiveringsgebied niet, en binnen het verwevingsgebied wel tot de mogelijkheden behoort. Als het bedrijf wil uitbreiden mag dat alleen in het verwe-

vingsgebied. In dat geval komt het bedrijf niet meer in aanmerking voor regelingen en subsidies voor het extensiveringsgebied (ook niet voor het deel gelegen in de extensiveringzone). De ondernemer moet dus kiezen.

- Wanneer een bouwkavel deels in het landbouwontwikkelingsgebied is gelegen geldt het beleid voor die zone.

5.10 Wijzigingsvoorstel WAV en aanwijzing van extensiveringsgebieden

Bij de aanwijzing van extensiveringsgebieden is niet geanticipeerd op landelijke ontwikkelingen (najaar 2003). In een brief van 12 september 2003 aan de voorzitter van de Tweede Kamer hebben de verantwoordelijke bewindslieden aangegeven dat de Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV) wordt aangepast. Ook het ammoniakbeleid rondom de Vogelrichtlijn-, Habitatrichtlijn-, en Natuurbeschermingswetgebieden (VHR) is nog in ontwikkeling.

Op dit moment is niet duidelijk welke gebieden uiteindelijk als voor verzuring gevoelig worden aangewezen. Daarom is besloten om op dit moment geen wijziging aan te brengen in de aanwijzing van de extensiveringszones.

In dit ontwerpplan is uitgegaan van de regelgeving zoals die op dit moment geldt.

Als nieuwe wet- en regelgeving daar later aanleiding toe geeft, wordt de aanwijzing van extensiveringsgebieden opnieuw bezien en mogelijk aangepast.

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt de meer formeel-juridische aspecten van het reconstructieplan.

In de inleiding van hoofdstuk 5 is aangegeven dat de Reconstructiewet het mogelijk maakt dat ruimtelijke keuzen uit het Reconstructieplan kunnen doorwerken in het gemeentelijk en provinciaal planologisch beleid. In paragraaf 6.2 wordt in zijn algemeenheid ingegaan op deze ruimtelijke doorwerking van het reconstructieplan naar het provinciaal en gemeentelijk planologisch beleid. Paragraaf 6.3 behandelt vervolgens specifiek de ruimtelijke doorwerking van het zoneringsbeleid uit dit reconstructieplan voor respectievelijk de landbouwontwikkelingsgebieden, de extensiveringsgebieden en de verwevingsgebieden, alsmede de varkensvrije zones. Op de doorwerking van het beleid inzake waterberging wordt nader ingegaan in paragraaf 6.4.

Op de problematiek van de schadevergoedingen in verband met de Reconstructiewet wordt ingegaan in paragraaf 6.5. Paragraaf 6.6 besteedt aandacht aan de uitwerkingsplannen die in de toekomst worden opgesteld om op onderdelen het huidige reconstructieplan nader zullen uitwerken. In paragraaf 6.7 komt het advies van de Reconstructiecommissie aangaande de hoofdlijnen van het beleid rond vrijkomende agrarische bebouwing aan bod. Dit beleid zal in het kader van het nieuwe streekplan worden uitgewerkt. Tot slot wordt in paragraaf 6.8 ingegaan op de relatie van het Reconstructieplan met lopende projecten, waaronder met name herverkavelingsprojecten.

6.2 Doorwerking naar het bestemmingsplan (voorbereidingsbesluit) en het streekplan

Doorwerking provinciaal planologisch beleid

De Reconstructiewet bevat de mogelijkheid dat ruimtelijke keuzen uit het Reconstructieplan die afwijken van het geldend streekplan, rechtstreeks kunnen doorwerken in het streekplan in die zin dat zij gelden als herziening van het geldende streekplan. De artikelen 11, lid 5 en 16, lid 2 van de Reconstructiewet regelen de verhouding tussen het Reconstructieplan en het streekplan.

Met het voorliggende Reconstructieplan is niet beoogd het geldende streekplan Gelderland 1996 algeheel en ingrijpend te herzien. De algehele herziening van het provinciale ruimtelijk beleid zal zijn beslag krijgen in het kader van de integrale herziening van het streekplan Gelderland 1996 waarvoor thans eveneens een procedure loopt. Er loopt tevens een proces tot herziening van het Waterhuishoudingsplan Gelderland. Vaststelling van deze herzieningen is eind 2004 voorzien.

Omdat dit Reconstructieplan een plan op hoofdlijnen is en omdat een integrale herziening van het streekplan Gelderland aanstaande is, is er van afgezien in dit Reconstructieplan meer te regelen in afwijking van het geldende streekplan dan strikt noodzakelijk. Slechts voor de volgende onderwerpen waterberging en de zoneringsintensieve veehouderij is beoogd het ruimtelijk beleid uit het reconstructieplan te doen gelden als een herziening van het geldende streekplan Gelderland 1996.

De varkensvrije zone neemt een bijzondere positie in, omdat deze geheel geregeld wordt door een provinciale gebruiksverbodenverordening op grond van artikel 47 van de Reconstructiewet. Er is geen sprake van doorwerking naar het streekplan of naar bestemmingsplannen, omdat een verbod om opstallen te gebruiken voor het houden van een bepaalde diersoort niet geregeld kan worden binnen het kader van de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

Doorwerking gemeentelijk planologisch beleid

Behalve dat de Reconstructiewet een basis biedt om ruimtelijke keuzen uit een reconstructieplan te laten doorwerken in het geldende streekplan biedt de Reconstructiewet tevens een basis om ruimtelijke keuzen uit het Reconstructieplan rechtstreeks te laten doorwerken in het gemeentelijk planologisch beleid.

De onderdelen waarvoor deze doorwerking geldt, moeten als zodanig worden benoemd en begrensd in het reconstructieplan. Het reconstructieplan geldt dan voor die onderdelen als voorbereidingsbesluit (artikel 27, lid 1 van de Reconstructiewet). Dit artikel is vergelijkbaar met artikel 21 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, zij het dat het voorbereidingsbesluit niet gebonden is aan de reguliere termijn van een jaar. Het reconstructieplan geldt als voorbereidingsbesluit totdat het bestemmingsplan waarin de aanpassingen aan het reconstructieplan zijn opgenomen, in werking is getreden.

Op de gemeenten rust op grond van artikel 11, zesde lid en artikel 27 van de Reconstructiewet de verplichting om de vigerende bestemmingsplannen voor wat betreft de onderdelen die doorwerken, in overeenstemming te brengen met dit reconstructieplan. Doorwerking naar het gemeentelijk planologisch beleid is voorzien voor dezelfde onderwerpen als waarvoor doorwerking van het reconstructiebeleid naar het streekplan is beoogd: de zonering intensieve veehouderij en de waterberging.

Het is niet nodig dat gemeenten een bestaande bestemming wijzigen in de bestemming “landbouwontwikkelingsgebied”, “Verweingsgebied” of “extensiveringsgebied”. Zij moeten er alleen voor zorgen dat in deze zones geen bestemmingen of bestemmingsplanvoorschriften blijven gelden die in strijd zijn met de onderdelen van het Reconstructieplan waarvoor doorwerking in gemeentelijke bestemmingsplannen is beoogd.

De varkensvrije zone neemt, zoals hiervoor al werd aangegeven, een bijzondere plaats in. Voldoende is een aanduiding van deze zone op de plankaart met een uitleg in de bestemmingsplantoelichting.

Ieder die het niet eens is met deze ruimtelijke keuzen in dit reconstructieplan kan hiertegen zijn bedenkingen naar voren brengen in de periode dat het reconstructieplan ter inzage ligt. Als later het bestemmingsplan aan het reconstructieplan wordt aangepast, is dit niet meer mogelijk. Dit betekent concreet dat tegen die onderdelen van een bestemmingsplan, die worden aangepast aan het reconstructieplan geen zienswijze en geen bedenkingen kunnen worden ingediend en dat er ook geen beroep kan worden ingesteld bij de Afdeling bestuursrecht-spraak van de Raad van State. Dit is geregeld in artikel 29 van de Reconstructiewet.

Doorwerking nader beschouwd

In paragraaf 6.3 wordt specifiek ingegaan op de doorwerking van het in de paragrafen 5.4 tot en met 5.8 beschreven zoneringsbeleid voor de landbouwontwikkelings-, verwevings- en extensiveringsgebieden naar het streekplan en het bestemmingsplan. Om duidelijk in beeld te krijgen op welke punten het geldende streekplanbeleid wordt aangepast onder invloed van het zoneringsbeleid, wordt per zone eerst het ruimtelijk beleid weergegeven dat voortvloeit uit de in de paragrafen 5.4 tot en met 5.8 gegeven onderbouwing. Voor dit ruimtelijk beleid is doorwerking naar het streekplan beoogd. Vervolgens wordt dit ruimtelijk beleid vergeleken met het geldende streekplanbeleid.

De verschillen tussen het geldende streekplanbeleid en het streekplanbeleid zoals dit onder invloed van dit Reconstructieplan wordt aangepast, worden als volgt inzichtelijk gemaakt. In het streekplan Gelderland 1996 wordt voor wat betreft het landelijk gebied een onderscheid gemaakt tussen gebiedscategoriën A, B, C en D. Aangegeven wordt wat de beleidsmatige gevolgen zijn voor ruimtelijke ontwikkelingen in gebieden die thans zijn gelegen binnen streekplangebiedscategorie landelijk gebied A, B, C, of D en in het Reconstructieplan zijn aangemerkt als landbouwontwikkelingsgebied, extensiveringsgebied of verwevingsgebied.

Dan wordt duidelijk op welke punten het zoneringsbeleid leidt tot aanpassing dan wel wijziging van het geldende streekplanbeleid.

Vervolgens wordt per zone aandacht besteed aan de doorwerking van het zoneringsbeleid in het gemeentelijk planologisch beleid. In dit kader wordt aangegeven welke ontwikkelingen het reconstructieplan door voorbereidings-bescherming beoogt te voorkomen en hoe gemeenten de geldende bestemmingsplannen moeten aanpassen aan het reconstructieplan.

De varkensvrije zone komt afzonderlijk aan de orde.

6.3 Zonering intensieve veehouderij

Inleiding

Nogmaals wordt benadrukt dat de doorwerking naar het streekplan Gelderland 1996 van de “zonering intensieve veehouderij” die is opgenomen in dit Reconstructieplan moet worden gezien vanuit het perspectief dat het niet de bedoeling is het streekplan Gelderland 1996 volledig te herzien. Dit zal gebeuren in het kader van de algehele herziening van het streekplan Gelderland 1996. Met de doorwerking van de zonering van de intensieve veehouderij wordt slechts beoogd het geldende streekplanbeleid aan te passen voor zover dit noodzakelijk is om de doelstellingen van het beleid inzake de zonering van de intensieve veehouderij te bewerkstelligen.

Streekplan Gelderland 1996

In het streekplan Gelderland 1996 is voor elk van de landelijk gebiedscategoriën beleid geformuleerd. Om goed inzichtelijk te kunnen maken wat de verschillen zijn tussen het geldend streekplanbeleid en het beleid zoals dit onder invloed van het reconstructieplan zal worden herzien, wordt hierna - zonder de bedoeling uitputtend te zijn - het beleid van het streekplan Gelderland 1996 weergegeven voor zover relevant in verband met de doorwerking van dit reconstructieplan.

Landbouw

In landelijk gebied A is de natuur richtinggevend. De ontwikkeling van andere functies (dus ook de landbouw) mag de beoogde natuurdoelstellingen niet frustreren. Binnen landelijk gebied A is nieuwvestiging van agrarische bedrijven niet mogelijk. Uitbreiding van agrarische bedrijven is toegestaan indien dit per saldo een verbetering van de milieuhygiënische situatie tot gevolg heeft en niet leidt tot een verslechtering van de waterhuishoudkundige situatie.

In landelijk gebied B is de natuur de belangrijkste functie. Ontwikkelingen van andere functies waaronder de landbouw, mogen de beoogde natuurdoelstellingen niet frustreren. De landbouw vervult binnen landelijk gebied B een blijvende rol en kan zich in economisch opzicht duurzaam ontwikkelen voor zover de natuurwaarden niet worden geschaad. Binnen landelijk gebied B is nieuwvestiging van agrarische bedrijven niet mogelijk, tenzij er door bedrijfsverplaatsing aantoonbare grote winst voor de natuur is te behalen doordat de ruimtelijke en milieuhygiënische situatie verbeterd wordt. Uitbreiding van agrarische bedrijven is binnen landelijk gebied B slechts aanvaardbaar indien dit per saldo een verbetering van de milieuhygiënische situatie oplevert.

Binnen landelijk gebied D is de landbouw richtinggevend voor de ontwikkeling van andere functies. Aan ontwikkelingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven binnen landelijk gebied D legt het streekplan Gelderland 1996 nauwelijks beperkingen op. Nieuwvestiging en uitbreiding van agrarische bedrijven zijn in beginsel toegestaan, tenzij het generieke milieubeleid zich daartegen verzet.

Bovendien mogen ingrepen en ontwikkelingen binnen regionale hydrologische beïnvloedingsgebieden niet tot gevolg hebben dat zich negatieve effecten voordoen op de natuur in landelijk gebied A en B.

In landelijk gebied C is landbouw de belangrijkste functie. Nieuwvestiging en uitbreiding van agrarische bedrijven is binnen landelijk gebied C, evenals in landelijk gebied D in beginsel toegestaan, zij het dat binnen landelijk gebied C verdergaande randvoorwaarden worden gesteld. Er moet rekening worden gehouden met het generieke milieubeleid en ingrepen en ontwikkelingen binnen regionale hydrologische beïnvloedingsgebieden mogen niet tot gevolg hebben dat zich negatieve effecten voordoen op de natuur in landelijk gebied A en B.

Verder dienen ontwikkelingen binnen de landbouw zodanig te worden vormgegeven en gesitueerd dat het karakteristieke landschap en de cultuurhistorische (inclusief archeologische) waarden worden behouden. Voorts moeten bij ontwikkelingen in landelijk gebied C waardevolle weidevogelgebieden worden ontzien.

Relatie overige functies met landbouw

Over de relatie tussen landbouw en andere ontwikkelingen c.q. functies is het volgende beleid opgenomen in het streekplan Gelderland 1996.

Binnen landelijk gebied D is landbouw richtinggevend voor de ontwikkeling van andere functies. Er geldt een terughoudend beleid voor nieuwe functies: deze mogen de ontwikkeling naar een duurzame agrarische produktiestructuur niet in de weg staan. Voorgeschreven is dat ontwikkelingen van andere functies (waaronder recreatieve ontwikkelingen) moeten worden getoetst op de combi-neerbaarheid met agrarische functies. Binnen landelijk gebied D is functieverandering door hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing mogelijk als de huidige en toekomstige bedrijfsvoering van agrarische bedrijven hierdoor niet wordt belemmerd.

Binnen landelijk gebied C is landbouw de belangrijkste functie. Het beleid voor landelijk gebied C staat nieuwvestiging en uitbreiding verblijfs- en intensieve dagrecreatieve voorzieningen onder voorwaarden toe. Gelet op het feit dat de landbouw binnen landelijk gebied C is aangemerkt als belangrijkste functie, mag door deze ontwikkelingen de landbouw niet worden gefrustreerd. Tevens zijn er goede mogelijkheden voor extensieve recreatie. Binnen landelijk gebied C is functieverandering door hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing mogelijk als de huidige en toekomstige bedrijfsvoering van agrarische bedrijven hierdoor niet wordt belemmerd.

Binnen landelijk gebied B is functieverandering door hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing mogelijk als de huidige en toekomstige agrarische bedrijfsvoering in de directe omgeving er niet door wordt belemmerd.

Nieuwvestiging van grootschalige verblijfsrecreatie en intensieve dagrecreatie is binnen landelijk gebied B niet mogelijk. Uitbreiding van bestaande voorzieningen is onder voorwaarden mogelijk. Als essentiële beleidsuitspraak voor landelijk gebied B is opgenomen dat de landbouw zich in economisch opzicht duurzaam kan ontwikkelen voor zover de natuurwaarden zich daar niet tegen verzetten. Hieruit kan worden afgeleid dat bij recreatieve ontwikkelingen er altijd rekening mee moet worden gehouden dat het belang van de landbouw niet gefrustreerd wordt.

a. Landbouwontwikkelingsgebieden

Ruimtelijk zoneringsbeleid

Uit de onderbouwing van het zoneringsbeleid voor landbouwontwikkelingsgebieden (§ 5.4) is het volgende ruimtelijk beleid afgeleid dat in aanmerking komt voor doorwerking in het geldende streekplanbeleid.

Nieuwvestiging, hervestiging en uitbreiding van en omschakeling naar intensieve veehouderij is binnen landbouwontwikkelingsgebied in beginsel toegestaan. Hervestiging van intensieve veehouderij die van elders verplaatst (moet) worden, vindt bij voorkeur in dit gebied plaats.

Nieuwvestiging van intensieve veehouderijen in landbouwontwikkelingsgebieden is mogelijk onder de voorwaarde dat het een volwaardige intensieve veehouderij betreft.

Bestaande bouwblokken voor intensieve veehouderijen kunnen in het landbouwontwikkelingsgebied in principe uitgroeien tot 1,5 ha, indien deze omvang noodzakelijk is in het kader van een doelmatige agrarische bedrijfsvoering. Grotere bouwblokken voor intensieve veehouderij zijn mogelijk, maar dit staat in eerste instantie ter beoordeling van de gemeente. De vraag of een grotere maat aanvaardbaar is, zal uiteraard voor een belangrijk deel afhangen van de feitelijke, ruimtelijke en milieutechnische situatie ter plaatse. Voor het tekenen van een groter bouwblok groter dan 1,5 ha geldt als randvoorwaarde dat er ruimte gereserveerd moet worden voor een goede landschappelijke inpassing van zowel de bestaande als de nieuw op te richten bebouwing.

Voor de duidelijkheid:

Op de ontwikkeling van intensieve veehouderij in landbouwontwikkelingsgebieden blijven de ruimtelijke randvoorwaarden die in het geldende streekplan worden gesteld aan de landbouw binnen de gebiedscategoriën landelijk gebied C en D (zie hiervoor onder Streekplan Gelderland 1996) alsmede de beperkingen die voortvloeien uit het generieke milieubeleid en andere wet- en regelgeving (beleid met betrekking tot onder meer water, natuur en landschap e.d.) van toepassing.

Gelet op de doelstelling voor landbouwontwikkelingsgebieden mogen binnen deze gebieden geen nieuwe hinderende activiteiten voor intensieve veehouderij komen, voor zover dergelijke functies beperkingen kunnen opleggen aan de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw in het algemeen en de intensieve veehouderij in het bijzonder. In landbouwontwikkelingsgebieden is de stichting van nieuwe woningbouwlocaties, bedrijfsterreinen, verblijfsrecreatieterreinen e.d. uitgesloten. Bestaande, in het vigerende bestemmingsplan toegekende rechten voor de uitbreiding van niet-agrarische functies worden gerespecteerd, evenals binnenplanse vrijstellingsbevoegdheden ex artikel 15 WRO die uitbreiding van niet-agrarische functies mogelijk maken. Uitbreidingen van niet-agrarische functies op basis van wijzigingsbevoegdheden op grond van artikel 11 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening moeten worden aangemerkt als strijdig met het provinciaal ruimtelijk beleid, tenzij vast staat dat de huidige en toekomstige bedrijfsvoering van intensieve veehouderijbedrijven in de omgeving hierdoor niet wordt belemmerd.

Verhouding zoneringsbeleid tot geldend streekplan

De landbouwontwikkelingsgebieden zijn gesitueerd in de zones die in het streekplan Gelderland 1996 grotendeels aangemerkt zijn als landelijk gebied D en voor het overige als landelijk gebied C. In verband met de beschrijving van de verandering die de zonering intensieve veehouderij impliceert ten opzichte van het geldende streekplanbeleid, wordt hierna een onderscheid gemaakt tussen : de verandering voor agrarische bedrijven (1) en de verandering voor niet-agrarische functies (2).

1. Het Reconstructieplan maakt in tegenstelling tot het geldende streekplan een onderscheid tussen intensieve veehouderij en overige agrarische bedrijven.

Binnen landbouwontwikkelingsgebieden is nieuwvestiging, hervestiging en uitbreiding van en omschakeling naar intensieve veehouderij in beginsel toegestaan. Het geldende streekplanbeleid voor landelijk gebied C en D biedt eveneens ruimte voor deze ontwikkelingen. De ruimtelijke randvoorwaarden die in het geldende streekplan worden gesteld aan de landbouw binnen de gebiedscategoriën landelijk gebied C en D (zie hiervoor onder Streekplan Gelderland 1996) alsmede de beperkingen die voortvloeien uit het generieke milieubeleid en andere wet- en regelgeving (beleid met betrekking tot onder meer water, natuur en landschap e.d.) blijven binnen het landbouwontwikkelingsgebied voor de ontwikkeling van de intensieve veehouderij onverkort van toepassing.

In het vigerende streekplanbeleid voor landelijk gebied C en D zijn geen maximumoppervlakten voor agrarische bouwblokken opgenomen. In de praktijk wordt er in het provinciale beleid als uitgangspunt het principe “bouwblok op maat” gehanteerd. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat een volwaardig bedrijf in beginsel kan volstaan met een bouwblok van 1 hectare. Dit verandert onder invloed van dit reconstructieplan.

In het Reconstructieplan wordt er vanuit gegaan dat een intensieve veehouderij in beginsel moet kunnen uitgroeien tot 1,5 hectare, indien dit noodzakelijk is voor een doelmatige agrarische bedrijfsvoering. Mits voldaan wordt aan de ruimtelijke en andere randvoorwaarden is een bouwblok ten behoeve van intensieve veehouderij van deze omvang binnen landbouwontwikkelingsgebieden mogelijk. Een groter bouwblok dan 1,5 hectaren binnen landbouwontwikkelingsgebieden is in beginsel mogelijk.

Het staat echter ter beoordeling van de gemeente of de feitelijke, milieuhygiënische en ruimtelijke situatie van een gebied een grotere maat dan 1,5 ha rechtvaardigt.

Een andere verandering is dat in het reconstructieplan expliciet wordt vastgelegd dat nieuwvestiging van intensieve veehouderij in landbouwontwikkelingsgebieden enkel is toegestaan als het een volwaardige intensieve veehouderij betreft. Hoewel in de provinciale praktijk wordt uitgegaan van het uitgangspunt dat nieuwvestiging van agrarische bedrijven enkel mogelijk is bij volwaardigheid van de bedrijven, is dit uitgangspunt in het kader van dit Reconstructieplan voor wat betreft intensieve veehouderij expliciet in het provinciale ruimtelijk beleid vastgelegd.

Een ander verschil met het vigerende streekplan ten aanzien van landelijk gebied D heeft betrekking op de landschappelijke inpassing van agrarische bouwblokken ten behoeve van de intensieve veehouderij. Indien bouwblokken worden toegekend groter dan 1,5 ha dan geldt op basis van het Reconstructieplan de randvoorwaarde dat ruimte moet worden gereserveerd voor een goede landschappelijke inpassing van bestaande en nieuw op te richten bebouwing.

Het Reconstructieplan beoogt geen wijziging van het geldende streekplanbeleid voor de overige agrarische bedrijven.

2. Op basis van het geldende streekplanbeleid voor landelijk gebied C en D zijn ontwikkelingen van niet-agrarische functies mogelijk als de huidige en toekomstige agrarische bedrijfsvoering in de directe omgeving daardoor niet wordt belemmerd. Het Reconstructieplan beoogt geen verandering in dit beleid aan te brengen. Ook functieverandering door hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing dient aan dit criterium te worden getoetst. Voor de duidelijkheid zij opgemerkt dat niet wordt beoogd het geldende streekplanbeleid voor functieverandering van vrijkomende bebouwing met dit Reconstructieplan rechtstreeks aan te passen. Zoals blijkt uit paragraaf 6.6 van dit Reconstructieplan, zal in het kader van de integrale herziening van het streekplan Gelderland 1996 worden beoordeeld of, waar en in welke mate hergebruik van vrijkomende (agrarische) bedrijfsbebouwing voor andere functies toelaatbaar is.

Verder beoogt dit reconstructieplan uitdrukkelijk de ontwikkeling van verstedelijking tegen te gaan door de nieuwvestiging van woningbouwlocaties, bedrijfsterreinen en verblijfsrecreatieterreinen. Voor zover het geldende streekplan deze ontwikkelingen al mogelijk maakte, moeten deze ontwikkelingen naar aanleiding van dit reconstructieplan uitgesloten worden geacht.

Doorwerking naar het bestemmingsplan

Op de landbouwontwikkelingsgebieden, die op de kaart 1:25.000 zijn aangegeven en aldus tot op perceelsniveau zijn begrensd, is artikel 27, eerste lid van de Reconstructiewet van toepassing. Het reconstructieplan geldt hiermee voor de desbetreffende gebieden als voorbereidingsbesluit in de zin van artikel 21 WRO. Aanvragen om bouwvergunning moeten als gevolg hiervan door burgemeester en wethouders worden aangehouden. Burgemeester en wethouders toetsen de aanvragen aan het beleid dat voor de landbouwontwikkelingsgebieden geldt. Ontwikkelingen die dit reconstructieplan door de voorbereidingsbescherming beoogt te weren binnen landbouwontwikkelingsgebieden zijn:

- ontwikkelingen van bestaande niet-agrarische functies, indien deze een belemmering kunnen vormen voor de huidige en toekomstige bedrijfsvoering van agrarische bedrijven.
- Nieuwvestiging van verstedelijking, in de vorm van woningbouwlocaties, bedrijfsterreinen/kantoren en verblijfsrecreatieterreinen e.d..

Niet beoogd is om met de voorbereidingsbescherming te weren de in vigerende bestemmingsplannen bij recht toegekende mogelijkheden voor uitbreiding van niet-agrarische functies, noch uitbreidingen van deze functies die mogelijk zijn op basis van binnenplanse vrijstellingsbevoegdheden ex artikel 15 WRO. Wel wordt beoogd uitbreidingen van bestaande functies te weren die pas mogelijk zijn nadat een geldend bestemmingsplan overeenkomstig artikel 11 WRO is gewijzigd, tenzij de wijziging de huidige en toekomstige bedrijfsvoering van de intensieve veehouderij niet belemmert.

Gezien de noodzakelijke nadere detaillering, die op gemeentelijk niveau nog moet plaatsvinden, doorbreekt het reconstructieplan in de landbouwontwikkelingsgebieden niet een reeds bestaande aanhoudingsplicht in de zin van artikel 50 van de Woningwet (27 lid 2 Reconstructiewet) en voorziet het evenmin in projecten, waarvoor het plan overeenkomstig artikel 27, lid 3 van de wet als vrijstelling ex artikel 19 WRO kan gelden .

Handreiking aanpassing bestemmingsplannen

De gemeenten moeten hun bestemmingsplannen aan het reconstructieplan aanpassen en daarbij de uitgangspunten in acht nemen, die in dit plan zijn geformuleerd.

- het opnemen in het bestemmingsplan van de mogelijkheid tot nieuwvestiging, uitbreiding en hervestiging van intensieve veehouderij en het omschakelen van een andere agrarische tak naar de intensieve veehouderij;
- het mogelijk maken van een oppervlakte van 1,5 ha voor zowel nieuwe als bestaande bouwblokken;

-
- Ontwikkelingsmogelijkheden voor bestaande niet-agrarische functies uitsluiten als de huidige en toekomstige bedrijfsvoering van intensieve veehouderij hierdoor wordt belemmerd. Uitbreiding, met gebruikmaking van artikel 11 WRO, ten behoeve van niet agrarische functies is mogelijk, indien hieraan een criterium in deze zin wordt verbonden.
 - nieuwvestiging van verstedelijking in de vorm van woningbouwlocaties, bedrijventerreinen/kantoren en verblijfsrecreatieterreinen e.d. moeten worden uitgesloten.

Om te bereiken dat in voorkomende gevallen een belangenafweging kan worden gemaakt, - de gewone regels van ruimtelijke ordening en milieu blijven immers van toepassing -, gaat de voorkeur voor het aanwijzen van nieuwe bouwblokken of voor het uitbreiden van bestaande bouwblokken uit naar het opnemen van een wijzigingsbevoegdheid ex artikel 11 WRO.

Bij de aanpassing van bestemmingsplannen dienen ook de mogelijkheden tot samenvoeging van bedrijven te worden meegenomen. Hiermee wordt beoogd om door samenwerking tussen individuele bedrijven schaalvoordelen te bereiken.

b. Extensiveringsgebieden

Ruimtelijk zoneringsbeleid

Uit de onderbouwing van het zoneringsbeleid voor extensiveringsgebieden (§ 5.5) is het volgende ruimtelijk beleid afgeleid voor doorwerking in het geldende streekplanbeleid.

Binnen de extensiveringsgebieden is nieuwvestiging, hervestiging en omschakeling naar intensieve veehouderij niet toegestaan. Overname van een bestaande intensieve veehouderij in de bestaande omvang is wel mogelijk. Uitbreiding van bebouwing voor de intensieve veehouderij is in beginsel uitgesloten, tenzij de uitbreiding aantoonbaar noodzakelijk is om te voldoen aan de wettelijke eisen van dierenwelzijn en veterinaire gezondheid, zonder dat het aantal dierplaatsen toeneemt. Vervangende nieuwbouw ten behoeve van intensieve veehouderij is toegestaan, mits de staloppervlakte niet toeneemt. Voor de goot- en nokhoogte moet worden uitgegaan van het geldende bestemmingsplan.

Verhouding ruimtelijk zoneringsbeleid tot geldend streekplan

Extensiveringsgebieden vallen voor het grootste deel binnen streekplancategorie Landelijk gebied A, maar ook andere categorieën landelijk gebied die in het streekplan worden onderscheiden zijn in het Reconstructieplan aangemerkt als extensiveringsgebied.

In extensiveringsgebieden heeft het Reconstructieplan een fundamentele wijziging van het geldende streekplanbeleid tot gevolg. In het Reconstructieplan wordt onderscheid gemaakt tussen intensieve veehouderij-bedrijven en overige agrarische bedrijven.

Hiervoor in deze paragraaf is het geldende streekplanbeleid uiteengezet voor de landbouw binnen de verschillende categorieën landelijk gebied. Hieruit blijkt dat op basis van het streekplan Gelderland 1996 nieuwvestiging en uitbreiding van agrarische bedrijven in grote delen van het streekplangebied al dan niet onder

voorwaarden mogelijk is. Op basis van het Reconstructieplan zijn nieuwvestiging en hervestiging van en omschakeling naar intensieve veehouderij-bedrijven niet langer toegestaan. Ook uitbreiding van intensieve veehouderij is in beginsel niet langer toegestaan.

Voor de overige agrarische bedrijven, alsmede de niet-agrarische functies in het buitengebied, beoogt het reconstructieplan geen aanpassing van het geldende streekplanbeleid.

Doorwerking naar bestemmingsplan

Op de extensiveringsgebieden die op de kaart 1:25.000 zijn aangewezen en die aldus tot op de perceelsniveau zijn begrensd, is artikel 27, eerste lid van de Reconstructiewet van toepassing. Het reconstructieplan geldt hiermee voor de desbetreffende gebieden als voorbereidingsbesluit. Aanvragen om bouwvergunning moeten als gevolg hiervan door burgemeester en wethouders worden aangehouden. Burgemeester en wethouders toetsen de aanvragen aan het beleid dat voor de extensiveringsgebieden geldt. Ontwikkelingen die dit reconstructieplan door de voorbereidingsbescherming beoogt te weren in extensiveringsgebieden zijn:

- nieuwvestiging van intensieve veehouderij;
- hervestiging van intensieve veehouderij;
- omschakeling naar intensieve veehouderij;
- uitbreiding van intensieve veehouderijen, tenzij de uitbreiding noodzakelijk is om te voldoen aan de eisen van dierenwelzijn en veterinaire gezondheid, mits het aantal dierplaatsen niet toeneemt.

Aanvragen om bouwvergunning voor bouwplannen die aantoonbaar niet in strijd zijn met de reconstructiedoelstellingen voor het extensiveringsgebied, kunnen door burgemeester en wethouders met toepassing van artikel 50 lid 4 van de Woningwet worden afgehandeld.

Uit het voorgaande blijkt dat het beleid met betrekking tot de extensiveringsgebieden in eerste instantie vooral gericht is op het tegengaan van ongewenste ontwikkelingen. Om die reden en ook vanwege de noodzakelijke nadere detaillering die op gemeentelijk niveau nog moet plaatsvinden, doorbreekt het reconstructieplan geen aanhoudingsplicht (artikel 27 lid 2 Reconstructiewet) en voorziet het ook niet in projecten, waarvoor het plan als vrijstelling ex artikel 19 WRO kan gelden overeenkomstig artikel 27, lid 3 van de wet.

Handreiking aanpassing bestemmingsplannen

De gemeenten zijn verplicht hun bestemmingsplannen aan het reconstructieplan aan te passen en daarbij de geformuleerde uitgangspunten in acht te nemen.

De ruimtelijke ordening kent verschillende instrumenten waarmee uitbreiding, nieuwvestiging of hervestiging van intensieve veehouderij en omschakeling naar intensieve veehouderij, die tot een vergroting van het aantal dierplaatsen kunnen leiden, mogelijk wordt gemaakt. Deze zijn:

- een directe bouwtitel binnen een bestaand agrarisch bouwblok, met vergroting van het aantal dierplaatsen;

-
- een vrijstelling ex artikel 15 WRO met vergroting van het aantal dierplaatsen;
 - een wijziging ex artikel 11 WRO voor vergroting en / of vormverandering van een bestaand bouwblok ten behoeve van uitbreiding (of omschakeling) in de intensieve veehouderij met vergroting van het aantal dierplaatsen;
 - een wijziging of uitwerking ex artikel 11 WRO voor het toekennen van een nieuw agrarisch bouwblok met intensieve veehouderij;
 - herziening ex artikel 10 WRO voor het toekennen van een nieuw agrarisch bouwblok of voor uitbreiding en / of vormverandering van een agrarisch bouwblok ten behoeve van intensieve veehouderij met vergroting van het aantal dierplaatsen;
 - vrijstelling ex artikel 19 WRO voor een nieuw agrarisch bouwblok of ten behoeve van uitbreiding en / of vormverandering ten behoeve van de intensieve veehouderij met vergroting van het aantal dierplaatsen.

In de bestemmingsplannen dient een onderscheid te worden gemaakt tussen intensieve veehouderij en overige agrarische bedrijvigheid. Voor wat betreft de intensieve veehouderij dienen nieuwvestiging, hervestiging en uitbreiding van intensieve veehouderij te worden uitgesloten, alsmede omschakeling naar intensieve veehouderij.

c. Verwevingsgebieden

Ruimtelijk zoneringsbeleid

Uit de onderbouwing van het zoneringsbeleid voor de verwevingsgebieden (§ 5.6 en 5.7) is het volgende ruimtelijk beleid afgeleid dat in aanmerking komt voor doorwerking in het geldende streekplanbeleid.

Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is niet toegestaan in verwevingsgebieden.

Hervestiging van een intensief veehouderijbedrijf is in beginsel mogelijk mits op de nieuwe locatie reeds sprake is van een bestaande vorm van intensieve veehouderij. Uitbreiding van agrarische bouwblokken van bestaande bedrijven met intensieve veehouderij binnen verwevingsgebieden (met inbegrip van de ontwikkelingslocaties) is in beginsel mogelijk tot een maximale oppervlakte van 1 hectare. Uitbreiding van het bouwblok van een bedrijf met intensieve veehouderij tot meer dan 1 hectare is mogelijk onder de voorwaarde dat sprake is van samenvoeging van een bedrijf dat thans op meerdere locaties is gevestigd, er sprake is van een duidelijke milieuwinst en andere belangen niet onevenredig worden geschaad.

Indien bestaande bouwblokken voor intensieve veehouderij een omvang hebben van meer dan 1 hectare wordt deze bestaande omvang gerespecteerd. Vrijstellingsbevoegdheden ex artikel 15 WRO op basis waarvan bestaande bouwblokken van intensieve veehouderijen kunnen worden vergroot, worden eveneens geaccepteerd.

Op de ontwikkeling van intensieve veehouderij in verwevingsgebieden blijven de ruimtelijke randvoorwaarden die in het geldende streekplan worden gesteld aan de landbouw (zie hiervoor onder Streekplan Gelderland 1996) alsmede de beperkingen die voortvloeien uit het generieke milieubeleid en andere wet- en regelgeving (beleid met betrekking tot onder meer water, natuur en landschap e.d.) van toepassing.

Uitbreiding van bouwblokken ten behoeve van de intensieve veehouderij tot meer dan 1 hectare is in het verwevingsgebied in beginsel uitgesloten behalve voor de ontwikkelingslocaties. Binnen deze ontwikkelingslocaties is het in beginsel mogelijk om agrarische bouwblokken ten behoeve van de intensieve veehouderij uit te breiden tot 1,5 hectare. Dit is echter geen automatisme. Allereerst dienen de bestaande ruimtelijke en milieuhygiënische randvoorwaarden en andere wet- en regelgeving in acht te worden genomen.

Verder gelden de voorwaarden beschreven in paragraaf 5.7.

Verhouding zoneringsbeleid tot geldend streekplan

Verwevingsgebieden behoren in het streekplan Gelderland 1996 tot de gebiedscategorieën landelijk gebied B, C en D en kleine delen van A..

Het Reconstructieplan maakt in tegenstelling tot het geldende streekplan een onderscheid tussen intensieve veehouderij en overige agrarische bedrijven.

In verwevingsgebieden is nieuwvestiging van intensieve veehouderij niet langer toegestaan. Op dit punt wijkt het Reconstructieplan af van het streekplanbeleid voor de gebiedscategorieën landelijk gebied B, C en D. Op basis van het streekplan Gelderland 1996 is nieuwvestiging - met inachtneming van zekere (ruimtelijke) randvoorwaarden - mogelijk in landelijk gebied C en D. Binnen landelijk gebied B is nieuwvestiging in beginsel uitgesloten, maar is een uitzondering mogelijk als door bedrijfsverplaatsing aantoonbare grote winst voor natuur is te behalen doordat de ruimtelijke en milieuhygiënische situatie wordt verbeterd. In landelijk gebied A is op basis van het geldende streekplan geen nieuwvestiging van agrarische bedrijven toegestaan.

In het vigerende beleid voor de gebiedscategorieën landelijk gebied A, B, C en D zijn geen maximumoppervlakten voor agrarische bouwblokken opgenomen. In de praktijk wordt er in het provinciale beleid als uitgangspunt gehanteerd het principe "bouwblok op maat". Hierbij wordt er vanuit gegaan dat voor een volwaardig bedrijf in beginsel kan volstaan met een bouwblok van 1 hectare. Het Reconstructieplan brengt verandering in het geldende streekplanbeleid. Voor verwevingsgebied dat niet is aangemerkt als ontwikkelingslocatie is expliciet opgenomen dat een bouwblok van een bedrijf met intensieve veehouderij 1 hectare mag bedragen. Hierop is in dit nieuwe beleid ook een uitzondering geformuleerd: bij samenvoering van een bedrijf dat thans op meerdere locaties gevestigd is zijn in verwevingsgebieden die niet zijn aangemerkt als ontwikkelingslocaties agrarische bouwblokken mogelijk groter dan 1 hectare, mits er per saldo sprake is van een duidelijke milieuwinst en andere belangen niet onevenredig worden geschaad. Bovendien moet op de, bij de samenvoering betrokken locaties, de intensieve veehouderij worden beëindigd.

Voor verwevingsgebied met ontwikkelingslocaties is met in acht name van de voorwaarden beschreven in paragraaf 5.7 uitbreiding van een bouwblok ten behoeve van intensieve veehouderij mogelijk tot maximaal 1,5 hectare.

Bij de beoordeling van de ruimtelijke aanvaardbaarheid van de uitbreiding van individuele agrarische bedrijven blijven de ruimtelijke randvoorwaarden die in de beleidsbeschrijvingen voor landelijk gebied A, B, C en D (die hiervoor in hoofdzaak zijn beschreven) zijn gesteld onverkort van toepassing.

Voor de overige agrarische bedrijven en de niet-agrarische functies blijft het geldende streekplanbeleid van toepassing.

Doorwerking naar het bestemmingsplan

Op de verwevingsgebieden, die op de kaart 1:25.000 zijn aangegeven en aldus tot op perceelsniveau zijn begrensd, is artikel 27, eerste lid van de Reconstructiewet van toepassing. Het reconstructieplan geldt hiermee voor de desbetreffende gebieden als voorbereidingsbesluit in de zin van artikel 21 WRO. Aanvragen om bouwvergunning moeten als gevolg hiervan door burgemeester en wethouders worden aangehouden. Burgemeester en wethouders toetsen de aanvragen aan het beleid dat voor de verwervingsgebieden geldt. Ontwikkelingen die dit reconstructieplan door de voorbereidingsbescherming beoogt te weren binnen verwervingsgebieden zijn:

- nieuwvestiging van intensieve veehouderij;
- uitbreiding van agrarische bouwblokken voor intensieve veehouderij tot meer dan 1 hectare
- omschakeling naar intensieve veehouderij.

Ontwikkelingen van niet-agrarische functies die mogelijk zijn met gebruikmaking van artikel 11 van de Wet op Ruimtelijke Ordening zijn toegestaan, mits de huidige en toekomstige bedrijfsontwikkeling van de intensieve veehouderij niet wordt belemmerd.

Aanvragen om bouwvergunning voor bouwplannen die aantoonbaar niet in strijd zijn met de reconstructiedoelstellingen voor het verwevingsgebied, kunnen door burgemeester en wethouders met toepassing van artikel 50, lid 4 van de Woningwet worden afgehandeld.

Uit het voorgaande blijkt dat het beleid met betrekking tot verwevingsgebieden in eerste instantie is gericht op het tegengaan van ongewenste ontwikkelingen. Om die reden en ook vanwege de noodzakelijke nadere detaillering die op gemeentelijk niveau nog moet plaats vinden, doorbreekt het reconstructieplan geen aanhoudingsplicht (artikel 27 lid 2 van de wet) en voorziet het plan evenmin in projecten, waarvoor het plan overeenkomstig artikel 27, derde lid van de wet kan gelden als vrijstelling ex artikel 19 WRO.

Handreiking aanpassing bestemmingsplannen

De gemeenten zijn verplicht hun bestemmingsplannen aan het reconstructieplan aan te passen en de daarbij geformuleerde uitgangspunten in acht te nemen.

- onderscheid tussen intensieve veehouderij en overige agrarische bedrijven;

-
- opnemen maximumoppervlakten bouwblok; in dit verband zij verwezen naar het gestelde in paragraaf 5.7 met betrekking de aanpassing van bestemmingsplannen.
 - Omschakeling is niet meer mogelijk;
 - Onderzoeken of bij samenvoeging van een bedrijf dat thans op meerdere locaties gevestigd is, is bij wijze van uitzondering in het verwevingsgebied een vergroting van het bouwblok tot meer dan 1 ha mogelijk, mits er per saldo sprake is van een duidelijke milieuwinst en andere belangen niet onevenredig worden geschaad. Bovendien moet op de , bij de samenvoeging betrokken locaties, de intensieve veehouderij worden beëindigd.

d. Varkensvrije zone

Kaart

Op kaart 6 zijn de varkensvrije zones aangegeven. Deze kaart is ook op schaal 1:25.000 beschikbaar (zie § 5.3).

Beleid

In de varkensvrije zone is het beleid er op gericht om bestaande varkenshouders te beëindigen. Het is ook niet toegestaan een varkenshouderij uit te breiden of een nieuw bedrijf te vestigen.

Dit beleid krijgt gestalte door middel van de zogenaamde gebruiksverbodenverordening (artikel 47). Het beleid met betrekking tot de varkensvrije zone is toegelicht in §5.8.

Relatie geldende streekplan

De varkensvrije zone, die in dit plan is opgenomen, staat op zich los van het streekplan omdat deze geregeld wordt door de provinciale gebruiksverbodenverordening. Ter wille van de duidelijkheid zal de zone op een toelichtende kaart in het streekplan worden opgenomen.

Handreiking aanpassing bestemmingsplan

Het verdient aanbeveling om de varkensvrije zone in een bestemmingsplan bij wijze van aanduiding op te nemen met een korte verklaring in de toelichting.

6.4 Doorwerking waterberging

Kaarten

Op kaart 7 zijn de sturende waterbergingsgebieden en de zoekgebieden waterberging aangegeven. In verband met de doorwerking van het naar bestemmingsplanniveau is de kaart met de sturende waterbergingsgebieden ook op schaal 1:25.000 beschikbaar (zie § 5.3).

Nieuw streekplanbeleid

De ruimtelijke bescherming van waterbergingsgebieden heeft twee componenten, namelijk het voorkomen van ontwikkelingen die de functie van waterberging (kunnen) beperken doordat de ruimte voor de waterberging kleiner wordt. Daarnaast moet worden voorkomen dat er nieuwe functies ontstaan, die schade kunnen ondervinden van de bestemming waterberging. In “sturende waterbergingsgebieden” en “zoekgebieden waterberging” dienen

ontwikkelingen die de (toekomstige) waterbergingsfunctie van een aangewezen gebied (zie kaart 7) kunnen belemmeren, te worden voorkomen.

Bij ontwikkelingen die de waterbergingsfunctie van een daartoe aangewezen gebied kunnen belemmeren, kan onder meer worden gedacht aan verstedelijking, waaronder wonen en werken, en het aanbrengen van grote verharde oppervlakten.

Uitbreidingen van niet-agrarische functies die de waterbergingsfunctie kunnen belemmeren zijn niet toegestaan binnen waterbergingsgebieden. Bestaande, in het vigerende bestemmingsplan toegekende rechten voor uitbreiding van de niet-agrarische functies worden echter gerespecteerd. Binnenplanse vrijstellingsbevoegdheden (ex artikel 15 WRO) tot vergroting van niet-agrarische functies worden eveneens gerespecteerd. *Agrarische bedrijfsbebouwing* binnen waterbergingsgebieden mag in beginsel worden uitgebreid, voor zover dit noodzakelijk is in verband met een doelmatige agrarische bedrijfsvoering. In verband met de uitbreidingsmogelijkheden van agrarische bedrijven zal echter rekening moeten worden gehouden met het beleid aangaande de zonering intensieve veehouderij. Bestaand agrarisch gebruik van gronden mag worden voortgezet. Nieuwe vormen van agrarisch gebruik van gronden, die een belemmering kunnen vormen voor de waterbergingsfunctie van daartoe aangewezen gebieden, zoals boomteelt en tunnelteelten, zijn niet toegestaan.

Voor wat betreft de zoekgebieden waterberging zal in het nieuwe streekplan in de vorm van een essentiële beleidsuitspraak worden opgenomen dat concretisering van de begrenzing zal plaats vinden door middel van een uitwerkingsplan op basis van de artikelen 18 en 19 van de Reconstructiewet binnen een nog nader te stellen tijdsperiode. In deze uitwerkingsplannen zullen de zoekgebieden waterberging net zo concreet begrensd worden als de sturende waterbergingsgebieden.

Doorwerking bestemmingsplan

Op de waterbergingsgebieden die op de kaart 1:25.000 zijn aangegeven met een aanduiding sturende waterbergings” en aldus op perceelsniveau zijn begrensd, is artikel 27 eerste lid van de Reconstructiewet van toepassing. Het reconstructieplan geldt voor de betreffende gebieden hiermee als voorbereidingsbesluit in de zin van artikel 21 WRO.

Aanvragen om een bouwvergunning moeten als gevolg hiervan door burgemeester en wethouders worden aangehouden. Burgemeester en wethouders toetsen de aanvragen aan het hiervoor opgenomen beleid voor de sturende waterbergingsgebieden. Ontwikkelingen die het reconstructieplan door de voorbereidingsbescherming beoogt te weren binnen sturende waterbergingsgebieden zijn:

- ontwikkelingen, die de waterbergingsfunctie kunnen belemmeren. Niet beoogd is om met de voorbereidingsbescherming te weren de in vigerende bestemmingsplannen bij recht toegekende mogelijkheden voor uitbreiding van agrarische en niet-agrarische functies, noch uitbreidingen van deze functie die mogelijk zijn op basis van binnenplanse vrijstellingsmogelijkheden ex artikel 15 WRO. Wel wordt beoogd uitbreidingen van bestaande functies te weren die pas mogelijk zijn nadat een geldend bestemmingsplan overeenkomstig 11 WRO, tenzij de wijziging de waterbergingsfunctie van een gebied niet belemmert.

Aanvragen om bouwvergunning voor bouwplannen die aantoonbaar niet in strijd zijn met de waterbergingsdoelstellingen, kunnen rekening houdend met het voorgaande door burgemeester en wethouders met toepassing van artikel 50, lid 4 van de Woningwet worden afgehandeld.

Voor twee sturende waterbergingsgebieden werkt het reconstructieplan niet door als voorbereidingsbesluit op grond van artikel 27 van de Reconstructiewet: de waterbergingsgebieden Duiven-Zuid en Zutphen/Eefde-West, zoals aangegeven op kaart 7 "Waterberging" alsmede op de kaart met sturende waterbergingsgebieden 1:25.000. Hiervoor is gekozen omdat voor beide sturende waterbergingsgebieden de locatie weliswaar vast ligt, maar nog niet duidelijk is hoe op inrichtingsniveau de waterbergingsfunctie met de overige functies gecombineerd moet worden. Voor deze waterbergingsgebieden dient een inrichtingsplan te worden opgesteld waarbij de waterbergingsfunctie wordt gecombineerd met andere ruimtelijke claims op die betreffende locaties.

Indien deze sturende waterbergingsopgaven zich op geen enkele wijze laten combineren met de overige beoogde ruimtelijke claims ligt er een duidelijke ordeningsvraag voor. Een nadere planologische afweging moet dan gemaakt worden welke functie dient te prevaleren.

Handreiking aanpassing bestemmingsplannen

Gemeenten zijn verplicht hun bestemmingsplannen aan het reconstructieplan aan te passen en de daarbij geformuleerde uitgangspunten in acht te nemen.

6.5 Schadevergoeding

Algemeen

Artikel 30 van de Reconstructiewet regelt het onderwerp "planschade". Dit artikel luidt: "Voorzover een belanghebbende ten gevolge van de vaststelling van een reconstructieplan schade lijdt of zal lijden die redelijkerwijs niet of niet geheel voor zijn rekening behoort te blijven en waarvan de vergoeding niet of niet voldoende door aankoop, onteigening of anderszins is verzekerd, kennen Gedeputeerde Staten op aanvraag een naar billijkheid te bepalen schadevergoeding toe."

Van planschade in de zin van artikel 30 van de Reconstructiewet kan sprake zijn als het reconstructieplan zodanig richtinggevend is dat door de vaststelling hiervan een besluit is genomen dat bepalend is voor de rechtspositie van belanghebbenden. De formulering van dit artikel is vergelijkbaar met de tekst van artikel 49 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Dit artikel geeft een regeling voor vergoeding van planschade als gevolg van de bepalingen van een bestemmingsplan of als gevolg van een vrijstelling van een geldend bestemmingsplan op grond van artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

Voor de vraag of er als gevolg van de vaststelling van een bestemmingsplan sprake kan zijn van planschade, is van wezenlijk belang het verschil in planologisch regime tussen het daarvoor geldende bestemmingsplan en het nieuwe bestemmingsplan.

Als men deze lijn doortrekt naar het reconstructieplan is de redenering dat er in beginsel sprake kan zijn van planschade in de zin van artikel 30 van de wet, als

de vaststelling van het reconstructieplan leidt tot een nadelig verschil tussen het planologisch regime van het geldend bestemmingsplan en het nieuwe planologisch regime dat voortvloeit uit het reconstructieplan. Maar of er in een concreet geval inderdaad sprake is van planschade hangt af van een aantal andere factoren zoals voorzienbaarheid, riskant stilzitten en dergelijke.

Op deze factoren wordt nu niet ingegaan omdat het in deze paragraaf gaat om de principiële vraag van het kunnen ontstaan van planschade als gevolg van de vaststelling van het reconstructieplan. Hierbij wordt aangetekend dat het reconstructieplan al veel (overwegend) reeds vastgesteld beleid bevat. Dit beleid dat in andere kaders is vastgesteld komt niet in aanmerking voor een schadevergoeding op basis van dit plan.

Mogelijke gevallen van planschade

Met name in de volgende situaties kan er sprake zijn van schade als gevolg van de vaststelling van een reconstructieplan.

Eerder in dit hoofdstuk zijn de onderdelen van het reconstructieplan genoemd die doorwerken in het planologisch beleid van de gemeente. Deze doorwerking houdt onder meer in dat de gemeenten verplicht zijn hun bestemmingsplannen op deze punten aan te passen aan het reconstructieplan. Het reconstructieplan is hiervoor dus richtinggevend en dat heeft ook tot gevolg dat tegen de noodzakelijke aanpassing van het bestemmingsplan geen bedenkingen mogelijk zijn en dat hiertegen ook geen beroep kan worden ingesteld (artikel 29 Rcw).

Wanneer zo'n aanpassing van het bestemmingsplan leidt tot een voor belanghebbende nadelig verschil in planologisch regime, waardoor er voor hem planschade ontstaat, merken wij deze schade aan als planschade in de zin van artikel 30 van de Reconstructiewet.

Planschade in deze zin kan zich in twee situaties voordoen, namelijk als volgt:

1. het reconstructieplan leidt tot een beperking van bestaande (bouw)rechten en / of ontwikkelingsmogelijkheden van een particulier of een bedrijf.
Bijvoorbeeld een intensieve veehouderij, die in een extensiveringsgebied is gevestigd en waarvan de geldende bouwmogelijkheden worden beperkt.
2. het reconstructieplan leidt tot ontwikkelingen, die op grond van het geldend bestemmingsplan niet mogelijk zouden zijn maar waarvoor het reconstructieplan de weg opent met als gevolg dat deze ontwikkeling leidt tot een nadeliger situatie voor een derde. Deze situatie kan zich bijvoorbeeld voordoen als in een landbouwontwikkelingsgebied de mogelijkheden voor de intensieve veehouderij worden verruimd ten opzichte van het geldend bestemmingsplan. Iemand die hier in de buurt woont kan hierdoor planschade lijden.

Het reconstructieplan bevat geen onderdelen (projecten), die zodanig concreet planologisch zijn afgewogen, dat zij op grond van artikel 27 lid 3 van de wet van rechtswege zouden kunnen worden aangemerkt als een vrijstelling ex artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Daardoor kan er ook geen sprake zijn van planschade in deze zin.

Artikel 30 is aanvullend

De regeling voor vergoeding van planschade is aanvullend in die zin dat er pas

een beroep op kan worden gedaan als vergoeding van de geclaimde planschade niet of niet voldoende door aankoop, onteigening of anderszins is verzekerd.

Zo zijn in artikel 14 van het Nationaal Bestuursakkoord Water spelregels opgenomen over het vergoeden van planschade: “De kosten die een gemeente maakt ter vergoeding van de planschade, worden vergoed door de beheerder van het regionale watersysteem, voorzover het gaat om planschade die het gevolg is van aanwijzing van een regionaal bergingsgebied.”

Artikel 47

Het vaststellen van een gebruiksverbodenverordening in de zin van artikel 47 van de wet, - zie hiervoor par. 5.8 en 6.1.2. varkensvrije zone- kan er ook toe leiden dat iemand hiervan schade ondervindt, die redelijkerwijs niet of niet geheel ten laste van hem behoort te blijven. Ook in dit geval kan een verzoek om vergoeding worden ingediend bij gedeputeerde staten.

Andere schadevergoedingsartikelen

De Reconstructiewet kent nog een tweetal andere schadevergoedingsartikelen, namelijk artikel 13, derde lid en 54, tweede lid. Op grond van artikel 13 is de eigenaar of rechthebbende van een perceel grond verplicht te dulden dat zijn grond wordt betreden, dat er in het terrein opmetingen worden verricht of dat er tekens worden geplaatst, als dit nodig is voor het opstellen van een reconstructieplan. Als dergelijke handelingen tot schade leiden, kan de betrokkene hiervoor vergoeding vragen bij gedeputeerde staten.

Artikel 53 lid 2 bevat een vergelijkbare schadevergoedingsregeling in gevallen dat een grondeigenaar voor de uitvoering van het reconstructieplan feitelijke werken of werkzaamheden moet gedogen (graven en afgraven, houtgewas verwijderen etc.).

Procedureverordening

Ten behoeve van de afhandeling van schadeclaims zal een procedureverordening worden vastgesteld, waarin wordt vastgelegd op welke wijze de afhandeling van de claims zijn beslag krijgt. Om een zo objectieve behandeling van claims te bevorderen zal in de verordening worden vastgelegd dat een nog nader aan te wijzen onafhankelijke deskundige of commissie van deskundigen zal worden benoemd, die aan gedeputeerde staten advies uitbrengt over concrete verzoeken om schadevergoeding. Deze procedureverordening zal op dezelfde leest geschoeid zijn als de procedureverordeningen, die in veel gemeenten worden gehanteerd voor de behandeling van verzoeken om planschade in de zin van artikel 49 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

Verhouding met het Rijk

Artikel 93 lid sub e van de Reconstructiewet bepaalt dat de schadevergoedingen bedoeld in de artikelen 13, derde lid, 30, eerste lid, 47, vierde lid en 54, tweede lid ten laste komen van het Rijk.

6.6 Uitwerkingsplannen

Dit reconstructieplan bevat beleid op hoofdlijnen. Maar diverse (gebieds)onderdelen of thema's vergen nadere detaillering of uitwerking. De wet anticipeert hier op door in eerste instantie een reconstructieplan op hoofdlijnen te vragen en in tweede instantie de ruimte te bieden voor latere planuitwerkingen. De planuitwerking maken na vaststelling deel uit van het reconstructieplan.

Planuitwerkingen zullen alleen worden opgesteld als deze een duidelijke meerwaarde hebben (realisatie van reconstructiedoelen bespoedigen) of uit een wettelijke verplichting voortvloeien (bijv. herverkaveling). In de meeste gevallen zal uitwerking van de plannen naar uitvoeringsprojecten binnen de bandbreedte van dit plan en met bestaande instrumenten en regelingen plaats kunnen vinden. Er hoeft dan geen planuitwerking als bedoeld in artikel 19 van de Reconstructiewet gevolgd te worden.

De planuitwerkingen zijn wettelijk vereist in die gebieden waar het instrument herverkaveling wordt ingezet. Dat betreffen in ieder geval de huidige landinrichtingsprojecten waarvoor nog geen richtlijnen plan van toedeling zijn vastgesteld, voorzover daar herverkaveling is voorzien. Planuitwerkingen volgende dezelfde procedure als het reconstructieplan.

Artikel 19 van de Reconstructiewet noemt een aantal zaken die in planuitwerking aan de orde kunnen zijn:

- Aanduiding van te verwerven onroerende zaken, te onteigenen percelen of opstallen.
- Toewijzing eigendom van wegen, waterlopen, natuur en landschapselementen e.a.
- Aanduiding waar herverkaveling aan de orde is.
- Aanduiding waar planologische doorwerking in het bestemmingsplan gewenst is.
- Het nader concretiseren van "zoekgebieden waterberging".

Er zijn uiteraard ook andere uitwerkingen van projecten, thema's en (deel)gebieden die binnen de bandbreedte van dit reconstructieplan en het overige bestaande beleid blijven. Die zijn wel noodzakelijk om uitvoeringsprojecten te genereren en realiseren, maar behoeven niet het traject van besluitvorming door Provinciale Staten te volgen. Een dergelijke uitwerking kan alsnog leiden tot een planuitwerking, indien toewijzing van gronden, wettelijke herverkaveling, onteigening of planologische doorwerking als noodzakelijke instrumenten worden beschouwd voor realisatie van reconstructiedoelen. Deze planuitwerkingen zullen dan alsnog aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

6.7 Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen

De Reconstructiecommissie heeft ons het volgende geadviseerd met betrekking tot toekomstig beleid voor vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing.

"Het beleid met betrekking tot vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen zal in het nieuwe streekplan Gelderland (2004/2005) worden verwoord. Omdat dit beleid mede van belang is voor de reconstructie zijn de belangrijkste uitgangspun-

ten, zoals die eind 2003 geformuleerd zijn, hier kort beschreven. Deze hoofdlijnen worden door de reconstructiecommissie onderschreven.

Er is grote behoefte aan een betere regeling voor het gebruik van vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen in het buitengebied. Het huidige streekplan (1996) biedt hiertoe mogelijkheden, die in de praktijk echter moeilijk te effectueren zijn. In het thans in voorbereiding zijnde nieuwe streekplan zal daarom een nieuw beleid voor hergebruik van vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen geformuleerd worden. Hoofdlijnen van dit beleid zullen aansluiten op eerder in de Achterhoek gevoerde discussies in het kader van de reconstructie en tussen gemeenten, provincie en rijk. De hierna te vermelden denklijnen zullen nader uitgewerkt worden in het nieuwe streekplan.

Voor de reconstructie is een goede regeling voor het gebruik van vrijgekomen agrarische bedrijfsgebouwen vooral van belang vanwege:

- Het grote aantal agrarische bedrijfsgebouwen dat de komende jaren vrij komt (er stoppen de komende 12 jaren ca. 2.500 agrarische bedrijven in de Achterhoek en Liemers);
- De verbrede plattelandsontwikkeling en het starten van niet-agrarische activiteiten op agrarische bedrijven;
- De behoefte aan landelijk wonen op vrijgekomen agrarische bouwpercelen;
- De behoefte aan vervangende werkgelegenheid voor het landelijk gebied, het transformeren van vrijkomende agrarisch bedrijfsgebouwen voor niet-agrarische werkfuncties.

Aan woon- en werkfuncties in vrijkomende agrarische gebouwen zullen grenzen worden gesteld, die enerzijds gerelateerd worden aan de prestatie (de sloop) en anderzijds ongewenste ontwikkelingen moet voorkomen (handhaafbaarheid en grenzen aan de toekomstige groei). Landelijk wonen mag de ontwikkeling van agrarische bedrijven niet frustreren. Er worden geen monumentale of anderszins karakteristieke gebouwen gesloopt. Kern van de denklijn is dat het aantal losliggende bouwlocaties in het buitengebied niet toeneemt en per saldo het bebouwd oppervlak in het buitengebied afneemt

Niet-agrarische nevenfunctie op agrarisch bedrijf

Tot nu toe is het toepassen van een niet-agrarische nevenactiviteit op een agrarisch bedrijf aan diverse planologische voorwaarden verbonden. Met verbrede plattelandsontwikkeling en het invoegen van nieuwe economische dragers kan o.a. het beheer van de groene ruimte en de leefbaarheid van het platteland worden ondersteund. Gezocht wordt daarom naar een systeem waar op ieder grondgebonden bedrijf op een beperkte oppervlakte niet-agrarische bedrijfstakken kunnen worden uitgeoefend. Hieraan zullen in het nieuwe streekplan een aantal algemene voorwaarden en, via de gemeentelijke bestemmingsplannen, zonodig ook gebiedsspecifieke voorwaarden worden verbonden.

Hergebruik van vrijgekomen agrarische gebouwen voor niet-agrarische functies
Een gedetailleerde regeling van het beleid voor hergebruik van agrarische bedrijfsgebouwen wordt, zoals eerder gezegd, nader uitgewerkt in het streekplan. Een samenvatting van de algemene uitgangspunten voor de mogelijke uitwerking zijn hieronder weergegeven.

Bij het volledig transformeren van een agrarisch naar niet-agrarisch zal de functieverandering planologisch moeten worden geregeld. Bij vrijkomende agrarische gebouwen gaat het veelal om relatief grote oppervlakten bedrijfsgebouwen/stallen per agrarisch bouwperceel. Het effect van niet agrarische bedrijvigheid op het buitengebied kan aanzienlijk zijn. Zeker als het grootschalige toepassingen betreft. Bovendien komt bij bedrijvigheid vaak de vraag om uitbreidingsmogelijkheden.

Transformatie naar landelijk wonen heeft daarom nadrukkelijk de voorkeur. Binnen de in het streekplan nader uit te werken 'kwaliteitscontour' wordt de omschakeling naar niet-gebiedsgebonden werkfuncties uitgesloten. Buiten de kwaliteitscontour is omschakeling naar niet-agrarische werkfuncties denkbaar. Het gaat dan om een soort 'ruimte voor ruimte'-toepassing in de zin dat met de functieverandering/hergebruik van een deel van de vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen tevens wordt gezorgd voor de sloop van nutteloze stallen. Te denken valt aan een regeling waarbij een nader te bepalen oppervlak of volume een nieuwe woon/werk-bestemming kan krijgen en het overige aan vrijgekomen gebouwen wordt gesloopt door de rechthebbende van de nieuwe functie. Evenals bij de omschakeling naar landelijk wonen is het de bedoeling een soort van verevening toe te passen die de ruimtelijke kwaliteit/publieke voorzieningen in het buitengebied ten goede komt. Uitbreiding van de gebouwen is niet toegestaan.

Het bovenstaande moet voorzien in een beperkte mogelijkheid om vorm te geven aan transformatie van vrijkomende en vrijgekomen bedrijfsbebouwing in het buitengebied ten behoeve van nieuwe economische dragers.

Deze denklijn biedt gemeenten de mogelijkheid om voor specifieke zones in het buitengebied zelf te bepalen of en hoe omschakeling in de richting van niet agrarische werkfuncties moet worden verbijzonderd. Bijvoorbeeld in landbouwontwikkelingsgebieden waar dergelijke niet agrarische functies niet gewenst zijn."

Gedeputeerde Staten zullen het bovenstaande advies van de Reconstructiecommissie met de inspraakreacties gebruiken voor een nieuw beleid in het kader van de herziening van het streekplan, mede tegen het licht van wat in de GS-denklijnnotitie van 4 november 2003. In het kader van dit Reconstructieplan nemen Gedeputeerde Staten hieromtrent nog geen standpunt in.

6.8 Afstemming met lopende projecten

Eén van de instrumenten voor uitvoering van reconstructie is herverkaveling. De Reconstructiewet (art. 49-91) bevat bepalingen over wijze waarop herverkaveling wordt ingezet. Deze bepalingen hebben overigens op dit moment nog geen kracht van wet. Inwerkingtreding wordt verwacht in 2004. Het kan ook zijn dat het gehele instrument van herverkaveling wordt ondergebracht bij de nieuwe Wet Inrichting Landelijk Gebied, zodat voor dat instrument binnen en buiten reconstructie één wettelijk kader beschikbaar komt. Dat zal in de loop van 2004 duidelijk worden.

Diverse landinrichtingscommissies zijn in het reconstructiegebied werkzaam. In de Reconstructiewet (artikel 97) is een overgangsregeling voor lopende landinrichtingsprojecten opgenomen.

Landinrichtingsprojecten in uitvoering waarvoor de richtlijnen ten behoeve van het plan van toedeling zijn vastgesteld, worden voortgezet binnen het wettelijk kader van de huidige Landinrichtingswet. Aanpassing van deze plannen om aanvullend reconstructiedoelen te realiseren is in het algemeen niet meer mogelijk. Het betreft de volgende projecten in de Achterhoek en Liemers:

- Ruilverkaveling Hengelo-Zelhem 8.460 ha
- Ruilverkaveling met een administratief karakter Hupsel-Zwolle 4.525 ha
- Ruilverkaveling met een administratief karakter Beltrum-Eibergen 2.785 ha
- Herinrichting Duiven-Westervoort 2.590 ha

Voor landinrichtingsprojecten waarvoor nog geen richtlijnen ten behoeve van het plan van toedeling zijn vastgesteld, is onderscheid gemaakt tussen projecten waar al sprake is van een vastgesteld landinrichtingsplan (overgangsregeling artikel 97.1) en projecten die bezig zijn met de voorbereiding van een plan (artikel 18).

Voor de volgende projecten is sprake van een vastgesteld plan:

- Strategisch groenproject Gelderse Poort Oost 6.240 ha
- Ruilverkaveling met een administratief karakter Eibergen Oost 4.205 ha

Deze projecten bevinden zich in een zodanig stadium van uitvoering dat aanpassing aan de reconstructiedoelen nog goed mogelijk is. De verdere uitvoering vindt plaats op basis van de bepalingen uit de Reconstructiewet. Op grond van dit reconstructieplan kunnen deze plannen worden aangevuld met reconstructie-thema's als intensieve veehouderij (zoning) en sociaal-economische verbreding en versterking van de plattelandseconomie. Een planuitwerking is in ieder geval wettelijk vereist als in deze gebieden het instrument herverkaveling wordt ingezet.

Voor de overige projecten is sprake van een planvoorbereiding. Voor deze projecten zal een planuitwerking worden opgesteld (realisatie in 2004 of later). Het gaat hierbij om de projecten:

- Herinrichting Winterswijk Oost 7.000 ha
- Ruilverkaveling met een administratief karakter Neede-Borculo 6.500 ha

Voor project Neede-Borculo is een gebiedsplan (Steureg Vedan) opgesteld als pilot voor de reconstructie. Dit gebiedsplan vormt de basis voor de al in gang gezette uitvoering. Deze uitvoering verloopt zeer succesvol en is een voorbeeld voor andere gebieden. De verdere uitvoering van dit gebiedsplan vindt plaats op basis van de bepalingen uit de Reconstructiewet. Op basis van dit plan zal het gebiedsplan daarbij op onderdelen geactualiseerd worden. Voor het gebied Winterswijk Oost wordt parallel aan de opstelling van dit plan een uitwerkingsplan reconstructie opgesteld.

De werkzaamheden van de commissies worden ingepast in het uitvoeringsprogramma reconstructie (behoudens die van de projecten waarvoor de richtlijnen voor het plan van toedeling al zijn vastgesteld). Het spreekt vanzelf dat de planvorming door deze commissies wordt afgestemd op het reconstructieplan en dat de werkzaamheden nauw worden afgestemd met de streekcommissies.

7.1 Uitvoeringsprogramma

De uitvoering van de reconstructie vindt plaats op basis van de Reconstructiewet. Voor de uitvoering van de reconstructie geldt een termijn van 12 jaar. Het jaar 2015 is het richtjaar voor planvorming en afronding van de uitvoering.

Het reconstructieplan zal ten minste eens per vier jaar worden herzien. Ter uitvoering van het reconstructieplan wordt een vierjarig uitvoeringsprogramma opgesteld dat jaarlijks wordt herzien. Daarbij kan het gaan om een grote verscheidenheid aan activiteiten, zoals het opstellen van regelingen, planuitwerkingen, landinrichtingen en uitvoeringsprojecten. Het uitvoeringsprogramma geeft aan wie voor welke activiteit als eerste verantwoordelijk is, welke kosten er mee gemoeid zijn en wie daarvoor de dragers zijn.

Het uitvoeringsprogramma krijgt een dynamisch karakter dat ruimte laat voor spontane initiatieven die bijdragen aan de realisering van reconstructiedoelen. Het programma kan binnen het aangegeven kader in de vierjarige uitvoeringsperiode nog nader uitgewerkt worden in projecten.

Vooruitlopend op de definitieve vaststelling van het reconstructieplan is het eerste uitvoeringsprogramma 2004 – 2007 al in voorbereiding. Daarvoor wordt een systematisch doelrealisatieschema uitgewerkt, waaraan de voorgenomen maatregelen worden gekoppeld. Het uitvoeringsprogramma geeft een gedetailleerder inzicht in de kosten die met de uitvoering zijn gemoeid. In het uitvoeringsprogramma zijn ook voortschrijdende inzichten verwerkt ten opzichte van het eerdere indicatieve kosten- en financieringsoverzicht van het reconstructieplan. Vooruitlopend op het uitvoeringsprogramma is door rijk en provincies voor 2004 een zogenaamd Urgentieprogramma gemaakt, waarmee de uitvoering alvast gestart kan worden.

Het uitvoeringsprogramma 2004-2007 wordt gelijk met het reconstructieplan vastgesteld.

Om van einddoelen te komen tot concrete projecten, maatregelen en voorzieningen die in een bepaald gebied getroffen en /of uitgevoerd moeten worden, wordt een getrapte aanpak gevolgd:

1. Het reconstructieplan is het plan met daarin de doelen en het te voeren beleid en de uitvoering op hoofdlijnen. Rijks- en provinciale doelen zijn hierin vertaald naar doelen voor het gebied. Deze doelen zijn geformuleerd voor een periode van 12 jaren.
2. Het uitvoeringsprogramma is een onderdeel van het reconstructieplan en bevat de operationele doelen voor telkens een periode van 4 jaren. Het uitvoeringsprogramma wordt opgesteld op basis van de inbreng door de Streekcommissies en vastgesteld door Gedeputeerde Staten.
3. Het gebiedsprogramma wordt opgesteld door de streekcommissies en bevat maatregelen, projecten om de operationele doelen over 4 jaren te realiseren, inclusief een verantwoording van het te behalen doelbereik van de voorgenomen activiteiten. De provincie geeft hierbij voorwaarden en criteria aan middels de Kaderbrief waarbinnen de streekcommissies het gebiedsprogramma opstellen.
4. De projecten: de uiteindelijke projecten per streekcommissie gebied waarmee de doelen gerealiseerd gaan worden. Na toetsing aan het provinciale beleid, het reconstructieplan en de subsidievoorwaarden beslissen

Gedeputeerde Staten op de aanvraag.

7.2 Organisatie van de uitvoering

7.2.1 Algemeen

Bij de opstelling van het reconstructieplan zijn vele partners betrokken. Deze samenwerking bleek vruchtbaar te zijn. Ook bij de uitvoering dienen partijen die bij de ontwikkelingen in het landelijk gebied betrokken zijn een actieve rol te spelen. Belangrijk uitgangspunt is dat de uitvoering van het reconstructieplan op regionale schaal wordt vorm gegeven. Dit sluit aan bij de wijze van gebiedsgericht werken zoals die in Gelderland al functioneert. Deze gebiedsgerichte werkwijze werken is gebaseerd op de 'programmacyclus gebiedsgericht beleid voor plattelandsontwikkeling'. Binnen deze cyclus adviseren (aantal) streekcommissies Gedeputeerde Staten van Gelderland over de te behalen beleidsdoelen, de instrumenten en de besteding van de geldstromen. Streekcommissies zijn officiële adviescommissies, die door Provinciale Staten zijn ingesteld.

Op grond van de Reconstructiewet behoort bij het uitvoeringsprogramma een bestuursovereenkomst tussen, in ieder geval, rijk en provincie. Daarin worden afspraken opgenomen over de uitvoeringsfase van de reconstructie.

7.2.2. Programmacyclus gebiedsgericht beleid

De door Gedeputeerde Staten gehanteerde programmacyclus gebiedsgericht beleid is manier waarop zij aan het proces van uitvoering sturing geeft. De programmacyclus gebiedsgericht beleid start met de Kaderbrief. In deze brief die gestuurd wordt naar de streekcommissies geven Gedeputeerde Staten van Gelderland aan wat haar beleidsaccenten voor de komende jaar zijn en wordt een globale indicatie gegeven van de beschikbare financiële middelen per streek. De uitvoering van het reconstructieplan wordt integraal onderdeel van deze kaderbrief. Op deze wijze sturen Gedeputeerde Staten gericht de uitvoering van het reconstructieplan aan door de koppeling van doelen, resultaten en middelen. De streekcommissies stellen op basis van de Kaderbrief een gebiedsprogramma op met een looptijd van 4 jaren. De gebiedsprogramma's worden vastgesteld door de provincie en vormen de input voor het jaarlijks door het provinciale bestuur voor een periode van 4 jaar vast te stellen Provinciaal Uitvoerings Programma. In het Provinciaal Uitvoerings Programma worden de doelen voor het gebiedsgerichte beleid, dus ook reconstructie, gekoppeld aan de daarvoor beschikbare middelen van Rijk, Provincie en Europese Unie. Hiermee is het PUP de schakel tussen enerzijds de kaders en afspraken die voortvloeien uit het rijks- en provinciaal beleid en anderzijds de realisatie van dit beleid door middel van de partners in de gebieden.

7.2.3. Rollen en verantwoordelijkheden

Rijk

Het rijk geeft beleidsprioriteiten aan voor de reconstructie en toetst of het plan hieraan voldoet. Het is tevens verantwoordelijk voor de generieke wet- en regelgeving die een belangrijke basis vormt voor de aanvullende maatregelen in het

kader van de reconstructie. Het rijk is een belangrijke financier van de reconstructie.

Provincie

De Reconstructiewet maakt Gedeputeerde Staten als eerste bestuursorgaan verantwoordelijk voor de uitvoering van de reconstructie. De provincie zal deze verantwoordelijkheid op een actieve manier oppakken. Ze zal zich inzetten voor goede uitvoeringsafspraken met het Rijk. Deze afspraken worden onder andere vastgelegd in het uitvoeringsprogramma reconstructie. De afspraken worden opgenomen in een jaarlijks bestuursakkoord.

Reconstructiecommissie

Op grond van de Reconstructiewet blijft de reconstructiecommissie actief gedurende de uitvoeringsperiode. Zij vervult een initiërende, coördinerende en adviserende taak.

De reconstructiecommissie is het adviesorgaan voor de provincie voor de noodzakelijke herzieningen van het reconstructieplan en de planuitwerkingen. De reconstructiecommissie denkt mee bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma, de hoofdlijnen van de uitvoering en de daarbij te stellen prioriteiten.

Streekcommissies

De streekcommissies stellen jaarlijks op basis van de provinciale kaderbrief een gebiedsprogramma op voor de eerst komende vier jaren. In deze programma's wordt door de streekcommissie aangegeven welke beleidsdoelen worden gerealiseerd. Dat geldt dus ook voor de reconstructiedoelen. Met dit programma geven de streekcommissies aan waar de prioriteiten van de uitvoering gelegd worden. Die prioriteiten kunnen gelden voor bepaalde gebieden of bepaalde thema's. Ook doen de streekcommissies een voorstel voor de financiering van de maatregelen, en adviseert ze over de in te zetten instrumenten en de organisatievormen. Dat laatste geldt met name voor gebieden waar sprake is van een 'gestapelde problematiek' en die om een integrale aanpak vragen met een eigen (uitvoerings-)organisatie.

Het gebiedsprogramma is een vorm van contract/intentie programma waarin partijen die vertegenwoordigd zijn in de streekcommissie aangeven wat zij willen bereiken, op welke wijze en wat ze daarvoor denken nodig te hebben. Door het jaarlijks voortschrijdende karakter van deze gebiedsprogramma's wordt de vinger aan de pols van de uitvoering gehouden.

7.2.4. Uitvoering en nadere uitwerking

Uitvoering

In de gebiedsprogramma's geven de streekcommissies aan wat ze willen bereiken en hoe ze dat willen doen. Aan de hand van dit programma, dat de provincie via het Provinciale Uitvoerings Programma, heeft goedgekeurd, dienen partijen in het gebied hun projecten in. De streekcommissies fungeren daarbij als een soort gebiedsloket. Zo veel als mogelijk wordt voor de uitvoering van het reconstructieplan aansluiting gezocht bij bestaande structuren, én bij partijen in het veld die daartoe het best uitgerust zijn.

Bij hun programmeringstaak kunnen de streekcommissies gebruik maken van het programmabureau Achterhoek en Liemers (het plattelandshuis). Dit pro-

gram-mabureau ondersteunt en adviseert de commissies bij het opstellen van hun programma's. Het programmabureau adviseert en ondersteunt initiatiefnemers bij het opstellen van hun projecten en subsidieaanvragen.

Nadere uitwerking

Het reconstructieplan is een plan op hoofdlijnen. Voor deelgebieden en thema's kan het wenselijk zijn op uitvoering gerichte uitwerkingen te maken. Dit kan door het opstellen van een wettelijke planuitwerking of door met belanghebbende partijen nadere afspraken of convenanten te maken (artikel 14 van de Reconstructiewet).

In §6.4 is aangegeven wanneer in ieder geval een planuitwerking moet worden opgesteld. De planuitwerking komt tot stand onder verantwoordelijkheid van de reconstructiecommissie. De streekcommissie(s) geven hieromtrent advies.

De planuitwerking wordt vastgesteld door Gedeputeerde Staten.

Een planuitwerking kan worden voorbereid en uitgevoerd door een speciaal in te stellen uitwerkingscommissie (gebiedscommissie).

7.3. Kosten en financiering reconstructieplan

Kosten

Het pakket aan maatregelen (zie bijlage 4 in samenhang met de hoofdstukken 3-6) maakt duidelijk hoe de reconstructieopgave voor de Achterhoek en Liemers wordt gerealiseerd en wat, op basis van de huidige inzichten, de kosten zijn.

De kostenramingen zijn indicatief en zijn meestal de kosten voor overheden. Derhalve kunnen geen rechten worden ontleend aan de ingeschatte kostenverdeling. De verdere specificering en de bijdragen van derden worden in het Uitvoeringsprogramma nader uitgewerkt.

Doordat in de uitvoering bij voorkeur ingezet wordt op integrale maatregelen en instrumenten (waarmee meerdere doelen tegelijk bereikt worden) kunnen de kosten voor de uitvoering teruggebracht worden ten opzichte van een puur sectorale thematische aanpak. De gebiedsgerichte aanpak versterkt de effectiviteit van de afzonderlijke doelen.

Geschat wordt dat er op deze manier van werken in totaal nog 5-10% efficiëntiewinst mogelijk is. Dat kan uiteraard alleen als de partners goed samenwerken, de uitvoeringsorganisatie functioneert en de beschikbare middelen via flexibele regelingen ingezet kunnen worden.

In de hieronderstaande tabel zijn de kosten voor de reconstructie in de Achterhoek en Liemers naar huidig inzicht samengevat. Voor de kosten en financiering van het eerste vierjarig uitvoeringsprogramma wordt verwezen naar de volgende paragraaf.

In navolging van het door het Rijk gemaakte onderscheid tussen EHS en (overige) reconstructie zijn de aan de realisering van de EHS verbonden kosten in de totaalbegroting afzonderlijk aangegeven. De begroting is in overeenstemming met de lijn van het zogenaamde Krokus Akkoord.

Tabel 7.1 - Globaal overzicht van de kosten voor de reconstructie Achterhoek en Liemers voor de gehele planperiode (2004-2015), met indicatieve verdeling over partijen in procenten per hoofdthema

Thema	Maatregelen	Kosten in mln	Rijk in %	Provincie in %	Gemeenten in %	Waterschap in %	Privaat in %
Algemeen							
Onroerend goedbank	Onroerend goedbank	3					
Zonering	Uitwerking ruimtelijke zonering	1					
Gebiedsmakelaars	Ondersteunen gebiedsprocessen	10					
TOTAAL		14	60	5	25	5	5
Landbouw							
Verkaveling	Kavelruil	2					
	Herverkaveling	13,6					
Bedrijfsverplaatsing	Verplaatsing IVH	9					
	extensiveringsgebieden						
	Verplaatsing IVH – stank en ammoniak buiten extensiveringsgeb.	3					
	Grondgebonden bedrijven	6					
	Extensivering, vermindering gem. veebezetting	43,5					
Sloop/beëindiging	Sloop	10					
Clusterlocaties IVH	Inrichting	1,5					
Varkensvrije zone	Verplaatsing en beëindiging varkenstak	3,5					
Verbreding	Verbreding, agrarische natuur- en Landschapsverenigingen	2					
	Sociaal-economisch programma	3					
	Advies verbreding	5					
	Boeren met natuur	2					
	Biologische landbouw	4,8					
TOTAAL		98,9	75	5			20
Natuur & landschap							
EHS	Verwerving en inrichting EHS/EVZ's	94					
Soortenbeleid	Soortenbeleid	4					
Bos en landschap	Bos en landschappelijk raamwerk	26,3					
Landbouw	Erfbeplanting	5,5					
Cultuurhistorie	Behoud en herstel waardevolle elementen	10					
Plannen	Landschapsontwikkelingsplannen etc.	1					
TOTAAL		140,8	85	5	5		5
Infrastructuur							
EHS	Aanleg ecopassages	4					
Landgoederen	Infrastructuur landgoederen	1					
TOTAAL		5	40	55			5
Milieu							
Fosfaat	Riolering buitengebied in HEN/SED stroomgebieden	4					
	Saneren riooloverstorten HEN/SED	6					
Nitraat en stikstof	Lokale maatregelen gericht op vermindering uitspoeling mest	7,5					
Bodems	Sanering in kwetsbare gebieden	10					
TOTAAL		27,5	30	20	25	25	

Thema	Maatregelen	Kosten in mln	Rijk in %	Provincie in %	Gemeenten in %	Waterschap in %	Privaat in %
Waterbeheer							
Herstel watersysteem	Inrichting natuurlijker watersysteem	126,7					
	Schadevergoeding vernatting	6					
Verdrogingsbestrijding	Aanvullende maatregelen	3					
Waterberging	Inrichting en schade	67,2					
TOTAAL		202,9	15			85	
Recreatie en toerisme							
Routestructuren	Aanleg recreatiepaden en overstappunten	25,8					
Stedelijke uitloop	Realisatie stedelijke uitloopgebieden en dagrecreatieterreinen	9,8					
Verplaatsing recreatie	Verplaatsen recreatieve voorz.	2					
Voorlichting	Voorlichting en educatie bezoekers	1					
TOTAAL		38,6	30	30	35		5
Leefbaarheid							
Leefbaarheid	Versterken voorzieningenniveau en sociale samenhang	25					
Kleine bedrijven-terreinen	Landschappelijke inpassing kleine bedrijventerreinen	1					
Diversificatie economie	Ondersteunen startende ondernemers	1					
	ICT infrastructuur landelijk gebied	1					
Verkeersveiligheid	Verbeteren verkeersveiligheid	1					
TOTAAL		29		50	50		
TOTAAL ONTWERP-RECONSTRUCTIEPLAN		566,7	43	9	7	32	9
EXCL. EHS		459	32	10	9	38	11

* De sloopkosten zijn niet in de optelling meegenomen. Sloop dien budget neutraal plaats te vinden.

Financiering

Met het uitvoeringsprogramma kunnen rijks- en Europese middelen ingezet worden. Uiteraard zal daarbij wel aan de voorwaarden van die regelingen voldaan moeten worden. Bij Europese middelen gaat het daarbij onder andere om de volgende, tot 2006 bestaande, subsidieprogramma's: POP, D2, Leader en Interreg. Thans kan niet worden voorzien in hoeverre continuering van de Europese subsidieprogramma's vanaf 2007 van betekenis kan zijn voor de financiering van de reconstructieopgaven. Derhalve ligt het voor de hand om, zo lang er zicht is op de inzetbaarheid van Europese middelen, daarvan optimaal gebruik te maken. Dit is in elk geval van belang voor het Uitvoeringsprogramma 2004-2007.

Het Rijk draagt bij met een groot aanbod aan (sectorale) regelingen of programma's, zoals SGB, ICES, landinrichting, grondverwerving en het programma Beheer. Op basis van deze regelingen worden onder andere de kosten voor de realisering van de ecologische hoofdstructuur gefinancierd. Bij de aanbidding van de Rijksbegroting 2004 heeft het kabinet aangegeven te willen komen tot een intensivering van haar reguliere middelen ten behoeve van EHS en reconstructie in Nederland van in totaal circa 3,4 miljard euro in de periode 2004-2018. Vooralsnog kunnen deze middelen slechts worden ingezet volgens bestaande regelingen. Dit geldt ook voor de inzet van de zogenaamde Koopmansmiddelen, die bestemd zijn voor de extensivering van de grondgebonden melkveehouderij. Momenteel werken Rijk en provincies aan bundeling van diverse voor het landelijk gebied relevante regelingen tot het Investeringsbudget Landelijk Gebied.

De middelen voor het plan komen dus deels van het Rijk en de Europese Unie. Maar daarnaast wordt verwacht dat andere overheden (provincie, gemeenten, waterschap) en private partijen tegen de achtergrond van hun uitvoeringsverantwoordelijkheid voor specifieke onderdelen ook een evenredige (financiële) bijdrage leveren aan de realisering van het reconstructieplan. Zij hebben immers ook baat bij de uitvoering van het reconstructieplan en hebben daarin een eigen verantwoordelijkheid.

Daarnaast stelt provincie vanuit haar fondsen middelen voor het landelijk gebied beschikbaar. Belangrijke fondsen zijn in dit verband het Fonds Vernieuwing Landelijk Gebied, het Sociaal Economisch Ontwikkelingsfonds, het Meerjarig Investeringsprogramma Cultuurhistorie, de Subsidie Regeling Milieukrediet, en een aantal fondsen op het gebied van wegen, verkeer en vervoer, welzijn, zorg en cultuur, en waterbeheer (onder andere de grondwaterheffing).

7.4. Kosten en financiering van het uitvoeringsprogramma 2004 – 2007

Kosten

De maatregelen worden niet alle gelijktijdig in uitvoering genomen. Voor de Achterhoek en Liemers wordt voor het eerste uitvoeringsprogramma rekening gehouden met een voorlopig realiseringspercentage van circa 27% van het geraamde totaalbedrag. Dit percentage is uiteraard een gemiddelde: de maatregelen zullen niet allemaal tegelijkertijd en in dezelfde mate worden gerealiseerd. Er zullen maatregelen zijn die een snellere realisering kennen en er zullen maatregelen zijn die meer tijd vergen. Dit uitvoeringsprogramma zal parallel aan de vaststellingsprocedure van het reconstructieplan nader worden uitgewerkt (zie § 7.1).

Financiering

In de Rijksbegroting 2004 heeft het kabinet voor de komende vier jaar in totaal 700 miljoen euro extra beschikbaar gesteld voor EHS en reconstructie in Nederland. Daarvan komt circa 365 miljoen direct beschikbaar voor de twaalf reconstructieplannen, onderverdeeld naar circa 200 miljoen voor EHS en 165 miljoen voor uitvoering van de reconstructie. Tien procent daarvan is gereserveerd voor de uitvoeringskosten. Er zijn nog geen afspraken gemaakt over de verdeling van de middelen over de twaalf reconstructieplannen.

De mogelijkheden om de middelen aan te wenden zullen afhankelijk zijn van het daadwerkelijk beschikbaar komen van uitvoerbare projecten en maatregelen, en de mogelijkheden die de bestaande regelingen daartoe bieden.

De provincie Gelderland stelt voor de reconstructie in de komende vier jaar 15 miljoen euro extra beschikbaar voor duurzame landbouw, natuur, landinrichting, waterbeheer, milieu en ruimtelijke kwaliteit in de Gelderse reconstructiegebieden. Besluitvorming over extra middelen, op het gebied van onder meer leefbaarheid, cultuurhistorie, Kulturhusen, waarvan de mogelijkheid bestaat dat inzet daarvan direct of indirect kan bijdragen aan het realiseren van de reconstructieopgaven c.q. het financieren van specifieke maatregelen volgens het reconstructieplan, heeft nog niet plaatsgevonden.

In het jaarlijkse Provinciaal Uitvoeringsprogramma voor het landelijk gebied (PUP) stelt het provinciaal bestuur vast op welke wijze de middelen die Rijk, EU en provincie beschikbaar stellen voor het gebiedsgerichte beleid in het landelijk gebied voor dat jaar zullen worden verdeeld. De provinciale middelen voor het uitvoeringsprogramma 2004-2007 worden beschikbaar gesteld op basis van het PUP 2004 en de Kaderbrief gebiedsgericht beleid 2005-2007.

Gedurende de periode 2004-2007 stelt de provincie Gelderland een aantal strategische plannen vast waarin het provinciaal beleid op het gebied van ruimtelijke ordening, waterhuishouding, welzijn, en verkeer en vervoer wordt geformuleerd. Deze plannen zullen, evenals het reconstructieplan, het toetsingskader vormen voor de inzet van provinciale middelen.

Aangezien thans geen verdeling van de rijksmiddelen over de provincies en de reconstructieprojecten is gemaakt, is niet goed aan te geven hoeveel middelen en waarvoor deze beschikbaar zijn voor de Achterhoek en Liemers. De inschatting is thans dat er, uitgaande van de huidige inzichten, voor de eerste uitvoeringsperiode, sprake is van evenwicht tussen de ambitie van het plan, uitgedrukt in het hierbovengenoemde percentage (27%) van de totaal begrootte uitvoeringskosten, en de daartoe benodigde middelen. Belangrijkste voorwaarden daartoe zijn vooral de bereidheid van alle partijen om middelen beschikbaar te stellen en goed werkbare regelingen waarlangs co-financiering kan plaatsvinden. In het nog op te stellen Uitvoeringsprogramma 2004-2007 zal de koppeling en verankering van de uitvoering van de belangrijkste maatregelen en projecten aan de beschikbare budgetten worden vastgelegd. Dan wordt zichtbaar hoe het totale beschikbare budget versleuteld wordt over de maatregelen in de periode 2004-2007.

Belangrijke uitvoeringsprojecten voor de eerste vier jaar zijn:

- De integrale gebiedsprojecten: Winterswijk-Oost, Neede-Borculo, Eibergen-Oost, Gelderse Poort-Oost en het Grootte Veld;
- De algemene maatregelen: uitwerking van de zonering, onroerend goed bank en de ondersteuning van de gebiedsprocessen;
- De landbouwmaatregelen: kavelruil (buiten de gebiedsprojecten, daar zijn kavelruil en herverkaveling immers onderdeel van de integrale aanpak), verplaatsing van IVH bedrijven uit de extensiveringsgebieden, realisatie van de varkensvrije zone en het verbredings- en bedrijfsadviseringsprogramma;
- Voor natuur en landschap: de realisatie van (een deel) van de EHS/EVZ's, de groen blauwe dooradering, het behoud en herstel van cultuurhistorisch waardevolle elementen en het soortenbeleid;
- Voor een beter milieu: het verbeteren van de waterkwaliteit, het verminderen van de depositie van ammoniak op voor verzuring gevoelige gebieden en het verminderen van het aantal stankgehinderden;
- Waterprojecten: voor herstel van een natuurlijker watersysteem, vergroting van de regionale bergingscapaciteit en verdrogingsbestrijding;
- Voor recreatie en toerisme: verbetering van het recreatief medegebruik door aanleg van paden e.d en stedelijke uitloopgebieden;
- Leefbaarheidsprojecten: projecten in het brede kader van versterking van het voorzieningenniveau, de sociale samenhang en de werkgelegenheid.

7.5. Prioriteiten uitvoering

Mocht tijdens (of voorafgaand aan) de uitvoering van het reconstructieplan blijken dat er te weinig geld is om alle doelen te realiseren, dan wordt via de volgende strategie gewerkt:

- Prioriteit (zowel in de tijd als in de afweging bij beperkte middelen) hebben die maatregelen die bijdragen aan het op gang brengen van de dynamiek (zie §4.2.2).
Hierbij heeft de verplaatsing, omschakeling en beëindiging van intensieve veehouderijbedrijven in de extensiveringsgebieden bijzondere aandacht.
- Prioriteit krijgen de §4.2.1 genoemde gebieden waar meerdere doelen samenvallen.

Tijdens de uitvoering – ook bij tegenvallende financiële dekking - blijven de reconstructieambities het uitgangspunt, maar wordt het tempo bijgesteld waarin die ambities gerealiseerd worden. Om te voorkomen dat er ondertussen ongewenste ontwikkelingen optreden zal er, waar nodig, ruimte gereserveerd worden voor toekomstige ontwikkelingen. (robuuste verbindingen, waterberging). Als er tijdens of na de planperiode (alsnog) geld beschikbaar komt, kunnen de doelen alsnog gerealiseerd worden.

8.1 Milieueffectrapportage

Voor het Reconstructieplan geldt een m.e.r.-plicht. In het MER wordt het plan vooral getoetst op de milieueffecten.

Het milieueffectrapport (MER) is in een apart rapport beschreven, dat bij dit reconstructieplan behoort. De samenvatting van het MER is hier weergegeven.

Tabel 4.1 geeft een samenvattend overzicht van de effectbeoordelingen van Voorkeursalternatief (VKA = het ontwerpplan) en MMA ten opzichte van de referentie (de Autonome Ontwikkeling, ofwel de ontwikkeling zonder reconstructie). In deze paragraaf wordt daarna kort ingegaan op de vergelijking van het VKA en MMA op hoofdlijnen.

De beoordeling is voornamelijk kwalitatief gedaan. Hierbij is de volgende zevenpuntenschaal toegepast:

++	sterk positief effect ten opzichte van de referentie
+	positief effect ten opzichte van de referentie
o/+	licht positief effect ten opzichte van de referentie
o	geen duidelijk positief of negatief effect
-	negatief effect ten opzichte van de referentie
o/-	licht negatief effect ten opzichte van de referentie
--	sterk negatief effect ten opzichte van de referentie

Een deels kwalitatieve effectbeoordeling is op dit niveau van besluitvorming voldoende en biedt, zeker gezien de expliciete vertaling van de ambitie, voldoende informatie voor een goede vergelijking en toetsing aan de doelen. In het MER en de daarbij behorende achtergronddocumenten zijn, waar mogelijk, ook kwantitatieve criteria gebruikt.

Tabel 8.1: Samenvatting effectbeoordeling

 criterium	 VKA	 MMA
 Veterinaire kwetsbaarheid		
Aantal gesloten bedrijven (mestvarkens en biggen op één bedrijf, zo weinig mogelijk locaties per bedrijf)	+	++
 Watersysteem		
Het aantal hectares waterbergingsgebied dat is aangewezen en ingericht	+	+
Het areaal stroomgebied in hectares waar water wordt vastgehouden en/of geborgen in het systeem	+	++
De mate van verbetering van hydrologische omstandigheden van natuurdoeltypen uit het Gebiedsplan Natuur en Landschap	+	++
De toename van natschade en de afname van droogteschade in de landbouw in euro's zonder berekening	+	+
Het aantal geheel verduurzaamde drinkwaterwinningen	+	++

 criterium	VKA	MMA
Milieu: Waterkwaliteit		
De oppervlakte van Achterhoek en Liemers waar de nitraatnorm voor grondwater is gerealiseerd	+	+
De oppervlakte stroomgebied waar de oppervlaktewater-kwaliteit voor stikstof sterk verbetert of waar de water-kwaliteitsnorm van 2.2 mg N/l voor stikstof is gerealiseerd	+	++
De oppervlakte stroomgebied van Achterhoek en Liemers waar de oppervlaktewaterkwaliteit voor fosfaat sterk verbetert of waar de waterkwaliteitsnorm van 0.15 P mg P/l voor fosfaat is gerealiseerd	o/+	+
Integraal herstel beekdalen	+	+
Milieu: Ammoniak		
Mate van vermindering van de overschrijding van het kritische depositieniveau op kwetsbare gebieden	+	++
Milieu: Stank		
Aantal (ernstig) geurgehinderden	o/+	+
Natuur		
Kwantiteit van de EHS	+	+
Kwaliteit van de EHS	+	++
Bescherming van bedreigde soorten en habitats	o/+	+
Realiseren van algemene natuurwaarden buiten de EHS	o/+	+
Landschap en cultuurhistorie		
De mate van behouden en ontwikkelen van kwaliteit en identiteit van het landschap, inclusief cultuurhistorie als basiskapitaal (op basis van de lagenbenadering en ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie)	++	++
De mate van realiseren van de groenblauwe dooradering	+	++
De mate beperken van verstening en verrommeling in het landschap	+	+
Mate van behoud en herstel van archeologische, cultuurhistorische en aardkundige waarden	++	++
Landbouw		
Het perspectief van de intensieve veehouderij.	+	+
Het perspectief van de grondgebonden landbouw.	+	+
Verbreding en verdieping van de landbouw.	+	+
Recreatie en Toerisme		
Mogelijkheden recreatief medegebruik	++	++
Toename van werkgelegenheid en inkomsten uit toerisme en recreatie	+	+
Wonen, werken en leefbaarheid		
Het niveau van voorzieningen	o/+	o/+
De bereikbaarheid van voorzieningen en kernen	o/+	o/+
Mogelijkheden voor wonen op het platteland (met name vergroten beschikbaarheid geschikte woningen voor specifieke groepen als starters en ouderen)	++	++
Duurzaamheid van de economische structuur (nieuwe economische dragers)	+	+
Niveau van sociale samenhang, verenigingsleven en de identiteit	o/+	o/+

Het voorkeursalternatief (VKA) heeft voor alle beoordelingscriteria een positief effect ten opzichte van de situatie zonder reconstructie, variërend van licht positief tot sterk positief. Dit betekent zowel een positief effect voor de omgevingskwaliteit als voor landbouw, recreatie en wonen, werken en leefbaarheid. Het MMA scoort op een aantal punten nog beter dan het VKA, met name op de samenhangende onderdelen watersysteem, waterkwaliteit voor natuur en waterwinning en depositie. Dit resulteert ook in een extra positief effect van het MMA op de kwaliteit van de ecologische hoofdstructuur.

Het VKA en het MMA zijn sterk gebaseerd op de lagenbenadering waarbij landschappelijke identiteit en watersysteembenadering belangrijke uitgangspunten zijn bij de keuze voor gerichte keuzen maatregelen in de subgebieden. Deze benadering zal op zichzelf al een sterk positief effect hebben op de omgevingskwaliteit en de kwaliteit van het landschap en cultuurhistorie. De reconstructiezonering zorgt voor een positief effect door duidelijke prioritering in gebieden. Vanuit de gestapelde milieuproblematiek, ruimtelijke dynamiek in de verschillende sectoren en de landschappelijke waarden en identiteit in een gebied is de basis gelegd voor de ontwikkeling van het landschap als belevingsruimte, gebruiksruimte en toekomstruimte.

De landbouwontwikkelingsgebieden zullen een positief effect hebben op het versterken of vernieuwen van de landschappelijk structuur waardoor en nieuwe waarden gecreëerd kunnen worden met een eigentijdse invulling en identiteit. De aanwijzing van extensiveringsgebieden zal voor de waardevolle cultuurlandschappen en natuurgebieden een sterk positief effect hebben op de aanwezige waarden en mogelijkheden bieden voor de verdere ontwikkeling en herstel van waarden. De verwevingsgebieden zullen op basis van aanwezige waarden en reconstructiedoelen ontwikkeld worden in combinatie met andere functies (natuurontwikkeling, recreatief medegebruik, stedelijke uitloopgebieden) waardoor een sterk positief effect verwacht wordt op landschap en cultuurhistorie.

De effecten van het MMA liggen in het verlengde van het VKA en zijn gericht op het verder optimaliseren van het grondgebruik in relatie tot het duurzaam raamwerk (afstemmen van het grondgebruik in relatie tot ondergrond (watersysteem) en waarden (landschappelijke identiteit)). Als gevolg van grotere extensiveringsgebieden zal bij het MMA de verplaatsing richting landbouwontwikkelingsgebieden toenemen. Dit kan tot een positief effect leiden voor belevings-, gebruiks-, en toekomstwaarde van het landschap, zowel in de extensiveringsgebieden als in de landbouwontwikkelingsgebieden.

Het VKA is gebaseerd op het realiseren van een natuurlijker watersysteem waarbinnen meer ruimte is voor water en meerdere doelen zijn te combineren: tegengaan van verdroging van natuur en landbouw, voorkomen van wateroverlast en inrichting van ecologische verbindingzones. Het MMA heeft nog hogere ambities op dit punt. Voor de waterkwaliteit heeft het VKA naar verwachting een duidelijk positief effect, omdat gestapelde problematiek integraal wordt aangepakt. Hierdoor is het mogelijk om positieve koppelingen te maken. Het MMA vergroot dit effect door, ook in de tussen het Winterswijkse plateau en de Graafschap gelegen delen van de stroomgebieden van de Baakse Beek en Veengoot, het watersysteem een natuurlijker karakter te geven en de waterkwaliteit te verbeteren. Hiervan, en van de verdere vernatting van het landbouwge-

bied ten zuiden van Lochem, profiteren met name de natuurwaarden in de Graafschap.

Het VKA en het MMA hebben een duidelijk positief effect op het perspectief van de intensieve veehouderij. Ten opzichte van de autonome ontwikkeling zorgt het reconstructieplan voor een ruimtelijke inrichting van het landelijke gebied die beter aansluit bij de specifieke functies en waarden. Dit betekent weliswaar een herordening, maar uiteindelijk zorgt dit voor een verbetering ten opzichte van de referentie, ook voor de intensieve veehouderij. Het reconstructieplan biedt namelijk voldoende geschikte locaties en faciliteiten om bedrijven met perspectief te vestigen en locaties samen te voegen op geschikte locaties. Ook voor de grondgebonden landbouw geldt dat het VKA en MMA een duidelijk positief effect hebben. Dit met name door het vergroten van de grondmobiliteit, meervoudig grondgebruik inclusief groene en blauwe diensten, verbeteren van verkaveling en waterhuishouding en faciliteren van extensivering van de melkveehouderij. Het VKA en het MMA hebben een positief effect op het verbreden van de economische basis van de landbouw. Belangrijke kansen die de alternatieven bieden: de extra mogelijkheden voor meervoudig grondgebruik, een kader voor passende vormen van wonen en bedrijvigheid in (vrijkomende) agrarische bebouwing en het stimuleren van biologische landbouw.

Het reconstructieplan (VKA en MMA) heeft een duidelijk positief effect op het verbeteren van de mogelijkheden voor recreatief medegebruik en een positief effect op de mogelijkheden voor een toename van de werkgelegenheid en het inkomen uit de toeristische en recreatieve sector. Naast de directe investeringen in recreatieve voorzieningen spelen hierbij ook de toename van kwantiteit en kwaliteit van bos, natuur, landschap en cultuurhistorie een belangrijke rol.

Het reconstructieplan (VKA en MMA) heeft een sterk positief effect op de verruiming van de mogelijkheden voor wonen, en een positief effect op duurzame economische structuur in het landelijk gebied. Hierbij moet aangetekend worden dat deze beleidslijn nog nader uitgewerkt moet worden in het streekplan Gelderland (in voorbereiding). Het reconstructieplan draagt in bescheiden mate direct of indirect bij aan andere leefbaarheidsthema's. Dit heeft vooral te maken met de beperkte invloed van het reconstructieproces op de leefbaarheidsvoorzieningen in het algemeen.

8.2. Toetsing van het reconstructieplan

Het Reconstructieplan is of wordt op een aantal manieren getoetst:

1. De wettelijk verplichte milieueffectrapportage (m.e.r.) toetst het Reconstructieplan op de milieueffecten van de voorgenomen maatregelen en projecten;
2. De watertoets toetst het Reconstructieplan op de mate waarin het plan rekening houdt met het beleid om water meer ruimte te geven;
3. De ministers van LNV en VROM toetsen het Reconstructieplan aan de Rijksuitgangspuntennota en het Rijkskader, waarin zij de eisen hebben geformuleerd, waaraan het plan (beleidsinhoudelijk) moet voldoen.
In deze paragraaf gaan we hier kort op in.

8.2.1. Watertoets

Bij de ondertekening van de startovereenkomst 'Waterbeleid 21e eeuw' op 14 februari 2001 is vastgelegd dat vanaf dat moment op alle nieuwe ruimtelijke plannen de watertoets moet worden toegepast, als dat vanuit waterhuishoudkundig oogpunt relevant is. Het Reconstructieplan is een ruimtelijk plan waarop de watertoets van toepassing is.

De watertoets is een instrument dat een ruimtelijke plan toetst op de mate waarin dat plan rekening houdt met het beleid om water meer ruimte te geven. De watertoets bestaat uit een procedureel deel en een inhoudelijk deel. In de watertoets zijn drie rollen te onderscheiden:

1. Initiatiefnemer: De initiatiefnemende overheid voor de reconstructie is provincie Gelderland
2. Adviseur voor water: De waterbeheerders voor de reconstructie zijn:
 - Oppervlaktewaterbeheerders: waterschap Rijn en IJssel en waterschap Regge en Dinkel
 - Rijkswaterbeheerder: Rijkswaterstaat;
 - Grondwaterbeheerder: provincie Gelderland;
3. Beoordelaars: Ministeries van LNV en VROM.

Het Reconstructieplan is in nauw overleg met de grond- en oppervlaktewaterbeheerders tot stand gekomen. Het Reconstructieplan zal feitelijk moeten worden getoetst aan het Gewenste Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR). Deze is echter nog niet vastgesteld.

Wel is het plan gebaseerd op de in voorbereiding zijnde stroomgebiedsvisies en het resultaat van de discussies over de knelpunten daarin.

In het bij dit plan behorende milieueffectrapport wordt in bijlage 3 uitgebreider op de procedurele en inhoudelijke aspecten van de watertoets ingegaan.

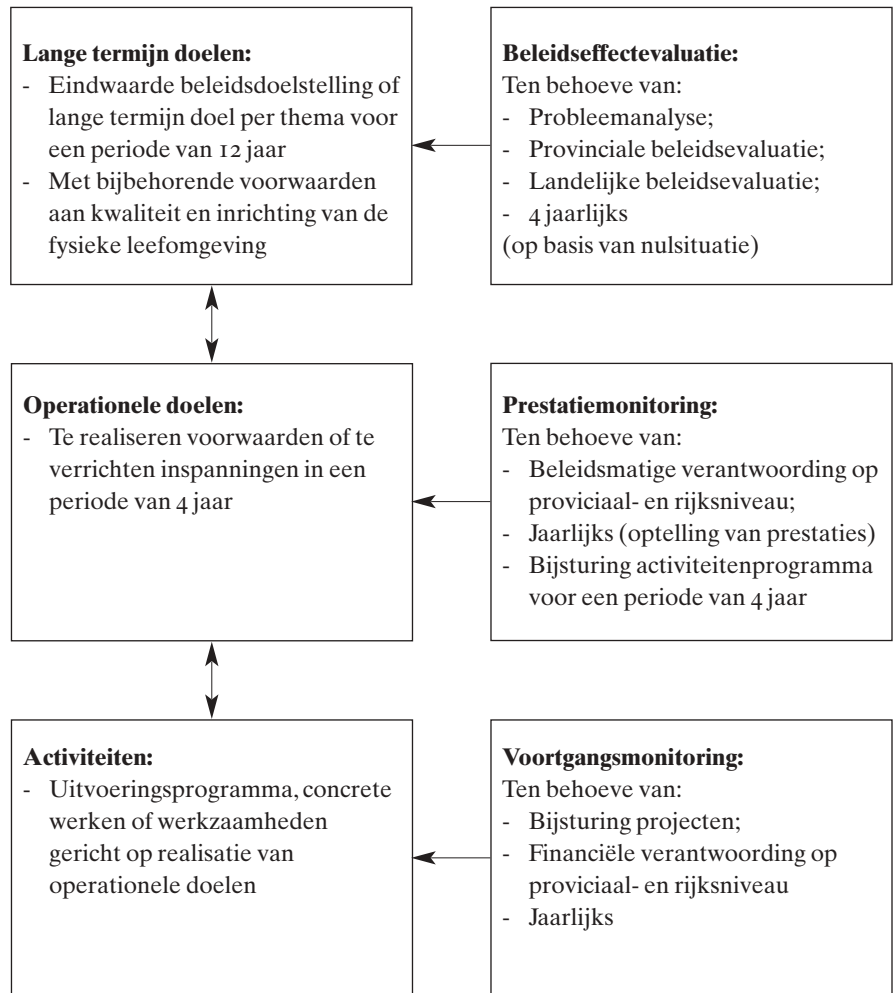
8.2.2. De rijksuitgangspuntennota en het rijkskader

Het Rijk toetst het Reconstructieplan aan de Rijksuitgangspuntennota en het Rijkskader. Bij het opstellen van het Reconstructieplan zijn de Reconstructiewet, de Rijksuitgangspuntennota en het Rijkskader als uitgangspunt genomen.

8.3. Monitoring en evaluatie

Met het oog op een doelgerichte verantwoording van de resultaten stellen diverse instrumenten (verschillende) eisen aan de opzet van een monitoringsprogramma en de rapportage over de resultaten. Zowel het monitoren en verantwoorden van lange termijn doelen, operationele doelen als activiteiten is van belang. Zie ook figuur 8.1.

Figuur 8.1: doelformulering, monitoring, evaluatie en verantwoording

Reconstructieplan; beleidseffectmonitoring en lange termijn doelen (12 jaar)
Het Reconstructieplan geeft het ontwikkelingsperspectief weer (met de lange termijn doelen) voor het gebied Achterhoek en Liemers voor de komende twaalf jaar. In het reconstructieplan staat tevens de huidige toestand voor de Achterhoek en Liemers beschreven in zowel kwalitatieve als kwantitatieve zin. Monitoring van de (verbetering in de) omgevingskwaliteit is daarvoor onontbeerlijk. Tevens is de monitoring van belang om zicht te houden op de mate waarin lange termijn doelen worden gerealiseerd (beleids-effectmonitoring). Op basis hiervan kan de provincie het beleid voor het reconstructiegebied Achterhoek en Liemers bijstellen.

Beleids-effectmonitoring dient dus voor:

- de vaststelling van de nulsituatie en probleemanalyse;
- het geven van kaders voor de provinciale beleidsevaluatie;
- het geven van kaders voor de landelijke beleidsevaluatie.

Bijstelling van het reconstructieplan vindt vierjaarlijks plaats, mede op basis van (voortschrijdende) inzichten in de uitvoering en monitoring van het uitvoeringsprogramma. Deze vierjaarlijkse evaluatie sluit aan bij de evaluatieperiode van de voor reconstructie relevante provinciale plannen als het streekplan, waterhuishoudingsplan, milieuplan e.d.

Bij de vaststelling van het reconstructieplan wordt tevens het uitvoeringsprogramma vastgesteld voor de uitvoeringsperiode, waarin een meerjarig programma 2004 – 2007 de kern is.

Prestatiemonitoring en korte termijn doelen (4 jaar): Uitvoeringsprogramma

De korte termijn doelen zijn gericht op de te realiseren voorwaarden of te verrichten inspanningen in een periode van vier jaar. Prestatiemonitoring in de gebieden wordt gericht op verantwoording van het gevoerde beleid aan het provinciaal bestuur en de betrokken gebiedspartners.

Prestatiemonitoring en het monitoren van de voortgang in het bereiken van operationele doelen krijgt zijn beslag in het Uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma wordt éénmaal per jaar bijgesteld/geactualiseerd.

Voortgangsmonitoring en activiteiten: 'continu'.

Concrete activiteiten, werken of projecten – gericht op de realisatie van operationele doelen – vloeien voort uit het uitvoeringsprogramma.

Voortgangsmonitoring is gericht op de operationele bijsturing van projecten en het afleggen van financiële verantwoording op provinciaal en rijksniveau.

Monitoring van de voortgang vindt op projectniveau en monitoring op prestaties (wat is er binnen het betreffende jaar gerealiseerd) vindt jaarlijks plaats.

Bijlagen

-
- Bijlage 1: Samenstelling van de Reconstructiecommissie Achterhoek en Liemers
 - Bijlage 2: Reconstructieopgave per thema
 - Bijlage 3: Afleiding ambitie en aanpak voor 27 subgebieden
 - Bijlage 4: Maatregelen en kosten
 - Bijlage 5: Criteria zoekgebieden inplaatsing intensieve veehouderij
 - Bijlage 6: Model verordening varkensvrije zone provincie Gelderland (concept)
 - Bijlage 7: Definities, begrippen en afkortingen
 - Bijlage 8: Literatuurlijst
 - Bijlage 9: Kaarten, bijlagen en achtergronddocumenten

Bijlage I

Samenstelling van de

Reconstructiecommissie

Achterhoek en Liemers

Organisatie	Naam
<i>Voorzitter</i>	H. van Brink
<i>Secretaris</i>	JW. Calicher
<i>Leden:</i>	
Streekcommissie West Achterhoek en Liemers	mw. A. Evenhuis-Meppelink
Streekcommissie Graafschap	A. Gerritsen
Streekcommissie Oost-Achterhoek	R. van Rijckevorsel
Vereniging Nederlandse Gemeenten	mw. T. Udo-van Helden
Waterschap Rijn en IJssel	A. Gerritsen
Natuurbeschermingsorganisaties	A. Heineman
Georganiseerde Landbouw	G. Huetink
Georganiseerde Landbouw	B. Lichtenberg
Kamer van Koophandel Centraal Gelderland, Sepal, SoPaG	N. van Straten
Gelderse Milieufederatie	V. Vintges
Recreatie en Toerisme	H. Wubbels
Gelders Particulier Grondbezit	J. Wytema
Leefbaarheid	mw. R. Duijn-Visser
<i>Adviseurs:</i>	
Provincie Gelderland	H. ter Horst
Ministerie van LNV	H. Alberts
Ministerie van VROM	K. Boekel
Dienst Landelijk Gebied	B. ten Bosch
Kadaster	L. van der Sluijs

Bijlage 2

Reconstructieopgave per thema

Inhoudsopgave

1	De Reconstructieopgave voor de omgevingskwaliteit	120
1.1	Watersysteem	120
1.2	Milieu: waterkwaliteit	123
1.3	Milieu: ammoniak	125
1.4	Milieu: stank	126
1.5	Natuur	126
1.6	Landschap, cultuurhistorie en archeologie	129
2	Reconstructieopgave sociaal-economische kwaliteit	132
2.1	Landbouw	132
2.2	Recreatie en toerisme	135
2.3	Wonen, werken en leefbaarheid	137

1 De Reconstructieopgave voor de omgevingskwaliteit

Met de reconstructie is het de bedoeling de verbetering van de omgevingskwaliteit een flinke impuls te geven. Nu al hebben rijk en provincie doelen geformuleerd voor de verbetering van de waterkwaliteit, het herstel van het watersysteem, etc. en zijn er op veel vlakken maatregelen uitgevoerd én resultaten geboekt. Toch geldt bijna voor alle omgevingsthema's dat een versnelling en intensivering nodig is ten opzichte van de huidige uitvoeringssnelheid, om de uiteindelijke doelen voor 2015 te halen. Deze paragraaf geeft per thema de huidige situatie weer, de te verwachten ontwikkelingen zonder reconstructie, en de reconstructieopgave die daaruit voortvloeit (wat moet er met de reconstructie bereikt worden om de doelen toch te halen?)

1.1 Watersysteem

Referentie: Huidige situatie en verwachten ontwikkeling zonder reconstructie

Door de grote afwateringscapaciteit en de (nog voortdurende) toename van bebouwing en verhard oppervlak is de natuurlijke sponswerking van Achterhoek en Liemers veel minder dan vroeger. Dit heeft geleid tot hogere piekafvoeren, lagere grondwaterstanden en vochttekorten in drogere perioden. Ondanks inspanningen om de waterhuishouding nauwkeurig op de verschillende vormen van grondgebruik af te stemmen, treden er diverse problemen op, zoals verdroging van natuur, vochttekorten in de landbouw en wateroverlast. Ook liggen sommige functies, bijvoorbeeld (met name naoorlogse) bebouwing, deels op de verkeerde plek vanuit het watersysteem.

Inmiddels is een beleid van waterconservering (het vasthouden van water in de bodem) ingezet. Daarmee zijn piekafvoeren te reduceren en is een bijdrage te leveren aan de bestrijding van verdroging en vochttekorten. Uit de Evaluatie van de Verdrogingsbestrijding Gelderland 2000 blijkt dat de doelstelling om in 2000 minimaal 10% van het verdroogde areaal te herstellen bij lange na niet is bereikt: slechts 3% van het verdroogde areaal is aanzienlijk hersteld. Dit wordt met name veroorzaakt doordat de mogelijkheden voor vergaande vernatting worden beperkt door het (agrarisch) grondgebruik. Het verkrijgen van vrijwillige medewerking voor vernatting bij de landbouw kost veel tijd en inspanning. Met voorzetting van deze aanpak wordt het doel om in 2005 25% van de verdroging te hebben opgeheven niet gehaald. De doelstelling voor 2010 is het herstellen van 40% van de verdroogde natuurgebieden (startnotitie MER).

Om vochttekorten in de landbouw op te vangen, wordt in drogere perioden veel berekend uit grondwater. Uit de Evaluatie van de Verdrogingsbestrijding Gelderland 2000 blijkt dat door het toepassen van de beregeningsplanner een reductie is gerealiseerd van 20%. Met waterconservering op landbouwbedrijven kan nog eens 5% extra worden bespaard, zodat de reductietaakstelling van 25% voor beregening gerealiseerd wordt. In extreem droge jaren zijn deze taakstellingen niet te halen.

Het systeem van waterlopen is nu ingericht om het wateraanbod dat éénmaal in de 100 jaar voorkomt te verwerken. Naar verwachting nemen als gevolg van de

klimaatverandering piekafvoeren toe met 10%. Om deze piekafvoeren op te kunnen vangen is er ruimte nodig om water tijdelijk te kunnen bergen. Regionale waterberging is niet alleen nodig om wateroverlast in de Achterhoek en Liemers zelf te vermijden, maar ook om het lozen op de IJssel en Rijn tijdelijk met 25% te verminderen in geval van extreem hoge rivierstanden. Inmiddels is ruim 300 ha bergingsgebied ingericht en opgenomen in de bestemmingsplannen (Eibergen en Bredevoort). Voor de berging van piekafvoeren is echter nog veel meer ruimte nodig. Tot 2015 gaat het om in totaal circa 1000 ha berging in watergangen en circa 2800 ha berging op het land. Tot 2050 is in totaal nodig respectievelijk circa 2000 en 4900 ha (Stroomgebiedsvisie Achterhoek-Liemers, ontwerp, 2003).

De klus: de opgave voor de reconstructie

De reconstructie zal moeten bijdragen aan de inrichting van een veerkrachtiger en natuurlijker waters komen alvorens bij expansie te moeten vertrekken naar lokale of regionale bedrijventerreinen.

Indicatie van de kosten: voor een stimuleringsregeling voor het ondersteunen van startende ondernemers is 1 miljoen beschikbaar.

8.3.3 ICT infrastructuur landelijke gebied

Het landelijk gebied heeft een slechte dekking als het gaat om snelle internet verbindingen en kabels voor andere vormen van moderne (ICT) communicatie. Voor een verdere ontwikkeling van de economie van het landelijk gebied is een versterking van de ICT structuur noodzakelijk. Door de lage dichtheden van de bebouwing in het landelijk gebied vormen de sterk in ontwikkeling zijnde draadloze verbindingen een goed alternatief.

Indicatie van de kosten: voor versterking van de ICT infrastructuur in het landelijk gebied is 1 miljoen beschikbaar.

8.4 Verbeteren van de verkeersveiligheid

Toename van mobiliteit (woon-werkverkeer) leidt tot meer verkeersbewegingen. Een groot aantal wegen zijn daar niet op aangepast zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Enerzijds leidt dit tot onveiligheid voor het lokale verkeer anderzijds geeft het ook de recreant geen prettig gevoel. Verbeteringen en aanpassingen die leiden tot het opheffen van verkeersonveilige situaties zijn gewenst. De verantwoordelijkheid voor het opheffen van verkeersonveilige situaties ligt bij de wegbeheerder. In het kader van de reconstructie kunnen door functieverandering aanpassingen aan de infrastructuur t.b.v. de verkeersveiligheid noodzakelijk zijn. Door herschikking van functies kunnen verkeersstromen wijzigen. Om de verkeersveiligheid in deze situaties te waarborgen en te verbeteren is een bijdrage in de verbeteringskosten mogelijk.

Indicatie van de kosten: voor het verbeteren van de verkeersveiligheid als gevolg van in reconstructieverband te treffen maatregelen is een bedrag van 1 miljoen opgenomen.

stelsel, waarin de aanwezige functies beter op elkaar zijn afgestemd. Daarmee zijn meerdere doelen te combineren: het tegengaan van verdroging van natuur,

het bestrijden van vochttekorten in de landbouw, het voorkomen van wateroverlast en de ontwikkeling en inrichting van ecologische verbindingzones (EVZ).

De volgende deelopgaven zijn onderscheiden:

Meer ruimte voor water

De stroomgebiedsvisie vraagt om een beter samenspel tussen watersysteem en ruimtelijke ordening. Dit betekent dat sommige functies hier en daar ongewenst zijn of zich meer aan moeten passen aan het watersysteem. Onderscheiden zijn sturende en mede ordenende wateropgaven. De sturende opgaven, met name waterberging, gaan niet goed samen met sommige andere ruimtelijke ontwikkelingen, bijvoorbeeld de bouw van woningen of bedrijven. Bij het combineren met andere functies geldt de noodzakelijke ruimte voor water minimaal als vertrekpunt. Voor mede ordenende opgaven bestaan meerdere alternatieven. Deze opgaven zijn te realiseren in samenhang met andere ontwikkelingen. De reconstructie kan daaraan bijdragen met het bevorderen van meervoudig grondgebruik waar dat mogelijk is en aan het vermijden van kapitaalintensieve ontwikkelingen in gebieden waar dat vanuit het watersysteem ongewenst is. De stroomgebiedsvisie noemt 'vitale gebieden' waarin het watersysteem bij voorrang (2015) in balans is gebracht. Het Rijk heeft de 'watertoets' ingesteld als instrument om plannen (ook het reconstructieplan) te beoordelen op strijdigheid met het watersysteem.

Vergroten van de waterconservering

Waterconservering door verbreding en verondieping van waterlopen draagt bij aan het verminderen van afvoerpieken en het bestrijden van de verdroging van natuur en vochttekorten in de landbouw. Water is ook langer vast te houden door een natuurlijke inrichting van waterlopen, bijvoorbeeld door rechtgetrokken wateren weer te laten meanderen of door oevers natuurlijk in te richten. In samenhang hiermee, bijvoorbeeld herinrichting van beekdalen, is ook de waterberging te vergroten.

Realiseren van waterberging

De reconstructie kan bijdragen aan het inpassen en realiseren van waterberging. Waterberging op maaiveld is veelal te combineren met landbouw en nieuwe natuur. Uitgangspunt is dat de bergingsgebieden multifunctioneel gebruikt kunnen worden, bijvoorbeeld weilanden met een functie voor landbouw of natuur en de nevenfunctie waterberging. De prioriteit van de inrichtingswerkzaamheden zijn in de praktijk mede te bepalen door de kansen die zich voordoen. Ook zal zwaar meewegen waar juist beekdalbreed integraal kansen zijn te benutten.

Duurzamer maken van de grondwaterwinning

Grondwateronttrekkingen dienen beter afgestemd te zijn op de duurzaam winbare hoeveelheid. De reconstructie kan bijdragen aan een goede inpassing van drinkwaterwinningen in het watersysteem (waterconservering) en bescherming van de waterkwaliteit (zie ook onder waterkwaliteit). Het aantal drinkwaterwinningen, alsmede de te onttrekken hoeveelheid drinkwater, wordt mede in het kader van de reconstructie teruggebracht.

Ruimte voor de rivier

Voor de Rijn en de IJssel moet het reconstructieplan voldoen aan de beleidslijn 'Ruimte voor de Rivier'. Daarbij gaat het om het bieden van meer ruimte voor de rivier in combinatie met een duurzame bescherming tegen overstromingen. Thans is nog onduidelijk of ook buiten de uiterwaarden claims op het landelijk gebied worden gelegd. Die duidelijkheid komt niet snel genoeg om in het reconstructieplan nu al rekening te houden met eventuele ruimteclaims.

1.2 Milieu: waterkwaliteit

Referentie: Huidige situatie en te verwachten ontwikkeling zonder reconstructie

De kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater in grote delen van Achterhoek en Liemers is momenteel slecht. Met name zitten er te veel meststoffen (nitraat en fosfaat) in het water. Ook met het aangescherpte mestbeleid van het Rijk blijft de belasting van grond- en oppervlaktewateren nog voor meer dan de helft van het landbouwgebied boven de norm. Verwacht wordt dat in 2015 de waterkwaliteit nog niet voldoende zal zijn in een kwart van het landbouwgebied (Alterra, 2002). Het aangescherpte mestbeleid vanaf 2003 heeft een beperkte invloed op fosfaat vanwege het feit dat een groot deel van de landbouwgrond nog veel fosfaat bevat door de hoge bemesting in het verleden. Dat betekent dat er nog geen uitzicht is op verbetering van de fosfaatbelasting op langere termijn.

De belangrijkste bron van meststoffen in de Achterhoek en Liemers is uit- en afspoeling vanuit de landbouw (de Straat 2001). Deze situatie maakt verbetering van de waterkwaliteit bijna geheel afhankelijk van het landelijke mestbeleid. Rioolwater is ook een belangrijke bron van meststoffen en andere vervuilende stoffen. In Achterhoek en Liemers liggen nog veel niet-gesaneerde riooloverstorten en wordt niet altijd aan de lozingseisen voldaan. Fosfaat in het geloosde water uit rioolwaterzuiveringsinstallaties en riooloverstorten is vooral een probleem in de zomer bij lage waterafvoeren in de watergangen.

De klus: De opgave voor de reconstructie

Het streven is om de kwaliteit van het grondwater te verbeteren tot een niveau waarbij alle grondwater en oppervlaktewater op zijn minst voldoet aan de basiskwaliteit van grondwater: maximaal 50 mg nitraat per liter (MTR-waarde, maximaal toelaatbaar risico). Daarnaast dient de kwaliteit van het oppervlaktewater verder te worden verbeterd in de watersystemen met watergebonden natuur met name de HEN- en SED-wateren (de wateren van het Hoogste Ecologische Niveau en met Specifiek Ecologische Doelstelling), en de intrekgebieden voor drinkwaterwinning direct beïnvloeden.

De volgende deelopgaven zijn onderscheiden:

Verminderen van de uitspoeling van meststoffen vanuit de landbouw

Om in de hele Achterhoek en Liemers de waterkwaliteitsdoelen te halen is een aanscherping van het landelijke mestbeleid nodig. Het is niet realistisch te veronderstellen dat de waterkwaliteitsnormen gebiedsdekkend zijn te bereiken met gebiedsgerichte maatregelen in de reconstructie. Wel is het mogelijk om voor zeer waardevolle wateren extra bron- en effectgerichte maatregelen te nemen. De klus voor de reconstructie is dan ook om voor een beperkt areaal een

meetbare verbetering in de waterkwaliteit te bewerkstelligen. Daarbij is voor drinkwaterpompstations de grondwaterkwaliteit van belang en voor beken met hoge ecologische potentie de kwaliteit van het oppervlaktewater. Een punt van aandacht is het effect van verhoging van grondwaterstanden op de uitspoeling van meststoffen. Verhoging van de grondwaterstand kan de uitspoeling van stikstof naar het grondwater verminderen maar kan de uitspoeling van fosfaat naar het oppervlaktewater vergroten (Alterra, 2003).

Beschermen drinkwaterwinningen

De stroomgebiedsvisie ziet de bescherming van de 25-jaarszones als sturende wateropgave en de bescherming van de 100-jaarszones als medeorderende opgave. De stroomgebiedsvisie noemt de wenselijkheid om voor de grondwatervoorraad belangrijke oppervlaktewateren te beschermen tegen vervuiling. Het gaat dan om de stroomgebieden van de Baakse Beek/Veengoot, Boven Slinge en het gebied rond Montferland.

Saneren van riooloverstorten en ongezuiverde lozingen

Het beleidsdoel is om in 2005 alle ongezuiverde lozingen en alle riooloverstorten die niet aan de provinciale eisen voldoen te hebben gesaneerd. Voor gemeenten en waterschap ligt er nog een forse opgave voor het saneren van riooloverstorten en het optimaliseren van de waterzuivering. Aanvullend dient het aantal lozingen, inclusief de diffuse lozingen, verder teruggebracht te worden. Prioriteit hebben daarbij de HEN- en SED-wateren, de stroomgebieden met natte natuur en de stroomgebieden met intrekgebieden voor drinkwaterwinning.

Anticiperen op de Europese Kaderrichtlijn Water

De Europese Unie gaat eisen stellen aan watersysteem en waterkwaliteit door middel van de Europese Kaderrichtlijn Water (EKW). Deze richtlijn heeft als doel het water in de EU te beschermen en te verbeteren en duurzaam gebruik van water te bevorderen. Een groot deel van de Nederlandse wateren valt binnen het internationale stroomgebied van de Rijn. Het Reconstructiegebied Achterhoek en Liemers valt specifiek binnen het regionaal onderscheiden deelstroomgebied Rijndelta-Oost.

Het reconstructieplan zal waar mogelijk moeten anticiperen op De Europese Kaderrichtlijn Water (EKW). Ook in de reconstructieplannen worden maatregelen voorbereid die een bijdrage leveren aan het op orde brengen van het regionale watersysteem. De inhoudelijke consequenties van de EKW zijn bij het gereedkomen van dit Reconstructieplan nog niet duidelijk. Voor het moment is het van belang de kansen die de Reconstructie biedt te benutten bij de implementatie van de EKW. Voorts moet er vanuit het blikveld van de EKW op worden gelet dat er bij de Reconstructie, zoals bij alle nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, geen stappen worden gezet die negatieve gevolgen hebben voor het watersysteem of die later teruggedraaid moeten worden (alleen “geen-spijt maatregelen”). Kansen liggen verder in het combineren van de uitvoeringsprogramma's van het waterbeleid en de reconstructie. In de tweede helft van 2004 levert het de invoering van de EKW in 'Rijndelta-Oost' de eerste inzichten daartoe.

1.3 Milieu: ammoniak

Referentie: Huidige situatie en te verwachten ontwikkeling zonder reconstructie

De uitstoot (emissie) van ammoniak (een vluchtige stikstofverbinding) uit de landbouw in Achterhoek en Liemers vormt een belangrijk aandeel (ca. 30%) in de neerslag (depositie) van stikstof (via de lucht) op natuurgebieden in Achterhoek en Liemers. Een groot deel van deze natuurgebieden bevat waardevolle plantensoorten en andere organismen die niet bestand zijn tegen een te hoge stikstofdepositie. Uit onderzoek van Alterra (2002, startnotitie) blijkt dat op circa 40% van de natuurgebieden in Achterhoek en Liemers het huidige depositieniveau 100 tot 200% boven de maximaal gewenste depositie ligt. Slechts 4% van de natuurgebieden heeft geen overschrijding van het maximaal gewenste depositieniveau. Van de totale stikstofdepositie in het gebied bestaat gemiddeld de helft uit ammoniak, waarvan meer dan de helft uit Achterhoek en Liemers zelf komt. Met name de emissie van ammoniak uit stallen dicht bij natuurgebieden zorgt voor hoge depositiepieken. De depositie als gevolg van andere bronnen ligt als een gelijkmatige 'deken' over het gebied. In de autonome ontwikkeling zullen de emissie en depositie van ammoniak afnemen als gevolg van technische maatregelen aan stallen (als gevolg van de AMvB huisvesting), afname van het aantal dieren en vermindering van de bemesting. Het resultaat daarvan is naar verwachting dat in 2015 op 51% van de natuurgebieden gemiddeld wordt voldaan aan de depositiedoelstellingen. Op de overige 49% van de natuurgebieden blijven overschrijdingen bestaan tot 2 keer het doelstellingsniveau. Daarmee is ook het te behalen resultaat van verdergaande technische maatregelen (luchtwassers, biofilters) dan de AMvB beperkt. Toepassing van deze verdergaande technieken is niet op enige schaal te verwachten vanwege de hoge kosten van aanschaf en exploitatie (onder meer een hoog energieverbruik).

De klus: De opgave voor de reconstructie

Uit onderzoek van Alterra (2003) blijkt dat met het deels verplaatsen of vergaand reduceren (opheffen) van de intensieve veehouderij in Achterhoek en Liemers maar een beperkte toename (van 51% naar 53% tot 59%) is te bereiken van natuurgebieden waar de depositiedoelstellingen gehaald zullen worden. De opgave voor de reconstructie is met name het verminderen van lokale depositiepieken door een afwaartse beweging van de veehouderij van natuurgebieden. Ook als daarmee niet helemaal het gewenste depositieniveau is te bereiken, is toch een vermindering van het depositieniveau te bereiken met een betere natuurkwaliteit als gevolg. Dit kan met name effectief zijn waar sprake is hoge depositiepieken als gevolg van concentratie van intensieve veehouderij nabij kwetsbare kleine natuurgebieden en nabij randen van kwetsbare grote natuurgebieden. Deze ammoniakopgave zal in nauwe samenhang gezien moeten worden met gestapelde problematiek en prioriteiten vanuit water, natuur en landschap. Ook zal in het reconstructieplan afgewogen moeten worden of technische maatregelen (luchtwassers en biofilters) die verder gaan dan de eisen van de AMvB-huisvesting bruikbaar en wenselijk kunnen zijn in plaats van of in aanvulling op bedrijfsverplaatsingen.

1.4 Milieu: stank

Referentie: Huidige situatie en te verwachten ontwikkeling zonder reconstructie

Uit onderzoek van Alterra (2002) blijkt dat op basis van de huidige regels voor milieuvergunningen het aandeel overbelaste stankgevoelige objecten (bijvoorbeeld woningen) ten opzichte van veehouderijbedrijven minder dan 5% bedraagt. De stankhinderdoelstellingen van het rijk zijn echter niet gebaseerd op de vergunningsregels maar op stankbelevingsonderzoek. In 1995 (recentere gegevens zijn er niet) ondervond 16% van de bevolking van Nederland stankhinder van landbouwactiviteiten, 12% van industrie en 8% van verkeer. De AMvB huisvesting zal naast vermindering van de emissie van ammoniak ook leiden tot vermindering van de emissie van stank. Alterra (2002) heeft berekend dat als gevolg van de autonome ontwikkeling (afname aantal dieren en AMvB huisvesting) de stankemissie met ongeveer 55% zal afnemen. Daarmee neemt het aantal bewoners in een (volgens de vergunningsregels) overbelaste stanksituatie af met 65%.

De klus: De opgave voor de reconstructie

Alterra (2003) heeft uitgerekend dat het aandeel overbelaste stankgevoelige objecten als gevolg van de nieuwe Stankwet in combinatie met het reconstructieplan kan dalen tot enkele procenten. Dit effect is voor een deel het gevolg van soepeler vergunningsregels en niet gebaseerd op werkelijke geurbeleving. De rijksdoelstelling is dat er in 2010 geen ernstig stankgehinderden meer zijn en in 2000 hadden er maximaal 12% stankgehinderden mogen zijn. Deze doelstelling is niet gehaald maar is nog wel van kracht. Zodra het reconstructieplan is vastgesteld is daarmee ook de nieuwe stankregelgeving voor Achterhoek en Liemers van kracht. De nieuwe Stankwet is bewust gekoppeld aan het reconstructieplan om enerzijds meer ontwikkelingsruimte aan veehouderijbedrijven te geven en anderzijds met reconstructiemaatregelen toch het aantal stankgehinderden te beperken. Deze wet brengt in gebieden met een reconstructieplan soepeler vergunningsregels rond geurgevoelige objecten met zich mee. Om de in werkelijkheid beleefde stankhinder terug te brengen tot het niveau van de doelstellingen zijn in het reconstructieplan dan wel extra maatregelen nodig. Bijvoorbeeld door de ontwikkeling van de (intensieve) veehouderij te laten plaatsvinden op voldoende afstand van (concentraties van) geurgevoelige objecten. Daarmee is te bereiken dat de toekomstige (minder maar gemiddeld wel grotere) intensieve veehouderijbedrijven toch tot minder beleefde stankhinder gaan leiden, ondanks de soepeler vergunningsregels. Ook kan de reconstructie het opheffen van bestaande knelpuntsituaties stimuleren.

1.5 Natuur

Referentie: Huidige situatie en te verwachten ontwikkeling zonder reconstructie

Karakteristiek van de natuur

Het reconstructiegebied heeft gevarieerde kwaliteiten op het gebied van natuur. Het gebied kent 'grote eenheden natuur' zoals Montferland, Groote Veld en Korenburgerveen-Mentink. Waardevol zijn ook de beken, met name in het deelgebied Winterswijk's Plateau en de bossen op rijkere bodems. Daarnaast zijn natuurwaarden van blauwgraslanden, natte heiden met vennen en hoogvenen

hoog. In het gebied komen relatief veel beschermde soorten voor. Karakteristieke soorten voor de Achterhoek zijn: de boomkikker, de kamsalamander, levendbarende hagedis, de das, diverse soorten vleermuizen, waaronder de franjestaart en de gewone grootoorvleermuis, de moerassprinkhaan, de zompsprinkhaan en vlinders zoals het bont dikkopje en de kleine ijsvogelvlinder. De uiterwaarden van Rijn en IJssel bevatten bijzondere stroomdalflora en zijn van belang voor weidevogels en ganzen. Langs de Oude IJssel en rond de plassen in het Azewijnse Broek komen moerasvogels voor. Natuurontwikkelingsprojecten en herstelprojecten in bestaande natuurterreinen, zoals bijvoorbeeld het Heidehoekse vloed, tonen aan dat de veerkracht van de natuur nog steeds groot is.

Omvang en versnippering van de natuurgebieden, ecologische hoofdstructuur (EHS)

In 1830 bestond nog 46% van de Achterhoek uit bos en natuur, dat deels wel extensief agrarisch werd gebruikt als heide bijvoorbeeld. In de daarop volgende eeuw zijn deze natuurgebieden ontgonnen en ontwaterd. In 1910 was nog maar 33% van de Achterhoek natuur, in 1930 22%, in 1950 12% en nu 10%. Het oppervlakteaandeel van stedelijk gebied nam toe van 1% in 1910 naar 11% nu. Door de beperkte grootte van de natuurgebieden, houden de levensgemeenschappen van flora en fauna zich niet of moeilijk in stand. Wegen en verstedelijking versterken in toenemende mate de isolatie van de natuurgebieden. Deze versnippering van natuur en het ontbreken van kleinschalige ecologische verbindingen vormen een belangrijk knelpunt. Het rijk wil met de Ecologische Hoofdstructuur een samenhangend en verbindend ecologisch netwerk realiseren. Door realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), herinrichting van beken en verdere invulling van de ecologische verbindingzones, kunnen planten en dieren zich makkelijker verplaatsen en verspreiden over grotere gebieden. Er is nog veel inzet nodig voor het realiseren van de EHS, zowel wat betreft omvang als kwaliteit. In Achterhoek en Liemers moet nog 2000 ha EHS gerealiseerd worden. Door beperkte budgetten en door de tot voor kort gespannen grondmarkt ligt het tempo van realiseren van de EHS te laag om de gehele EHS in 2018 klaar te hebben. Dit geldt ook voor de invulling van verbindingzones. Van met name de droge verbindingzones is pas een klein deel gerealiseerd. Het huidige tempo van realiseren van natte verbindingzones zal moeten verdubbelen om de taakstelling voor 2018 te kunnen realiseren (startnotitie MER).

Kwaliteit van de natuurgebieden

- Vermesting

De natuurgebieden in de Achterhoek zijn veelal klein en liggen als postzegels in het agrarisch gebied. De relatief kleine omvang maakt deze gebieden gevoelig voor invloeden vanuit de omliggende agrarische gronden. Voldoende milieukwaliteit is essentieel voor het behouden en herstellen van de gewenste natuurwaarden. De natuur heeft te leiden van vermisting, versnippering en verdroging. Door neerslag van ammoniak en het inwaaien en inspoelen van meststoffen vanuit de omliggende landbouwgronden ontstaat een te zware belasting met mineralen. Dit leidt tot vergrassing, verzuuring en het verdwijnen van meer kritische, zeldzame soorten.

De paragrafen ammoniak en waterkwaliteit gaan nader in op de vermisting.

- Water en verdroging

Een aantal beken ligt in deels nog te ontwikkelen delen van de Ecologische Hoofdstructuur. Deze voldoen niet aan de criteria voor waardevol water. Belangrijke delen van de natuurgebieden in de Achterhoek zijn verdroogd. Daarvan is nu 7% hydrologisch hersteld. Met het huidige hersteltempo zal de doelstelling in 2015 slechts voor de helft gerealiseerd zijn.

De afgelopen jaren is er vooral gewerkt aan de kansrijke projecten in de verdrogingsbestrijding. Deze hebben enig hydrologisch effect gehad, zonder de landbouw te schaden. Zonder integrale aanpak van de verdrogingsbestrijding, waarbij voor agrariërs naar alternatieven wordt gezocht voor de onvermijdbare natschade, zal verder succes moeilijk te bereiken zijn.

- Soorten

Het voortbestaan van een aantal karakteristieke soorten is bedreigd. Veel van deze soorten zijn gebonden aan kleinschalige cultuurlandschappen en nattere omstandigheden.

De klus: De opgave voor de reconstructie

Realisatie van EHS en verbindingzones

Doel van het gebiedsplan natuur en landschap Achterhoek is dat in 2018 de EHS is gerealiseerd, inclusief de verbindingzones. Daarmee zal de oppervlakte natuur toenemen van 10% nu tot 12% in 2015, hetzelfde aandeel als in 1950. Daarnaast heeft het stimuleren van het afsluiten van beheersovereenkomsten agrarische natuur conform het gebiedsplan natuur en landschap de aandacht (zie kaart 10 uit het Gebiedsplan natuur en landschap Achterhoek).

De belangrijkste knelpunten die verstoring en versnippering van natuurgebieden veroorzaken dienen te worden opgeheven. De realisatie van ecologische verbindingzones en de aanleg van faunapassages bij wegen is hiervoor noodzakelijk. Het agrarisch natuurbeheer kan een belangrijke rol vervullen bij de kwalitatieve verbetering van de EHS. Landbouw kan in delen van de EHS helpen bepaalde natuurdoelen te behalen, bijvoorbeeld door weidevogelbeheer.

Kwaliteitsverbetering van natuurgebieden

- Tegengaan verdroging

De reconstructie heeft een opgave om het watersysteem aan te passen gericht op de kwantiteits- en kwaliteitseisen van de natuur. Het doel is een reductie van 50% van het oppervlak verdroogde clusters van natuurgebieden in 2015. Hiervoor zijn zowel in natuurgebieden als in omliggende landbouwgebieden maatregelen, zoals waterconservering, noodzakelijk. Deze maatregelen zullen plaatselijk leiden tot verhoging van de grondwaterstand. Naast waterconservering kan ook het afstemmen van de onttrekkingshoeveelheid van grondwaterwinningen op de eisen en wensen van natte natuur een zinvolle maatregel zijn. In het plan wordt rekening gehouden met een belangrijke vermindering van het aantal winningen en de onttrekkingen in het gebied.

-
- Realisatie van een goede milieukwaliteit

De opgave voor de reconstructie is het versnellen van het bereiken van de natuurdoeltypen. Daarbij gaat het met name om het verbeteren van de waterkwaliteit (minder meststoffen) en het verminderen van de verdroging. Daarbij zal het primair gaan om de ‘grote eenheden natuur’, de ‘natuurparels’ en de prioritaire natuur.

- Bescherming en inrichting leefgebieden van specifieke soorten

Naast de bescherming van kenmerkende planten en dieren zijn ook gebieden beschermd. Dit zijn de Habitat- en Vogelrichtlijn- en NB-wet-gebieden. In deze gebieden zullen maatregelen genomen worden om de richtlijnen te respecteren en uit te voeren. Prioriteit dient ook gelegd te worden bij het realiseren van faunavoorzieningen voor de diverse belangrijke soorten. Het verbeteren van de leefgebieden van een aantal soorten door het nemen van veelal kleinschalige inrichtingsmaatregelen is hiervoor een belangrijke randvoorwaarde.

1.6 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Referentie: Huidige situatie en te verwachten ontwikkeling zonder reconstructie

Door verstedelijking en schaalvergroting in de landbouw zijn de historisch gegroeide landschappen met een grote verscheidenheid sterk veranderd en eentoniger geworden. De samenhang tussen het natuurlijke systeem en het grondgebruik is steeds meer vervaagd. Sommige functies eisen meer ruimte, bijvoorbeeld door de toegenomen welvaart en mobiliteit: verstedelijking, infrastructuur, recreatie, natuur. Maar ook de meer traditionele functies, zoals waterbeheer en landbouw, veranderen.

De Achterhoek ontleent zijn historisch karakteristieke gevarieerde landschap aan het samenspel van natuur en cultuur. Het Achterhoekse landschap zit vol historische elementen en cultuurpatronen en archeologische sporen. Cultuurhistorie en archeologie worden meer en meer integraal meegenomen bij de afweging in ruimtelijke ingrepen en gebiedsprocessen. De Graafschap en Winterswijk zijn vanwege hun landschappelijke waarden aangewezen als Waardevolle Cultuur Landschappen (WCL). De Graafschap, de rug van Halle en Winterswijk zijn aangemerkt als Belvédère gebied (nota Belvédère). In deze gebieden liggen kansen om de bijzondere gebiedskwaliteiten weer te herstellen en te versterken en om daar voor een deel een eigentijdse invulling aan te geven. In de Graafschap liggen mogelijkheden om de landschapsstructuren in agrarische cultuurlandschappen tussen de landgoederen en grote natuurgebieden te herstellen.

In het Streekplan is aangegeven dat een herinrichting gewenst is van stedelijke uitloopgebieden (STUIT-gebieden), onder meer met aanleg van bos en natuur. Voor nieuwe natuur en bos in deze gebieden is totaal 150 ha beschikbaar. Ook in de omgeving van Winterswijk is in het Streekplan en Natuurgebiedsplan de aanleg van nieuw bos (200 ha) aangegeven.

Er is circa 10.000 ha bos in de Achterhoek en Liemers. Het bos heeft vele waarden, onder andere voor natuur, recreatie en toerisme en de houtproductie. Veel bos is onderdeel van een landgoed, waarvan naast bos en tuin of park ook landbouwbedrijven met wei- en akkerlanden deel uitmaken. Vaak liggen er belangrijke cultuurhistorische elementen binnen het landgoed. Naast de

kenmerkende historische bebouwing gaat het hierbij om lanen, wildwallen, essen e.d. In de Achterhoek en Liemers zijn veel landgoederen, waarvan een belangrijk deel nog in particulier beheer is. Doorgaans zijn dergelijke landgoederen al lang in de familie en is het beheer gericht op het voortzetten van de traditie, het bewaren van het erfgoed. Andere belangrijke bosbezitters en -beheerders zijn het Staatsbosbeheer, de Vereniging Natuurmonumenten, de Stichting het Geldersch Landschap en gemeenten.

De klus: De opgave voor de reconstructie

Vanuit landschap ligt er een forse uitdaging om te komen tot een goed evenwicht tussen behoud en vernieuwing, resulterend in een goede landschappelijke en functionele kwaliteit van Achterhoek en Liemers. Deze kwaliteit zal meer gebaseerd en gericht moeten zijn op de systeembenadering en het duurzame raamwerk. De opgave voor landschap is hieronder daarom ook beschreven per onderscheiden landschapstype en landschapgebied zoals onderscheiden bij de beschrijving van het duurzaam raamwerk in paragraaf 2.2. De reconstructie is bij uitstek een geschikt instrument voor deze samenhangende opgave.

De hoofdoopgave is behoud, versterking en vernieuwing van het landschap. Daarbij is het belangrijk om uit te gaan van een 'ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie', een goede samenhang tussen behouden van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe kwaliteiten. Deze opgave is uitgewerkt in de volgende deelopgaven:

Behouden en ontwikkelen van het landschap

Opgave is het behouden en de versterken van de regionale verschillen in landschappelijke identiteit. Daarbij gaat het niet alleen om het herstellen van oude landschapsstructuren en -patronen. Het gaat ook om het ontwikkelen van nieuwe landschappen met een eigen identiteit. Ook belangrijk is het beheer van het landschap en de landschapselementen.

Liemers & Oude IJssel

- Ontwikkeling op basis van de identiteit en onderlinge samenhang van de zeven deelgebieden
- Herstel van de ruimtelijke rood-groen balans in de verstedelijkte gebieden
- Centraal stellen van de aanwezige waarden bij de uitvoering van projecten

Agrarische productielandschappen

- Strategie voor vernieuwing op basis van gewenste landschappelijke differentiatie en functionele samenhang (aanwijzen gebieden voor primaat landbouw/ regionaal waterbeheer, opvang stedelijke druk, natuurontwikkeling).

Waardevolle cultuurlandschappen Graafschap en Achterhoek

- Behoud en versterken van bestaande waarden
- Versterken en ontwikkelen rol en positie van de landgoederen als duurzame en waardevolle ruimtelijke eenheid
- Uitwerken van nieuwe kansen voor de landbouw in relatie tot natuurbeheer en -ontwikkeling, landschapsontwikkeling en duurzaam waterbeheer (groene- en blauwe diensten en meervoudig duurzaam landgebruik).

Groen-Blauwe dooradering

Doel van de groenblauwe dooradering is het versterken van het landschap, bijdragen aan het herstel van de veerkracht van het watersysteem en het bieden van recreatieve uitloopgebieden in verstedelijkte gebieden. Opgave voor de reconstructie is het dooraderen van het reconstructiegebied met kleinschalige groene elementen zoals natuur en bos en blauwe elementen zoals beken, oevers en poelen.

Liemers & Oude IJssel

- Ontwikkelen van groen, recreatief en ecologisch aantrekkelijk netwerk op basis van de structuur en patroon kenmerken in de zeven landschappelijke eenheden, identiteiten

Agrarisch productielandschappen

- Versterken en ontwikkelen van de beken als een groen – blauw landschapsecologisch raamwerk
- Uitwerken van de landschapsecologische en recreatieve relatie tussen WCL de Graafschap en Winterswijk

Waardevolle Cultuurlandschappen

- Behoud en versterken van de beekdalen als ruimtelijke, ecologische en functionele structuurdragers
- Ontwikkelen van recreatief zwerfnet van wegen gekoppeld aan watergangen, (zand,kerke)paden

Cultuurhistorie als basiskapitaal

Een belangrijke opgave voor reconstructie is het behoud, herstel en eigentijdse invulling van de cultuurhistorische waarden: historische stedenbouw, archeologie, historisch geografische objecten en structuren en geomorfologische (aardkundige) waarden en elementen. Tegelijkertijd levert dit een meerwaarde op voor recreatie en toerisme. Immers, de kwaliteiten van het landelijk gebied vormen het basiskapitaal voor recreatie en toerisme.

Liemers & Oude IJssel

- Behoud, herstel en ontwikkeling van cultuurhistorisch erfgoed in de zeven deelgebieden met accent op:
 - industrieel erfgoed in de Oude IJssel,
 - behoud van gaafheid van het Montferland
 - behoud en versterking van de karakteristieke patronen en elementen in het Rijnstrangengebied)

Agrarische productielandschappen

- Ontwikkeling van het landelijk gebied met cultuurhistorie als voertuig;
 - Circumvallatielinie rond Groenlo (Eibergen en Lichtenvoorde)
 - historisch geografisch verleden van het broekgebied tussen Lichtenvoorde – Ruurlo
 - Rug van Halle (langgerekte dekzandrug en Hesseweg tussen Aalten en Zelhem)

Waardevolle Cultuurlandschappen; Graafschap en Winterswijk

- Behoud en ontwikkeling van landschappelijke structuren en patronen met extra aandacht voor:
 - Functieverandering in vrijkomende agrarische bebouwing met behoud en ontwikkeling van huidige kwaliteiten

-
- Zoeken naar middelen voor het beheer van beeldbepalende elementen (decor) die geen economische functie meer hebben, maar wel sfeerbepalend zijn
 - Ontwikkeling van waterhuishoudkundige waarden (beekjes, vloeisystemen)

Reductie verstening: terugdringen van verspreide bebouwing

De opgave is om ongewenste verspreide bebouwing in het buitengebied terug te dringen. In het bijzonder zal dit van toepassing zijn in de meest kwetsbare gebieden: In en om bestaande bos- en natuurgebieden, begrensde natuur, beekdalen, oude bouwlanden en open gebieden. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het slopen van een deel van de niet functionele vrijkomende agrarische bebouwing.

Archeologische en aardkundige waarden

De ambitie is om archeologische en aardkundige waarden te beschermen en waar mogelijk te herstellen en zichtbaar te maken. In de aanpak zal dit tot uiting komen door het behoud en herstel van archeologische en aardkundige waarden, waar relevant, onderdeel te laten zijn van de voorgestane integrale aanpak. Zo zullen kavelruil en landinrichting mede gericht zijn op behoud en herstel van deze waarden. Waar mogelijk in combinatie met de toeristisch-recreatieve ontwikkeling.

2 Reconstrucieopgave sociaal-economische kwaliteit

Een belangrijk doel van de reconstructie is het scheppen en benutten van kansen voor een duurzame sociaal-economische ontwikkeling, met name op het gebied van landbouw, recreatie en toerisme, en wonen, werken en leefbaarheid.

2.1 Landbouw

Referentie: Huidige situatie en te verwachten ontwikkeling zonder reconstructie

Veterinaire kwetsbaarheid

Een gebied met veel vee, zoals de Achterhoek en Liemers, met veel contacten tussen veebedrijven, is kwetsbaar voor uitbraken van dierziekten. De in gang zijnde ontwikkeling naar minder maar meer gesloten bedrijven (met name zeugen en vleesvarkens op 1 bedrijf) is vanuit veterinair oogpunt een gunstige ontwikkeling. Een minder gunstige ontwikkeling de laatste jaren is dat sommige bedrijven meerdere locaties krijgen door het overnemen van stallen van stoppende bedrijven. Het samenvoegen van meerdere locaties wordt inmiddels makkelijker gemaakt door aanpassing van de regelgeving.

Landbouwstructuur

De totale economische productieomvang van de landbouw in de Achterhoek (die tot 1998 nog structureel groeide) is in de periode 2000-2002 (CBS) afgenomen met 8%. Deze afname is voor een groot deel het gevolg van de opkoopregelingen voor intensieve veehouderij (varkens, kippen) ter verkleining van het mestoverschot. Het aantal varkens daalde namelijk met 13% en het aantal kippen met 5%. Het is voorshands niet aannemelijk dat de afname van de varkens- en

kippenstapel in dit tempo zal doorzetten. De opkoopregeling was namelijk eenmalig en tijdelijk. Verder zet de trend tot lichte daling van het melkquotum in de Achterhoek met circa een half procent per jaar door. Deze jongste trends passen binnen de in het GLTO-onderzoek weergegeven verwachting dat de varkensstapel tussen 2000 en 2015 met circa 30% zal afnemen, de pluimveestapel met circa 11% en het melkquotum met circa 5%. Daarmee zal het regionale mestoverschot (stikstof) afnemen van 30% van de mestproductie in 2000 naar 20% van de mestproductie in 2015. Bij de berekening van dat mestoverschot is nog geen rekening gehouden met eventueel scherpere bemestingsnormen voor droge zandgronden en het eventueel moeten voldoen aan de bemestingsnormen van de EU. Met de huidige en verwachte toekomstige omvang van de landbouw in de Achterhoek en Liemers zal deze een belangrijke bijdrage blijven leveren aan de Nederlandse export van zuivel, vlees en eieren.

De landbouw gebruikt circa 77% van de oppervlakte van de Achterhoek als landbouwgrond. De graasdierhouderij (met name melkveehouderij) gebruikt circa 80% van de landbouwgrond en levert circa 70% van de totale economische productieomvang van de landbouw in de Achterhoek en Liemers. De intensieve veehouderij heeft een aandeel van circa 25% in de totale productieomvang en gebruikt circa 13% van de landbouwgrond. Tuinbouw en boomteelt (groeidend met enkele procenten per jaar) hebben een economisch aandeel van circa 5% en gebruiken circa 1% van de landbouwgrond. De akkerbouwbedrijven hebben een economisch aandeel van enkele procenten en gebruiken circa 6% van de landbouwgrond. Het aandeel van gemengde bedrijven in de totale productieomvang bedraagt 11% (hierboven al verdeeld over melkveehouderij en intensieve veehouderij) en is dalend, wat wijst op verdere ontmenging en specialisatie.

Het aantal landbouwbedrijven (circa 5000) nam tussen 2000 en 2002 af met 10%. Het aantal hokdierbedrijven (varkens, kippen, mestkalveren) daalde met 17% (mede door het effect van de opkoopregeling). Het aantal graasdierbedrijven daalde met 5%. Omdat het melkquotum met maar ongeveer 0,5% per jaar daalt is te concluderen dat het melkquotum in de Achterhoek zich concentreert op minder maar grotere bedrijven. De blijvende bedrijven nemen daarbij melkquotum en grond over van de stoppende bedrijven. Deze ontwikkeling zal doorzetten en eisen stellen aan de verkaveling van de melkveebedrijven. Ook bij de te verwachten toename van melkrobots is een goede verkaveling een belangrijke voorwaarde voor koeien in de wei. De intensiteit van een deel van de melkveebedrijven kan toenemen omdat investeren in melkquotum rendabeler is dan investeren in grond. Dit kan plaatselijk leiden tot toename van min of meer niet-grondgebonden intensieve melkveehouderij. Het aandeel nevenbedrijven (met het grootste aandeel van het inkomen van buiten de landbouw) bedraagt 16% in 2000 en in 2002.

Verbreiding en biologische landbouw

Biologische landbouw vindt plaats op 1,2% van de bedrijven in Achterhoek en Liemers (Nederland 1,4%, EU 2,5%) met 1,6% van de cultuurgrond. Ingeschat is (GLTO) dat de biologische landbouw in 2015 kan groeien tot tussen 3% en 8% van de bedrijven. Ongeveer 900 bedrijven doen momenteel iets aan verbreding (natuur, landschap, recreatie, zorg, huisverkoop, streekproducten). Ingeschat is dat in 2015 4 tot 8% van het totale arbeidsinkomen uit verbreding kan komen. De maatschappelijke vraag naar groene en blauwe diensten door landbouwbedrijven

(natuur, landschap, waterberging bijvoorbeeld) zal wellicht toenemen maar dit vertaalt zich nog te weinig in betaalde en rendabele vraag.

Uitbreidingsmogelijkheden op basis van stank- en ammoniakregels:

Het grootste knelpunt van de intensieve veehouderij is dat de grenzen van de milieugebruiksruimte in delen van het gebied bereikt zijn met als gevolg dat bedrijven niet meer kunnen uitbreiden en als het ware 'op slot' zitten. Onder de huidige stankregels heeft ongeveer 40% van de intensieve veehouderij geen uitbreidingsmogelijkheden meer (Alterra). Onder de regels van de nieuwe Stankwet (in werking zodra het reconstructieplan is vastgesteld) zit nog maar 10% van de intensieve veehouderijbedrijven op slot vanwege stankregels en heeft bijna 60% van de bedrijven ruime uitbreidingsmogelijkheden van meer dan 1000 mestvarkeneenheden.

De in 2002 in werking getreden Wet ammoniak en veehouderij (WAV) brengt een emissieplafond met zich mee voor bedrijven binnen zones van 250 meter rond voor verzuring gevoelige gebieden binnen de EHS. Daarbuiten zijn de uitbreidingsmogelijkheden voor veel bedrijven verruimd.

De klus: De opgave voor de reconstructie

Opgave veterinaire kwetsbaarheid

Het realiseren van de varkensvrije zone langs Rijn en IJssel is wettelijk verplicht. De zone moet ten minste 1000 meter breed zijn en binnen het reconstructiegebied liggen. Verder kan het reconstructieplan bijdragen aan het bevorderen van meer gesloten bedrijven op minder locaties.

Opgave intensieve veehouderij

De opgave voor de intensieve is het bieden van voldoende geschikte locaties voor de toekomstbedrijven intensieve veehouderij, in samenhang met het verminderen van het aantal geurgehinderden en het verminderen van depositiepieken van ammoniak op kwetsbare natuurgebieden. In samenhang daarmee is ook te denken aan het ruimtelijk concentreren van bedrijven met meer mogelijkheden voor samenwerking tussen bedrijven.

Opgave grondgebonden landbouw (met name melkveehouderij), verbreding en biologische landbouw

De melkveehouderij is veruit de grootste grondgebruiker in Achterhoek en Liemers. Belangrijk voor het perspectief van de melkveehouderij zijn een voldoende concurrentiepositie (ook in de toekomst zal een deel van de productie geëxporteerd moeten worden) op basis van voldoende schaalgrootte (minder maar grotere bedrijven), een goede verkaveling en een goede waterhuishouding. Een belangrijke uitdaging daarbij is het laten samengaan van schaalvergroting van de bedrijven met extensivering in kwetsbare gebieden (zie onder waterkwaliteit), het behouden en ontwikkelen van karakteristieke landschappen en het zoeken naar vormen van meervoudig grondgebruik. Extensivering is nodig in gebieden waar een extra verbetering van de waterkwaliteit gewenst is in verband met de aanwezige of te ontwikkelen natuurwaarden en drinkwaterwinning. Meervoudig grondgebruik is een uitdaging ten behoeve van met name water(berging), natuur en landschap. Dit biedt kansen voor met name de grondgebonden landbouw. Voorwaarde is wel dat het aanbod adequaat betaald wordt en van blijvende aard

is. Belangrijk is bijvoorbeeld een goede regeling voor de betaling van 'groene en blauwe diensten'. De inmiddels afgekoelde grondmarkt biedt ook extra perspectief voor extensivering in combinatie met betaalde groene en blauwe diensten. Belangrijk is ook om het steeds grotere aandeel landbouwgrond in particuliere handen en de grond in handen van afbouwende bedrijven zoveel mogelijk te blijven betrekken bij de toekomstbedrijven, mede ten behoeve van extensivering. Voorzover de melkveehouderij zich ontwikkelt richting niet-grondgebonden melkveehouderij kan het nodig zijn om her- en nieuwvestigingsbepalingen te stellen overeenkomstig intensieve veehouderij.

Alternatieve inkomensbronnen, zoals agrarisch natuurbeheer, agrotourisme, streekproducten en landbouw en zorg, kunnen landbouwbedrijven een extra toekomstperspectief bieden. De groei van biologische landbouw (rijksdoelstelling 10% in 2010) en verbreding zijn in de eerste plaats sterk afhankelijk van de vraag van consumenten naar deze producten en diensten en afhankelijk van het ondernemerschap van de landbouwbedrijven. De reconstructie kan wel zorgen voor een betere uitgangssituatie voor het leveren van deze producten en diensten, bijvoorbeeld streekproducten uit een gebied met meervoudig en extensief grondgebruik. Ook kan het reconstructieproces bijdragen aan een goede regeling voor het (her)gebruik van (vrijkomende) agrarische bebouwing (VAB) voor verbreding.

Een punt van aandacht in kwetsbare gebieden zijn de intensieve teelten van bijvoorbeeld bloembollen, tuinbouw, boomteelt en aardappelen. Waar nodig is na te gaan of het reconstructieplan knelpunten kan oplossen.

2.2 Recreatie en toerisme

Referentie: Huidige situatie en te verwachten ontwikkeling zonder reconstructie
Recreatie en toerisme zijn belangrijke functies in de Achterhoek en Liemers. Niet alleen als economische activiteit maar ook voor de ontspanning voor de gasten van buiten het gebied en de bewoners uit het gebied zelf. Recreatie en toerisme boden in 2002 bijna 3.000 mensen en nog eens ruim 7.000 mensen tijdelijk werk. De recreatieve bestedingen bedroegen in 1999 ongeveer 350 miljoen euro. In 2002 werd tijdens binnenlandse vakanties voor 93,9 miljoen in de Achterhoek besteed. De vraag naar plattelands-, natuur-, en cultuurtoerisme is groeiende. Juist in deze deelmarkten van het toerisme hebben de Achterhoek en Liemers de recreant en toerist veel te bieden. Het afwisselende cultuurlandschap met de daarin gelegen natuurgebieden en de nog aanwezige rust, ruimte en kleinschaligheid zijn hiervoor belangrijke ingrediënten.

De recreatieve en toeristische sector heeft zich de afgelopen jaren redelijk ontwikkeld. De werkgelegenheid en de verdiensten in deze sector nemen nog jaarlijks toe. Wel dreigen er in regio's teveel vergelijkbare voorzieningen te komen met een zelfde kwaliteitsniveau. Een gedeelte van de verblijfsrecreatieve bestemmingen (in 2002 360 bedrijven met ruim 21.000 standplaatsen) is onvoldoende eigentijds en toekomstbestendig. Kwaliteit en omvang schieten te kort. Er dreigt een verouderd product te ontstaan door het uitblijven van innovaties.

Wel is er veel animo onder agrariërs om in toerisme een nevenactiviteit te vinden. Tegelijkertijd is er nog onvoldoende (markt)kennis aanwezig bij veel startende ondernemers.

Nabij de steden zijn niet altijd voldoende uitlopmogelijkheden. Een onvoldoende ontsluiting van het landelijk gebied en minder aantrekkelijke overgangen tussen stedelijk en landelijk gebied zijn hier belangrijke belemmerende factoren.

De klus: de opgave voor de reconstructie

Recreatie en toerisme moeten voorzien in de recreatiebehoefte van de bewoners van het gebied en daarbuiten en het vergroten van de werkgelegenheid en inkomen. Daarbij is het vanwege de teruggang in de agrarische sector van belang om nieuwe economische dragers – zoals recreatie en toerisme - in het landelijk gebied te stimuleren om het platteland leefbaar te houden. Daarbij zal de kwaliteit van het ondernemerschap en de regionale samenwerking bevorderd moeten worden. De ruimtebehoefte voor kwaliteitsverbetering en versterking van recreatiebedrijven staat soms op gespannen voet met natuurwaarden en agrarische belangen (stankcirkels). Er is er een grote behoefte aan uitbreiding van de openstelling van het landelijk gebied. De kwalitatief hoogwaardige “collectieve waarden”, zoals kleinschalige landschappen, bos- en natuurgebieden en cultureel erfgoed, vormen de bestaansbasis voor recreatie en toerisme. De economische ontwikkeling in recreatie en toerisme dient bij te dragen aan het behouden en versterken van de identiteit, de gebiedskwaliteiten en de leefbaarheid van de Achterhoek en Liemers. De klus voor recreatie en toerisme hangt daarom samen met de opgaven voor de andere functies en waarden als natuur, landschap, landbouw, water en leefbaarheid.

De volgende deelopgaven zijn te onderscheiden:

Vergroten van de toegankelijk van het landelijk gebied en mogelijkheden voor recreatief medegebruik

De toegankelijkheid van het landelijk gebied heeft verbetering, bijvoorbeeld door het verbeteren en uitbreiden van het netwerk van recreatieve fiets- en wandelvoorzieningen. Het is gewenst deze verbeteringen te combineren met het realiseren van de groen-blaauwe dooradering en de verbetering van de aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het landelijk gebied bij de steden. Op strategische plekken zijn toeristische overstappunten gewenst.

Verbeteren van de kwaliteit van de verblijfsrecreatie

Kwaliteitsverbetering van verblijfsrecreatieve voorzieningen is gewenst, mede door het bieden van ontwikkelingsruimte. Uitbreidingsruimte is te zoeken in samenhang met de versterking van natuur en landschap en de relatie met de landbouw (stankcirkels) en de wateropgaven. Nieuwvestiging dient bij te dragen aan vergroting van de diversiteit van het aanbod en vergt een zorgvuldige inpassing in het gebied. Voor verbetering van de kwaliteit van bestaande verblijfsrecreatieve voorzieningen is, op basis van een inventarisatie van de Recron, in totaal ongeveer 45 ha nodig.

Cultuurhistorie

Behoud en versterken van de cultuurhistorische belevingswaarden van de Achterhoek en Liemers in samenhang met de toeristisch-recreatieve ontwikkeling.

Vergroten van de mogelijkheden voor recreatie en toerisme op (vrijkomende) landbouwbedrijven en landgoederen

Vergroten van de mogelijkheden voor recreatie en toerisme op (vrijkomende) agrarische gebouwen en op landgoederen is gewenst, in samenhang met een goede inpassing en versterking van de aanwezige waarden van natuur, landbouw, landschap en water.

2.3 Wonen, werken en leefbaarheid

Referentie: Huidige situatie en te verwachten ontwikkeling zonder reconstructie

De economische ontwikkeling van het landelijk gebied is sterk afhankelijk van het beleid voor het landelijk gebied, de ontwikkelingen in de landbouw en de ontwikkeling van de bevolkingssamenstelling. De werkgelegenheid in de landbouw neemt af onder invloed van economische en technische ontwikkelingen. De bevolking neemt er af, met name door het wegtrekken van jongeren. De rust en ruimte trekken echter ook bewoners van elders aan. Het beleid voor het landelijk gebied is sterk gericht op concentratie van woningbouw en bedrijvigheid. Er is weinig ruimte voor vestiging van regionale bedrijven bij de dorpen en voor het bouwen van (vooral) goedkopere woningen. Het SOPAG heeft aangegeven dat er in de Achterhoek en Liemers tot 2020 behoefte is aan 171 ha bedrijventerrein, naast de bestaande harde en zachte plannen. Groei van kernen levert plaatselijk problemen op als gevolg de ligging en de milieubelasting (stank) van agrarische bedrijven. Door deze ontwikkelingen dreigt de economische vitaliteit van dorpen en kernen verder achteruit te gaan.

Op het platteland is een geleidelijke, maar ingrijpende ontwikkeling gaande: voedselproductie maakt steeds meer plaats voor wonen, werken, natuur en recreatie. De groene ruimte wordt steeds meer het publieke domein. Naast positieve effecten treden ook negatieve effecten op zoals ruimtegebrek voor economische ontwikkeling, verrommeling en toename van het verkeer. Niet alleen in de kleinere maar ook in de grotere kernen staat het voorzieningenniveau, inclusief de geneeskundige zorg, scholen en kinderopvang, onder druk. Er zijn te weinig woningen op de startersmarkt en mede daardoor treedt vergrijzing op. Ook het teruglopen van het openbaar vervoer vormt een bedreiging voor de leefbaarheid.

Van oudsher voelen Achterhoekers zich sterk verbonden met en betrokken bij hun directe omgeving. Voor behoud van deze verbondenheid en betrokkenheid is het van belang dat het buitengebied, de dorpen en de stad een eigen identiteit kunnen behouden. Kansen liggen er voor een ontwikkeling van een nieuwe plattelandsidentiteit, met een mix van agrarische en plattelandsgebonden activiteiten van het midden- en kleinbedrijf (MKB). De niet-agrarische bewoners van het landelijk gebied hebben zich tot nu toe redelijk afzijdig gehouden van allerlei ontwikkelingen, maar kunnen een belangrijke rol gaan spelen bij plattelandsontwikkeling. De verbreding hoeft zich dan ook niet alleen tot de agrarische sector of tot agrarische ondernemers te beperken.

De klus: de opgave voor de reconstructie

Versterken van de levendigheid en de omgevingskwaliteit

Voor behoud van deze verbondenheid en betrokkenheid is het van belang dat het buitengebied, de dorpen en de stad een eigen identiteit kunnen behouden. Een belangrijk aspect bij de leefbaarheid is gelegen in de relatie met de landelijke omgeving zelf. De bewoners in de kernen hebben behoefte aan recreatie direct rond het dorp of de stad. Het behoud van een bepaalde in het landelijk gebied passende werkgelegenheid in de nabijheid van de kleinere kernen is belangrijk voor de binding tussen bewoners en landelijke omgeving. Het hergebruik van vrijkomende agrarische gebouwen ten behoeve van andere economische dragers en woningsplitsing kan een impuls geven aan de werkgelegenheid en leefbaarheid in het landelijk gebied. Veranderingen in de bebouwing dienen bij te dragen aan een bij het gebied passende versterking van de ruimtelijke kwaliteit.

Versterken van een duurzame economische structuur

De teruggang van het aantal landbouwbedrijven is op te vangen door economische groei in andere sectoren (recreatie en toerisme, dienstverlening en andere bedrijvigheid in het Midden- en Kleinbedrijf. Primair moet deze werkgelegenheid een plaats krijgen binnen de kernen en aan de randen van de kernen op de bedrijfsterreinen. Dat is vooral te realiseren in het spoor van de ruimtelijke ordening. Daarnaast kan het reconstructieplan belangrijke mogelijkheden bieden voor nieuwe economische impulsen. Bijvoorbeeld ten behoeve van recreatie en toerisme en door ontwikkeling en/of verbreding van de overblijvende landbouwbedrijven. Daartoe is bijvoorbeeld niet-agrarische bedrijvigheid toe te laten in vrijkomende agrarische gebouwen, voorzover dit naar aard en schaal past en er geen concurrentievervalsing plaatsvindt ten opzichte van huisvesting op bedrijfsterreinen. Dit vereist onder meer het maken van een goede regeling voor het (her) gebruik van (vrijkomende) agrarische bebouwing. Dit behoeft uitwerking in het nieuwe streekplan. Het reconstructieplan kan vooruitlopend daarop gewenste hoofdlijnen aangeven.

Verbeteren van de verkeersveiligheid

De Reconstructie, die leidt tot herinrichting van bepaalde gebieden en dus ook van invloed is op de aanwezige infrastructuur, biedt aanknopingspunten om bestaande infrastructuur te verbeteren en/of nieuwe infrastructuur volgens de principes van 'Duurzaam Veilig' uit te voeren.

Versterken van de sociale samenhang

De opgave is samenwerken aan de eigen leefomgeving ter versterking van de sociale samenhang op het platteland. Door verschraving van het voorzieningenniveau staat de sociale leefbaarheid onder druk. Initiatieven die een bijdrage leveren aan een nieuwe sociale samenhang zijn nodig.

Bijlage 3

Afleiding ambitie en aanpak voor 27 subgebieden

Deze bijlage geeft per subgebied een overzicht van de afleiding van de ambitie en aanpak van het reconstructieplan. De ambitie is afgeleid van de gewenste situatie op lange termijn (het streefbeeld). Waar de ambitie lager is dan het streefbeeld is kort aangegeven waarom dat het geval is. De begrenzing van deze subgebieden is weergegeven op figuur bijlage 3: subgebieden.

Inhoudsopgave

Oost Achterhoek	140
Graafschap	142
West Achterhoek en Liemers	145

Oost Achterhoek

Sub deelgebied	Streefbeeld	Afweging	Ambitie en aanpak van het recon structieplan
Winterswijk's Plateau	<p>In het verweven cultuurlandschap zijn de aanwezige hoge natuurwaarden, hoge ecologische landschaps- en waterwaarden gerealiseerd. De gangbare landbouw, deels verbreed, is een belangrijke functie in het gebied. Extensieve grondgebonden vormen van landbouw met inkomsten uit groene en blauwe diensten en recreatie spelen een belangrijke rol in het beheer en behoud van dit cultuurlandschap. De landschappelijke identiteit is bewaard gebleven door specifiek te sturen op gebiedskenmerken en ruimtelijke samenhang.. Extensieve vormen van recreatie zijn hier goed ontwikkeld, aansluitend op de kwaliteit van het gebied. Het watersysteem is ingericht op het bereiken van de gestelde ecologische doelen, waarin waterberging geïntegreerd is. Willinks Weust / Heksenbos, Bekendelle en Woldseveen (parels) zijn aangewezen en beschermd als Habitatrichtlijngebieden</p>		
Korenburgerveen – Schaarbeek-Corle -dal van het plateau-	<p>Het Habitatrichtlijngebied Korenburgerveen is als een grote eenheid natuur gerealiseerd. In het gebied rond Vragender vinden we extensieve grondgebonden landbouw om de doelstelling van het Korenburgerveen te kunnen bereiken. Het drinkwater bij Corle wordt op een duurzame manier gewonnen. Hiervoor is de landbouw in het beïnvloedingsgebied van de waterwinning geëxtensiveerd. De aanwezige grote landschappelijke variatie is bewaard gebleven en versterkt.</p>		
Terrasrand	<p>Door vernatting en lokale maattregelen gericht op vermindering van uitspoeling van mineralen uit de landbouw in het gebied rond Vragender zijn de parels Koolmansdijk en Nijkampsheide en alle SED wateren, te weten de Visserijbeek, Vragenderbeek, Weijenborgerbeek en Lievelderbeek, veiliggesteld. Het natuurlijk watersysteem is gerealiseerd. De ruimtelijke samenhang is versterkt op basis van de aanwezige landschappelijke kenmerken.</p> <p>Door vernattingmaatregelen en extensivering van het grondgebruik zijn het bovenstrooms gelegen deelsstroomgebied van de Zilverbeek (SED) en het Aaltense Goor ecologisch hersteld. Ook de verspreid aanwezige natuur in het landbouwgebied is hersteld</p>		
Buurserbeek	<p>De Buurserbeek is een belangrijke structuurdrager binnen het landschap, waarlangs waterberging, natuurontwikkeling en recreatie zijn gerealiseerd. De belangrijkste natuurwaarden, de parels Needse Achterveld en Teeselinkven, zijn veiliggesteld door kwaliteitsverbetering van het watersysteem. Deze waarden liggen vlak langs de Buurserbeek en zijn door de aanleg van nieuwe natuur landschappelijk meer gerelateerd aan de Buurserbeek. Door extensivering van het grondgebruik is ook de kwaliteit van de beekbegeleidende natuur hoog.</p>		

Ramsbeek	Het gebied heeft het primaat landbouw. Binnen het stroomgebied van de Ramsbeek ligt echter een klein aantal natuurwaarden, zoals de parel De Breken, die duurzaam zijn veiliggesteld. De geprojecteerde EVZ is gerealiseerd, in combinatie met de aanleg van nieuwe natuurlijke elementen en waterberging.	Veiligstelling van de parel De Breken en realisering van de EVZ vraagt met name een grote kwalitatieve inspanning van de aanwezige landbouw. Deze inspanning levert in vergelijking met andere gebieden een relatief laag rendement. Daarom wordt volstaan met generiek beleid en maatregelen in het gebied van de Ramsbeek.	De EVZ wordt kwantitatief gerealiseerd. Het veiligstellen van De Breken heeft geen bijzondere prioriteit. Lokale knelpunten met betrekking tot verdroging worden opgelost door kwantitatieve maatregelen in het systeem.
Koffygoot	Het relatief grote aandeel aan natuur in het stroomgebied van de Koffygoot (SED en EVZ) is duurzaam veiliggesteld, onder andere door de aanleg van nieuwe natuur, de extensivering van de aanwezige landbouw en een kwalitatieve aanpak van de beek. Door de aanleg van nieuwe natuur wordt ook versnippering tegengegaan en is een belangrijke bijdrage aan het landschap gegeven.		
Het BENG-gebied -Borculo, Neede, Eibergen en Groenlo-	Het primaat ligt binnen dit deelgebied bij de landbouw. De weinig aanwezige natuurwaarden, zijn met elkaar verbonden via de geplande EVZ's. Deze dragen hierdoor bij aan de versterking van het landschap. Het monotone landschap uit het verleden kent daardoor een duidelijkere identiteit. Waterberging is gerealiseerd op maaiveld. Duidelijke keuzes zijn gemaakt in landschapsontwikkeling.. Nieuwe ontwikkelingen worden hieraan getoetst. Hierbij wordt rekening gehouden met cultuurhistorische patronen en de grotere beken. De drinkwateronttrekkingen Olde Eibergen en Haarlo zijn beschermd en ingepast. Een deel van het gebied is beïnvloedingsgebied van het (Duitse) Habitatrichtlijngebied Zwillbrock		
Open vlakke midden -Baakse Beek en Veengoot-	Water is mede ordenend in het stroomgebied van de Baakse Beek (SED), waar een extensieve landbouw de economische drager is. De EVZ Baakse Beek vormt de noodzakelijke ecologische, hydrologische en recreatieve verbinding tussen het plateau van Winterswijk en De Graafschap. De Baakse Beek levert watercompensatie voor de drinkwateronttrekking in de Graafschap. Door verbreding, het creëren van waterbergingslokaties en de aanleg van nieuwe natuurelementen is de Baakse Beek de structuurdrager in het landschap en vormt het de belangrijkste verbinding tussen Winterswijk en De Graafschap. Door vernatting en extensivering is de EVZ Baakse Beek veiliggesteld. Landbouw is de sturende functie in het grootste deel van het stroomgebied van de Veengoot. Door het landbouwgebied loopt de Veengoot/Zilverbeek als EVZ (met een EVZ aftakking naar Aaltense Goor) en structuurdrager in het landschap. Langs de Veengoot liggen mogelijkheden voor waterberging en zijn nieuwe, kleine natuurelementen aangelegd.	Het realiseren van de kwaliteitsdoelstelling, behorende bij de Baakse Beek vraagt een extensivering van het grondgebruik. Dit wordt in de planperiode niet haalbaar geacht. Daarom is gekozen voor een kwantitatieve aanpak voor de Baakse Beek. Extensivering van de landbouw ten behoeve van de drinkwaterwinning in De Graafschap vraagt tot 2015 ook te veel. Herstel van de verspreide natuurwaarden in het landbouwgebied heeft geen prioriteit, vanwege de grote doorwerking naar de landbouw.	Ten aanzien van de Baakse Beek in het landbouwgebied wordt ingezet op een landschappelijke en creatieve inpassing en niet op de waterkwaliteitsdoelen. Langs de beek is lokaal nieuwe beekbegeleidinge natuur ontwikkeld, waterberging gerealiseerd en is de beek nadrukkelijker in het landschap aanwezig. Herstel van de verspreide natuurwaarden in het landbouwgebied heeft geen bijzondere prioriteit. Het beleid met betrekking tot behoud en herstel van de populaties boomkikker en kamsalamander wordt voortgezet.

De Graafschap

Sub deelgebied	Streefbeeld	Afweging	Ambitie en aanpak van het recon-structieplan
Gorsseel	Tussen Gorsseel en Epse is onder voorwaarden ruimte voor nieuw wonen in het groen(woon- landschap) gerealiseerd. De woningen in het buitengebied leveren een kwaliteitsimpuls. Er is ruimte voor nieuwe land- goederen. Kwaliteitsbehoud en –ontwikkeling op de bestaande landgoederen is gestimuleerd en gerealiseerd. De verdroging van de Gorsseelse heide (natuurparel) is tegengegaan door omliggend gebied te vernatten. Daarnaast heeft het stoppen van de drinkwaterwinning Gorsseel ook gezorgd voor een vermatting van de omgeving van de Gorsseelse Heide. De landbouw is met name grondgebonden. Er is geen ruimte voor inplaatsing van intensieve veehouderij. Gezinsbedrijven tot gezinsbedrijven plus is de schaal van de agrarische bedrijfs- voering. De benedenloop van de Dortherbeek is ingericht als waterbergingsgebied met exten- sive landbouw. EVZ Dortherbeek is gerealiseerd. Ten westen van Eefde is ruimte voor water- berging gerealiseerd. De uiterwaarden blijven landbouwgebied, er is niet actief gestuurd op afbouw. De Ravenswaarden zijn beschermd in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn.	Extensivering van de land- bouw in het gehele stroomge- bied van de Dortherbeek is in 2015 niet haalbaar. Er zijn el- ders gebieden met een hoge- re prioriteit en een meer ge- stapeld doelbereik. Behoud van een relatief goed land- bouwgebied is economisch belangrijk.	Behoud van ruimte voor ontwikke- ling van de bestaande landbouw. Dit betekent dat de waterkwaliteits- doelstellingen voor de Dortherbeek (SED beek) alleen voor het boven- strooms gedeelte in 2015 is gere- aliseerd
Ampsen	Algemene karakteristiek: landbouwgebieden met landgoederen; weinig verweving buiten de landgoederen. Kwaliteitsbehoud en –ontwikkeling van de landgoederen heeft plaatsgevon- den. Kwaliteitsverbetering en vernatting Dortherbeek (SED beek) is gerealiseerd in combina- tie met landschapsherstel en realisering van de EVZ en extensivering van de grondgebonden landbouw in het stroomgebied van de Dortherbeek. Het gebied buiten het stroomgebied Dortherbeek is landbouwgebied. Hier is ruimte voor pro- ductie grondgebonden landbouw maar er is geen ruimte voor hervestiging en/of nieuwvesti- ging van intensieve veehouderij. Uitzondering hierop is een deel van het Larense Broek + de NO-hoek van het gebied.	Extensivering van de land- bouw in het gehele stroomge- bied van de Dortherbeek is in 2015 niet haalbaar. Er zijn el- ders gebieden met een hoge- re prioriteit en een meer ge- stapeld doelbereik. Behoud van een relatief goed land- bouwgebied is economisch belangrijk.	Behoud van ruimte voor ontwikke- ling van de bestaande landbouw. Dit betekent dat de waterkwaliteits- doelstellingen voor de Dortherbeek (SED beek) alleen voor het boven- strooms gedeelte in 2015 gereali- seerd kunnen worden.
Zutphen en uitloop	Het Stedelijk Uitloopgebied (STUIT) Zutphen - Warnsveld is gerealiseerd. Water en de be- staande landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten zijn medesturend geweest voor de inrichting van dit gebied. De inrichting van het STUITgebied sluit aan op de plannen voor het Groote Veld en de natte landgoederen zone en doet geen afbreuk aan de in die zones geno- men maatregelen en ingrepen. Een deel van het gebied blijft in landbouwkundig gebruik. Een structuur van recreatieve paden zorgt voor een goede ontsluiting en zonering.		
Berkeldal	De Berkel is de landschapstructuurdrager van het gebied. De ecologische verbindingzone is hierop afgestemd; als ook de mogelijkheid voor nieuwe landgoederen. De Berkel heeft meer ruimte gekregen, aansluiting op oude beektracés en meanders is gerealiseerd en de water- bergingsgebieden (met landbouwkundig gebruik) zijn ingericht. De waterkwaliteitsdoelen zijn gehaald. Daarnaast is de Berkel recreatief aantrekkelijk ingericht.	Vanwege de geringe ecologi- sche potenties zijn voor de Berkel geen kwaliteitsdoelstel- lingen (HEN/SED) gesteld. Het achterland is daarvoor be- palend. De Berkel is een EVZ en de landschapstructuur- drager van het gebied.	De waterbergingsdoelstellingen en de landschappelijke en cultuurhis- torische doelstellingen worden ge- haald.

<p>t Grote Veld</p>	<p>is als een grote eenheid natuur kwantitatief en kwalitatief gerealiseerd en extensieve vormen van recreatie zijn hier goed ontwikkeld. Het drinkwater wordt op een duurzame manier gewonnen. Extensief grondgebonden landbouw heeft bestaansmogelijkheden aan de rand van het gebied, waarbij ook groene en blauwe diensten inkomsten kunnen leveren.</p>	<p>Als gevolg van de gewenste vernatting van de aangrenzende gebieden t Grote Veld en de Natte Landgoederen, zal het grondwaterpeil in dit deelgebied aanmerkelijk stijgen. De grondgebonden landbouw zal hiervan hinder ondervinden. Hier liggen kansen voor "blauwe diensten".</p>
<p>Landbouw driehoek</p>	<p>De driehoek is een open landbouwgebied met ruimte voor grondgebonden landbouw. De drinkwaterwinning Lochem is duurzaam veiliggesteld. De mogelijkheden van de landbouw zijn beïnvloed door de gewenste vernatting van de omgeving en de gewenste waterkwaliteit. Maar deze waterdoelen maken deel uit van de agrarische bedrijfsvoering. De EHS is gerealiseerd. De openheid en de Lochemse berg als waardevolle stuwwal zijn bepalend voor het landschappelijk beeld.</p>	<p>Om de waterkwaliteitsdoelstellingen in het gebied te kunnen halen moet de grondgebonden landbouw worden geëxtensiveerd. Dit is voor 2015 niet haalbaar. Echter wel voor de Lindense Laak, want deze heeft een dubbele doelstelling, naast SED waarde heeft het stroomgebied een drinkwaterdoelstelling: infiltratiegebied voor drinkwater. Realisering natuurparels is een prioriteit; de overige natuur maakt deel uit van het cultuur landschap.</p>
<p>Natte landgoederen</p>	<p>Een landgoederenlandschap waarbij het water en de natuur van 'kwaliteit' zijn. De waterkwaliteitsdoelstelling is gehaald (vernatting en waterberging); de natuurparels zijn gerealiseerd (zowel kwalitatief als kwantitatief) inclusief de grote oppervlakte nieuw natuur langs de Barchemse Veengoot. Extensieve vormen van recreatie zijn hier goed ontwikkeld. De landbouw is extensieve grondgebonden landbouw die mede groene en blauwe diensten leveren voor het in stand houden en ontwikkelen van het karakteristieke landschap. Water wordt geborgen in het systeem en langs de benedenloop van de Barchemse Veengoot en op landgoed Hackfort. Voor het realiseren van de EHS (kwantitatief) is aansluiting gezocht met landchapsherstel (met name) in de beekdalen. De drinkwaterwinning Vorden is veiliggesteld. Cultuurhistorische waarden zijn bij functieverandering en/of ontwikkeling van landgoederen meegewogen. De cultuurhistorisch waterhuishoudkundige waarden zijn behouden en ontwikkeld (versterking fijn vertakt patroon van beekjes, vloeisysteem Hackfort etc).</p>	<p>De (drink)waterkwaliteitsdoelstelling in het gebied wordt in 2015 alleen gehaald voor de Lindense Laak (SED beek) en drinkwaterwinning Vorden. De natuurparels zijn maximaal veiliggesteld. De EHS is gerealiseerd, waar mogelijk in combinatie met landschapsherstel. Het NB-wet gebied Wilderborgh, het habitatgebied Beekvliet (Stekampsveid), parels en landgoederen bepalen de inrichtingsdoelstellingen van het gebied. In samenhang met de vernatting vindt lokaal extensivering van de grondgebonden landbouw plaats.</p>

Dekzandrug, 't Zand, Zelhem

De landbouw bestaat hoofdzakelijk uit grondgebonden vormen van landbouw. Het hele gebied is infiltratiegebied: het watersysteem is zo ingericht dat het water maximaal vastgehouden wordt ten gunste van landbouw en natuur. De waterwinningen t Klooster en Olde Kaste zijn duurzaam veiliggesteld. De parel Konijnendijk is veiliggesteld. De hoge dekzandrug met zijn landgoederen en bossen maakt de verbinding tussen het deelgebied 'Natte landgoederen' en het natuurgebied Slangenburgh (EVZ t Zand-Slangenburgh). Deze EVZ is gerealiseerd. Binnen de EVZ liggen combinatiemogelijkheden voor een recreatieve routestructuur.

Heidehoekse vloed	Het landbouwgebied bestaat uit hoofdzakelijk grondgebonden landbouw (melkveehouderij). De drooglegging van dit gebied is zo gerealiseerd dat de landbouw goed kan blijven functioneren. In combinatie met waterberging in het watersysteem is de natuurparel Heidehoekse vloed veiliggesteld. De EVZ t Zand-Slangeburg en de EVZ Heidehoekse vloed/Grote Beek zijn kwalitatief en kwantitatief gerealiseerd. In het landschap is de ruimtelijke structuur op basis van de cultureel-historische driedeling versterkt. Aan de uitvoering van het plan het Broek wordt maximaal uitvoering gegeven	Om de waterkwaliteitsdoelstellingen in het gebied te kunnen behalen moet de gehele grondgebonden landbouw worden geëxtensiverd. Vóór 2015 is dit niet haalbaar.	De waterkwaliteitsdoelstellingen worden alleen in het bovenstroomse deel van de Grote Beek, rondom Heidehoekse vloed, behaald
Steederen/ Spaensweerd Steederen/ Toldijk Doetinchem/ Zelhern/ Hengelo	Het open karakter van dit gebied is nog steeds kenmerkend. De landbouw is een belangrijke drager in het noordelijke deel van dit deelgebied en heeft voldoende ontwikkelingsmogelijkheden. In het zuidelijke deel is de Grote Beek (EVZ) een bepalende structuurdrager, waarlangs natuurwaarden en recreatieve mogelijkheden zijn ontwikkeld. Ook de EVZ Hummelo-Baak is ingericht. In het westen hebben de extensieve vormen van landbouw, waterberging en natuurontwikkeling bijgedragen aan het open karakter. Het gehele stroomgebied van de Grote Beek is op een meer natuurlijke wijze ingericht. Waterberging is gerealiseerd in het gehele gebied en tussen Doetinchem, Zelhern en Hengelo en wordt het water maximaal vastgehouden ter optimalisatie van de landbouw. Het kleinschalig landschap (dekzandruggetjes, bebouwing en heggen) is versterkt en er is ruimte geboden voor landelijk wonen mits het een toegevoegde waarde geeft: een open woonlandschap (met uitzondering van het Broek) met ruimte voor enkele boerenbedrijven	Maatregelen ten behoeve van een verbetering van de kwaliteit van de Grote Beek werken sterk door naar de landbouw. Om deze reden is gekozen voor een kwantitatieve aanpak van de Grote Beek met behoud van de huidige landbouwfunctie.	De huidige landbouwfunctie blijft behouden in het gehele gebied. De Grote Beek waarlangs mogelijkheden liggen voor recreatie en waterberging op maaiveld wordt slechts beperkt landschappelijk ingepast. De EVZ wordt via de Kleine Beek ingevuld.
Kleine Beek/Rode Beek	De stroomgebieden van de SED beken Kleine Beek en de Rode Beek bevatten belangrijke natuurwaarden (o.a. de paretels Heekenbroek en de Kruisbergse bossen) die duurzaam zijn veiliggesteld door lokale waterberging en door de aanwezige landbouw binnen deze stroomgebieden te extensiveren. Nieuwe natuur is er ontwikkeld in combinatie met extensieve recreatie. De EVZ's langs de Kleine Beek en de Rode Beek zijn gerealiseerd. De aanwezige natuurwaarden zijn karakteristiek voor het landschap.		

West Achterhoek en Liemers

Sub deelgebied	Streefbeeld	Afweging	Ambitie en aanpak van het recon-structieplan
Slangenborg -Beneden Slinge-	Door de aanleg van nieuwe natuur en hermeandering van de Beneden Slinge (in combinatie met waterberging), vormt De Slangenborg een belangrijk natuurgebied in de EVZ Montferland-De Graatschap. De parel de Zumppe nabij Doetinchem is veiliggesteld. Daarnaast heeft het gebied Slangenborg een belangrijke functie als recreatieve uitloper van Doetinchem		
Varsseveld – Duitse grens	De landbouw is de dragende functie binnen dit deelgebied. De beken, afkomstig van het plateau en atwaterend op de Oude IJssel, zijn herkenbaar in het landschap aanwezig. Langs de beken, en met name bij de monding in de Oude IJssel, is ruimte voor waterberging gerealiseerd. De ecologische verbindingzones van de Oude IJssel via het Wissinkbos (parel) naar Slangenborg en de natte EVZ Bovenslinge zijn gereed en vormen daarmee een belangrijke ecologische verbinding binnen dit gebied en bieden mogelijkheden voor passende vormen van recreatiefmedegebruik. Bij uitbreidingen rond de aanwezige kernen, in het bijzonder Varsseveld en Aalten, is rekening gehouden met de overgang naar het agrarische landschap. De rug van Halle is als structuurdrager ontwikkeld.	Herstel van de parel Wissinkbos heeft, als 'postzegel' in het landbouwgebied, een erg grote invloed op de landbouw.	Voor de parel Wissinkbos worden geen extra maatregelen voor water en ammoniak genomen. Wel wordt het gebied beschermd door de WAV en door bestemmingsplan buitengebied gemeente Wisch. Behoud van landbouw als dragende functie binnen het gebied, waarbij zeer lokaal wordt ingezet op realisering van waterberging en inpassing van de beken in het landschap.
Montferland en Stroombroek	Montferland is een gebied met een sterke identiteit en hoge natuurlijke en recreatieve waarden. De identiteit van Montferland is versterkt door de overgangen naar het omliggende gebied open te houden door extensieve landbouw op de randen en door verdergaande verspreiding de verbouwing te voorkomen. Recreatieve, landschappelijke en natuurlijke waarden zijn versterkt door de relaties van Montferland met de omliggende gebieden te ontwikkelen langs de EVZ's, met het Rijnstrangengebied, het Didams Plateau en Slangenborg. Montferland is tevens een belangrijke toeleverancier voor de drinkwatervoorziening, die duurzaam is veiliggesteld. De EVZ van Montferland naar De Graatschap loopt via Slangenborg. Rond de recreatieplas Stroombeek vindt een verdere toeristisch/recreatieve ontwikkeling plaats.		
Azewijnsebroek	Het Azewijnse Broek levert optimale randvoorwaarden voor een duurzame en productieve richte landbouw. Het gebied is dusdanig ingericht dat het optimale omstandigheden biedt voor productielandbouw. Ook de aanwezigheid van toeleverende bedrijven garandeert een duurzame landbouw in het Azewijnse Broek. Doordat is ingezet op het ontwikkelen van kwaliteiten (koppeling gebiedskenmerken en functies) is er sprake van een natuurlijke overgang naar onder andere het Dal van de Oude IJssel en het Montferland. De zandwinplassen worden benut voor waterberging. Tevens is langs de Oude IJssel waterberging gerealiseerd waar mogelijk in combinatie met de EVZ Montferland –Slangenborg.		

Rijnstrangen	<p>De Rijnstrangen is het natuurrecreatiepark van de Liemers. De strangen vormen de structuurdrager van het ruimtelijk programma, waardoor een lineaire functionele structuur ontstaat langs de strangen bestaande uit wonen (in en rond de bestaande kernen), extensieve grondgebonden landbouw, natuur, waterberging en recreatie. Het watersysteem is meer natuurlijk en meer dynamisch waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende functies binnen het gebied.. De EVZ Grenskanaal is gerealiseerd</p>	
Oude IJssel	<p>Het dal van de Oude IJssel van Doesburg tot aan de Duitse grens is in zijn totaliteit integraal ontwikkeld tot een regionale eenheid op basis van aanwezige ruimtelijke, ecologische kwaliteiten. De Oude IJssel is als blauwe ader de belangrijke drager van kwaliteiten en is verder ontwikkeld tot een snoer van diverse natuur, water en cultuurwonderparen. Langs het gehele traject van de Oude IJssel vindt combinatie van functies plaats. Waterberging, recreatie, natuur en stedelijke parken worden in gezamenlijkheid ontwikkeld. In delen blijft de landbouw een belangrijke functie behouden. Kwetsbare natuur langs de Oude IJssel, De Zümpe en nabij Hummelo-Keppel is duurzaam veiliggesteld. Woningbouw in de Oude IJssel is duurzaam ingepast op basis van landschappelijke kwaliteiten en duurzaam waterbeheer.</p>	
Duiivense Broek	<p>Het Duiivense Broek levert optimale randvoorwaarden voor een duurzame en productiegerichte landbouw op bestaande bedrijfslocaties. De karakteristieke openheid van het Duiivense Broek is gehandhaafd. Een deel van het Duiivense Broek wordt gebruikt voor regionale waterberging.. De EVZ Montferland-Oude IJssel is gerealiseerd en vormt een grofmazig groenblauw netwerk in het noord-oostelijk deel van het gebied.</p>	
Stedenband	<p>De stedenband Westervoort-Duiven-Zevenaar kenmerkt zich door een sterke economische activiteit, waarbij de kernen afzonderlijk zijn te onderscheiden. Tussen deze kernen bevindt zich een groen/blauwe zone, waar mogelijkheden zijn voor grondgebonden zomogelijk verbrede landbouw, recreatie en waterberging . Daarnaast zijn er in deze zone extensieve vormen van wonen in het groen aanwezig.</p>	<p>In het kader van de Reconstruatie liggen er in de Stedenband kansen om de kwaliteit extra te verhogen. De gemeenten zijn hiervoor de belangrijkste initiatiefnemers.</p>
Didams plateau	<p>Het Didams Plateau heeft zich ontwikkeld tot een kleinschalig woon- en werklandschap, met extensieve vormen van landbouw. Door een goed ontwikkelde EHS (groenblauwe dooradering) ligt er een natuurlijke en recreatieve verbinding met Montferland. Langs deze verbinding zijn de natuurgebieden Het Stille Wald en Bosslag duurzaam veiliggesteld. De natuurgebieden Lankhorst Bos en Nevelhorst zijn duurzaam veiliggesteld. De EVZ Bosslag – Oude IJssel is gerealiseerd. Ook hier liggen mogelijkheden voor recreatief medegebruik. En er is ruimte voor drinkwaterwinning uit grondwater.</p>	<p>Het veiligstellen van de natuurgebieden Lankhorst Bos ,Nevelhorst , Bosslag(parel) en Stille Wald kan moeilijk worden gecombineerd met andere functies. Hydrologische bescherming legt een te grote claim op de landbouw.</p> <p>Het open karakter en de recreatieve toegankelijkheid tussen de steden kan worden versterkt door de aanleg van kleine groene structuren, eventueel in combinatie met waterberging.</p> <p>Extra veiligstelling van deze natuurgebieden heeft geen prioriteit op korte termijn. Veiligstelling dient plaats te vinden via intern beheer en planologische maatregelen</p> <p>Het realiseren van de EVZ Bosslag – Oude IJssel heeft wel prioriteit.</p>

Bijlage 4:

Maatregelen en kosten

Inhoudsopgave		
1	Algemeen	151
2	Algemene maatregelen en voorzieningen	151
2.1	Herverkaveling	151
2.2	Kavelruil (plus)	152
2.3	Onroerend goedbank	152
2.4	Gebiedsmakelaars	153
2.5	Nadere invulling ruimtelijke zonering	153
2.6	Onteigening en planschade	153
3	Duurzame landbouw	154
3.1	Kavelruil en herverkaveling	154
3.2	Bedrijfsverplaatsing en bedrijfsbeëindiging	155
3.2.1	Verplaatsingsregeling hokdierbedrijven en gemengde bedrijven – extensiveringsgebieden	155
3.2.2	Verplaatsingsregeling bedrijven hokdieren en gemengde bedrijven stank en ammoniak (buiten de extensiveringsgebieden)	156
3.2.3	Verplaatsing grondgebonden bedrijven	156
3.2.4	Beëindigingsregeling landbouwbedrijven	157
3.3	Inrichten geclusterde vestigingslocaties (kleinschalige projectvestiging)	157
3.4	Varkensvrije zone	158
3.5	Verbrede landbouw, omschakeling en groen/blauwe diensten	158
3.5.1	Waterbeheer	158
3.5.2	Agrarische natuur- en landschapsverenigingen	159
3.5.3	Begeleiding bij keuzes (sociaal-economisch programma)	159
3.5.4	Advies verbreding	159
3.5.5	Agrarisch natuurbeheer	159
3.5.6	Biologische landbouw	160
3.5.7	Agro-toeristische activiteiten en nieuwe recreatie ondernemers	160
4	Natuur & Landschap	160
4.1	Algemeen	160
4.2	Realiseren EHS, nieuwe natuur en EVZ	161
4.2.1	Realiseren EHS, nieuwe natuur en ecologische verbindingzones	161
4.2.2	Herverkaveling, kavelruil, bedrijfsverplaatsing en –beëindiging	161
4.2.3	Particulieren en natuurontwikkeling	161
4.3	Realiseren van de natuurdoeltypen	162
4.3.1	Milieu	162
4.3.2	Verdrogingsbestrijding	162
4.3.3	Aanleggen ecoducten en ecopassages	162
4.4	Soortenbeleid	162
4.5	Bos en landschappelijk (groen/blauw) raamwerk	163
4.6	Landgoederen	163
4.7	Erfbeplanting	164
4.8	Behoud en herstel van landschap en cultuurhistorische en aardkundige waarden	164
4.9	Nadere uitwerking van de zonering	165

5	Milieu	165
5.1	Ammoniak	165
5.2	Fosfaat	165
5.2.1	Riolering van bebouwing in het buitengebied	166
5.2.2	Sanering van de riooloverstorten	166
5.3	Nitraat en stikstof	166
5.3.1	Reductie mestgift in kwetsbare gebieden:	166
5.3.2	Vermindering gemiddelde veebezetting per hectare (Koopmans)	167
5.3.3	Lokale maatregelen om de uitspoeling van mest en bestrijdingsmiddelen tegen te gaan	167
5.4	Stank	168
5.5	Saneren verontreinigde bodems in kwetsbare natuur- en water gebieden	168
6	Duurzaam waterbeheer	168
6.1	Herstel natuurlijk watersysteem	169
6.2	Verdrogingsbestrijding	170
6.3	Waterberging	170
6.4	Drinkwaterwinning	171
7	Recreatie en Toerisme	171
7.1	Versterking route structuren en overstappunten	171
7.2	Stedelijke uitloopgebieden en dagrecreatieterreinen	172
7.3	Verplaatsing verblijfsaccommodatie en recreatieve voorzieningen	172
7.4	Voorlichting en educatie aan bezoekers	172
7.5	Toeristisch-recreatieve productontwikkeling	172
8	Leefbaarheid	173
8.1	Versterken van het voorzieningenniveau en de sociale samenhang	173
8.2	Landschappelijke inpassing kleine bedrijventerreinen	173
8.3	Diversificatie economische dragers	173
8.3.1	Stimuleren verbreding agrarische bedrijfsactiviteiten	173
8.3.2	Ondersteuning startende ondernemers	174
8.3.3	ICT infrastructuur landelijke gebied	174
8.4	Verbeteren van de verkeersveiligheid	174

1 Algemeen

In het ontwerpplan is het reconstructieplan op hoofdlijnen beschreven. In deze bijlage zijn de maatregelen verder uitgewerkt en zijn de kosten gebaseerd op normbedragen. Op basis van de plankaarten, de beschrijvingen en aanwezige achtergrondinformatie is een inschatting gemaakt van de eenheden en aantallen. De maatregelen zijn op hoofdlijnen beschreven en de kosten zijn in dit ontwerp vooral indicatief – de orde van grootte – bedoeld. In het uitvoeringsprogramma 2004-2007 wordt één en ander nader uitgewerkt voor de eerste vierjarige uitvoeringsperiode. De hier weergegeven kosten zijn meestal de kosten voor overheden. De verdeling over de verschillende overheden en, waar relevant, de benodigde eigen bijdrage van particulieren zal in het uitvoeringsprogramma nader uitgewerkt worden. Aan de voorgestelde maatregelen en inschattingen van de kosten kunnen geen rechten worden ontleend. Tijdens de uitvoering gelden de regelingen zoals die op dat moment van kracht zijn.

Eerst worden enkele algemene maatregelen toegelicht. Vervolgens worden specifieke maatregelen die gekoppeld zijn aan de problematiek binnen een thema behandeld. De maatregelen zijn bij de meest relevante thema's benoemd. Maatregelen dragen echter vaak aan meerdere thema's bij.

Op kaart @ - maatregelen is van enkele belangrijke maatregelen weergegeven in welke gebieden deze in principe toegepast (kunnen) worden. Het gaat hierbij om gebieden waar de voorgestelde maatregelen uitgewerkt en gerealiseerd gaan worden. De grenzen van deze gebieden zijn indicatief, maar geven wel richting aan de inzet van middelen. Anders gezegd de kaart is bedoeld om richting te geven aan de inzet van middelen voor enkele belangrijke maatregelen. Bij de verdere uitwerking van het plan zijn kleine aanpassingen mogelijk indien dit past binnen de hoofdlijnen van het plan en de daarin beschreven keuzen. Op kaart @ zijn vooral inrichtingsmaatregelen aangegeven die gebiedsgericht ingezet (kunnen) worden. Maatregelen die voor het gehele gebied gelden zijn bijvoorbeeld niet op deze kaart aangegeven.

2 Algemene maatregelen en voorzieningen

Zoals ook uit de knelpuntenanalyse en de visie blijkt, hebben veel reconstructieopgaven te maken met een herschikking van functies, van gronden en van agrarische bedrijven. Er moet door scheiding en verweving een nieuwe ordening ontstaan. Dit kan door middel van grondruil en bedrijfsverplaatsing.

2.1 Herverkaveling

Voor een betere ordening van de functies wordt de herverkaveling (artikelen 49-91 uit de Reconstructiewet) ingezet. Met deze artikelen kunnen grondeigendommen ten behoeve van de verschillende functies op de juiste plek worden gelegd. Voor de landbouw kan de huiskavel van de bedrijven worden vergroot, het aantal veldkavels worden verlaagd en de rij afstanden worden verminderd. Natuurgebieden kunnen door ruiling van kavels ontsnipperd, afgerond en vergroot worden en verbindingzones kunnen worden gerealiseerd. Het grondgebruik kan in bepaalde (deel)stroomgebieden en intrekgebieden voor

drinkwaterwinning geëxtensiveerd worden door toedeling van grond aan grondgebonden bedrijven. Elders verworven gronden kunnen bij elkaar worden gelegd voor de aanleg van recreatieve voorzieningen en om waterlopen en meer natuurlijker karakter te geven. Voordat de gronden worden toegedeeld aan de nieuwe eigenaar kunnen verbeteringswerken worden uitgevoerd zoals grondwerken, aanleg van noodzakelijke infrastructuur, waterlopen etc. In de uitvoeringsprogramma's wordt de vraag waar herverkaveling op basis van de wet ingezet wordt nader uitgewerkt. In principe zal herverkaveling worden ingezet in gebieden met een 'gestapelde' problematiek. In blijvende landbouwgebieden met een matige tot slechte verkaveling zal vooral ingezet worden op het instrument (vrijwillige) kavelruil. De geraamde kosten zijn alleen de directe verkavelingskosten en die voor kleine aanvullende voorzieningen. Dit betreft met herverkavelingskosten voor de landbouw. Deze zijn daarom onder landbouw begroot. De overige kosten zijn onder de andere thema's (al) begroot.

In het reconstructieplan wordt nader ingegaan op de doorwerking van het reconstructieplan in lopende landinrichtingprojecten.

2.2 Kavelruil (plus)

Naast herverkaveling via de Reconstructiewet is een betere ordening van de functies ook mogelijk door vrijwillige kavelruil. Bij vrijwillige kavelruil dienen minimaal drie partijen betrokken te zijn en worden de notaris- en kadasterkosten, overdrachtsbelastingen van de kavelruil en enige inrichtingswerken gesubsidieerd. Ook kavelruil kan bijdragen aan een betere landbouwstructuur, afgeronde en ontsnipperde natuurgebieden, een lagere milieudruk, ruimte voor nieuwe functies en dergelijke.

De kosten voor kavelruil zijn onder het thema landbouw geraamd omdat deze in het algemeen ten goede komen aan de landbouw. De kosten van de aanpassingen voor andere functies zijn daarom onder 'landbouw' geraamd.

2.3 Onroerend goedbank

Als derde maatregel om de herschikking van gronden en bedrijven op gang te brengen en sneller grond te kunnen verwerven kan een onroerend goedbank worden gevormd. In de beginfase van de uitvoering wordt dit voorstel nader uitgewerkt.

In deze onroerend goedbank kunnen financiële middelen, gronden en gebouwen worden ingebracht, verworven en toebedeeld. De uitvoerende streekcommissies krijgen een belangrijke stem in het aankoop- en toedelingsbeleid.

Voor de inbreng van gronden, gebouwen en middelen wordt gedacht aan overheden (zoals BBL, waterschappen en gemeentelijke grondbedrijven), terreinbeherende organisaties, landgoedeigenaren en particuliere organisaties (banken, beleggingsinstellingen).

De onroerend goedbank moet het mogelijk maken de huidige strikte koppeling tussen beschikbare middelen en verwervingsdoelen of -gebieden, alsook het strikte marktvolgende prijsbeleid, los te laten. Met een onroerend goedbank kan flexibeler, namelijk ook buiten begrensde gebieden, worden aangekocht.

Bij het toedelen van gronden c.q. gebouwen gaat het om de brede reconstructiedoelen, zowel natuur, als ook landbouw (extensivering en

bedrijfsvergroting), recreatiedoelen, waterberging, etc. Mogelijk is het nodig om voor toedeling een bestemmingswijziging te realiseren, zodat geïnvesteerde financiële middelen terugverdiend kunnen worden. De toedeling kan geschieden via het ruilplan reconstructie (art. 58 e.v. Reconstructiewet).

Indicatie van de kosten: om als bank te kunnen functioneren is een bijdrage voor benodigd kapitaal, ten behoeve van de rente op een lening, benodigd, alsmede voor de personele ondersteuning. Er moet rekening worden gehouden met een inbreng in het risicodragend vermogen en voor personele ondersteuning van circa € 3 miljoen. Dit geld wordt in principe ‘terugverdiend’ (revolving fund).

2.4 Gebiedsmakelaars

Voor het ondersteunen en uitwerken van projectideeën, kavelruil e.d. is menskracht nodig. Deze gebiedsmakelaars en kavelruilcoördinatoren moeten de realisatie van de brede reconstructiedoelen ondersteunen. De voorgestelde maatregel is een voortzetting van in gang gezet beleid. Beoogd wordt de inzet van gebiedsmakelaars e.d. een structureel karakter te geven.

Indicatie van de kosten: voor de gehele reconstructieplanperiode 5 gebiedsmakelaars e.d. (fte). De totale kosten hiervan zijn geraamd op € 10 miljoen.

2.5 Nadere invulling ruimtelijke zonering

Op basis van het plan zullen de zoneringen nader uitgewerkt moeten worden in de gemeentelijke bestemmingsplannen. Om de bestemmingsplannen beter op elkaar aan te laten sluiten en om beter inhoud aan het begrip ruimtelijke kwaliteit te geven zullen met de gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden een aantal uitwerkingen worden opgepakt. De uitwerkingen zullen mede gericht worden op een ontwikkelingsgerichte strategie waarbij specifieke gebiedskwaliteiten en -kenmerken richtinggevend zijn voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling. De uitwerkingen kunnen op meerdere schaalniveaus betrekking hebben (lokaal en regionaal). Prioriteit heeft de uitwerking van de landbouwontwikkelingsgebieden en de zoekgebieden waterberging.

Indicatie van de kosten: er wordt een gemeentelijke handleiding bestemmingsplannen voor de gemeenten in het plangebied opgesteld; De kosten worden ingeschat op € 1 miljoen.

2.6 Onteigening en planschade

In het kader van de reconstructie is het mogelijk om op grond van artikel 11 van de Reconstructiewet (lid 2.i) en artikel 123 van de Onteigeningswet gronden of gebouwen ter onteigening aan te wijzen. De reconstructiecommissie zal deze mogelijkheid in de uitvoeringsfase kunnen gebruiken, wanneer duidelijk is dat een object de realisering van algemene, maatschappelijke doelen in de weg staat en minnelijke verwerving op problemen stuit.

Bij de daadwerkelijke onteigening is GS bevoegd gezag.

Momenteel wordt onderzocht tot in hoeverre de onderdelen uit een reconstructieplan aanleiding kunnen geven tot beroep op planschadeartikelen uit de Reconstructiewet. Wat betreft de doorwerking en de planschade gaat het waarschijnlijk om planonderdelen, die als concrete beleidsbeslissing worden aangemerkt. Op die onderdelen is in de vervolgpcedures van bestemmingsplannen geen mogelijkheid meer voor bezwaar en beroep. In het geval het een doorvertaling van een andere wet betreft komt de schade voor rekening van de desbetreffende wettelijke regeling. In de Reconstructiewet is de planschade geregeld (met name de artikelen 30 en 93). In het reconstructieplan, het op te stellen uitvoeringsprogramma en het voor de uitvoering af te sluiten bestuursconvenant zal de planschade verder uitgewerkt worden. Planschade kan in veel gevallen vermeden worden door een goede compensatieregeling. Het reconstructieplan bevat een aantal maatregelen en stimuleringsbeleid om planschades te voorkomen (o.a. een verplaatsingsregeling voor IVH bedrijven in extensiveringsgebieden).

3 Duurzame Landbouw

De reconstructieopgaven hebben betrekking op het verbeteren van de landbouwstructuur, de stimulering van ecologisch duurzame landbouw, de reductie van veterinaire risico's, negatieve gevolgen van de verwachte autonoom grote afname van het aantal bedrijven (zoals verrommeling en sociaal economische gevolgen) en het voorkomen en tenslotte bijdragen aan de gewenste herschikking van gronden, gebouwen en productielocaties.

3.1 Kavelruil en herverkaveling

Naast herverkaveling via de Reconstructiewet is een betere ordening van de functies ook mogelijk door vrijwillige kavelruil. Bij vrijwillige kavelruil dienen minimaal drie partijen betrokken te zijn en worden de notaris- en kadasterkosten, overdrachtsbelastingen van de kavelruil en enige inrichtingswerken gesubsidieerd. Ook kavelruil kan bijdragen aan afgeronde en ontsnipperde natuurgebieden, betere landbouwstructuur, lagere milieudruk, ruimte voor nieuwe functies en dergelijke.

Van de onder 2.1 geraamde kosten voor herverkaveling (€ 13,6 miljoen) komt een belangrijk deel ten goede aan de landbouw.

Indicatie van de kosten: ingeschat wordt dat met circa 200 kavelruilen circa 4.000 ha verkaveld wordt. Op basis van deze aannames wordt een overheidsbijdrage begroot van € 2 miljoen.

Er is voor het berekenen van de herverkavelingskosten gerekend met netto ha's herverkaveling. Om tot een goede integrale aanpak van de (deels) te herverkavelen gebieden te komen moet met een circa 3 keer zo grote oppervlakte als landinrichtingsprojecten rekening gehouden worden.

Indicatie van de kosten: voor verkavelings- en basisinrichtingskosten is de overheidsbijdrage gemiddeld circa € 680/ha. Bij een veronderstelde herverkaveling voor netto 20.000 ha (excl. de projecten waarover reeds financiële afspraken met het rijk zijn gemaakt) is de totale indicatie van de overheidsbijdrage totaal € 13,6 miljoen.

3.2 Bedrijfsverplaatsing en bedrijfsbeëindiging

Vanuit het principe om niet-verenigbare functies te scheiden, of milieuproblemen in brongebieden aan te pakken, worden uit bepaalde gebieden bedrijven verplaatst naar elders. Dat geeft ontwikkelmogelijkheden voor de landbouw op de nieuwe plek, en voor andere functies op de verlaten plek.

De verplaatsing van landbouwbedrijven moet kostendekkend plaats kunnen vinden. Dit betekent dat het financiële gat van de verplaatsing gedicht moet worden met een bijdrage. Mogelijke kostenposten (maar ook opbrengsten) bij verplaatsing zijn de opbrengsten van de verkoop van de oude locatie/woning, de kapitaalderving en sloopkosten van de stallen. Op de nieuwe locatie worden kosten gemaakt voor verwerving van de nieuwe bedrijfslocatie met gronden, eventuele verbouwkosten, ontwikkelkosten en kavelinrichtingskosten. Ook aan de verhuizing zijn kosten verbonden. De overheidsbijdrage bij de verplaatsingsregeling is gebonden aan Brusselse regelgeving, met een plafond op de herinvestering.

Gemiddeld wordt voor de verplaatsings- en sloopkosten voor grotere intensieve veehouderijen met een (genormeerde) overheidsbijdrage gerekend van € 500.000 voor verplaatsingskosten en € 100.000 voor hervestiging. Gezien het globale niveau van dit voorontwerpplan is dit bedrag zowel voor grondgebonden als hokdier- en combinatiebedrijven. Het saneren van de oude locatie en de investeringen in de nieuwe locatie (nieuw voor oud) vergen uiteraard ook een forse bijdrage van de ondernemer zelf. Deze zijn hier niet doorgerekend.

3.2.1 Verplaatsingsregeling hokdierbedrijven en gemengde bedrijven – extensiveringsgebieden

Binnen de extensiveringsgebieden worden de uitbreidingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij in het kader van de reconstructie verder beperkt.

Hiertegenover staat een verplaatsings- en beëindigingsregeling. De verplaatsingsregeling is bedoeld om bedrijven met groeiperspectief elders een goed alternatief te bieden. Bedrijfsverplaatsing van hokdierbedrijven moet bijdragen aan verdergaande reductie van ammoniakemissie en stikstofdepositie, stankoverlast, reductie van verstening en afname van verkeersbewegingen. Daarmee worden natuur, milieu- en landschapsdoelen gediend, en wat het milieudoelen betreft in verdergaande mate dan het generieke beleid. Voor de landbouw zelf is het eveneens van belang te verplaatsen. In de extensiveringsgebieden zijn de landbouwontwikkelingsmogelijkheden immers ook zonder de aanwijzing als extensiveringsgebied al (sterk) beperkt.

De verplaatsingsregeling wordt aangeboden aan binnen de extensiveringsgebieden gelegen hokdierbedrijven met een reëel groeiperspectief. Het bedrijf op de nieuwe locatie dient in principe een omvang van meer dan 70 NGE te krijgen.

Indicatie van de kosten: in het extensiveringsgebied liggen thans 25 bedrijven groter dan 70 NGE. Er wordt rekening gehouden met de verplaatsing van 15 hokdierbedrijven. De kosten bedragen dan $15 \times € 600.000$ (voor verplaatsing en hervestiging) = € 9 miljoen.

3.2.2 Verplaatsingsregeling bedrijven hokdieren en gemengde bedrijven – stank en ammoniak (buiten de extensiveringsgebieden)

Ook buiten de in het kader van de reconstructie aangewezen extensiveringsgebieden zijn in gebieden de uitbreidingsmogelijkheden van bedrijven beperkt. In dezelfde gebieden is het vaak gewenst tot vermindering van de belasting met stank of ammoniak te komen. Het betreft hier met name de gebieden die liggen binnen 250 meter van voor verzuring gevoelige elementen binnen de Ecologische hoofdstructuur en in de nabijheid van bewoningskernen en verblijfsrecreatiecomplexen.

Binnen de op de plankaart aangegeven gebieden met een emissieplafond op basis van de Wet Ammoniak en Veehouderij en de gebieden binnen 250 meter van een hoofdkern (bijv. Lichtenvoorde) of 100 meter van een nevenkern (bijv. Lievelede) of 100 m van een verblijfsrecreatiecomplex wordt verplaatsing en beëindiging van bedrijven in het kader van de reconstructie gestimuleerd. Omdat de beperkingen niet direct voortvloeien uit het reconstructieplan (het gaat immers om beperkingen die ook zonder reconstructie gelden) zijn de vergoedingsmogelijkheden beperkt. Middels planologische ruimte kan ook hier extra worden bijgedragen aan maatwerk. Dit maatwerk zal op lokaal niveau vormgegeven moeten worden. Het provinciaal beleid zal ook voor deze situaties ruimte gaan bieden voor dergelijk maatwerk (zie ook 3.3.3). De gemeenten zullen bij de uitvoering van deze regeling een belangrijke rol krijgen. Doel is de belasting met stank en/of ammoniak te verminderen, de landschappelijke kwaliteit te vergroten en de landbouw ontwikkelingsmogelijkheden te geven door verplaatsing. Om dezelfde redenen is een versnelde beëindiging van bedrijven met sloop van de overtollige bedrijfsgebouwen in deze zones gewenst.

De ‘tegenwaarde’ van deze planologische ruimte is hier niet becijferd omdat deze sterk afhankelijk is van de individuele situatie. Er is naast de planologische ruimte geen directe bijdrage in geld voorzien voor beëindiging. Voor enkele verplaatsingen zijn aanvullende financiële middelen nodig.

Indicatie van de kosten: in de WAV zones en de zones rond de kernen en verblijfsrecreatie-complexen liggen in 2015 naar verwachting nog 40 grotere bedrijven met hokdieren. Hiervan zal naar verwachting 25% verplaatsen. De rijksbijdrage wordt op de helft van € 600.000 gesteld, dus € 300.000. Totaal $10 \times € 300.000 = € 3$ miljoen euro.

3.2.3 Verplaatsing grondgebonden bedrijven

Ter reductie van de milieubelasting door nutriënten kunnen binnen de intrekgebieden van de blijvende drinkwaterwinningen en in de beïnvloedingsgebieden van natuur- en waterparels en van HEN/SED-wateren, perspectievolle grondgebonden bedrijven met toekomstperspectief worden uitgeplaatst (aanpak bij de bron). Deze gebieden zijn op de plankaart als stimuleringsgebieden voor ”vermindering van de gemiddelde veebezetting per hectare” aangegeven. De vrijkomende grond wordt ingezet voor extensivering (= verlagen gemiddelde veebezetting per ha), structuurverbetering en bedrijfsvergroting van blijvende melkveehouderijbedrijven. Voorts kunnen de gronden worden gebruikt voor natuur ontwikkeling, beekherstel of andere functies. De kosten voor verwerving van bedrijven voor natuur zijn mee begroot hoofdstuk 4 (natuur).

Indicatie van de kosten: in deze zones liggen in 2015 naar verwachting ca. 100 bedrijven grotere perspectiefvolle bedrijven. Bij een geschatte deelname van 20% (er is immers op bedrijfsniveau geen noodzaak van verplaatsing) is de kostenindicatie van de overheidsbijdrage bij en gemiddelde bijdrage van € 300.000 per bedrijf: € 6 miljoen.

3.2.4 Beëindigingsregeling landbouwbedrijven

Bedrijfsbeëindiging kan voor een deel van de bedrijven een alternatief zijn voor de ingeperkte groeiomvang. Tevens draagt beëindiging en sloop bij aan het realiseren van de gewenste natuur en landschapsdoelen. Om bedrijfsbeëindiging en sloop van de overtollige gebouwen mogelijk te maken is ruimtelijke beleid in voorbereiding (zie par. 6.3 van het reconstructieplan). Bij de verdere uitwerking van het beleid voor hergebruik van agrarische bedrijfsgebouwen voor niet-agrarische functies (beëindiging) en de mogelijkheden voor een niet-agrarische nevenfunctie op het agrarisch bedrijf (verbreding) zal de bijzondere positie van de extensiveringsgebieden meegenomen worden. Voor deze gebieden is extra stimuleringsbeleid noodzakelijk. De 'tegenwaarde' van de planologische ruimte is hier niet becijferd omdat deze sterk afhankelijk is van de individuele situatie. Hierbij wordt er van uitgegaan dat het beleid met betrekking tot vrijkomende agrarische gebouwen (zie paragraaf 6.3 van het reconstructieplan) zo vorm gegeven wordt dat een grotere 'winst' vertaald wordt in meer ruimte. De winst kan vooral bestaan uit: minder versterking, minder depositie op kwetsbare natuur, minder stankoverlast, minder mest en een betere landschappelijke inpassing.

Er is naast planologische ruimte geld nodig voor de sloop van gebouwen ten behoeve van specifieke doeleinden, als natuur en landschap en ter versterking van de economische ontwikkeling van omliggende gebundelde agrarische of toeristische bedrijvigheid. De hiervoor benodigde middelen zijn, naast de planologische ruimte, voorlopig geraamd op € 10 miljoen. De uiteindelijke hoogte van dit bedrag hangt sterk samen met de invulling van de planologische ruimte die geboden gaat worden.

Indicatie van de kosten: voor sloop van gebouwen is, naast planologische ruimte, naar raming € 10 miljoen nodig.

3.3 Inrichten geclusterde vestigingslocaties (kleinschalige projectvestiging)

Omdat wordt verwacht dat er behoefte is aan nauwe samenwerking tussen bedrijven wordt in dit voorontwerpplan in het landbouwontwikkelingsgebied ruimte gereserveerd voor een geclusterde vestiging: een gebied waar een beperkt aantal gespecialiseerde hokdierbedrijven zich geclusterd kan vestigen. Gedacht kan worden aan de landbouwontwikkelingsgebieden in het Larense Broek, grote delen van het Azewijnse Broek en enkele gebieden in de nabijheid van de N18. In de landbouwontwikkelingsgebieden is ruimte voor afzonderlijke ondernemingen. De voorkeur gaat voor intensieve veehouderijbedrijven echter uit naar samenwerkingsvormen: bedrijven die een keten of verkorte productieketen vormen met gemeenschappelijke voorzieningen, zoals gezamenlijke 'schone en vuile weg', mestopslag, afvoer en/of verwerking, (integratie) voeraankoop, enz. De bedrijven moeten voldoen aan de nieuwste eisen en hebben ontwikkelmogelijkheden. Door de ketenvorming zijn de veterinaire risico's klein (weinig transport van dieren, weinig contactadressen en een eenduidige veterinaire aanpak).

Mits voldoende bedrijven hiervoor belangstelling hebben zal reconstructie mede zorgen voor de inrichting van de terreinen, de aanleg van nutsvoorzieningen en de begeleiding van de vestiging. Om milieutechnische redenen lijkt een eigendomsconstructie nodig met één vergunningsaanvrager. De kostenvergoeding betreft de een bijdrage in inrichting (gemeenschappelijke voorzieningen) en uitgifte van de locaties.

Indicatie van de kosten: als globale inrichtingsbijdrage voor het bedrijventerrein voor bijvoorbeeld 5 bedrijfslocaties, wordt per locatie een bedrag van € 100.000 verondersteld. Dit bedrag staat los van de verplaatsingsbijdrage op de oude, te verlaten locatie. Uitgaande van 15 bedrijven is de inschatting van de overheidsbijdrage € 1,5 miljoen.

3.4 Varkensvrije zone

Eén van de aanleidingen van reconstructie was het beperken van veterinaire risico's. Hiervoor is compartimentering voorzien van varkensvrije zones en afsluitbare grenzen. De varkensvrije zones en afsluitbare grenzen zijn op de kaart met de reconstructiewetzonering opgenomen. De varkensvrije zones liggen langs Rijn en IJssel, de rijksgrens met Duitsland is een afsluitbare grens. De Achterhoek en Liemers vormen met een deel van Overijssel (tot de Overijsselse Vecht) één compartiment. Voor verplaatsing en (gedeeltelijke) beëindiging van bedrijven met varkens binnen de varkensvrije zone is ca. € 3,5 miljoen nodig. Het bedrijfsmatig houden van varkens moet voor 31 december 2015 beëindigd zijn.

Indicatie van de kosten: voor verplaatsing en (gedeeltelijke) beëindiging van bedrijven met varkens binnen de varkensvrije zone is ca. € 3,5 miljoen nodig.

3.5 Verbrede landbouw, omschakeling en groen/blauwe diensten

In de reguliere economische ontwikkeling is groei door schaalvergroting voor de meeste ondernemingen een must. In het reconstructiegebied zijn deelgebieden waar verdergaande groei van de landbouw zich niet verdraagt met de overige functies. Daar waar dit speelt kan verbreding van de inkomstenbasis of omschakeling naar andere vormen van inkomensverwerving aan de orde zijn. De kansen vloeien voort uit de hoge maatschappelijke dynamiek, de aanwezige natuur- en landschapswaarden en de daarmee samenhangende aantrekkelijkheid van het gebied. In het reconstructieplan worden daarom verbredingssubsidies aangeboden voor bedrijven die bij willen dragen aan maatschappelijke doelen, en omschakelsubsidies voor bedrijven die naar ecologisch duurzame vormen van landbouw willen omschakelen. Volgens de staatssteunprincipes mogen de vergoedingen maximaal 40% van de investeringskosten bedragen, met een maximum van € 100.000.

3.5.1 Waterbeheer

In gebieden waar extra beperkingen voor mestaanwending gewenst zijn (beïnvloedingsgebieden HEN/SED-wateren en natte natuurgebieden) en in gebieden die zijn aangewezen als waterbergingsgebieden, worden stimuleringsregelingen voor beperking van het mestgebruik ingezet of schadevergoedingen verstrekt. Dit is nader uitgewerkt bij water.

3.5.2 Agrarische natuur- en landschapsverenigingen

Een gezamenlijke aanpak van beheerswerkzaamheden wordt bevorderd door agrarische natuur- en landschapsverenigingen of milieusamenwerkingsverbanden op te zetten of nieuw leven in te blazen. Het is niet mogelijk om een samenwerkingsverband als rechtspersoon te betalen voor de groene diensten, de geldstroom moet naar individuele ondernemers lopen. Toch zijn de voordelen van gezamenlijke aanpak, gezamenlijke werkafspraken, aanschaf gezamenlijke voorzieningen, etc. groot.

Indicatie van de kosten: voor het opzetten en werkzaam laten zijn van de samenwerkingsverbanden wordt een werkbudget begroot van € 2 miljoen.

3.5.3 Begeleiding bij keuzes (sociaal-economisch programma)

De veranderingen in de landbouw zijn aanzienlijk. Het is niet raadzaam om te lang te wachten met keuzes over de toekomst van het bedrijf. Uit het achtergronddocument 'Huidige Situatie en Autonome ontwikkeling van de landbouw in de Achterhoek en Liemers' blijkt welke veranderingen de sector te wachten staan. De reconstructie ondersteunt een sociaal-economisch programma, waarin het mogelijk wordt om gebruik te maken van deskundige advisering bij het maken van toekomstplannen. Omdat gebleken is dat er veel onwetendheid over bedrijfsbeëindiging bestaat, komt er een apart voorlichtingsprogramma over bedrijfsbeëindiging en een gratis startconsult voor sociaal-economische begeleiding.

Indicatie van de kosten: het kan gaan om kosten voor consultatie, doorverwijzing, diverse vormen van deskundige advisering, bijdragen aan bedrijfsplannen, voorlichting over bedrijfsbeëindiging etc. Voor dit traject is wordt een budget begroot van € 3 miljoen.

3.5.4 Advies verbreding

Verbreding heeft plaats op individuele bedrijven. Gezamenlijke ontwikkeling versterkt de mogelijkheden (markt- en productkolom-ontwikkeling). Het reconstructieplan voorziet in een bijdrageregeling in de kosten voor begeleiding, maken van marketing-/bedrijfsplannen en inrichting voor vormen van verbrede landbouw. Daarbij kan het gaan om verkoop van streekproducten, minicampings, theeterras, bed en breakfast, etc.

Indicatie van de kosten: ingeschat wordt dat het in de komende 12 jaar in totaal gaat om 300 initiatieven. Voor bijdragen in de kosten van advies, bedrijfsplannen en markt- en productontwikkeling wordt een budget begroot van € 5 miljoen.

3.5.5 Agrarisch natuurbeheer

Het agrarisch natuur- en landschapbeheer is geregeld in de natuurgebiedsplannen. De kostenvergoeding is in overeenstemming met het Programma Beheer. In aansluiting hierop is in het gebied behoefte aan proeven om tot langjarige afspraken te komen over het beheer van natuur- en landschapselementen op basis van de ideeën uit "boeren met natuur".

Indicatie van de kosten: voor een tweetal proeven voor boeren met natuur wordt een (aanvullend) budget begroot van € 2 miljoen.

3.5.6 Biologische landbouw

Voor zowel hokdierbedrijven als grondgebonden bedrijven wordt de omschakeling naar biologische landbouw gestimuleerd. In bepaalde gebieden liggen kansen bij uitstek. Zo kunnen alleen biologische bedrijven in de extensiveringszone rond voor verzuringsgevoelige natuur zich verder ontwikkelen; biologische melkveebedrijven hebben daar – in tegenstelling tot reguliere melkveebedrijven - geen emissieplafond van 110 melkkoeien. Vanuit reconstructie wordt ondersteund bij de omschakeling door quick-scans, omschakelplannen, bedrijfsbegeleiding, studieclubs en helpdeskfuncties. Omdat biologische landbouwbedrijven grote bouwblokken nodig hebben in verband met de oppervlakte per dier of uitloopvoorzieningen, zal in het ontwerp reconstructieplan beoordeeld worden in welke deelgebieden daar in kan worden voorzien, bijvoorbeeld via een wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan.

Indicatie van de kosten: verondersteld wordt dat het gaat om circa 3.000 ha grondgebonden landbouw en 15 hokdierbedrijven. Hiervoor kan een bedrag worden begroot van € 4,8 miljoen.

3.5.7 Agro-toeristische activiteiten en nieuwe recreatie ondernemers

Recreatie kan voor agrarische ondernemers een nieuw ondernemersperspectief bieden, bijvoorbeeld met agro-toeristische voorzieningen en gedifferentieerde en nieuwe verblijfsrecreatieve voorzieningen. Dit compenseert het banenverlies, draagt bij aan een vitaal en leefbaar platteland en biedt ruimte aan de recreatieve behoeftes. Dit agrotourisme kan worden gekoppeld aan de recreatieve infrastructuur in de stedelijke uitloopgebieden en in en rond de gebieden met veel verblijfsrecreatie. De ontwikkeling van agrotourisme dient te voldoen aan de algemeen geldende eisen van professionaliteit in de sector. De dagrecreatie kan de nadruk te krijgen in de vorm van kleine attracties (zoals kaasboerderijen), ‘doen en beleven’ staan centraal. Verblijf, zoals minicampings, kan een aanvulling vormen op de dagrecreatieve ontwikkeling. Vooral het ‘echte’ plattelandsgebied is geschikt voor kleinschalige ontwikkelingen. Ontwikkeling van logies op agrarische bedrijven zal vooral gestimuleerd kunnen worden als dit in het teken staat van behoud van erfgoed (hoeve, stallen).

In paragraaf 6.3 van het reconstructieplan wordt nader ingegaan op het voorgestelde beleid voor vestiging van niet-agrarische nevenfuncties op een agrarisch bedrijf (verbreding) en voor het hergebruik van vrijgekomen agrarische gebouwen voor niet agrarische functies (omschakeling).

4 Natuur & Landschap

4.1 Algemeen

De reconstructie moet leiden tot vrijwel volledige realisatie van de EHS (inclusief verbindingzones). Dit betekent dat de natuur kwantitatief en kwalitatief ontwikkeld wordt en zoveel mogelijk van de gewenste natuurdoeltypen veiliggesteld of tot ontwikkeling komt. Verbindingzones worden zodanig ingevuld dat migratie van diersoorten en verspreiding van plantensoorten daarlangs mogelijk wordt.

Voor de fysieke realisatie en om tot inrichting te kunnen komen is vaak een proces van actieve kavelruil of herverkaveling nodig.

Om de milieumomstandigheden te creëren voor realisatie van de natuurdoeltypen zijn naast de generieke milieumaatregelen aanvullende maatregelen nodig. Deze extra maatregelen moeten zich in eerste instantie richten op de meest waardevolle en tevens de meest kwetsbare natuur in het gebied, de natuurparels (incl. habitat-, vogelrichtlijn- en NB-wet gebieden) en de stroomgebieden van ecologische waardevolle wateren. Daarnaast moeten de maatregelen zich met name richten op de grotere natuureenheden van de Graafschap (Groote Veld), rond Winterswijk, het Montferland en de Gelderse Poort. Ontsnippering door aanleg van ecopassages en realisatie van verbindingzones is een van de belangrijkste maatregelen om populaties van bedreigde en beschermde soorten in stand te houden en te herstellen. Daarnaast kan voor enkele bijzondere en bedreigde soorten of soortengroepen incidentele inrichtings- of beheersmaatregelen worden getroffen.

4.2 Realiseren EHS, nieuwe natuur en EVZ

4.2.1 Realiseren EHS, nieuwe natuur en ecologische verbindingzones

In het gebied komt de komende jaren waarschijnlijk voldoende grond beschikbaar (zie HS-AO Landbouw). Probleem is dat de beschikbare grond meestal niet op de goede plaats ligt en er in de natuurgebieden kavels blijven met een agrarische bestemming waardoor de inrichting van het gebied niet ter hand kan worden genomen. Dit probleem kan met herverkaveling en een onroerend goedbank opgelost worden. In totaal moet in de planperiode nog ca. 2000 ha worden omgevormd en ingericht als natuur. Een deel van deze gronden komt in eigendom en beheer bij de grotere terreinbeherende instanties, een belangrijk deel van de gronden zal via particulier natuurbeheer worden gerealiseerd.

Indicatie van de kosten: bij verwerving zijn de aankoopkosten € 40.000/ha, de inrichtingskosten € 7.000/ha.

Totaal komt dat neer op 2000 ha x € 47.000 = € 94 miljoen. Bij realisering door particulier natuurbeheer daalt het kostenaandeel nauwelijks, aangezien de waardedalingen worden vergoed. De kosten worden gedragen door het rijk via Programma Beheer.

4.2.2 Herverkaveling, kavelruil, bedrijfsverplaatsing en –beëindiging

Als bijdrage aan snelle realisatie wordt herverkaveling ingezet, werkend met een ruilplan zodat elders verworven gronden naar de begrensde gebieden geruild kunnen worden. Daarmee wordt bijgedragen aan de realisatie en afronding van de natuurgebieden. Met de herverkaveling kunnen ook verbindingzones worden gerealiseerd en zal de Reconstructie de aanleg van ecopassages (tunnels, duikers, overbruggingen en andere voorzieningen) bij barrières kunnen realiseren. Ook de elders beschreven regelingen voor bedrijfsverplaatsing en bedrijfsbeëindiging dragen bij aan versnelde realisatie van de EHS.

4.2.3 Particulieren en natuurontwikkeling

De reconstructie zal bevorderen dat de natuurdoelstellingen in de EHS ook met particuliere initiatieven worden gerealiseerd.

4.3 Realiseren van de natuurdoeltypen

4.3.1 Milieu

Voor de reconstructie ligt de opgave in het verder terugdringen van de milieubelasting in de richting van de kritische waarden om ontwikkeling naar de natuurdoeltypen in natuurgebieden mogelijk te maken. Daarvoor zijn aanvullende maatregelen nodig in de beïnvloedingszones van de natuurgebieden op het gebied van stikstof en fosfaat. Deze worden behandeld bij milieu.

4.3.2 Verdrogingsbestrijding

In de natuurgebieden van de Graafschap, rond Winterswijk, ten noorden van de Oude IJssel bij Doetinchem en in het noord-oostelijk deel van de Achterhoek zullen maatregelen worden getroffen om het water vast te houden en voor verhoging van de grondwaterstanden in het voorjaar en de zomer. Zie verder de uitwerking onder verdrogingsbestrijding.

4.3.3 Aanleggen ecodeucten en ecopassages

Het probleem van de versnippering van natuurgebieden (geen onderlinge verbindingen/uitwisseling van flora en fauna mogelijk) wordt in de reconstructie opgelost door aanleg van een aantal ecopassages (dassentunnels, vistrappen ed.) Bij de belangrijkste knelpunten van provinciale en gemeentelijke wegen en waterwegen en door realisatie van de ecologische verbindingzones. Ruilverkaveling en kavelruil worden ingezet om gronden op de juiste plek te krijgen. Grote ecodeucten worden meegenomen bij de verbreding en aanleg van rijkswegen. In het kader van de voorbereiding van het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan is studie verricht naar de versnippering. De kosten voor de Achterhoek en Liemers zijn op basis van deze studie op € 4 miljoen geraamd.

Indicatie van de kosten: voor ecopassages e.d. worden de kosten geraamd op € 4 miljoen.

4.4 Soortenbeleid

Voor soorten met beschermde status, die voorkomen in een vitale populatie en waarvoor het gebied een bijzondere waarde heeft voor de landelijke populatie, kunnen aanvullende beschermings- en herstelmaatregelen getroffen worden wanneer uit lokale situaties blijkt dat het nodig is. Daarnaast kunnen maatregelen gewenst en noodzakelijk zijn voor andere beschermde soorten die door uitvoeren van projecten in kader van de reconstructie plaatselijk in het gedrang komen. Verwacht wordt dat dit niet het geval zal zijn bij de nieuw- en hervestiging van bedrijven, aangezien deze in het algemeen gepland zijn in gebieden waar geen bijzondere soorten voorkomen. Een uitzondering is mogelijk de boomkikker, die vooral in het landbouwgebied tussen Winterswijk en de Graafschap voorkomt. Deze soort is eenvoudig en goed te beschermen door de aanleg van poelen en het veilig stellen van bekende locaties waar deze soort voorkomt.

Bij de maatregelen kan het gaan om bijvoorbeeld aanleg, uitbreiding en herstel van specifieke habitats zoals heides, vennen, poelen, aan overwinterings- en verblijfslocaties van vleermuizen maar ook aan het verplaatsen en lokaal herintroduceren van soorten.

Indicatie van de kosten: voor de totale kosten wordt een stelpost opgenomen van € 4 miljoen voor de totale planperiode.

4.5 Bos en landschappelijk (groen/blauw) raamwerk

Er ligt een opgave voor de 200 ha aan bos (Winterswijk) en de 300 ha aan landschappelijk raamwerk. De elementen kunnen zowel door overheden, particulieren als terreinbeherende organisaties worden gerealiseerd, mits behoud en beheer en de openbare toegankelijkheid voor de lange termijn gegarandeerd is. Voor elementen direct ten behoeve van de stedelijke uitloop wordt naar het thema recreatie verwezen.

De 200 ha bos wordt deels gebruikt om het coulissenlandschap en de beekdalen op het Winterswijks plateau te versterken (kleinere boselementen). Een deel van de oppervlakte bos kan bij bestaande landgoederen worden neergelegd ter versterking en afronding van deze landgoederen.

De 300 ha landschappelijk raamwerk zal worden gebruikt voor de versterking van de landschappelijke kwaliteit en identiteit en verder aansluitend bij de bestaande natuur. Verder zal weg-, laan- en beekbegeleidende beplanting daarvan worden aangelegd.

Een deel van de genoemde hectares wordt gebruikt voor de aanleg van kleine landschapselementen als houtwallen, singels, weg- en laanbeplanting e.d. Prioriteit ligt in die gebieden waar herstel en versterking van de kleinschaligheid gewenst is (o.a. Didam e.o., Doetinchem noord e.o., Varsseveld e.o. en Beltrum e.o.) en voor structuurversterking van de Belvédèregebieden.

Een ander deel van de genoemde hectares wordt gebruikt voor herstel van het karakter van de beekdalen. Prioriteit ligt hier o.a. in het beekdalen rond Winterswijk en langs de plateaurand, de Buurserbeek en het Berkeldal.

Indicatie van de kosten: de kosten hiervan bedragen 500 ha x € 40.000/ha aankoopkosten, € 7.000/ha inrichtingskosten en beheersvergoedingen à € 700/ha gekapitaliseerd maakt een totaal van: € 26,3 miljoen. Bij inrichting en -beheer door particulieren verandert het kostenniveau niet noemenswaardig.

4.6 Landgoederen

Nieuwe landgoederen kunnen een bijdrage leveren aan het bereiken van de brede reconstructiedoelstellingen in gebieden waar een kwaliteitsimpuls gewenst is en de ontwikkeling past binnen de gewenste identiteit voor het betreffende gebied. Deze ontwikkelingen kunnen zonder extra kosten worden gerealiseerd. Voor nieuwe landgoederen wordt gedacht aan de realisatie van tenminste 5 ha natuur en sloop van daarvoor in aanmerking komende stallen, in ruil voor de bouw van een huis van formaat. Indien geen stallen gesloopt (kunnen) worden gaat de voorkeur van de reconstructiecommissie uit naar een minimale oppervlakte van 10 ha. Voor landgoedontwikkeling is voor verbetering van de infrastructuur ten behoeve van het multifunctioneel gebruik van het landelijk gebied € 1 miljoen beschikbaar.

Indicatie van de kosten: voor landgoedontwikkeling is voor verbetering van de infrastructuur ten behoeve van het multifunctioneel gebruik van het landelijk gebied € 1 miljoen beschikbaar.

4.7 Erfbeplanting

Naast aanleg van landschapselementen wordt ook budget beschikbaar gesteld voor erfbeplanting bij agrarische en andere bebouwing in het buitengebied om die beter landschappelijk in te passen. De regeling geldt in het gehele gebied. Uitgegaan wordt van 2.000 deelnemers.

Voor agrarische bedrijven met groeiperspectief wordt een verdergaande landschappelijke inpassing gestimuleerd. Uitgaande van een halve ha wordt een bijdrage van € 10.000 voor inrichting en beheer beschikbaar gesteld. Uitgegaan wordt van deelname door 250 bedrijven.

De maximale bijdrage bedraagt 75% in de kosten van aanleg, beheer en inboet na 1 jaar.

Indicatie van de kosten: 2.000 locaties à € 1.500 = € 3 miljoen en 250 locaties à € 10.000 = € 2,5 miljoen. Totaal voor erfbeplanting: € 5,5 miljoen.

4.8 Behoud en herstel van landschap en cultuurhistorische en aardkundige waarden

Voor behoud en herstel van landschappelijke, cultuurhistorische en aardkundige waarden zijn met name een groot aantal maatregelen nodig op het niveau van gemeentelijke bestemmingsplannen en het provinciale streekplan. Het gaat daarbij om richtlijnen voor het wel of niet toestaan van nieuwe bebouwing, functieverandering en nieuwe functies in bepaalde zones en de toetsing van nieuwe plannen aan veelal nog te ontwikkelen beeldkwaliteitsplannen voor het buitengebied. Een specifieke set van voorstellen op dit terrein zal in samenspraak met gemeentes en de bevolking in de ontwerpplanfase van de reconstructie worden opgesteld.

De eerder in dit hoofdstuk beschreven maatregelen voor uit- en verplaatsing van bedrijven en sloop van stallen (1) zullen bijdragen leveren aan landschapsherstel evenals de in dit hoofdstuk vermelde landschappelijke maatregelen.

Daarnaast komen er specifieke projecten gericht op het herstel en behoud van karakteristieke en beeldvormende cultuurhistorische en aardkundige elementen. Dat kan zijn het herstel van oude agrarische objecten als historische boerderijen en verkavelingspatronen, schaapskooien, hooibergen, molens en schaapsdriften, militair historische objecten als kastelen, forten en linies, herstel van oude handelswegen als de Hessenweg en religieuze structuren als kerken en kerkepaden (zie ook onder recreatie). Op aardkundig gebied wordt gedacht aan herstel van karakteristieke dalen met stroomruggen, oude rivierduinen, restanten van de ijstijden als sanders (smeltwaterdalen) en morenes. Ook archeologische objecten zoals terpen, grafheuvels en Celtic fields komen in aanmerking voor behoud en herstel.

Indicatie van de kosten: ingeschat wordt dat in totaal een extra bedrag van € 10 miljoen nodig is voor de totale planperiode, naast de bijdragen van particuliere en private partijen.

4.9 Nadere uitwerking van de zonering

De zoneringen zullen nader uitgewerkt moeten worden in de gemeentelijke bestemmingsplannen. Om de bestemmingsplannen beter op elkaar aan te laten sluiten en om beter inhoud aan het begrip ruimtelijke kwaliteit te geven zullen met de gemeenten een aantal uitwerkingen worden opgepakt.

De uitwerkingen zullen mede gericht worden op ontwikkelingsgericht beleid waarbij gebiedsspecifieke kwaliteiten en kenmerken richtinggevend zijn voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling. Het reconstructieplan en de daarbij behorende bijlagen geven hier een eerste aanzet voor.

Indicatie van de kosten: voor beeldkwaliteitsplannen en/of landschapsonwikkelingsplannen worden de kosten op € 1 miljoen geschat.

5 Milieu

5.1 Ammoniak

De ammoniakemissie en -depositie op voor verzuring gevoelige natuurgebieden in de EHS wordt verdergaand dan het generieke beleid gereduceerd door in deze gebieden en de zones daaromheen bedrijfsverplaatsingen en -beëindigingen te ondersteunen. In de aangegeven extensiveringsgebieden geldt een verbod op nieuw/hervestiging en uitbreiding van hokdierbedrijven. Voor bedrijven met groeiperspectief binnen de extensiveringsgebieden geldt een verplaatsingsregeling die de belangrijkste extra kosten die verplaatsing met zich meebrengt vergoed. In de overige gebieden rondom de voor verzuring gevoelige delen in de EHS worden bedrijfsverplaatsingen met reconstructiemiddelen gestimuleerd. In alle gebieden rondom de voor verzuring gevoelige gebieden in de EHS wordt bedrijfsbeëindiging gestimuleerd. Zie voor de verplaatsings- en beëindigingsregelingen de maatregelen bij landbouw.

Voor een verdere emissiereductie via technische maatregelen, omschakeling e.d. op bedrijven in en rond de voor verzuring gevoelige gebieden wordt een voorlichtingstraject opgezet, waarbij o.a. de toepassing van luchtwassers en dergelijke zullen worden gepromoot.

5.2 Fosfaat

Uit berekeningen blijkt dat het behalen van de normen die horen bij het maximaal toelaatbaar risico (0,15 mg/l) in de autonome ontwikkeling lang niet overal gerealiseerd worden. Vermindering van de fosfaatbelasting van het oppervlaktewater is een lange termijnzaak. De mate van fosfaatverzuuring van de bodem, de huidige bemestingsnormen en de lange nalevering hieruit maken dat de fosfaatbelasting van het oppervlaktewater in de komende tientallen jaren moeilijk terug te dringen is. De reconstructie streeft daarom voor wat het fosfaatgehalte van het oppervlaktewater betreft naar het behalen van de normen behorend bij het maximaal toelaatbaar risico, te weten een concentratie van maximaal 0,15 mg fosfaat per liter. Prioriteit wordt gesteld bij de ecologisch waardevolle wateren (HEN en SED wateren) en de beïnvloedingsgebieden natte natuur.

De volgende maatregelen worden getroffen.

Verlaagde mestgift in enkele stroomgebieden en nulbemesting langs waterkanten.

Voor uitwerking zie onder 'reductie mestgift in kwetsbare gebieden'.

5.2.1 Riolering van bebouwing in het buitengebied

De reconstructie voorziet in extra inspanning (boven op de wettelijk verplichte) in de (deel)stroomgebieden met HEN en SED wateren en voor fosfaatbelasting kwetsbare natte natuur.

Indicatie van de kosten: uitgegaan wordt van een extra investering van € 2000 en 2000 aansluitingen. Totaal ca. € 4 miljoen.

5.2.2 Sanering van de riooloverstorten

In diverse riooloverstorten die lozen op HEN/SED-wateren wordt een extra berging van 15 mm ingebouwd, en 7 mm in de overige beïnvloedingsgebieden natuur en water.

Indicatie van de kosten: de kosten hiervan bedragen circa € 200 per ha voor ca. 30.000 ha = € 6 miljoen.

5.3 Nitraat en stikstof

Voor wat betreft het nitraatgehalte in het grondwater streeft de reconstructie naar het behalen van de normen, te weten een concentratie van maximaal 50 mg per liter. Uit berekeningen (milieuanalyse Alterra) is gebleken dat deze normen in de autonome ontwikkeling lang niet overal gehaald worden. Vooral in intrekgebieden voor de drinkwaterwinning (de blijvende winningen) en beïnvloedingsgebieden natte natuur zijn aanvullende maatregelen nodig om de normen en zeker ook de gewenste streefwaarden (drinkwaterwinning 25 mg nitraat per liter) te halen.

Ook wat betreft het stikstofgehalte in het oppervlaktewater streeft de reconstructie, conform de streefdoelen voor fosfaat, in de hieronder genoemde gebieden naar het behalen van normen, behorend bij het maximaal toelaatbaar risico, te weten een concentratie van maximaal 2,2 mg N per liter. Vanwege de hoge waarden streeft de reconstructie in de HEN/SED-wateren, beïnvloedingsgebieden natte natuur en de intrekgebieden voor de drinkwaterwinning naar een verdergaande reductie. De volgende maatregelen worden getroffen.

5.3.1 Reductie mestgift in kwetsbare gebieden:

In de beïnvloedingsgebieden voor natuur- en waterparels, stroomgebieden van ecologisch waardevolle wateren, de 100-jaars beschermingszones rond drinkwatergebieden worden op vrijwillige basis met boeren overeenkomsten gesloten die nitraat uit- en afspoeling moeten beperken. Hiermee wordt tevens een reductie van de fosfaatbelasting bereikt terwijl door maatregelen langs de beken tevens het risico van bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater verminderd.

5.3.2 Vermindering gemiddelde veebezetting per hectare (Koopmans)

De inzet van de zogenaamde 'Koopmansgelden' vindt primair plaats in de op de plankaart aangegeven gebieden waar de gemiddelde veebezetting per ha bij voorkeur verder wordt teruggebracht dan de bemestingsnormen noodzakelijk maken. Het betreft de intrekgebieden voor drinkwater waar aanvullend beleid noodzakelijk is om de gewenste doelen te behalen en een klein deel van de HEN en SED stroomgebieden waar inzet van deze gelden vanuit het integrale resultaatperspectief het meest perspectiefvol lijkt. Het gaat om 1200 ha 25 jaarszone en 200 ha van de 100 jaarszone intrekgebieden voor drinkwaterwinning, 4400 ha stroomgebieden HEN en SED wateren. Een extra verlaging van met ca. 40 kg N/ha/jaar ten opzichte van de geldende verliesnormen wordt hier voorgestaan. In het stroomgebied van de Lindense Laak (1800) zou dit iets minder mogen zijn.

Indicatie van de kosten: het gaat in totaal om circa 5.800 hectare cultuurgrond. Voor deze gebieden wordt, bij een deelname van 50% van de agrariërs, een overheidsbijdrage verondersteld van € 1.500 per ha per jaar. Uitgaande van een afkoopsom waarin rekening is gehouden met een mogelijke toekomstige aanscherping van de mestnormen worden de kosten geraamd op $2.900 \times 1.500 \times 10 = € 43,5$ miljoen.

5.3.3 Lokale maatregelen om de uitspoeling van mest en bestrijdingsmiddelen tegen te gaan

In alle beïnvloedingsgebieden voor natuur- en waterparels, stroomgebieden van ecologisch waardevolle wateren, de 100-jaars beschermingszones rond drinkwatergebieden worden op vrijwillige basis met boeren overeenkomsten gesloten die nitraat uit- en afspoeling langs waterlopen moeten beperken. Hiermee wordt tevens een reductie van de fosfaatbelasting bereikt terwijl door maatregelen langs de beken tevens het risico van bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater verminderd.

Enkele mogelijke maatregelen langs beken zijn:

- Nulbemesting langs waterlopen (bufferstroken);
- Emissie beperkende maatregelen bestrijdingsmiddelen;
- Biologische bestrijding.

In drinkwaterwinningsgebieden daarnaast:

- Groenbemester telen;
- Graslandbemesting tot half augustus;
- Vergroten van de opslagcapaciteit voor mest.

Randenbeheer en stimuleren van bufferzones is een goede maatregel om de af- en uitspoeling van nutriënten en resten van (landbouw)gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. Langs de waterlopen binnen de op plankaart aangegeven HEN en SED stroomgebieden, beïnvloedingsgebieden natte natuur en intrekgebieden (100 jaars zones) wordt een vergoedingsregeling voor nulbemesting en het afzien van het gebruik van (landbouw) gewasbeschermingsmiddelen aangeboden. Het gaat hier om in totaal 28.000 ha.

Voor andere effectieve maatregelen wordt een stimuleringsbeleid voorgesteld.

Indicatie van de kosten: langs de waterlopen is de vergoeding overeenkomstig het programma beheer € 800/ha/jr. Bij een deelname van 50% en een oppervlakte van 500 m² per ha bedragen de jaarlijkse kosten € 560.000. Voor een periode van 12 jaar is dit: € 6,7 miljoen. Tezamen met andere stimuleringsmaatregelen worden de kosten voor lokale maatregelen om de uitspoeling van mest en bestrijdingsmiddelen tegen te gaan op € 7,5 miljoen geraamd.

5.4 Stank

In het reconstructieplan worden maatregelen en voorzieningen getroffen om het aantal stankgehinderten te reduceren. Een afname is vanzelf reeds te verwachten door de afname van het aantal bedrijfslocaties, het inwerking treden van de AMvB huisvesting en de inkrimping van de veestapel in de komende jaren. Daarnaast wordt de stankoverlast gereduceerd doordat in de randen van de stads- en dorpskernen een verplaatsings- en beëindigingsregeling voor landbouwbedrijven worden ingezet. Zie verder de maatregelen bij landbouw. De aanwijzing van de zones uit integrale zonering leidt via de toepassing van de nieuwe Stankwet tot een andere beoordeling van geurbelaste objecten (zoals burgerwoningen) in het buitengebied.

5.5 Saneren verontreinigde bodems in kwetsbare natuur- en water gebieden

Om de gewenste kwaliteit in natuurgebieden en van HEN en SED wateren te kunnen bereiken is lokaal sanering van verontreinigde situaties nodig. Bekend is dat er een aantal verontreinigde (water)bodems in deze gebieden liggen. Omdat niet goed bekend is wat de kosten van sanering zijn, in hoeverre in deze kosten op andere manieren kan worden voorzien (verantwoordelijke partijen) e.d. zijn deze kosten voornamelijk op € 10 miljoen gesteld. Het gaat hierbij vooral om bijdragen in aanvullende of versnelde sanering, bijvoorbeeld in het kader van de integrale aanpak van gebieden. De primaire verantwoordelijkheid voor de sanering blijft bij de partijen die deze thans ook hebben.

Op de kaart maatregelen zijn een tweetal bekende landbodemverontreinigingen in kwetsbare delen van het landelijk gebied aangegeven. Sanering van de locaties is noodzakelijk. In tegenstelling tot andere locaties bestaat hier onduidelijkheid over de saneringsplicht. Reconstructie kan bijdragen aan de sanering van dit soort locaties.

Indicatie van de kosten: de (extra) kosten voor (water)bodemsanering worden op € 10 miljoen geraamd.

6 Duurzaam waterbeheer

Door cultuurtechnische ingrepen in de jaren zeventig en tachtig heeft het watersysteem een ander karakter gekregen: beken zijn rechtgetrokken, natte gebieden zijn ontwaterd etc. Door deze gewijzigde ont- en afwatering is de natuurlijke sponswerking van Achterhoek en Liemers veel minder dan vroeger en komt het water sneller tot afvoer. Hierdoor zijn natte natuurgebieden verdroogd, heeft landbouw hinder van vochttekorten, treden sneller piekafvoeren op etc. Door het watersysteem zodanig in te richten dat er meer ruimte komt om water vast te houden of te bergen, wordt het systeem minder kwetsbaar. Hierdoor kunnen extremere situaties (droogte of hevige neerslag) eenvoudiger worden opgevangen.

Kwaliteitsaspecten (zoals lagere nitraatwaarden in het grondwater, lagere stikstof- en fosfaatgehalten in het oppervlaktewater, sanering riooloverstorten) zijn opgenomen onder natuur en milieu.

6.1 Herstel natuurlijk watersysteem

Door cultuurtechnische ingrepen is in de jaren zeventig en tachtig de ont- en afwatering aangepast, om hoge grondwaterstanden voor de landsbouw te voorkomen. Deze aanpassingen hebben er toe geleid dat de grondwaterstand in perioden van neerslagtekort te ver weg zakt, waardoor zowel de landbouw als de natuur last hebben van respectievelijk vochttekorten en verdroging. Gestreefd wordt naar natuurlijkere watersystemen, waarbinnen meer ruimte voor water is gecreëerd. Dit gebeurt door een combinatie van maatregelen zoals het verbreden en verontdiepen van waterlopen, hermeandering van beken, vermindering van het aantal sloten, het verwijderen van drainage etc. Hierdoor wordt de grondwaterstand in deze gebieden verhoogd. Door verbreding van waterlopen ontstaat tevens meer ruimte in het watersysteem ten behoeve van waterconservering.

Het gebied waarover de genoemde maatregelen zich uitstrekken, verschilt als gevolg van de ondergrond. Afhankelijk van de ter plaatse aanwezige ondergrond zullen maatregelen lokaal dan wel bovenlokaal uitgevoerd moeten worden. In belangrijke delen van de Graafschap, langs het benedenstroomse deel van de Oude IJssel, ten westen van Winterswijk, bij het Aaltens Goor, de Baakse Beek en het Lievelder Broek is op bovenlokaal niveau een integrale verhoging van de peilen noodzakelijk. In dit gebied wordt verdroging bestreden door in het betreffende deelstroomgebied hierop gerichte maatregelen te nemen. De benodigde maatregelen strekken zich hier uit over een grote oppervlakte als gevolg van de grote doorlatendheid van de ondergrond.

De uitstralingseffecten van de genoemde maatregelen zijn in het gebied ten oosten van Winterswijk en langs de terrasrand minder ingrijpend. Hier kan worden volstaan met het nemen van lokale maatregelen. Oorzaak hiervoor is dat de ondergrond en topografie van het gebied de effecten van maatregelen in het gebied tot dicht bij de waterlopen beperkt houden.

Verhoging van de drainage basis heeft consequenties voor de landbouw in deze gebieden. In het algemeen zijn de uitstralingseffecten van een peilverhoging in de gebieden waar lokale maatregelen worden genomen minder ingrijpend voor de landbouw dan in de gebieden waar “bovenlokale maatregelen” getroffen worden. Als gevolg van de maatregelen worden opbrengstdepressies als gevolg van vochttekorten minder. De vernatting pakt hier dus positief uit. In andere delen nemen opbrengstdepressies als gevolg van nattere omstandigheden toe. De vernatting pakt hier dus negatief uit voor de landbouw. Voor die bedrijven waarvoor het saldo van de vernatting en verdroging negatief uitvalt, wordt de schade vergoed. Herverkaveling kan bijdragen aan het creëren van een goede uitgangssituatie – een goede mix van nattere en drogere gronden. In uitzonderingsgevallen kan ook verplaatsing een oplossing bieden.

Indicatie van de kosten: de inrichtingskosten voor de op kaart aangegeven gebieden worden op € 1.800 (voor gebieden met meer lokale effecten) tot € 2.400

per ha geraamd (voor de gebieden waar 'bovenlokale maatregelen' getroffen worden). Kosten 29.700 ha à € 1.800 per ha = € 53,5 miljoen en 30.500 ha à € 2.400 per ha = € 73,2. Totale inrichtingskosten natuurlijker watersysteem bedragen: € 126,7 miljoen.

Voor bedrijven waarvoor het saldo van vernatting en verdroging negatief uitvalt wordt de schade vergoed. De kosten hiervan worden op basis van de zogenaamde Helptabellen landinrichting geraamd op € 11 per ha per % opbrengstdepressie per jaar. Gekapitaliseerd (afkoop) is dit ca. € 165 per ha per % opbrengstdepressie. Voor de eerdergenoemde gebieden is de totaal te vergoeden schade – op basis van een afkoopsom - geraamd op € 6 miljoen.

Indicatie van de kosten: voor een vergoedingsregeling voor onevenredige natschade worden de kosten geraamd op € 6 miljoen.

6.2 Verdrogingsbestrijding

Een groot deel van de natuurgebieden is verdroogd. In het beleid zijn de natuurgebieden en hun omgeving aangeduid als verdroogde natuurclusters. Reconstructiedoel is om 50% van de verdroging te bestrijden. Delen van deze gebieden vallen samen met beïnvloedingsgebieden van natte natuur en ecologisch waardevolle wateren. In de gebieden waar 'natuurlijke watersystemen worden gerealiseerd (zie 6.2) vormt verdrogingsbestrijding een integraal onderdeel. De natuurgebieden binnen de (deel)stroomgebieden waar belangrijke verbeteringen in het watersysteem worden gerealiseerd profiteren in het algemeen direct van deze maatregelen. Voor de enkele buiten deze gebieden gelegen parels en prioritaire natte natuur worden binnen de planperiode geen belangrijke veranderingen in het watersysteem voorzien. Voor deze gebieden wordt verdroging binnen de planperiode alleen binnen en direct op de rand van deze natuurgebieden bestreden.

Indicatie van de kosten: voor (aanvullende) maatregelen binnen de natuurgebieden als het verminderen van detailontwatering, het verontdiepen van waterlopen, het plaatsen van stuwen voor grondwaterstandverhoging, etc. is een bedrag geraamd van € 1.500 per ha. Voor 2.000 ha komt dit neer op € 3 miljoen.

6.3 Waterberging

In paragraaf 6.2 is aangegeven dat door het creëren van extra ruimte voor water, lokaal water wordt vastgehouden. Aanvullend op deze gebieden dient echter nog een aantal waterbergingslocaties gerealiseerd te worden, waarin tijden van piekafvoeren het water tijdelijk kan worden geparkeerd.

De Reconstructie draagt bij aan de begrenzing, planologische bestemming en inrichting van deze waterbergingslocaties. Het gaat hier om bestaande ingerichte bergingsgebieden die nog niet planologisch zijn veiliggesteld, gebieden die nu ook al inunderen en gebieden die vanuit ruimtelijk en waterbeheerstechnisch oogpunt zeer geschikt zijn om in te richten als bergingsgebied. Voor deze laatste categorie is nauwelijks een alternatief te vinden en dus kan ruimtelijke veiligstelling van deze gebieden worden beschouwd als een 'no regret-maatregel'.

In de planperiode zal 2.800 ha daadwerkelijk ingericht worden als waterbergingslocatie. De inrichting van deze gebieden betreft hoofdzakelijk cultuurtechnisch werk (graven, vergraven en omleggen van waterlopen, afplaggen, kades aanleggen). In de ruimtelijke reservering wordt voorzien door een planologische bestemming als ‘gebied voor landbouw en waterdoeleinden’ cq ‘gebied voor natuur en waterdoeleinden’.

Naast bovengenoemde bergingslocaties is er een categorie ‘zoekgebieden waterberging’. Dit betreft gebieden waar alternatieven voorhanden zijn. Indien ruimtelijke ontwikkelingen echter goed samen gaan met waterberging, worden deze ‘zoekgebieden waterberging’ daadwerkelijk gerealiseerd.

Indicatie van de kosten: de kosten voor waterberging bedragen € 24.000 per ha (inclusief inrichtingskosten en schaderegeling). Hierbij is uitgegaan van een gebruiksfrequentie van 1 maal in de 50 tot 100 jaar. In totaal is een bedrag geraamd van € 67,2 miljoen.

6.4 Drinkwaterwinning

De grondwateronttrekkingen worden conform het beleid voor de plantermijn deels verplaatst. De resterende grondwateronttrekkingen zijn verduurzaamd door middel van compenserende maatregelen. Deze maatregelen zijn hierboven en in het volgende hoofdstuk (milieu, waterkwaliteit) mee begroot.

7 Recreatie en Toerisme

In het reconstructiegebied neemt de vraag naar recreatieve voorzieningen toe. Het gebied heeft veel kwaliteiten die een verdere recreatief/toeristische ontwikkeling mogelijk maken. Behoud en versterking van de kwaliteiten van het gebied vormt dan ook een belangrijke basis voor verdere ontwikkelingen. Verbetering van de kwaliteit van de recreatieve voorzieningen staat voorop. Kwaliteit van bestaande maar ook van nieuwe voorzieningen met een toegevoegde waarde (verbreding product, verlenging seizoenen, realisatie ontbrekende schakels etc.).

7.1 Versterking route structuren en overstappunten

In het gebied zijn reeds vele recreatieve routes. De reconstructie-inspanningen op het gebied van ecologische verbindingen kunnen goed gecombineerd worden met extra voorzieningen. Verder kunnen ontbrekende schakels aangelegd worden en kan de verkeersveiligheid verbeterd worden door fietspaden vrij liggend te maken. De aanleg van zo mogelijk enkel overstappunten maakt hier deel van uit. De overstappunten worden altijd aangelegd in combinatie met bijbehorende voorzieningen die bijdragen in de kosten. Ook gaat het om het geschikt maken en aanleggen van nieuwe wandelpaden, ruiterspaden en vrij liggende fietspaden.

Indicatie van de kosten: uitgegaan wordt van de aanleg van 80 km verharde paden à € 160.000 per km (incl. grondkosten) = € 12,8 miljoen en 150 km eenvoudige paden op particulier terrein à € 80.000 per km (incl. vergoeding aan particulieren) = € 12 miljoen. Voor enkele overstappunten is in totaal € 1 miljoen geraamd. Totaal; € 25,8 miljoen.

7.2 Stedelijke uitloopgebieden en dagrecreatieterreinen

De behoefte aan uitloop vanuit stedelijke gebieden (Liemers, Doetinchem e.o., Zutphen e.d.) neemt toe. Ingeschat wordt dat een areaal van 150 ha benodigd is. De stedelijke uitloopgebieden vormen de meer intensieve gedeelten van dit areaal. Een goede inrichting ervan kan samen met landschappelijke en natuurwaarden een bijdrage leveren aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van het plangebied en aan de versterking van de kwaliteit en de identiteit. Het samengaan met andere functies als landbouw, natuur e.d. is goed mogelijk. Het totale 'te gebruiken' areaal kan hierdoor belangrijk vergroot worden

Indicatie van de kosten: voor intensieve inrichting is ongeveer 150 ha benodigd, de kosten bedragen inclusief verwerving € 65.000 per ha dus totaal € 9,8 miljoen. Verplaatsing verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen

7.3 Verplaatsing verblijfsaccommodatie en recreatieve voorzieningen

Binnen het gebied kan het vanwege een gewenste herschikking van functies nodig zijn een verblijfsrecreatieterrein te verplaatsen en bestaande recreatievoorzieningen uit kwetsbare gebieden te verplaatsen. Uitgegaan is van de verplaatsing van één verblijfsrecreatieterrein met een kostenvergoeding van € 1,5 miljoen voor verlies op gebouwen, nutsvoorzieningen, infrastructuur e.d. Voor de verplaatsing van een tweetal recreatievoorzieningen uit kwetsbare gebieden wordt een bedrag van € 0,5 geraamd.

Indicatie van de kosten: voor de verplaatsing van een verblijfsrecreatieterrein en een tweetal recreatievoorzieningen worden de kosten geraamd op € 2 miljoen.

7.4 Voorlichting en educatie aan bezoekers

Voorlichting en educatie over de natuur-, cultuurhistorische en sociale waarden van het gebied bevorderen aan bezoekers. Bewegwijzering, informatiepunten en bezoekerscentra (kleinschalig, bij voorkeur in samenhang met andere voorzieningen).

Indicatie van de kosten: voor bezoekers, informatiepunten en bewegwijzering wordt een bedrag van € 1 miljoen geraamd.

7.5 Toeristisch-recreatieve productontwikkeling

Om vernieuwingsprojecten te stimuleren die bijdragen aan de verbetering van het toeristisch-recreatief image van de regio is een bedrag van € 2 miljoen gereserveerd. Het gaat hier om vernieuwende uitwerkingen op basis van een duidelijk concept zoals de Berkelcompagnie en Toeristisch Recreatief Archeologisch Projecten.

Indicatie van de kosten: voor toeristisch-recreatieve productontwikkeling is een bedrag van € 2 miljoen geraamd.

8 Leefbaarheid

De eerder in dit hoofdstuk beschreven maatregelen t.b.v.:

- de herschikking van functies, van gronden en van agrarische bedrijven,
- het realiseren van natuur, bos en landschappelijk raamwerk,
- het ontwikkelen van wonen in het landelijk gebied en nieuwe landgoederen,
- verbeteren van de milieukwaliteit,
- reduceren stankoverlast,
- recreatieve ontwikkelingen.

leveren een bijdragen aan een versterking van de omgevingskwaliteit en daarmee ook van de leefbaarheid..

8.1 Versterken van het voorzieningenniveau en de sociale samenhang

Leefbaarheid heeft ook te maken met de mate waarin de huidige plattelandbewoners het gevoel hebben dat het voorzieningenniveau in hun directe omgeving niet verder achteruitholt, dat sociale verbanden niet verloren gaan en dat men niet afhankelijk wordt van de grote steden.

Samenwerken aan je eigen leefomgeving versterkt de sociale samenhang op het platteland. Door vershraling van het voorzieningenniveau staat de sociale leefbaarheid onder druk. Multifunctionele gebouwen in dorpen kunnen een positieve bijdrage leveren aan een nieuwe sociale samenhang.

Het opstellen van dorpsvisies en daaraan verbonden ontwikkelingsplannen is van groot belang voor het draagvlak en de uitvoerbaarheid van leefbaarheidsbeleid. Het opstellen en uitvoeren van dergelijke plannen wordt daarom (financiëel) ondersteund.

Indicatie van de kosten: Voor projecten op gebied van leefbaarheid kleine kernen (  10 miljoen) en projecten voor verbreding voorzieningenniveau (  15 miljoen). De totale kosten bedragen   25 miljoen.

8.2 Landschappelijke inpassing kleine bedrijventerreinen

De kwaliteitsimpuls voor de omgeving kan plaatsvinden door verschillende kleinere bedrijventerreinen in het landelijk gebied in te passen in de natuurlijke fysieke omgeving.

Indicatie van de kosten: Het ontwikkelen van plannen om te komen tot landschappelijke inpassing van deze bedrijventerreinen in het landelijk gebied. Kosten   1 miljoen.

8.3 Diversificatie economische dragers

8.3.1 Stimuleren verbreding agrarische bedrijfsactiviteiten

Waar verdergaande groei van de landbouw niet mogelijk is kan verbreding van de inkomstenbasis of omschakeling naar andere vormen van inkomstenverwerving aan de orde zijn (voorbeeld: toeristische- en zorg activiteiten). Gezamenlijk ontwikkeling versterkt de mogelijkheden. Ook samenwerking tussen de agrarische sector en de MKB kan leiden tot nieuwe impulsen van innovatie voor beide sectoren. Het reconstructieplan voorziet in een bijdrageregeling (zie 3.10).

8.3.2 Ondersteuning startende ondernemers

Een kwaliteitsimpuls voor het bedrijfsleven kan plaatsvinden door starters enkele jaren vanuit huis (of schuur) de gelegenheid te geven om tot wasdom te komen alvorens bij expansie te moeten vertrekken naar lokale of regionale bedrijventerreinen.

Indicatie van de kosten: voor een stimuleringsregeling voor het ondersteunen van startende ondernemers is € 1 miljoen beschikbaar.

8.3.3 ICT infrastructuur landelijke gebied

Het landelijk gebied heeft een slechte dekking als het gaat om snelle internet verbindingen en kabels voor andere vormen van moderne (ICT) communicatie. Voor een verdere ontwikkeling van de economie van het landelijk gebied is een versterking van de ICT structuur noodzakelijk. Door de lage dichtheden van de bebouwing in het landelijk gebied vormen de sterk in ontwikkeling zijnde draadloze verbindingen een goed alternatief.

Indicatie van de kosten: voor versterking van de ICT infrastructuur in het landelijk gebied is € 1 miljoen beschikbaar.

8.4 Verbeteren van de verkeersveiligheid

Toename van mobiliteit (woon-werkverkeer) leidt tot meer verkeersbewegingen. Een groot aantal wegen zijn daar niet op aangepast zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Enerzijds leidt dit tot onveiligheid voor het lokale verkeer anderzijds geeft het ook de recreant geen prettig gevoel. Verbeteringen en aanpassingen die leiden tot het opheffen van verkeersonveilige situaties zijn gewenst. De verantwoordelijkheid voor het opheffen van verkeersonveilige situaties ligt bij de wegbeheerder. In het kader van de reconstructie kunnen door functieverandering aanpassingen aan de infrastructuur t.b.v. de verkeersveiligheid noodzakelijk zijn. Door herschikking van functies kunnen verkeersstromen wijzigen. Om de verkeersveiligheid in deze situaties te waarborgen en te verbeteren is een bijdrage in de verbeteringskosten mogelijk.

Indicatie van de kosten: voor het verbeteren van de verkeersveiligheid als gevolg van in reconstructieverband te treffen maatregelen is een bedrag van € 1 miljoen opgenomen.

Bijlage 5: Criteria zoekgebied inplaatsing intensieve veehouderij

Uitgangspunten voor:	kolom 1	kolom 2
 criterium	<ul style="list-style-type: none"> • Hervestiging (gesubsidieerd) (6.3.2) • Ontwikkelingslocaties (6.3.2) 	Eerste selectie landbouw ontwikkelingsgebieden (5.4.2.)
Stank kernrandzones+verbl.rec. (cat I+II)	500 m	1000 m
Bescherming:		
Natuurbeschermingswet		
Habitatrichtlijn		
voor verzuring gevoelige pels (bekijken effect?)	1000 m	2000 m
Voor Verzuring Gevoelige Gebied (WAV) – binnen EHS	500m	1000 m
verzuring kwetsbare natuur ARP/IAV geen WAV		
streekplan categorie A	250	500 m
streekplan categorie B	Nee	Nee
streekplan categorie C	nee	Nee
streekplan categorie D	Ja	Ja
100 jaars zone waterwinning	Ja	Ja
hydrologische beïnvloedingsgebieden HEN/SED	Uitsluiten	Uitsluiten
hydrologische beïnvloedingsgebieden natte natuur	Uitsluiten	Uitsluiten
Varkensvrije zone	Uitsluiten	Uitsluiten
Waterbergingsgebieden - sturend	varkens uitsluiten	Varkens uitsluiten
Waterbergingsgebieden – medeordenend	Uitsluiten	Uitsluiten
EHS	Alleen toestaan in combinatie met veiligstelling waterberging	Uitsluiten
Vogelrichtlijn	Uitsluiten	Uitsluiten
Weidevogelgebieden	Uitsluiten	Uitsluiten
Open gebieden (kaart 15 streekplan)	Uitsluiten	Uitsluiten
Stuifgebieden	Toestaan	Uitsluiten
Vastgestelde uitbreidingen (artikel 10, Stuit etc)	Toestaan	Uitsluiten
	Uitsluiten	Uitsluiten

De afstanden zijn (minimum) afstanden tot de kwetsbare functies wonen en/of natuur.

Bij de uiteindelijke begrenzing van de landbouwontwikkelingsgebieden hebben ook andere factoren een rol gespeeld. Zie hiervoor paragraaf 5.4.2.

Bijlage 6:

Model verordening varkensvrije zone provincie Gelderland

(concept)

Artikel 1. Begripsbepalingen

Deze verordening verstaat onder:

- a. reconstructieplan: de reconstructieplannen van de provincie Gelderland voor de gebieden 'Achterhoek en Liemers', 'Veluwe' en 'Gelderse Vallei en Utrecht Oost';
- b. varken: varken als bedoeld in bijlage A van de Meststoffenwet;
- c. varkensvrije zone: varkensvrije zone zoals aangewezen in het reconstructieplan.

Artikel 2. Reikwijdte

Deze verordening is van toepassing op opstallen die geheel of gedeeltelijk zijn gelegen in varkensvrije zones.

Artikel 3. Verbodsbepaling

Het is verboden opstallen te gebruiken voor het bedrijfsmatig of in een bedrijfsmatige omvang houden van varkens.

Artikel 4. Ontheffing

1. Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van het bepaalde in artikel 3.
2. Een ontheffing kan slechts worden verleend voor opstallen die op het moment van terinzagelegging van het ontwerp-reconstructieplan feitelijk werden gebruikt voor het houden van varkens op grond van een milieuvergunning dan wel op grond van een algemene maatregel van bestuur krachtens art. 8.40 van de Wet milieubeheer.
3. Aan een ontheffing kunnen voorschriften worden verbonden voor zover nodig ter uitvoering van het reconstructieplan.
4. Een ontheffing kan voor een bepaalde tijd worden verleend.
5. Een gedraging in strijd met een voorschrift dat is verbonden aan een ontheffing is verboden.

Artikel 5. Intrekking van de ontheffing

1. Gedeputeerde staten kunnen een ontheffing of de daaraan verbonden voorschriften wijzigen of aanvullen indien dat noodzakelijk is voor de uitvoering van het reconstructieplan.
2. Gedeputeerde staten kunnen een ontheffing intrekken indien:
 - a. de ontheffing is verkregen op grond van onjuiste of onvolledige opgaven, terwijl de ontheffinghouder met de onjuistheid of onvolledigheid bekend was daarmee redelijkerwijs bekend had kunnen zijn;
 - b. de aan een ontheffing verbonden voorschriften of beperkingen niet behoorlijk zijn of worden nagekomen.
 - c. het houden van varkens in de opstal waarvoor de ontheffing is verleend feitelijk is beëindigd.

Artikel 6. Toezicht

1. Met het toezicht op de naleving van het bij of krachtens deze verordening gestelde zijn belast de bij besluit van Gedeputeerde staten aangewezen personen.
2. Een besluit als bedoeld in het eerste lid wordt bekend gemaakt door plaatsing in het Provinciaal Blad.

Artikel 7. Inwerkingtreding

Deze verordening treedt in werking met ingang van < het moment van bekendmaking van het door Provinciale Staten vastgestelde en door de ministers van VROM en LNV goedgekeurde reconstructieplan>.

Artikel 8. Citeertitel

Deze verordening kan worden aangehaald als “Verordening varkensvrije zones provincie Gelderland”.

Toelichting**Algemene toelichting**

De provincie Gelderland heeft een reconstructieplannen opgesteld als bedoeld in artikel 11 van de Reconstructiewet concentratiegebieden. Deze reconstructieplannen hebben betrekking op de gebieden van de Achterhoek en Liemers, de Veluwe en de Gelderse Vallei en Utrecht Oost. Eén van de onderdelen van dit reconstructieplan is de aanwijzing van varkensvrije zones. Een varkensvrije zone is volgens de reconstructiewet een ‘ruimtelijk begrensde gedeelte van een verwevings- of extensiveringgebied dat vrij is van varkenshouderijen of daarvan in het kader van de reconstructie vrij zal worden gemaakt.’ Deze varkensvrije zones worden ingesteld om de veterinaire kwetsbaarheid van varkenshouderijen te verminderen. Artikel 47 van de Reconstructiewet geeft provinciale staten de bevoegdheid een verordening vast te stellen die gebruiksverboden stelt die ertoe strekken de realisering en handhaving van varkensvrije zones mogelijk te maken.

Artikelgewijze toelichting**Artikel 1.**

Voor het begrip “varken” is aangesloten bij de Meststoffenwet.

Een “varkensvrije zone” is volgens de Reconstructiewet een ‘ruimtelijk begrensde gedeelte van een verwevings- of extensiveringgebied dat vrij is van varkenshouderijen of daarvan in het kader van de reconstructie vrij zal worden gemaakt.’

Artikel 2.

Provinciale staten moet op grond van artikel 11 van de Reconstructiewet voor het concentratiegebied in het reconstructieplan varkensvrije zones opnemen.

Artikel 3.

Met de definitie bedrijfsmatig houden van varkens is aangesloten bij de definitie van het begrip ‘inrichting’ in art. 1.1 van de Wet milieubeheer. In het algemeen kan de Handreiking voor het hobbymatig houden van dieren (VROM Inspectie 1994) als uitgangspunt dienen. Dan zou van “bedrijfsmatig” sprake zijn als meer dan vijf varkens worden gehouden.

Artikel 4.

Artikel 4 geeft aan Gedeputeerde staten de mogelijkheid een ontheffing van het verbod van artikel 3 te verlenen voor opstallen die op het moment van terinzagelegging van het ontwerp-reconstructieplanrechtmatig – dat wil zeggen op basis van een milieuvergunning of een melding – in gebruik waren voor de varkenshouderij.

Artikel 5.

Dit artikel geeft de gronden waarop gedeputeerde staten een ontheffing kunnen intrekken.

Artikel 6.

Overtreding van deze verordening is een economisch delict als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de economische delicten. In dit artikel is geregeld wie met het toezicht op de naleving van deze verordening zijn belast.

Bijlage 7:

Defenities, begrippen en afkortingen

Definities reconstructiezonering

Bij de volgende definities wordt steeds de term bedrijf¹ gebruikt om de totale bedrijfsactiviteit op een bepaalde locatie aan te duiden. De term kan in de volgende definities ook vervangen worden door de term bedrijfstak² namelijk voor die situaties dat er op een agrarisch bedrijf sprake is van meerdere bedrijfstakken.

Agrarisch bedrijf

Een bedrijf dat gericht is op het bedrijfsmatig produceren van voedsel-, genots- of grondstoffen door middel van het telen van gewassen en / of het houden van dieren.

Grondgebonden agrarisch bedrijf

Een agrarisch bedrijf dat gericht is op het ontwikkelen van activiteiten, waarbij de productie geheel of nagenoeg geheel afhankelijk is van het producerend vermogen van de bij het bedrijf behorende grond als productiemiddel.

Niet grondgebonden agrarisch bedrijf

Een agrarisch bedrijf dat gericht is op het ontwikkelen van activiteiten, waarbij de productie geheel of nagenoeg geheel plaatsvindt in gebouwen en niet of slechts in ondergeschikte mate afhankelijk is van het producerend vermogen van de grond.

Intensieve veehouderij

Een niet grondgebonden agrarisch bedrijf waar tenminste 250 m² aan bedrijfsvloeroppervlakte gebruikt wordt voor het houden van vee en pluimvee, waarbij dit houden van vee geheel of nagenoeg geheel plaatsvindt in gebouwen. Het biologisch houden van dieren conform een regeling krachtens artikel 2 van de Landbouwkwaliteitswet en het houden van melkrundvee, schapen of paarden, wordt niet aangemerkt als intensieve veehouderij.

Nieuwvestiging van een intensieve veehouderij

Er is sprake van nieuwvestiging van een intensieve veehouderij als in een bestemmingsplan of door middel van een vrijstelling ex artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening ten behoeve van een nieuw op te richten intensieve veehouderij een nieuw agrarisch bouwblok met intensieve veehouderij als toegestane activiteit, wordt opgenomen op een perceel waar voorheen geen agrarische bebouwing was toegestaan.

Omschakeling naar een intensieve veehouderij

Onder omschakeling naar een intensieve veehouderij wordt verstaan het geheel of gedeeltelijk omzetten en / of uitbreiden van een grondgebonden agrarisch bedrijf in een intensieve veehouderij.

Uitbreiding van een intensieve veehouderij

Onder uitbreiding van een intensieve veehouderij wordt verstaan een uitbreiding van de bestaande bebouwing van een intensieve veehouderij

Overname van een intensieve veehouderij

Onder overname wordt verstaan het in dezelfde omvang overnemen c.q. voortzetten van de activiteiten van een bestaande intensieve veehouderij.

Hervestiging van een intensieve veehouderij

Onder hervestiging van een intensieve veehouderij wordt verstaan het verplaatsen van een intensieve veehouderij naar een bestaand agrarisch bouwblok, waarbij de verplaatsing gepaard gaat met beëindiging van de intensieve veehouderij op het bestaande bouwblok en met omschakeling naar de intensieve veehouderij op het nieuwe bouwblok.

Intensieve veehouderij

Voor de definiëring van het begrip intensieve veehouderij wordt aangesloten op de milieuwetgeving. Ruwweg is intensieve veehouderij het houden van dieren in stallen (meest voorkomend: varkens, pluimvee, kalveren, stieren, nertsen). Formeel is de definitie als volgt: “een intensieve veehouderij is een agrarisch bedrijf of dat deel van een agrarisch bedrijf waar tenminste 250 m² aan bedrijfsvloeroppervlak aanwezig is dat gebruikt wordt als veehouderij volgens de Wet Milieubeheer, waar geen melkrundvee, schapen, paarden, of dieren biologisch gehouden worden en waar geen dieren gehouden worden uitsluitend of in hoofdzaak ten behoeve van natuurbeheer”.

In de Achterhoek en Liemers is de intensieve veehouderij met name gericht op de varkenshouderij en pluimveehouderij.

Varkenshouderij

Een varkenshouderij is ingevolge artikel 1 van de Reconstructiewet een: “geheel van productie-eenheden bestaande uit één of meer gebouwen of afgescheiden gedeelten daarvan en daarbij behorende landbouwgrond, uitsluitend of onder meer dienende tot het bedrijfsmatig houden van varkens, zulks beoordeeld naar de feitelijke omstandigheden”.

Nieuwvestiging

Er is sprake van nieuwvestiging als in een bestemmingsplan een nieuw agrarisch bouwblok wordt opgenomen voor een nieuw op te richten dan wel een van elders te verplaatsen bedrijf.

Hervestiging

De vestiging van een nieuw op te richten of van elders te verplaatsen bedrijf op een bestaand agrarisch bouwblok.

Uitbreiding

Onder uitbreiding wordt verstaan een vergroting van de aanwezige agrarische bebouwing al of niet gepaard gaand met een vergroting van het bouwblok.

Bouwblok

Deel van een bestemmingsplan voor de vestiging van landbouwbedrijfsgebouwen met toebehoren als erf, beplanting enzovoort.

¹ Melkrundvee (artikel 1, lid 1 van de Wet Ammoniak en Veehouderij): a) melkvee met bijbehorend vrouwelijk jongvee, dat overwegend wordt gehouden voor de melkproductie, met inbegrip van dieren die in de mestperiode worden gemolken, tijdens de lactatie worden gemest dat wel zijn droog gezet en worden afgemest en b) vrouwelijk vleesvee ouder dan 2 jaar met bijbehorend vrouwelijk jongvee, dat op een met melkvee vergelijkbare manier wordt gehouden voor de vleesproductie en het voortbrengend en zogen van kalveren.

² Biologisch gehouden dieren zijn dieren die worden gehouden overeenkomstig de regels die krachtens artikel 2 van de Landbouwkwaliteitswet zijn gesteld ten aanzien van de biologische productiemethoden.

Begrippen en afkortingen

Afwatering

Afvoer van (overtollig) water uit een gebied via open watergangen

Alternatief

Eén van de mogelijke oplossingen in het kader van het MER.

Archeologie

Wetenschap van oude historie op grond van bodemvondsten en opgravingen.

Autonome ontwikkeling

Op zich zelf staande ontwikkeling, die optreedt zonder dat één van de alternatieven wordt uitgevoerd.

Bergingsgebied

Gebied waar 'water op transport' tijdelijk wordt opgeslagen, ter reductie van piekafvoeren

Bestemmingsplan

Gemeentelijk plan (ontwerp) betreffende de bestemming van terreinen en de daarmee verband houdende voorschriften.

Bevoegd gezag

De overheidsinstantie die bevoegd is het m.e.r.-plichtige besluit te nemen en die de m.e.r.-procedure organiseert, in dit geval het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland.

Bouwblok (voor een agrarisch bedrijf)

Deel van een bestemmingsplan bestemd voor de vestiging van agrarisch bedrijf met toebehoren als gebouwen, erf, beplanting enzovoort.

Commissie m.e.r.

Onafhankelijke commissie die het bevoegd gezag adviseert over de richtlijnen voor de inhoud van het MER en de kwaliteit van het MER.

Compenserende maatregel

Maatregel waarbij in ruil voor het aanbrengen van milieuschade op de ene plaats vervangende waarden elders worden gecreëerd.

Concentratiegebieden

Concentratiegebied Zuid of concentratiegebied Oost als bedoeld in bijlage B bij de Wet herstructurering varkenshouderij.

Cultuurhistorie

De geschiedenis van de door de mens gemaakte en door de mens beïnvloede omgeving.

Depositie

Neerslag van stikstofverbindingen uit de lucht die met zuurstof atomen geoxydeerd worden tot het sterke zuur HNO₃ en aldus leiden tot verzuring (en vermisting).

Duurzaam raamwerk

Het bij de planvorming, op basis van de systeembenadering, te definiëren raamwerk waarin de EHS, de landschappelijke en cultuurhistorische waarden alsmede de waterbelangen een plaats krijgen.

Ecologie

De wetenschap van de betrekkingen tussen organismen en hun milieu.

Ecologische hoofdstructuur, EHS

Uit te bouwen samenhangend netwerk van de belangrijkste natuurgebieden.

Emissie

Het in de lucht brengen van stikstofverbindingen (meestal ammoniakgas)

Extensiveringsgebied

Ruimtelijk begrensd gedeelte van een reconstructiegebied met het primaat wonen of natuur, waar uitbreiding, hervestiging of nieuwvestiging van in ieder geval intensieve veehouderij onmogelijk is of in het kader van de reconstructie onmogelijk zal worden gemaakt.

Fauna

Diersoorten die in een gebied worden aangetroffen.

Flora

Plantensoorten die in een gebied worden aangetroffen.

Geomorfologie

Wetenschap die de natuurlijke vorm van het landschap bestudeert, zoals die ontstaan is door geologische processen en eventueel beïnvloed is door menselijke handelen.

GGOR

Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime (met name ook waterstanden)
Groenblauwe dooradering Door het rijk in de natuurnota 'Natuur voor Mensen, Mensen voor natuur' voorgestelde aanvullende netwerk van natuur-, landschap- en waterelementen. Dit netwerk is bedoeld om kwaliteit van het landelijk gebied buiten de Ecologische Hoofdstructuur te verbeteren, ten behoeve van natuur, landschap, recreatie en waterberging. Momenteel lopen experimenten in proeftuinen.

GVE

GrootVeeEenheid, een aanduiding voor de intensiteit van rundveebedrijven, bijvoorbeeld 2,4 GVE per ha. Eén koe is 1 GVE. Jongvee afhankelijk van de leeftijd minder dan 1 GVE.

Habitat

Leefgebied van soorten planten en dieren.

HEN-beken

Beken met als beleidsdoelstelling een kwaliteit van het Hoogste Ecologische Niveau

Hervestiging (van een agrarisch bedrijf)

De vestiging van een nieuw op te richten of van elders te verplaatsen bedrijf op een bestaand agrarisch bouwblok.

Hydrologie

De leer van het voorkomen, het gedrag en de chemische en fysische eigenschappen van het water in al zijn verschijningsvormen op en beneden het aardoppervlak.

Infiltratie

Neerwaartse grondwaterstroming.

Ingreep-effectrelatie

Relatie tussen een bepaalde dosis van een ingreep en het daaruit volgende effect. Op grond van ingreep-effect relaties kunnen binnen bepaalde marges voorspellingen worden gedaan over het effect van nieuwe ingrepen.

Initiatiefnemer

Diegene(n) die de m.e.r.-plichtige activiteit wil ondernemen.

Intensieve veehouderij

Voor de definiëring van het begrip intensieve veehouderij wordt aangesloten op de milieuwetgeving. Ruwweg is intensieve veehouderij de varkens-, pluimvee- en kalverhouderij, alsmede de stierenmesterij en de nertsenhouderij.

Formeel is de definitie als volgt: "een intensieve veehouderij is een agrarisch bedrijf of dat deel van een agrarisch bedrijf waar tenminste 250 m² aan bedrijfsvloeroppervlak aanwezig is dat gebruikt wordt als veehouderij volgens de Wet Milieubeheer, waar geen melkrundvee, schapen, paarden, of dieren biologisch gehouden worden en waar geen dieren gehouden worden uitsluitend of in hoofdzaak ten behoeve van natuurbeheer".

In de Achterhoek en Liemers is de intensieve veehouderij met name gericht op de varkenshouderij en pluimveehouderij.

Koopmansgelden

Op advies van de Commissie Koopmans zijn gelden ter beschikking gesteld ten behoeve van de extensivering van het grondgebruik in en rond kwetsbare natuurgebieden en drinkwaterwinningen: de zgn. Koopmansgelden.

Kritisch depositieniveau De maximaal toelaatbare hoeveelheid depositie van verzurende en vermestende stoffen op natuurgebieden, als voorwaarde voor het kunnen realiseren van het gewenste natuurdoeltype (de gewenste natuurkwaliteit).

Kwel

Opwaartse grondwaterstroming.

Landbouwontwikkelingsgebied

Ruimtelijke begrensde gedeelte van een reconstructiegebied met het primair landbouw dat geheel of gedeeltelijk voorziet, of in het kader van de reconstructie zal voorzien, in de mogelijkheid tot uitbreiding, hervestiging of nieuwvestiging van intensieve veehouderij.

Landschap

De waarneembare ruimtelijke verschijningsvorm van het aardoppervlak, die wordt bepaald door de onderlinge samenhang en wederzijdse beïnvloeding van de factoren reliëf, bodem, water, klimaat, flora en fauna als mede de wisselwerking met de mens.

Meest milieuvriendelijk Alternatief (MMA)

Alternatief waarbij de best bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu zijn toegepast.

m.e.r.

Milieueffectrapportage (de procedure).

MER

Milieueffectrapport.

Mitigerende maatregel

Maatregel om de nadelige gevolgen van een voorgenomen activiteit te voorkomen of te beperken

Monitoring

Metingen waarmee de ontwikkelingen in het milieu worden gevolgd.

Natuurontwikkeling

Het scheppen van zodanige omstandigheden dat natuurlijke ecosystemen zich kunnen ontwikkelen.

Nieuwvestiging (van een agrarisch bedrijf)

Er is sprake van nieuwvestiging als in een bestemmingsplan een nieuw agrarisch bouwblok wordt opgenomen voor een nieuw op te richten dan wel een van elders te verplaatsen bedrijf.

NGE

Nederlandse Grootte Eenheid. Maat voor de (economische) omvang van landbouwbedrijven.

NMP 3, NMP 4

Nationaal Milieu Beleidsplan.

Omgevingskwaliteit

Omgevingskwaliteit is het samenhangende systeem van water, milieu-, natuur- en landschapskwaliteit.

OP

Ontwerp-reconstructieplan

Permanente effecten

Effecten van de ingreep, die optreden zolang een voorgenomen alternatief aanwezig is.

Projectvestigingslocatie

Een vestigingslocatie waarbij sprake is van het gebundeld vestigen van meerdere individuele intensieve veehouderij bedrijven . Deze bundeling kan naast voordelen voor de omgevingskwaliteit ook financiële voordelen voor de bedrijven met zich meebrengen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van gezamenlijke voorzieningen en/of een goede ontsluiting.

Referentie

De te verwachten situatie in 2015 zonder het uitvoeren van het reconstructieplan. De effecten van het voorkeursalternatief en het meest milieuvriendelijk alternatief zijn beoordeeld ten opzichte van deze referentie.

Retentie van water

Het tijdelijke opslaan van water in speciaal daarvoor ingerichte gebieden.

Richtwaarden (streefwaarde)

Het kwaliteitsniveau dat wordt nagestreefd.

Stankwet (Wet stankemissie veehouderijen in landbouwontwikkelings- en verwevingsgebied)

De wet voorziet in een soepeler stankregels bij milieuvergunningverlening in landbouwontwikkelings- en verwevingsgebieden ten opzichte van de huidige regels (zodra het reconstructieplan is vastgesteld. Daarmee komen er meer ontwikkelingsmogelijkheden voor veehouderijen in landbouwontwikkelingsgebieden en verwevingsgebieden.

Systeembenadering

Benadering die bij planvorming uitgaat van de samenhang tussen bodem, grond- en oppervlaktewater, natuur en landschap.

Omschakelen

Het geheel of gedeeltelijk omvormen van een grondgebonden agrarisch bedrijf naar een intensieve veehouderij.

Ontwikkelingslocatie

Een bestaand bedrijf met intensieve veehouderij dat op een plek ligt met ook in de toekomst goede ontwikkelingsmogelijkheden, bijvoorbeeld op voldoende afstand van kwetsbare gebieden en woningen. Indien een dergelijke ontwikkelings-locatie vrijkomt door bedrijfsbeëindiging kan deze locatie overgenomen worden door een bedrijf dat zich niet verder kan ontwikkelen op de huidige ongunstige locatie.

SED-beken

Beken met als beleidsdoelstelling een kwaliteit behorend bij de Specifiek Ecologische Doelstelling

Studiegebied

Gebied waar relevante effecten op kun-nen treden veroorzaakt door de ingreep.

Tijdelijke effecten

Het begrip wordt in dit verband gebruikt voor effecten die optreden bij de aanleg van de voorgenomen activiteit.

Uitbreiding (van een agrarisch bedrijf)

Onder uitbreiding wordt verstaan een vergroting van de aanwezige agrarische bebouwing al of niet gepaard gaand met een vergroting van het bouwblok.

VAB

Vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing

Variant

Alle verdere onderverdelingen op de alternatieven worden aangeduid als varianten.

Varkenshouderij

Het geheel van productie-eenheden bestaande uit één of meer ebouwen of afgescheiden gedeelten daarvan en bijbehorende landbouwgrond, uitsluitend of onder meer dienende tot het bedrijfsmatig houden van varkens, zulks beoordeeld naar de feitelijke omstandigheden.

Varkensvrije zones

ruimtelijk begrensd gedeelte van een verwevings- of extensiveringsgebied dat vrij is van varkenshouderijen of daarvan in het kader van de reconstructie vrij zal worden gemaakt.

Verbindingszone

Zone, die deel uitmaakt van de ecologische hoofdstructuur en dienst doet als migratieroute voor organismen tussen kerngebieden en natuurontwikkelingsgebieden. Aanleg van verbindingszones heeft als doel barrières tussen deze gebieden op te heffen.

Verbreiding

Verbreiding van agrarische bedrijven met alternatieve inkomensbronnen, zoals agrarisch natuurbeheer, agrotourisme, streekproducten en zorg.

Vermesting

De belasting van natuurgebieden, grond- en oppervlaktewater met de meststoffen nitraat, stikstof en fosfaat.

Versnippering

Proces in het landschap waarbij eerder aaneengesloten natuurgebieden worden verkleind en de onderlinge afstand tussen deze gebieden wordt vergroot (als gevolg van intensieve landbouw, aanleg van infrastructurele werken enz.).

Verstening

(ongewenste) bebouwing in het landelijk gebied.

Verwevingsgebied

Ruimtelijk begrensd gedeelte van een reconstructiegebied gericht op verweving van landbouw, wonen en natuur, waar hervestiging of uitbreiding van de intensieve veehouderij mogelijk is mits de ruimtelijke kwaliteit of functies van het gebied zich daar niet tegen verzetten.

Voorgenomen activiteit

De activiteit die de initiatiefnemer wil realiseren, in dit geval de voorbereiding en uitvoering van een reconstructieplan.

Voorkeursalternatief

Alternatief die de voorkeur geniet van de initiatiefnemer.

VOP

Voorontwerp-reconstructieplan Achterhoek en Liemers

Waterberging

Het tijdelijke opslaan van 'neerslag op transport', ter reductie van piekafvoeren.

Waterkwaliteit

De chemische en biologische kwaliteit van water.

WAV

Wet Ammoniak en Veehouderij

WB21

Waterbeleid 21e eeuw.

Zonering

Functies ruimtelijk een (andere) plaats geven:

in de Reconstructiewet worden de volgende gebieden onderscheiden:

- Landbouwontwikkelingsgebieden
- Verwevingsgebieden
- Extensiveringsgebieden
- Varkensvrije zones

Bijlage 8

Literatuurlijst

Alterra

- Milieuanalyse reconstructiegebied Gelderland en Utrecht Oost, deel 3 Achterhoek en Liemers (2002).
- Milieuanalyse reconstructiegebied Gelderland en Utrecht Oost, deel 4, Scenario's per milieuthema (2003).
- Milieuanalyse Voorontwerp Reconstructieplan Achterhoek en Liemers (2003).
- Toetsingskader reconstructie; criteria voor de beoordeling van de effecten van de reconstructie van de varkenshouderij op ruimtelijke kwaliteit (2000).
- Kwaliteit Groene Ruimte, proef op de zon, indicatoren voor de kwaliteit van de groene ruimte (2000).
- De betekenis van de omgeving, beleving meetnet landschap (2002).
- Effecten van klimaatverandering en waterconserving op beekafvoeren en grondwaterstanden - Een analyse in het stortelersbeekgebied (2003).
- Optimalisatie van de waterhuishouding voor de natuur in het gebied Lochem-Vorden

Arcadis

- Verkenning robuuste verbinding Achterhoek (2003).

Bureau van Droffelaar

- Discussienotitie functiewijziging, Model "De Graafschap" (2003).

CBS Statline (internet).

- Landbouwtellingen (totaaltellingen Achterhoek, 2003).

Dienst Landelijk Gebied

- WCL Winterswijk, concept gebiedsplan (2001).
- Ontgonnen verleden; inzoomen op de historische geografische ontwikkeling van het Nederlandse landschap, Landview, maart 2001.
- Achtergronddocument Landschap, reconstructie Achterhoek en Liemers (2003)
- Verslag ontwerpateliers september 1999 en april 2000
- Schetsboeken ruimtelijke kwaliteit 1 en 2.

EC-LNV

- EC-LNV rapport nr. 40. 2000
Landschap in feiten en cijfers.
- EC-LNV, Wageningen 2001
De kern van het landschap, sturen op kwaliteit; een bijdrage aan de discussie.
- EC-LNV, Wageningen 2001
Ontwikkelen met kwaliteit.
- EC-LNV, Wageningen 2001
Groen Blauwe dooradering, een kwaliteitsimpuls voor het landschap.
- EC-LNV, nr. 2002/101, maart 2002, Ir. H.J.J.C.M. van Blerck
Meetnet landschap; keuzes voor zonerings, versterking, vernieuwing en verbreding, reconstructie Achterhoek en de Liemers.

Eerste Kamer der Staten Generaal, vergaderjaar 2000-2001, nr. 169

- Reconstructiewet concentratiegebieden.

GLTO

- Rapport (her)gebruik gebouwen (2003).

Grontmij, 2000.

- Waterverkenningen stroomgebied Baakse Beek, Grontmij Advies en Techniek bv, Houten.

Ministerie van Landbouw Natuurbeheer en Visserij

- Nota natuur voor mensen, mensen voor natuur.
- Aandachtspunten voor planvorming en advisering Oost Gelderland, Nota landschap.
- Structuurschema Groene Ruimte.

Ministerie van VROM

- Geurhinderonderzoek stallen intensieve veehouderij (2001).

Oranjewoud, 2003

- Gronden voor natuur en geground gezoneerd, natuur, milieu en landschap in het reconstructiegebied. Opgesteld in opdracht van NM, GMF, GL en SBB Gld.

Projectgroep Achterhoek en Liemers:

- Achterhoek en Liemers: een leefbare omgeving? (2002).
- Huidige situatie en autonome ontwikkeling, het functioneren van de verschillende deelgebieden (2003)
- Inrichtingsopgave en inrichtingsmaatregelen (2003)
- Voorkeursalternatief Achterhoek en Liemers (2003)
- Verslag van workshops over oplossingsrichting en draagvlak.
- Verslag van workshops over visie, kansen en knelpunten.
- Het functioneren van de verschillende deelgebieden in Achterhoek en Liemers: Ecologisch, economisch en esthetisch.

Provincie Gelderland

- Gebiedsvisie natuur, bos en landschap Winterswijk (1994).
- Gebiedsvisie natuur, bos en landschap Graafschap (1994).
- Stroomgebiedsvisie Waterschap Rijn en IJssel (concept 2003).
- Provinciaal Verkeers- en vervoerplan (1997).
- Verbinden en ontsluiten, Netwerknota Openbaar Vervoer (2000).
- Ontwikkelingsbeeld Gelderse regio's (2000).
- Ruimte + Kwaliteit 1 (2000).
- Trekkraft Gelderland (2001).
- De landbouwstructuur in 2015 in de Achterhoek en Liemers (2002).
- Startnotitie milieu-effectrapportage Reconstructie Achterhoek en Liemers (2002).
- Richtlijnen voor het MER Reconstructie Achterhoek & Liemers (2002).
- Ruimte + Kwaliteit 2 (2002).
- De streek versterkt het landschap; visie op de gewenste basiskwaliteit voor het landschap van Neede- Borculo.
- Gebiedsplan natuur en landschap Achterhoek (2003).
- Gebiedsplan natuur en landschap IJsselvallei en Randmeerkust (2003).

-
- Gebiedsplan natuur en landschap Rivierengebied(2003).
 - Leefbaarheid en MIG-gelden (concept, 2003)

Raad voor het landelijk gebied:

- RLGxxx: *'Geleid door kwaliteit'*

Interim-advies over landelijke gebieden en de 5e Nota Ruimtelijke Ordening.

- RLG 97/2: *'Tien voor de toekomst'*

Advies ten behoeve van de beleidsagenda voor het landelijk gebied in de 21e eeuw.

- RLG 97/3: *'Stad en land in groen verband'*

Advies over de ordening van stad en land.

- RLG 98/4: *'Grote projecten: als het moet, dan ook goed'*

Advies over grootschalige ingrepen en de kwaliteit van het landelijk gebied.

- RLG 99/2: *'Made in Holland'*

Advies over landelijke gebieden, verscheidenheid en identiteit.

- RLG 00/3: *'Het belang van samenhang'*

Advies over ontwikkeling, afstemming en integratie in het landelijk gebied.

- RLG 00/5: *'Wonen in het landelijk gebied'*

Advies over de Ontwerp Nota Wonen.

- RLG 02/8: *'Voor boeren, burgers en buitenlui'*

Advies over de betekenis van sociaal-culturele ontwikkelingen voor het landelijk gebied, augustus 2002.

- RLG 03/3: *'Platteland in de steigers'*

Advies over de reconstructie van de zandgebieden in Zuid- en Oost Nederland, februari 2003.

Regio Achterhoek

- Regionaal economische structuurvisie voor de Achterhoek, 2003-2006
- Concept structuurvisie Achterhoek (dec.2003)
- Regionaal Verkeers- en vervoersplan

Rijkswaterstaat Directie Oost Nederland, 2001

- Inrichtingsplan Rijnwaardense Uiterwaarden.

Stuurgroep De Gelderse Poort, 1995

- Ontwikkelingsvisie De Gelderse Poort.

Toeristisch-recreatief beleidsplan Achterhoek en Liemers, 2000

VROM, december 2000

- Balans Ruimtelijke kwaliteit 2000.

VROM raad

- Sterk en mooi platteland (1999).
- Advies over Ontwerpen aan Nederland, Architectuurbeleid 2001-2004 (2001)
- Kwaliteit in ontwikkeling: uitwerking stedelijke netwerken, contouren en instrumenten. Vervolgadvies over de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (2001).
- Minder blauw op straat? Advies over regionaal waterbeheer en ruimtelijke ordening in de 21e eeuw (2002)

Waterbedrijf Gelderland en NUON Water Gelderland

- Drinkwater in balans, visie op een duurzame Gelderse Drinkwatervoorziening (concept), 2002.
- Lange Termijn Plan Drinkwater 2025, 2002.

Waterschap Rijn en IJssel, 2001

- Watervisie
- Vasthouden en bergen in de Achterhoek (2003)

Bijlage 9

Kaarten, bijlagen en achtergronddocumenten

Kaarten

- Kaart 1: Reconstructiegebied en deelgebieden
- Kaart 2: Toponiemen
- Kaart 3: Vastgesteld ruimtelijk beleid (voor reconstructie meest relevant)
- Kaart 4: Streefbeeld en subgebieden
- Kaart 5: Maatregelen
- Kaart 6: Reconstructiezonering
- Kaart 7: Waterberging
- Kaart 8: Landbouwontwikkelingsgebied en Verwevingsgebied met ontwikkelingslocaties
- Kaart 9: Topografie 1900
- Kaart 10: Topografie 1930
- Kaart 11: Topografie heden

Bijlagen

- Bijlage 1: Samenstelling van de Reconstructiecommissie Achterhoek en Liemers
- Bijlage 2: Reconstructieopgave per thema
- Bijlage 3: Afleiding ambitie en aanpak voor 27 subgebieden
- Bijlage 4: Maatregelen en kosten
- Bijlage 5: Criteria zoekgebieden inplaatsing intensieve veehouderij
- Bijlage 6: Model verordening varkensvrije zone provincie Gelderland (concept)
- Bijlage 7: Definities, begrippen en afkortingen
- Bijlage 8: Literatuurlijst
- Bijlage 9: Kaarten, bijlagen en achtergronddocumenten

Achtergronddocumenten

- Huidige situatie en autonome ontwikkeling, het functioneren van de verschillende deelgebieden
- Inrichtingsopgave en inrichtingsmaatregelen
- Voorkeursalternatief Achterhoek en Liemers
- Het functioneren van de verschillende deelgebieden in Achterhoek en Liemers: Ecologisch, economisch en esthetisch.
- Verslag van workshops over oplossingsrichting en draagvlak.
- Verslag van workshops over visie, kansen en knelpunten.

De achtergronddocumenten zijn bij het secretariaat van de reconstructiecommissie Achterhoek en Liemers in te zien.

